

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

Felelős szerkesztő:

SZEGEDY LÁSZLÓ

Társszerkesztő:

HANGAY SÁNDOR

TARTALOM:

GÁRDONYI GÉZA: A hidon
 HERCZEG FERENCZ: A kalóz
 ZICHY JÁNOS gróf: A magyar szó
 BONYI ADORJÁN: A guruló arany
 TABORI KORNÉL: A nemzet igazi értékei
 Dr. DÖMÖTÖR MIHÁLY: A magyar-török kérdés
 PINTÉR JENŐ: Battlay Géza fordításai
 KILIÁN ZOLTÁN: Istenítélet
 HANGAY SÁNDOR: Szívek álma
 SOMLAY KÁROLY: A novigrádi gyűrű
 ORBÓK ATTILA: Atlantisz problémája
 REXA DEZSŐ: A tanulatlan könyvmoly (ford.)
 NYÁRY ANDOR: János bácsi meghal
 FÁBIÁN ERNŐ: Hazugságok gyűjteménye
 Dr. MORVAY GYÖZŐ: Lord Byron házassága
 PAULINI BÉLA: Hejnye kedvesem
 GYÖRGY LAJOS: Mese a furulyáról
 REMSEY GYÖRGY: Tul a földön
 MÓK FERENCNÉ: Gróf Zichy Rafaelné
 BOZZAY MARGIT: Öt év múlva ...

KOVÁSZNAY ERZSI: Kezek
 MOLNÁR ENDRE: A zöld asztal
 KORNAY ISTVÁN: A letiprott Magyarország
 DARNAY KAJETÁN: A Balaton
 PÉTERFY TAMÁS: Gondolatok
 Vitéz PATAKY FERENC: Magyar vitézek
 R. SOLTÉSZ IRÉN: Őszi Gábor temetése
 CSETE BALÁZS: Cine mintye!
 Dr. ATZÉL ELEMÉR: Egészségügyi problémák
 SZEGEDY LÁSZLÓ: A komáromi rab (regény)
 stb., stb.

EGYEBEK:

Látogatás a növénykörtani intézetben. —
 Turánok—Ósmagyarok: Hangay Sándor. —
 Tardos Krenner Viktor: Mirkva Halász János.
 — A vidéki sajtó: Gy. L. — Nemzeti Sport:
 Dr. Mező Ferenc. — Nevető sorok: V. B.
 Magyar lángok: Szegedy László. — Színház:
 Nyáry Andor. — A Nemzet Nótafája: Farkas
 Dezső. — Közgazdaság: Németh Jenő, stb.

VERSEK:

Aprily Lajos; — Vályi Nagy Géza; — Harashti Lajos; — Kisteleky Ede; — Remsey György;
 — Boross Sándor; — Hangay Sándor; — Reményik Sándor; — Verzár Béla; — Szegedy
 László; — Agyagfalvi Hegyi István; — Csizmazia Olga; — Remsey Sándor;

Kettős szám ára: 25.000 korona.

Budapesti szórakozó-, mulatóhelyek és strandfürdők

Danubius Strandfürdő

V. KERÜLET, MEDER UCCA

*Budapest legkellemesebb,
legszebb szórakozóhelye.*

Vendéglő. Sporttelep. Csónakház. Zene.
NYUGATTÓL 8 PERC!
1, 3 és 55-ös számú villamossal.

Völgyesi Adolf

Étterme- és vendéglője VI, Szent László ut I. sz.
Legjobb sörök és kitünő hegyi borok legjutányosabb
árban. Jó magyar konyha.

Az előkelő közönség
nyári szórakozóhelye az

ADMIRAL

STEFÁNIA UT 25. SZÁM

Imperial Bucsky étterme

VII, Rákóczi ut 90.

Minőség és olcsó árban vezet!
Berkes muzsikál.

Budapesti Takaré- és Vásárpénztár Rt.

Budapest Székesfehérváros alapítása.

Bank-osztály:

IV, Központi városháza. Telefon: József 9-52

Központ:

IX, Soroksári ut 58. Telefon: József 39-06.

Sertés-osztály:

X, Gubacsi ut 6. Telefon: József 11-67

Foglalkozik mindennemű vágóállat bizományi eladásával
kereskedőknek és termelőknek előlegek nyújtásával,
takarékbetétek és tőzsdei megbízások elintézésével,
banküggyekkel.

Hirdessen
Aglenzet-ben

Meinl-kávé

Lombfűrész- Fischer László

an/agok, szerszámok, deszkák raktára

Budapest, IV, Kammermayer Károly ucca 3. szám
Árjegyzék 2000 K bélyeg ellenében.

Korcsolyák nagy választékban!

Magy.
szab.

GLORIA

Magy.
szab.

VETITŐ-GÉP

A szemléltető oktatás
tökéletes eszköze!

ELŐNYEI: bárki által könnyen kezelhető, teljesen tüztmentes, kis terjedelem; szab. eljárás alapján egyaránt VETITŐ MOZGÓ-ÉS ÁLLÓKÉPEKÉRT; csekély súlyú (kb. 2½ kg.) fogva könnyen szállítható; normal nagyságú filmek, tetszőleges hosszú teker-cek; előadás közben bármikor megállítható; 160/210 képnagyság. — Prospektus-sal és árajánlatokkal készséggel szolgálatunk. Kézségek, testületek részére külön kedvezményes feltételeket nyújtunk, a képeltetés tökéletes megszervezése mellett. — Mint szórakoztató eszköz külön nagy jövedelmi forrás.

Cím:
**VETITŐGÉP
ÉS FILMIPARI R. T.**
Budapest, V, Nádor ucca 28. Telefon: 121-21

SZOVIK RÓBERT

Egyenruha
és polgári
szabó

Budapest, VI, Anker-köz 2. szám.

Balog fogműterem

Budapest, VIII, József körút 31b.

Budapest, VI. ker.,
Gróf Zichy Jenő
ucca 11. szám.

MERCUR BÉRAUTO-ÜZEM

Telefon: 43-21
191-46. Sörgöny-
cím: „Luxusautó”

Nyári mosó és szövet divatöltönyök
Fiu ruhák — Gyermek costumök —
Libériák, inas, kocsis, sofőr öltönyök
Munkaruhák minden foglalkozáshoz
Iroda, turista, sport, reggeli kabátok

NAGY VÁLASZTÉK!

KITŰNŐ MINŐSÉG!

OLCSÓ ÁRAK!

Kérjen árjegyzéket ingyen és bérmentve!

Gutmann J. és Társa

Budapest, VII, Rákóczi ut 16

Telefon József 90-90

Telefon József 90-90

Csak egy rézkarcot

ajándéknak 30.000 koro-
nától felfelé. Művészektol fest-
mények 400 ezertől! Részletre is!

Képek keretezését vállalja
AURORA RT. keretező-műhelye
Gizella tér 4. — Herendi porcellánok, mütár-
gyak, szőnyegek. — Telefonszám 117-36.

Gerbaud-val
szemben!

Eredményesen
csak
Nemzet-ben
hirdethet

!

Új sonka-, szalámi- és finom hentesárugyár

Dr. Herceg Esterházy Pál a múlt évben helyezte üzembe nagyszabású husárugyárát a sopronmegyei Kapuvár nagyközségben, ahol főként a herceg saját gazdaságaiban nevelt és hizlalt állatok kerülnek feldolgozásra

Gyártmányai főbb vonásokban:

Sertés és marhahusból készült különféle kolbász-árúk, fiatal angol malacból prágai módra pácolt finom sonka és füstölt-hus-árúk, Esterházy-szalámi, mely tiszta sertés-husból készült, finom magyar téliszalámi, kartellen kívüli árban. Rendkívül keresett különleges készítmény a Rábaközi-szalámi, mely az előbbivel csaknem versenyképes, ára mégis lényegesen olcsóbb.

Legalább ötlikós megrendelések közvetlenül a gyárhoz is intézhetők, hol árjegyzékkel szívesen szolgálatunk.

Lévcím: Husárugyár Kapuvár, Sopronmegye,
Sörgönycím: Husárugyár Kapuvár
Vasutállomás: Kapuvár-Gárta. Telefon Kapuvár 25
Postahivatal a gyárban
Postatakarékpénztári számla 32170
A NEMZET olvasói lapunkra való hivatkozással
10% kedvezményt kapnak.

A főváros legmodernebb fogműterme. Foghúzások, fogtömések fájdalommentesen, az orvostudomány legújabb vívmányai szerint. Aranyhidak, aranyfogak, mindennemű plombák, úgy fővárosiaknak, mint vidékieknek, részletre is!

**Magyarország legnagyobb
fogyasztási szövetkezete
Kétezer vidéki
fiókkal!**

„HANGYA”

A legnépszerűbb, a leghasznosabb szövetkezet, mely szívén viseli minden egyes tagjának érdekeit. A közönség százezreinek szeretete tette ily nagyvá és a közönség milliónak szeretete fogja tenni még nagyobbá!

Központi iroda:

BUDAPEST, IX. KERÜLET, KÖZRAKTÁR UCCA 34. SZÁM.

SZAKORVOSI

rendelés vér- és nem-
betegek részére **EZÜST SALVASAN-OLTÁS**
Rendelés egész nap. Rákóczi ut 32. I. em. (A Rókussal szemben)

Garage és berautóüzem

Hungay Testvérek automobil és gépjavitó telepe

Postatakarékpénztári számla 51363. Telefon: 168-48.

Alkatrész üzlet: Gyár ucca 22. Telefonszám: 168-52.

Berautók városban, vidékre, külföldi turákra. — ÉJJELE-NAPPAL.

Arany János

irodalmi és nyomdai-
műintézet RT.
(Faltkarton-gyár)

Lapok, folyóiratok a
legizlésebb kivitelben!

Budapest, VIII. ker.,
Szentkirályi ucca 23.
Telefon: József 42-94.

**CSIPKÉK · FÁTYOLOK
NŐI DIVAT KÜLÖNLEGESSÉGEK ÉS FÜGGÖNYÖK**

Floepsner
m. kir. udv. száll.

CSIPKÉS BOLTJA

IV. KER.
KORONAHERCEG-UTCA 20.
TEL. 118-81.

KORONA-UTCAI OLDALON!

MAGÁNTANFOLYAM
(WALTER-SZEMINÁRIUM)

Előkészítés középiskolai magánvizsgákra,
vidékiek is! RÁKOCZI UT 51. SZ.

Telefon: József 23-99.

A Nemzet

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI
ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

Szerkesztik:

HANGAY SÁNDOR & **SZEGEDY LÁSZLÓ**

A Nemzet megjelenik minden hó 1. és 15-én.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Csonka Magyarországon egy évre 600.000, fél évre 300.000
negyed évre 150.000 korona
Amerikában egy évre 12, fél évre 6, negyed évre 3 dollár.

SZERKESZTŐSÉG: Budapest VIII. ker., Eszterházy-utca 4 a
KIADÓHIVATAL: VIII., Szentkirályi-utca 23.
Telefon: József 42-94.

Kína háborog és Japán megindítja páncélos hajóit, hogy Ázsia földjére légiókat küldjön.

A sárga veszedelem! — hördul föl Európa s már a diplomaták körében mozgolódás észlelhető.

A sárga veszedelem! — üvölt Nyugat kis- és nagy sajtó — csahosa, minthogyha legalább is az emberiség, a művelt, kultúr-emberiség sosa forogna kockán.

Pedig attól ugyancsak távol állunk!

A tény az, hogy a világ mostani kalmár-diktatorai féltik Japántól a keleti koncot. Még a foguk is vacog ijedtükben, ha arra gondolnak, hogy Ázsiában megveti lábát a kis sárga japán. Tudják, hogy akkor az ő hatalmuknak ott örökre vége.

Kínát az orosz szovjet rubeljei aknázták alá. Tegyük mindjárt hozzá: nem volt nehéz. A különböző nagyhatalmak mindenike kisebb-nagyobb területet foglalt el magának Kínából, ahol saját loboegója alatt kalózkodott. Ezekről a területekről, mint valami erődökből, fúrták beljebb és beljebb kereskedelmi és politikai előőrseiket, akik kiszpolyozták és tönkretették a népet.

Emlékezzünk csak vissza a boxerlázádasokra, meg a köztársaság harcaira.

Minden lázádas Kínában, elsősorban a betolakodott idegenek ellen robbant ki. Ma is azokat mészárolják az elkéseredett kulik, akiknek az európai kultúra, a fehér kultúra, nem jelentett mást, mint kizsákmányolást és végtelen nyomort.

Franciaországot lekötötték a marokkói harcok, ahol eddig ugyancsak beborult a francia gloire. A kereskedő Anglia reszket Egyiptomért és Indiáért. Indiai érdekeit még jobban veszélyeztetve látja ma, mint tegnap. Ha kínába bevonul a bolsevizmus, az ő bőrére megy. De ugyancsak az ő bőrt teregetik ki, ha Japán okkupálja Kínát.

Amerika kereskedelmét félti és elért posztóit nem hajlandó egy kétes hadművelettel veszélyeztetni.

Mindenki kapdok, mindenki remeg a mában a holnap előtt. A sárga veszedelem réme veri félre a győztesek szennyes lelkiismeretét.

Csak mi eltiport magyarok nem félünk. Nekünk a sárga veszedelem igen szimpatikus. Nekünk Ázsiában reugették bölcsönket ott, ahol a japánokét. Nekünk a sárga veszedelem reménység, a remény szép virága, melynek kelyhéből a turáni népek nagy ébredése nyílik majd felénk.

Mit hoz a Holnap?

Ezt kérdi ma szívszorongva mindenki. Én, te és ő, mindnyájan szegény szenvedői és hányattatjai a Ma sírok-kőjének.

Mit hoz a Holnap?

Az egyiknek állástalanságot, a másiknak remegést, hogy rá is rákerül a sor; a harmadiknak betegséget, kimerültséget, megrokkantást, kétségbeesést.

És ez így megy napról-napra, minden nappal siróbb hangon kérdezzük egymástól: mit hoz a Holnap?

Ez az egyének jövőbe reszketése!

De az egyének összessége alkotja a nemzeteket. Amit az egyének fáj, fáj az összességnek, fáj a nemzeteknek is. A nemzetek ugyancsak azt kérdik: mit hoz a Holnap? Európa méhében nagy kataklizmák vajudnak. Mindenki érzi, mindenki fél a kirobbanástól, de segíteni, megakadályozni senksem tudja.

Megrothadt a mai társadalom. Megrothasztotta az előző század, ahol bomlasztó csiráit vetették el a testi és lelki destruktiónak.

Ma már nincs a tudós felcser, aki megtudná gyógyítani. Nincs segítség és nincsen mentség.

De a jövőt megmenthetjük!

Új, erős generációt neveljünk. Adjuk meg gyermekeinknek elsősorban a hitet, amit a XVIII. és XIX. századnak semmiféle áltudománya sem pótolhat. Ha lelkiüket rugékonnyá tesszük, már félig megnyertük a csatát.

Sportoljon és tanuljon az új fiatalság, hogy teste acélos legyen, harcra teremt és erkölcsi jámborak. Vezessük vissza gyermekeinket a természethez, a magunk számára úgysem találjuk meg az útát.

Legyünk önzők, igenis: *önzök!* Tanuljuk el az olaszoktól a *sacro egoismust*, amely meg mutatta, hogy egyedüli értéke az emberiségnek. Jól vessük lelkiünkbe: örök harc folyik az élők világában.

Vissza! Vissza a földhöz, az édesanyához! Amit őseink vérrrel és verejtékkel öntöztek, de amire nekünk csak a vértünk hullott tegnap.

Legyenek gyermekeink hívők, egyszerűek, hogy szeressék ezt a földet és visszavegyék azt, amit mi, degenerált kor degenerált gyermekei — sirva, zokogva, átközödva, — de mégis csak elvesztettünk.

Akkor nem kell majd kérdezni senkinek, — mert úgyis tudja, — hogy mit hoz a Holnap.

A magyar szó, a magyar írás

Irta: Gróf Zichy János.

Az egységes, integer, csonkíthatatlan Nagy-Magyarországnak egyetlen szimbolikus képe ma: Szent István koronája. A korona jelkép! A templomok tornyán a kereszt a Megváltó királyságát jelzi, hogy itt volt hajdan, közöttünk járt és uralkodott szíveken-lelkeken egyaránt, de hirdeti egyben azt is: eljön az Ő ideje újból, midőn egy akol és egy pásztor léssen és földre száll a menyeknek birodalma.

Szent István koronája szintén ezt mondja nekünk magyaroknak. Ma szimbólum még, de holnapra már egész bizonyosan beteljesedéssé válik. A szent korona most álmát alussza fönn a budai királyi várban, — mint annyiszor a történelem folyamán — de el kell jönn az időnek, midőn újból fölkent homlokra száll.

Miért remegnek a trianoni férc-béke alkotói a magyar királyság eszméjétől annyira? Azért, mivel jól tudják, hogy az, aki Szent István koronáját fejére teszi majd, a megkoronáztatás tényével nemcsak a meghagyott tizenhárom vármegyének, — hanem az egész Kárpát-köszorúra régi Nagymagyarországnak Isten kegyelméből való királya lesz.

Csak a magyar nép ellenségei nem akarják a magyar királyságot!

Szent István koronájának s így a magyar integritásnak van egy roppant hatalmas, legyőzhetetlen hadserege, mely hol fekete betűk dandáraiba tömörül, hol pedig az emberi hang érces zengésével száll síkra s ezt úgy hívják: nemzeti nyelv.

A nemzeti nyelv, mit Azsia paripákta-posta síkságairól hoztunk magunkkal, mely akár nyomtatott papíron, akár szóban visszhangozzon felénk, a nemzet leg-hűbb tükré, lelkének legigazabb kifejezője.

Menjetez Erdélybe, menjetez a Cseh megszállta Északmagyarországra, avagy Bánát elszakított területére, mindenhol fületekbe cseng anyanyelvetez, szemetekbe ötlék a magyar sajtó, mely minden-

ülődztetés, elnyomás dacára mégis — magyar.

A magyar szó, a magyar írás mindenhol ott van, ahol küzdeni kell a magyarságot! A nemzeti nyelv ma az integritás egyetlen hadserege, mely hódítva nyomul az elrablott területeken előre.

Minden nemzet kultúrája — nyelvében él. A mi kultúránk, vezérszerepre hivatott Kelet-európában, mivel évezredes ősi kultúra és ezer év szellemi mozgalmain csiszolódott.

Irodalmunk nemzeti tradíciókor, épült föl s dacára testvértelenségünknek Nyugat népei között, bármely élen futó nemzet irodalma mellett méítő helyet foglal el. A magyar irodalom nagyjai ma már a világirodalom nagyjai is s például a Jókai munkái mind az öt világrészben harcolnak a magyar integritásért.

Minden nagy történelmi megrázkódtatást az irodalmi élet fokozottabb fellendülése követett eddig nálunk. Akaratlanul érezte a nemzet, hogy fájdalomának, igazának, a jövőben vetett hitének csakis irodalma útján adhat méltó kifejezést.

A világháború nagy tragédiájának lezártával, a magyar szellemi életre dermettség szállott. Hozzájárult a vörös diktatura, mely a polgári sajtót betiltotta s így szárnyát szegte a szabad szónak. A szabad szótól mindig csak azok irtóznak, akik a nemzet érdekeivel ellentétbe helyezkednek.

Íróink kezéből kiesett a toll, megbémult a gondolat s csak így történelhetet, hogy oly sokáig tobzódott fölöttünk a vörös rém.

Hála Istennek ez ma már a múlté. Dereng s a nemzet irodalma is új erőre kap. Különösen jóleső jelenség, hogy Erdély és Északmagyarország szellemi élte mozdult meg elsőbben gyönyörű megnyilatkozásban. Az elrablott területek magyarsága korábban ébredt fel kábulatából, mint mi Maradék-magyarország fiai.

Pedig itt az idő. A vezető szerepet magunkhoz kell ragadni, már csak az egységes vezetés miatt is. Míg békében

a szellemi élet decentralizátója volt a jelszó, hogy mennél jobban kiterjesszük a magyar kultúrát a nemzetiségi végvárrak felé, addig most a centralizálásra kell törekednünk, hogy minél egészségesebb erőt oltsunk a beteg Fővárosba. Csak úgy lehet ma Budapest újra vezető, ha megint nemzeti!

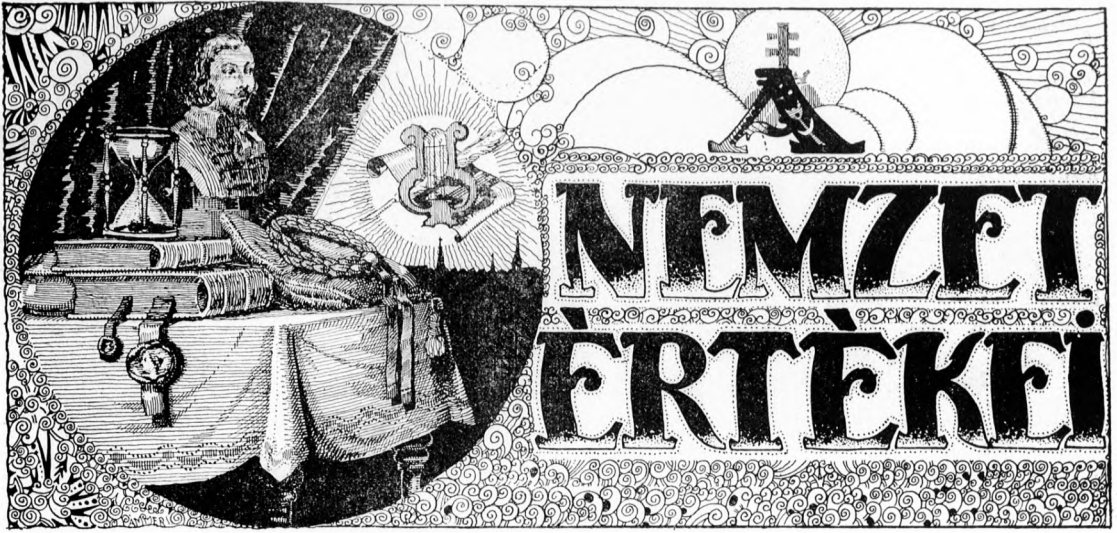
Örömmel üdvözlöm a most alakult Nemzet Irodalmi Társaságot, mert újabb és újabb katonákat toboroz Szent István koronája, a régi Nagy-Magyarország visszaszerzésére.

Ez lesz az újabb honfoglalás, melynek mielőbbi eljövételét minden igaz magyarnak siettetni kell!

DR. ROTT NÁNDOR,
megyés püspök, a Veszprémmegyei Múzeum elnöke.

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, akiknek előfizetése június 1-én lejárt, a megújítást mielőbb elintézni szíves eszközölhessük.

vitéz Nagy Pál honvédfőparancsnok

Hiába tájékozunk körülöttünk a világ ádáz gyűlölete; hiába fosztottak ki rabló népek, akik orvul törtek reánk: hiába szabdalták szét az Ezeréves Magyar Hazát „Gyászos Trianon”: vannak ennek a Nemzetnek még értékei, akiket nem rabolhattak el tőlünk!

E nagyszerű magyar értékek közé tartozik elsősorban vitéz Nagy Pál honvédfőparancsnok, a Vitézi Szék helyettes főkapitánya, aki egyik kezében tartja a kardot, másikban a marsalbotot, — aki szívében hordozza a magyar bátorságot és lelkében őrzi az Ezeréves Nagy Magyarország örök gondolatát!

Egy gondolattal szinte föl se ma lehet érni: mit jelent az egy Nemzet hadseregének élén, mint főparancsnok állni!

Hiszen a világteremtése óta az országok sorsát mindenkor a kard döntötte el. Bizonyos hát, hogy komoly sorsfordulások esetén az egész ország sorsa, dicsősége, jövője, jelene, százezrek élete és halála a hadsereg főparancsnokának a kezébe van letéve . . .

Önként következnek ebből, hogy a hadsereg főparancsnoki állás egyike a legmagasabb és legfenyesebb, de egyben a legterhesebb és legfelelősségteljesebb méltóságoknak.

Mindenki elképzelheti, hogy mi-csoda óvatossággal, mi-csoda körültekintéssel szokás ezt az állást betölteni, hogy legkülömbek és

legképzettebbek seregéből is a legtöbb képességgel bíró és legátermettebb hadvezért választassák ki.

Vitéz Nagy Pál tábornoknak sok az ellensége, sok az irigye: de őszinte pillanataikban még ezek is elismerik, hogy a diszes és súlyos honvédfőparancsnoki méltóságot aligha lehetett volna különb képzetűbb, hazafiasabb, igazságosabb és nagyobb látókörű katonával betölteni!

Ahoz a választáshoz őszinte szívvel gratulálunk úgy a kormányzó úr öfömméltóságának, mint gróf Bethlen István miniszterelnöknek és gróf Csáky honvédelmi miniszternek, — de elsősorban mégis önmagunknak!

Vitéz Nagy Pál háboris multjáról, hőstettéről, nagyszerű bravúrajáról: egyszóval katonai hivatottságáról szándékosan nem írunk most, mert a „Nemzet” szerkesztőségéhez intézett levelében azt írta, hogy háborús emlékeit, mihelyt csak telheti, sajtó alá rendezi és a „Nemzet” szerkesztőségének rendelkezésére bocsátja.

Ennek a munkának, melyet mégis csak a legbizalmasabbnak kell elfogadnunk, nem akarunk célbe vágni és ezért megelőgszünk azal, hogy vitéz Nagy Pál, a hadsereg főparancsnokát és a Vitézi Szék választott helyettes főkapitányát a „Nemzet Értékeiben” megörökídjük.

A nemzet értékei

Geniális mérnökök és föltalálók karrierje.

— Kandó Kálmán és mérnökársai. —

A villamoserőre való átalakítás problémája mindenütt foglalkoztatja a közlekedés szakértőit. Nálunk is folytak jelentős kísérletek s a *Kandó-vonat* tökéletesen bevált, úgy hogy állandó gyakorlati alkalmazása már csak a MÁV. pénzügyi költségvetésén múlik.

A piszkító, szénfüstös mozdony után gyönyörűség az ilyen takaros, szinte elegáns modern lokomotív látása; hátt mögött tiszta, kedves marad a személykocsi is. Amellett többféle bonyolult, finom, újítás, a magyar ész és energia emeli számunkra értékét.

Épp ezért keresték föl a Ganz-gyár lövőház-utcai központjában Kandó Kálmán igazgatót, aki már külföldön annyit éven át dokumentálta a magyar tudást és tehetséget.

Nem akart nyilatkozni. Ritka szerénységgel hárított el magától minden legkisebb érdemet és hosszú kapacitálás után is csak másokról volt hajlandó beszélni. Amikor elébertámtam, hogy mennyire nemzeti érdek a magyar kultúra valószínűs bizonyítékainak, a nemzetközi relációkban is elfogadott értékeknek bemutatása, akkor végre engedett annyiban, hogy legalább a *technika külföldi magyar kiválóságairól* beszélt.

Egy csomó ismeretlen és nagyon érdekes adathoz jut így a *Nemzet* közönsége. Olyan magyarokról, akik sokszor igen súlyos körülmények közt tudtak becsületet szerezni a magyarságnak és vezető állásukban respektáltatják a magyar ésszt s itt-ott a magyar genialitást.

Kegyelet szava volt az első, amelyet Kandó *Merkader* Kamillról ejtett, aki meg lehetős ifjan hunyt el. Charles Schwab, az amerikai acélkirály mellett jutott igen magas pozícióba, főképp mint bámulatos tehetségű kohász. Utolsó nagy műve: új, ürege vasúti kocsitengelyek gyártása volt. Különben számos honfitársát is kitűnő megélhetéshez segítette.

Külföldön élő magyar talentumok közt elsősorban állnak ezek a mérnökemberek:

Szilágyi Lajos, aki csak negyvenen, Siemens-Halske és Siemens Schuckert angolai közös műszaki irodáját vezeti. Hogy ez milyen rendkívül jelentős expositúra az angol iparral szemközt, többirányú német nézőpontból is, azt talán fölsőleges részletezni. Szilágyi idehaza végzett, a Ganz-gyárban sokáig dolgozott Kandó alatt, mint elektrotechnikus mérnök.

— Telepvezetésben különösen elsőrangú szakérő. — teszi hozzá Kandó direktor.

Az AEG. (az Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft) óriási berlini gyáraiban mint nagyratartott főgépvezető működik Döry mérnök (a dunántúli Döryek közül).

Bécsben két nagy vállalat igazgatója magyar ember. Az egyik *Seefehlner* Egen vezérigazgató, az *AEG Union*-nál, mely a berlini hatalmas cég testvér-vállalata. Régi pesti patricius család; apja a MÁV-nak jeles hidtervezője volt ő maga a legjobb német tankönyvet írta a villamos vontatásról. Ez a könyv igen nevezetes. Nagyalakú, hatszázoldalas munka, hatszázötvenkét ábra magyarázza és 1922 óta már új kiadása jelent meg ezzel a címmel: Elektrische Zugförderung von E. E. Seefehlner. Előbb különben tanár volt Drezdában.

A másik bécsi igazgató *Tóth* László, aki a Warchalowski-féle nagy lokomotív gyár direktora. Akárcsak Seefehlneri, a pesti technikát végezte és jó ideig a Ganz-gyár mérnöke volt.

Az olaszországi Tosi-gyárban dolgozott, mint főmérnök hosszabb ideig *Erney* Móríc, aki utóbb a Ganz-gyár igazgatóhelyettese lett és igen érkes munkaerőnek bizonyult, majd önnállósította magát.

Mint rádió-fizikus dolgozik kint az egyik nagytehetségű *Hevesy*-fiú Vilmos bátyja, aki Párisban él, már a háború előtt a Bleriot-repülőgépgyár igazgatója volt.

A fiatalabb mérnökök sorából igen sok él külföldön, többé kevésbé jelentős pozíciókban. A hazatértek közül viszont — akár tetszik, akár nem — első helyen kell szóhozoznunk *Kandó* Kálmánt, aki a Ganznál kezdte. A világhírű *George Westinghouse*, akivel Amerikában ismerkedett meg, szerződtette Pittsburgban, európai gyárai számára. Amikor olasz gyárárt megalapította, Kandót oda delegálta. Nyolc esztendeig dolgozott Kandó Genua mellett a savonai villamos mozdony-gyárban, ahol a lokomotívok tökéletesítésével foglalkozott. Impozáns eredményeket sikerült elérnie és rendkívül nagyra becsülték odakint. Az olasz hadüzenetkor tért haza és csak természetes, hogy különös örömmel fogadták. Remekműve az új szerkezetű villanyosmozdony, amelyet a Ganz-gyárban csináltak s aztán följajlottak kipróbálásra a MÁV-nak. Ma már tisztára pénzkérdés a villamosüzemre való átalakítás; minden annyira készen áll, hogyha a MÁV megszerzi az átalakítás anyagi lehetőségét, akkor mindinkább kiszorul a gőzkocsi; a tisztábbban, füst nélkül járatott személykocsi nem rongálódna oly gyorsan s mindinkább javul a közlekedés.

Amikor részleteket kértem az új magyar villamosvonatról, Kandó újra másit akart beszélni. A nemesomluku, szép fehér szakállú *Westinghouse*, akinek markos képe Kandó íróasztalával szemközt áll, talán maga is csodálkozva látta ezt a nagy szerénységet.

— Ha a munka befejeződik, akkor lehet írni, — mondta végre Kandó. Kiszá-

mithatlan a dolog és olyan technikai apróságokról is van szó, amelyek szakértő mérnökök előtt is magyarázgatásra szorulnak. Majd annak idején . . .

Karrierutakra nem akart kitérni a további faggatás után sem. (A MÁV-nál viszont úgy beszéltek az új szerkezeiről, ahogyan a legkomolyabb, tiszteletreméltó értékekről dukál.) Más vágányra terelte a szót:

— Rendkívül sok értékes fiatal erő van úgy elméleti, mint gyakorlati téren: a műszaki tevékenység három főágában (1. elméleti kutatók, 2. gépvezetők, 3. gyártók, műhelyvezetők, adminisztrálók s a tervek alapján gyártó mérnökök). A régi nagyok közül ma is aktív *Bláthy* Ottó Titusz, a külföldön ugyancsak jól ismert talentum, aki a legnagyobb és legkisebb gépek tervezésével egyaránt foglalkozott. Idehaza van megint *Korbuly* Károly, aki a háború előtt a vadói lokomotívgyárat vezette és ma a Weiss Manfréd-féle csepeli gyár első igazgatója. Most hívták meg *Pöschl* Imrét, aki a Ganz főmérőre volt legutóbb a villamos-mozdony-tervező osztályban, mint főnök munkodott, a Műegyetem elektrotechnikai tanszéke.

— Mind a maga erejéből jutott előre — végezte Kandó. — Nem holmi protekció révén, kint az idegen környezetben is, ahol különösen nehéz a boldogulás.

A tehetség tisztességének ez az abszolút elismerés elsősorban Kandó Kálmánra kell, hogy vonatkozzék, a mai, nagyrészt rugiens reklámkarrierek fölé.

Tábori Kornél.

A csengetyű

1926.

Velem járt ifjúság, remény,
Sok év előtt megzengtem én,
Mikor még bú-baj el nem nyúlt:
A csengetyű, a csengetyű.
Azóta elment sok harang,
Atyámat rég takarja hant,
Száll könny és sóhaj mindennütt,
Előveszem a csengetyűt,
Megringatom, megrengetem,
„Kling-klang, kling-kl'ang”, a győzelem
Ha egykor majdan ránk derült,
Harangba öntök csengetyűt.
Ujjból feltámadok szaván,
Ha végre ünnepel hazám,
S a régi napnak fénye süt,
Viszenthallom a csengetyűt.
Kicseng harang kongásiból,
S az égből jó atyám kiszél:
Föltámadunk kit sors legyűrt,
Figyeltük ezt a csengetyűt,
Kling-klang, bim-bam, a sok harang,
S új élet kél fönn és alant,
Amerre hangja szétrepült,
Halljuk viszont a csengetyűt.

Kisteleki Ede.

Vitézé avatás a Margitszigeten

A Magyar Atlétikai Club margitszigeti sporttelepe szokatlanul szimpompás képei nyújtott június 21-én. A júniusi vasárnap délelőtti nap sugarainak pazar ragyogása ezer és ezer apró villamban tört meg a fényes katonai egyenruhák vereitén testőrök alabárdjain, pompázó diszmagyarok ékköves csatjain és szép asszonyok ragyogó szemében, de mindennél hatalmasabb villámokat szórt minden egyes suhántság alá a szent kard, aminek vállonérintésével nagybányai vitéz Horthy Miklós avatott új magyar vitézé háromszázöt tisztelet és ezerháromszázötvenhárom legénység állományú férfit.

Talpalatnyi hely se volt már a nézőtérén, amikor a feltámasztásra készülő Magyarországnak ez ötödikben ismétlődő nemes szertartása kezdetét vette. A nagytribün előtt felállított emelvénynek középső részét a kormányzó családjának és kíséretének tagjai foglalták el.

A felavatandók katonás oszlopokba fejlődve várták a szertartás kezdetét. Soraik között ott láttuk Görge László vármegyei főjegyzőt, Barsi József tábornokot, fajszi Ányos Aladár huszárezredest, óvári Sibrik Sándor huszárezredest, Nemes László Miklós tábornokot, Dr. Zsilinszky Endre nemzetgyűlési képviselőt, homorógi Homorógy Pál ezredest, Garamszeghy Sándor, a Nemzeti Színház művészt, dombóvári Révy Kálmán tábornokot, lilienbergi báró Abele Ferenc berlini követségi tanácsost,

szomolyai Nagy Miklóst, leveldi Kozma Miklós miniszteri tanácsost, Juhász Ferenc református lelkészt, Löffler—Szakvály Emil ny. tábornokot és Csányi-Wolnhoffer Emil őrnagyot is, de különösen megkapó látványt nyújtottak az egyes magyar vidékek népviseletében megjelent vitézé avatásukat hatalmas csoportjai.

zett következő gyönyörű beszéde követte:

— Vitéz Bajtársaim! A bátorság és a tántoríthatatlan hazaszeretet megjutalmazásának ünnepe jöttetek ma ide. E két legnemesebb férfiúi erény két mindenkoron turáni fajunk legnagyobb büszkesége, ezt tisztelték és félték bennünk egy év-

Maradjatok jóban és rosszban hűséges és áldozatkész fiaimnak a sokat szenvedett hazánknak. Vésztétek lelketekbe mindörökké azt az igazságot, hogy ennek a véráztatta magyar földnek szerette olyan erőt képvisel, mely egyedül alkalmas arra, hogy a hazafiatalan törekvéseknek gátat szabjon.

— Mutassátok meg, hogy nem csak első tudatok lenni a tettek mezijén, de elsők lesztek abban a békés munkában is, amely ezt a nemzetet feltámasztani és talpraállítani akarja.

— A magyarok Istenének áldása kísérje munkátokat!

Batalmas eljnzés: zúgott fel a megkapó szavak nyomában, majd vitéz Igmandy-Heggyessy Géza vitézi főkapitány felolvasta a felavatandók statisztikáját, mely szerint háromszázöt tiszten és ezerháromszázötvenhárom legénységi állományú vitézen kívül huszonegy várományos és ötvennégy hősi halott kerül avatásra.

A főszekerté üdvözölte ezután a kormányzót és a diszpaizsra a főkapitányi diszkerdál a következő szavak kíséretében három üstét mért: Tisztelet adassék az Istennek, akit a mi őseink Hadúr-nak neveztek! A kardot ekkor vitéz Nagy Pál, a Vitézek Főkapitányának helyettese vette át és azt magasan csillagotva a kormányzó elé ment, akit a nemzeti címerrel ékesített baldachinok és délnövények buja keretében, szőnyeges dobogón álló vitézi asztalhoz vezetett és ott átadta neki a kardot.

A szertartásnak ezután követ-

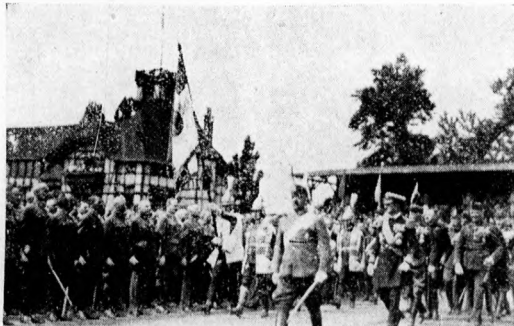
A kormányzó úr felavatja a tisztí vitézeket.

Az ünnepély kezdetét harsonaszó jelezte.

A felavatandó vitézekhez Zadravecz István tábori püspök lendületes, gyűjtőhatású beszédet intézett, majd megáldotta őket a római katolikus egyház nevében. Utána Melles Emil görögkatolikus, Raffay Sándor evangélikus püspökök, Soltész Emil református tábori püspök és Józán Miklós, unitárius esperes osztottak áldást egyházaik nevében.

Az áldóimákat Horthy Miklós kormányzónak a vitézekhez inté-

ezreden át és szerzett nekünk hírt és dicsőséget. Annak az eszmének, amelynek ezek az erények a megtestesítői, kívántam én a Vitézi Rend életrehívásával olyan maradandó emléket állítani, amelyből erőt meríthetnek az élők és okulhatnak, tanulhatnak majdan a késői utódok is. E magasztos pillanatban letett szent fogadalmaikban látom biztositkát annak, hogy ez az eszme fajunkban tovább is élni fog és záloga lesz egy szebb és boldogabb magyar jövődönék.

A kormányzó úr kíséretével az avatás részére felállított emelvényhez megy.

A felavatást váró törzstisztek csoportja. (Vitéz Mészáros István, Veszprém felvételei.)

kező részét, a tulajdonképpeni vitézzavatást a felavatandók esküje vezette be. Vitéz Siménfalvy Tihamér, vitézi törzskapitány, Eskü-höz-i vezényelt és felolvasta az eskü szövegét. Közel kétezer harcban edzett magyar férfi akció egyszerre esendült fel az önfeláldozó hazaszeretettel komoly, szent fogadalma és szállott a napugszárak júniusi léon át a Hadúr trónjára felé.

És ekkor megindultak a sorok. Komoly, ütemes menetben, ötös rendben jöttek egymásután a magyar hősiesség fémjelzett vitézei. Dalias egyenruhák váltakoztak ünnepies fekete civileltűzettel, vidékiek hosszú sorának fényes csizmáin kacagó szeretettel tündök-

lött a nap. Jöttek a hájdúmegeyek magyaros ruhában, jellegzetes, széleskarimájú lapos kalapjaikkal, jöttek a deli békésiek sastollas, hetyke süveggel és jöttek a fehérmegeyek rojtos, lobogó fehér falusz viselőiben, napbarított arcú, derék, drága magyarok, akiknek úde sorai odavarázolták jelenlétüket pár órára szent Margitunk ültesszé rontott szigetére a magyar puszták tiszta és szent légkörét. Jöttek manókkal, harcban megfáradtak, sánták és bének, jött, aki szemévilágavesztetten állott támogatói társai között a színek tobzódo ragyogásában, jött az is, aki nem tudott a maga két harcban megrongesolt lábán járni:

hordszéken hozták a társai. Valamennyi mellén, a daliás atlitán fű ágú, mint a komoly fekete Épp úton avagy ptykés lajban a kitüntetett medáliák egész sora ragyog és alattuk az új, a megszentelt drága címer: a vitézi jelvény. Meghajtották fűrdüket ötös csoportokban az emelvény előtt és meghatott arccal fogadják a legmagasztosabb kitüntetést, ami magyar férfit érhet: a fénylő pallós érintéssel vállukon e szavak kíséretében: „Hadúr nevében vitézzé avatlak”. Szem nem maradt száron az ériási nézőközönség sorai között.

A szertartás végzetével felcsendült a Hymnusz, ami után a kor-

mányzó alabárdos testőrök sorfala között visszatért a tribün alatti emelvényre.

Lelek gyönyörködtető végakord zárta be a felemelő ünneplést. A magyar jövő drága reménye, a nemzet fájának ifjú hajtásai: a Ludovika Akadémia növendékei és a cserkészek díszmenetben, meghajtott zászlavél vonultak el a kormányzó tribünje előtt. Fialtalábuk kemény lépte alatt dűbörölt a föld, dacos átundatú, lelkes ifjú arcaikból, elszánt tekintetükéből egy szöb magyar jövő ígérte sugárzott a lelke mélyéig meghatótt közönség felé.

(P. F.)

Vitézi ünnep a Zeneakadémiában

Aki június 20-án az estéli órákban megfordult az Erzsébet körúton s a Zeneakadémiát szegélyező utcákban, dobbanó szívet látta, hogy az utcák megszokott, unott, pesties képebe új szín, rohamos vérkeringés, új illat áradt. Sötét ruhás, komoly, barna arcu emberek ballagtak, határozott léptékek alatt, keményen kopogtak az ünnepölő csizma, domború, széles mellükön pedig kétsorososan csillogott a férfiaság legszöb és legszentebb éremének jutalma: a vitézségi érmek sokasága.

A föld fiait ott hagyta egy napra az ékét, a suhanó kaszát s feljött a fővárosba, mert jülikbe zendült Hadúr kürtje. Meghallották és jöttek, mint akkor 1914 július 27-én, amikor szemük viláma elől odukba bujt gyűlöletet s a hengegő törpe szomszéd nemzetek férfiatlan gyávasága, amozok félelme, remegése.

Jöttek, mert a hívó kürt felcsallant.

Jöttek, mert vitéz főkapitányuk ügy akarta, hogy jöjjenek.

Jöttek, hogy megmutassák s hogy minden idők minden nemzetének bebiztosítsák, hogy fű-tömögű ellenségünk minden nemzet-mulás mesterkedése is él, van olyan hadseregünk, amely hadsereg minden egyes emberének kétsoros érem díszíti mellét s ha megindul, százszorosan jár annak, aki szembezáll vele!

Vitézek, szép magyar levették, legyenek, ti vagytok most a gyász-babornál ország szeméfnye, mosolygó reménye, édes vigasztalása!

Olyanok vagytok ebben a bűnös, sötét, szivtelen nagyvárosban, mint az éjszakában a hajnal, mint a viharban az istennya mint terneklen aszfalton az édesillatú mező virág.

Isten hozott benneteket!

A Margitsziget nagy paradójára már álltak a sátrak. Az árpádházi szent szö mosolygó várta vendég véreit.

Vitézzavatásra jöttek a magyar vitézek. A Vitézi Szék meleg szeretettel fogadta tagjait s a tisztelőkre rendezett Vitézi ünnep volt a nagy paradé bevezető része.

Az óra két mutatója nyolc órában mérte az időt. A Zeneakadémia nagytermében nappali világosság ragyog. A hatalmas csillárok fényes zuhanó aranyait önt a nézőtér széksoraira, de sugara meglorpan

s visszavágódik az érmek sokaságán.

A székeken, mint Keletről hozott súlyos, barna szobrok ülnek a magyar falvak legelső emberei, legényei. A legtöbb a páriát is elhözta, mert a magyar ember családlái élete olyan tiszta, mint a hó, mint a napugszár. Akkor tud csak igazán örülni, ha vele van az is, akit szeret.

Szememet végighordozom a földszinten, az erkélyen, a karzaton.

Szívem dobog, lelkem száll, testemnek minden csopp verező zű nagy, végtelen megnugvás szakad rám.

Szeretném világgá ordítani, hogy ezek a sötét tekintetű, ünneplő ruhás, aranyos — ezüstös vitézek az én véreim, szeretném ide varázsolni Európa diktáló hatalmasságait és szeretném a szemükbe vágó lellem indulatát: Nézzétek ezeket a napbarított férfiakat, ezeket a lába dobbanásra állt el Belgrád, London, Páris és Maszkva szivverése. Szegélylétek, hogy ezt a nemes fajt kiájtászatok, megcsültjátok. De rettegjétek, mert iszonyú lesz a gyálat megköszülése!

Mint káprázatosan szép mese elringat a ruhák tarkasága. A fényes katonai egyenruhák, sötét magyar posztóval váltakoznak s a keltő között élénk és tetszős fel-tímést kelt a Vitézi Rend varmegegyek szerint különböző magyaros, színes formaruhája.

Ezt persze még kevesen viselik. A szomorú gazdasági viszony nem engedi, hogy a vitézek — talán ebbeli legföb — vágya teljesüljön.

Az egyik széksor elején nagybajuszú, ősz vitéz ül. Úgy ül, mint a Kárpátok szikláján ülhetett, amikor — mint őrszem — pihenő százada lelkiismeretként figyelte az ellenséget. Tekintete komoly, nézése becsületes s hogy mit érezhet szivében, azt csak ő maga éri, de én tudom. Egyetlen szó kellene s az öreg magyar menne. Annak idején száz ilyen „öreg” elég lett volna, hogy szeltápossa a vörös sádkány undok fejét.

Amott szép szál fekete férfi ül. A szemét nem látom... Asszonya ül mellette. Ha megmozdul szöb gonddal megfogja a karját... Szegény jó vitéz!... Galiciában maradt a szeme.

Emitt apró, karon ülő gyerek szendereg. A vitéz elsőszülött fia Tizenkét év múlva a Vitézi Kút szerint ő is vitéz lesz. Most édesen alszik. Aztán felébred, felsikolt, Csittitják, babisgatják, de nyakas, nem enged, végre, mint utolsó segítség, az édesanyai emlí

szájára tapad, erre már a kis vitéz elhallgat s édesen majszolja az édes anyatejét.

Fél kilenc. A terem elcsillt, megérkezik a kormányzó helyettese s a Vitézi Szék képviselői. Jelt adnak s megkezdődik az ünnepség.

Az est szönoka vitéz dr. Pallfy János egyetemi magán tanár, Magyáros hűvél beszél, bajtársai előtt kifejti a vitézi intézmény áldados voltát s mer a kormányzó nevével említi, a terem padlója megdobban, az érmek megszerrennek s a sok száz vitéz kiflyt arccal tüntet Hadura, főkapitánya mellett.

A tartalmas és magyar gondolatoktól súlyos beszéd után következett az ünneplő tulajdonképpeni fénypontja. Farkas Dező vezetésével mellett az emelvényre lépett a Turán Regőcsoport két tagja s a zetben a vezető koboz kísérete zetben a vezető koboz kísérete mellett másfél óra huzeresztűl gyönyörködtették hallgatóikat a csoportvezető Farkas Dező ösmoivom, könnyefakasztóan magyar dallamú dalaival.

Laurisn Lajos operanékes kellemes tenorira lényaróvította a nehezen mozuló, de aztán annál tűzesebben égő magyarok lelkét. Cselenyi József szép baritonja pedig mint édesbús muzsika belelopta a szivékbe a hazafüi fájdalom

könnyét, majd vigasztát.

Gyönyörű, meleg este volt s a Zeneakadémia falai bizonyosan ámulva néztek arra a keletről származott, barna mese-vitézek tömegére, amelynek magyarabb mért nem verődött össze ebben az idegen, európatámajmol, nemzetietlen szivű Babilonban.

Tizenegy óra volt, éjfél előtt egy órával.

Az utca népe meggyűrült, itt ott lézengett csak egy-egy pesti polgár.

Lassan ballagtam.

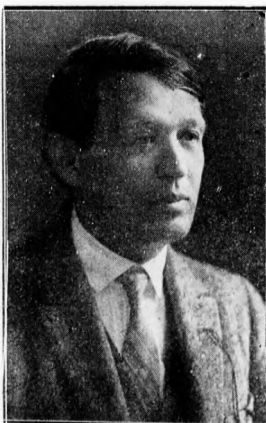
Az utcából nehéz léptű férfiak sereglettek a körútra. Nyomukban édes, tiszta magyar szó szendegott. Tekintetük perzsel s az egyik utról beszélt, hogy úgy éri, mintha már egy esztendeje eljött volna hazulról, pedig csak aznap reggel hagyta el a földjét.

Bizony jó magyar Vitézek, idegen nektek ez a céda város!

Ott van az élet, ahol a kasza peng, ahol pacsirta száll az égbe, ahol most édes meséket mesél az érett búzakalász, ahol olyan legények teremnek, mint ti vagytok ti sokérmes, napbarítottak, hős magyar Vitézek!

Hadúr, a nagy magyar lsten áldjon meg benneteket!

Nyáry Andor

BARCSAY FEHER GÉZA író, SIPEKI BALÁZS KÁROLY DR.

a „Nemzet” munkatársa, egyet. tanár, a magyar-török egyet. sület elnöke.

Üzenünk minden igaz magyarnak!

Irodalmunk — nemzeti életünk visszatükrözése — sohasem küzdött még ilyen súlyos válsággal, sohasem sodródott még ilyen megrendítően súlyos megpróbáltatás felé.

Nem véletlenekben és nem a magyar lelkek elsekélyedésében keressük az okokat.

Tudjuk, hogy egy szörnyű kor-szak előzte meg a mai sivár szomorú irodalmi jelent.

Politikai gyilkosság... Világháború, Összeomlás, Belső forradalmak, román megszállás és — Trianon!

Vigasztalan átokielhő képződött a magyar sors felett, mely fájdalom, még most is fölöttünk lebeg.

Odajutottunk, amidőn a lelkek elcsüggedtek, amidőn minden arc-ról csak fásultság, kétségbeesés vagy bús közöny tekintett vissza ránk.

Évek óta tengődik, elmerüléssel küzd, vagy haldoklik a művészet és irodalom.

Szellemi erősségek szellemi fellegvárak omlanak össze napról-napra.

Es mégis akadtak magyar emberek — a nemzeti eszmének törhetetlen fanatikusai, — akik megteremtették A NEMZETET!

Gyászos tanúi voltunk a sötétségbe hunyó magyar Génusz megrendítő küzdelmének.

Valaminek történnie kellett.

A csüggedés borult, reménykedő, vívódó magyar lelkek üzenetet kértek, biztató jelt vártak. Egyik lélek üzen: a másik megérti!

Es mi üzentünk.

Üzenetünk volt — A NEMZET.

Magyarok, Testvérek!

Ti, akik történelmi életünk megteremtői és továbbhordozói vagytok: meghalljátok és megértitek-e üzenetünket — A NEMZETETI?

Es ha meghalljátok és ha megértitek: felkaroltok-e hát bennünket igaz szívvel, igaz szeretettel, tettek-re is kész igaz magyar lelkesedéssel!

Mi A NEMZETET nem magunknak teremtettük meg, hanem a MAGYAR NEMZETNEK!

Mi A NEMZET megteremtésével emberfeletti feladatot vállaltunk és emberfeletti áldozatot hoztunk.

Es történelmivé nemesülő hatalmas célokat írtunk A NEMZET zászlajára.

Azt akarjuk, hogy A NEMZETEN keresztül minden magyar szív egy nemzeti érzésben dobanjon össze, minden magyar lélek egy nemzeti érzésben lobogjon magásra!

Küzdelmünkben, elszánásunkban, emberfeletti erőfeszítéseinkben azonban minden olvasónknak, minden igaz magyarnak részt kell vennie!

Nem előfizetési felhívást intézünk hozzátok testvéreink!

Az előfizetés beküldése elemi kötelesség.

Es aki előfizetését nem küldte be; kétségtelenül beküldi ezután.

Mi azonban ennél: a testvériség, a közös lelkiség és a közös nemzeti törekvések jogán, sokkal többet kérünk tőletek!

Azt kérjük, hogy váljatok mindnyájan apostolává, fanatikusaivá A NEMZET elterjedésének.

Azt kérjük, hogy mindenfelé hirdessétek A NEMZET-et, mint akoggy hirdetni szokták az elterjedésre váró Igét!

Azt kérjük, hogy minden olva-

sónk, minden testvérünk fogadalm szerűen vállalja magára, hogy A NEMZET számára saját személyn kívül, még két olvasót, hívót testvért, előfizetőt szerez.

Nézzen a lelkébe minden olvasónk, tegye szívére kezét minden magyar testvérünk és feleljen szíve szerint, hogy vállalhatja-e ezt az áldozatot?

Aki a nemzet hű fiának tartja magát, akinek lelkében kötelességek élnek, eszmények, nemzeti ideálok lobognak; nem vonhatja ki magát e személyenként csekély, de összességében beláthatatlan horderejű áldozat vállalása elől.

Nemzet igaz barátunk, minden olvasónk és testvérünk csak ily módon segíthet magásra szítani azokat az oltárlángokat, amelyeket mi gyújtottunk a Nemzet műhelyében, hogy a nemzeti érzés szövetségével, e soha ki nem alvó magyar lángokkal bevilágítsunk a borús magyar éjszakába.

Idézzük a költőt, tetemre hívjuk a magyar lelkeket:

Lelkek bora erjed, szívek vére lángol, A nemzeti eszme szívünkben világol,

Ezt a világosságot azonban valóságra kell váltanunk.

A valóság: új hívek toborzása! Minden magyar lélek szerezzon még két magyar lelket és akkor a költővel együtt nemsokára elmondhatjuk:

Új runák az Égen, új jelek a Földön:
Széttörök, megnyílik, a nyugati börtön

A NEMZET szerkesztői:

Hangay Sándor, Szegedy László,
Nyáry Andor, dr. Vályi Nagy Géza,
György Lajos.

Nyáréj

Írta: Vályi Nagy Géza.

Százados fák barna sáirat
Vonnak... Isten templomának
Öble... mély...
Fű, levél csak félve rezzen —
Vad, borongó rengetegben
Csönd zenél...

Hold csillan a lombon átal,
Szinezüsttel, tört sugárral
Jár, libeg, —
Mázzal von be tisztást, útat —
Néma vándort szent ámulat
Ejti meg...

Alvó madár szárnya lebben —
Fátylas, éji szürkületben
Öz kutat —

Tiszta égen hangicsálva,
Hosszú sorsral húznak át a
Vadludak...

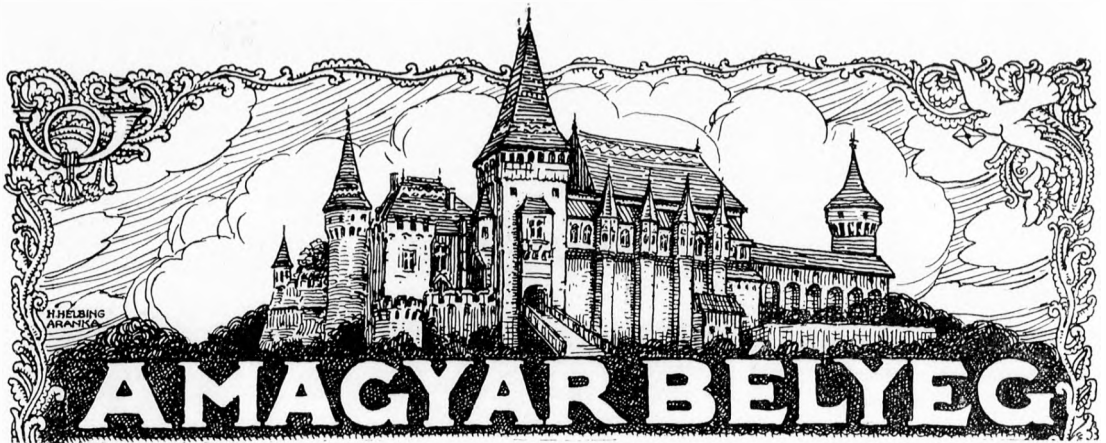
Alom csábit, mámor kábit,
Csillagos menny gyöngykalárist
Harmatoz —
Bolygó tűznél lepke táncol —
Ag füzére illatástól
Roskadoz...

Andalító, szép az éjjel —
Csökkel, csábbal, kincsel, kéjjel
Intget —
Pázsit-szöngyeg selymes bolyhán
Fénybogárka-pár ragyog rám:
Két szemed.

Változás a Nemzet szerkesztőségében

Varga Béla dr., akinek szindus meseszövegét, változatos humorát és elmélyedő költészetét a Nemzet olvasói annyira megkedvelték: más sokoldalú elfoglaltsága miatt, kivált a Nemzet szerkesztőségéből. Varga Béla dr. azonban továbbra is a sajtó munkása marad, ami bizonyára maradandó nyeresége lesz a magyar irodalomnak.

Mit mondanak a bélyegekről?

Írta: Jászai Emánuel János.

Kütdomású, hogy a bélyeggyűjtés szoros kapcsolatban áll a magasabb műveltséggel. Ezt a legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy a magas műveltségű országokban a filatelia iránti érdeklődés igen nagy; míg azokban az országokban, ahol a kultúra kezdetleges, a bélyeggyűjtés is az ismeretlen fogalmak közé tartozik.

A filatelia éppen úgy, mint a többi gyűjtői kedvtelés, az ősi gyűjtői ösztön kielégítésének modern megnyilatkozása. A természet ölen élő ember csak azt gyűjtötte, amit létfenntartásához igényelt, mert az esztendő különböző időszakai nem szolgáltaták egyenlő mennyiségben mindazt, amire testének táplálására és védelmére szüksége volt. A ma embere szellemi szükségletből, kedvtelésből gyűjt.

A bélyeggyűjtés azért oly általánosan kedvelt, mert a legesekélyebb anyagi áldozat mellett jászua és szórakoztatva rendeztetre, tisztaságra, pontosságra és takarékosagra nevel. Földrajz, egyház és kultúrtörténelem, néprajz, népisétek, néplelektan, mitológia, címertan, politika, szárazföldi, vízi és légi közlekedés régi és mai eszközeiről, állat- és növénytan, pénztan, nyelvekre, grafika és képzőművészetekre, írők, költők, ízeledek, államfők és államférfiak ismeretere tanít. A posta- és repülőjáratakról, jelentős nemzeti, tudományos, katonai, sport és általában minden embert érdeklő eseményekről tájékoztat. Esztétikai érzékünket, a szép iránti fogékonyságunkat, vonzódságunkat, szeretetünket és rajongásunkat felkelti, az ipari és kereskedelmi szellemünket fejleszti, mindamellett, hogy az élet viszonylataiban és küzdelmeiben tülksokszor felzaklatott, kimerült idegeinket megnyugtatta, pihenteti és fejleszt. A gyűjtés folyamán, vagy annak befejeztével az összegyűjtött, felesleges, vagy teljes anyagértékesítése révén nagy anyagi előnyökkel jár. Egyéni, család- és nemzeti erőt megerősíti és gyarapítja. Állandóan emelkedő és nemzetközi értékű felgyűjtés pedig: tölke, hozomány és vagyongyűjtésre kiválóan alkalmas.

Alig ismerek nagyobb szellemi élvezetet, örömet, ami annyira leköli, annyira pihentet, ami a gondolkodást és a lelkiéletet annyira az élet mindennapi gondjai felé emeli, mint a jól és szakszerűen rendezett bélyeggyűjtemény szemlélete. A szép és jó misztikus kapcsolatban vannak egymással. A szép magasztos érzést, nemes gondolatokat ébreszt az emberben. A formák és színek összhangja harmóniát idéz elők Aki a szépet megérti és valóban szereli, fogékony lesz a jó iránt is! A természetnek, a valódi művészi bájnak, vagy a szép bélyeggyűjteménynek hatása alatt állni nemes élvezet. Ritkán élünk oly intenzív életet, ritkán erünk annyi szeretetet, a nemes iránt, ritkán érezzük magunkat annyira kiemelve a köznapai kicsinyességek köréből, közösségben a lüktető élettel, annyira összeforva a nagygal, a magasztossal, az állandóval, az örökkévalósággal, mint amikor egy nagy, hozzájárulással és tudással rendezett bélyeggyűjtemény lapjait forgatjuk. Mintha magában az élet könyvében lapozgatnánk.

Vegyük csak elő a magyar kötetet!

Az első oldalon díszlik *Kosztich* által kiadni szándékozott és a bácskai *Than Mór* áhítattól remegő mesteri kezével rajzolt első magyar bélyeg tervezete. A rajz és a színek beszédnek. A tervezet szemlélteti, úgy érezzük, mintha mi is ott ülünk az 1848-as szabadságharc vígán lóbogó és pattingó táborúzóknak és látók a pályahöz álló jóságot, a kezdő *Barabás-növendéket*, mint rajzolja a „Magyar Államközi Posta” első egyetlen „postajegy” tervezetét. Az új honvéd apró görögös ornamentikák közé helyezi a teljes magyar címet. Kétfelől búzakalással személyesíti dúsán termő országunkat és a címer felő emeli a dicsfényt övezett Szent István koronát. Kár, hogy csak terv, csak álom maradt.

A következő oldal már a dicső szabadságharc gyászos végét mutatja. *Tautenheim* bécsi acélművész teljes értékében az akkori politikai helyzetnek, szárnyaló, az egész teret kitöltő kétéjű sással ekésti a most junius 1-én 75-ik éves jubileumát ünneplő első osztrák, egyben magyar bélyegét, amelyet kákszerű levelekkel kiemelkedve balról babér-, jobbról tölgy ves körül. A kettős monarchia szétesé-

sének jóslatát látjuk ezen az első bélyegrajzon azzal kifejezve, hogy az ingovány, a posvány sarjára a kákára alapítva és támasztva emeli magasra a nemes babért és a büszke tölgyet, amely a most már muzeális tárgygyá süllyedt császári korona egy-egy szalagját libegteti. Ettől kétoldalt és a bélyeg alján német szöveget találunk. Az erős összelogást látszik szemléltetni az a körülmény, hogy ezek a bélyegek csak olóval, tehát csak vágószerszámmal választhatók szét. Ez a sorozat és az összes 1867-ig kiadott bélyegek csak akkor magyarok, ha magyarországi helység nevével vannak lebetűzve, illetve lebélyegezve.

1858-ban lényegesen változik a rajz. Az előbb még szerénytelenül szétterpeszkedő kétéjű sas helyébe a közös uralkodó a haladás irányával szembehelyezkedő, a multba visszatérítő, vagyis balra forduló fejű dombornyomatban, értekenként különböző díszítmenyvel kitöltött keretbe foglaltan látjuk. Az összetartás lazulási jelképezi az, hogy ennél a sorozatnál az egyes bélyegek már könnyen, minden vágószerszám igénybe vétele nélkül szétválaszthatók. Ettől az időponttól fogva a bélyegek már fogaztatlanok voltak.

Az 1861-ben kiadott sorozat I. *Ferenc József* fejét a haladás irányába, balról jobbra fordítja és a gördülékeny keretbe, az oválisba helyezi.

Az 1863-as kiadás ismét a kétéjű sas teszt vissza a bélyegekre. Az ovális keretben azonban ez a sas már szittalibbalt, mesterkéltb és békésebb természetűnek mutatkozik és a mellén az osztrák címeren kívül az osztrák örökös (I) tartományok címerét is feltünteti, bár a bélyegek fogazata apró, szoros, hegyes és még sűrű.

A 64-es kiadás rajza azonos az előző kiadás rajzával. Papirosa vízjele. A fogazata azonban már tompa, hezagos és igen tág. A monarchiában pedig lazulnak a kapcsolatok.

1867-ben elröppent a kétéjű sas és bábrall korszorúva ismét vszontlátjuk az utolsó Magyarországi is forgalomban volt osztrák bélyegen I. *Ferenc József* fejét, amelyet egyik nemzet, illetve nemzetiség hazafias érzületét sem sértő közömbös díszítmeny keretvel körülvette.

Egy évvel később 1868. évi junius 20-án kiadásra került az első magyar hírlapbélyeg. Természete-

sen, mint osztrák rajzoló művész lemeke, a magyar címer, s felirat dacára, ránk mégis idegenszerűleg hat.

Vége 1871 május 1-én, mint a tavasz legszebb virága, megjelenik az első magyar *levelbélyeg*. A nemet származású *Unrein János* acélművész sikerült műve. Maga a rajz finom művészi, sajnós azonban nem magyaros. A kivitel pedig kezdetleges könyvnyomtatás.

Első klasszikus bélyegünknek alig két hó múltán lényegesen javult a kivitele. A kezdetleges könyvnyomtatás helyébe igen szép rézmetszetek lépnek.

1874-ben változik a bélyegrajz, amelyet szintén nem magyar eredetű *Lhivier Lajos* készített, *Haske Ferenc* akadémiai rézművész acéllba vésett. A bélyegrajz alapnyomlathoz pedig *Jung Emánuel* guillochéur készítette. Maga a rajz, bár országunk szép címere elmaradt, magyarosabb. Főmotívuma a magyar Szt. Korona, államiságunknak igazi szimbóluma és magyar szövegű a felirata is.

A lelvorbírtékos bélyegrajz lényegesen változás nélkül 26 évig volt forgalomban, 1880-ban változik a fogazat. 1881-ben a vízjel rendszeresítését látjuk, 1888-ban a sorozat bővül, az értékek szaporodnak, a nyomási eljárás változik azáltal, hogy tipográfiai uton, több színben nyomottan készülnek, majd pedig ismét a vízjel változik 1898 és 1899-ben.

1900-ban pénzügyeinknek szánálával kapcsolatban most már a bélyegeken is meglátszik, hogy az osztrákértékű forint számításról áttérünk a korona értékre. Bélyegeink új köntöst öltenek. A fillerens értékek *Böhm János* rajzát dicsérik, amely előtérben a párnára helyezett Szt. István Koronát, fölötte büszkén szárnyaló turult szemlélteti. A háttér igen elapozva a nagy magyar Alföldet sietti jellegzetes gémeküjtával. A *Tull Odóntól* származó koronás értékek rajza I. *Ferenc József* aggodalmában a jövőbe tekintő képét koronázási ornátusban mutatja. Mindkét rajz szép, tetszetős, de erőtlenségekbe a lemondás-, feletörődségek mint a nemzeti előre törésének kemény és határozott gondolatától vezéreltetve készült.

1904-ben változik a vízjel, 1906-ban a fogazat, 1908-ban ismét a vízjel. Mindmennyi jele talán a finomodásnak, de nem az erő kibontakozásnak.

(Folytatjuk.)

A HIDON

Irta: Gárdonyi Géza.

Téli sűrű köd a reggeli órákban. A hidon két bekecses paraszt találkozik. Az egyik sovány, aprószemű emberke; a lába kifelé görbült és totyán áll, mint az idős parasztok majdnem valamennyien. Pipázik. A másik valamivel öregebb, veresbajuszú ember. Arca mint a pulykatojás. Úgy néz, mintha mérges volna. De nem mérges, dehogyan mérges, csak hogy diószemű. Ahogy összetalálkoznak, megállanak és kezelnek.

— Hová ilyen korán? — kérdi a veres.

— Hát biz' a biróhoz, — feleli amaz, a bekecsse zsebébe dugva a kezét.

— A biróhon? Tán valami baj van?

— Bizony nem is öröm. Mert lássa kend, Gergő bátyám, mán én mahónap azt se tudom, hogy mire hajtom le a tejemet.

A Gergő bátyámnak nevezett vörös ember pipát von elő a zsebéből és azt tömögtetve dörmögi:

— Tán bizony licetálnak?

— Bizony licetálnak, — feleli amaz köhécselve, — hónap lösz a napja.

Egyet vakarint a fején, ahol a sapka alól a haj kifeketül, aztán folytatja:

— Négy pöngöt akarnak vönni rajtam, mög tizönkét krajcárt az iskolára. Ilyen nagy adó! De csak egészségöm vóna.

— Hát mi a baj?

— Iszen ha tudnám! A hátamba esött valami, oszt az bolyong mindig a girincöm körül; egész éjjel búdosott bennem a fájdalom.

— Mögrontottak téged is, ögye mög a fene, mint engöm harmadéve. Fölvöttem az úton egy srótot, oszt akkora fejháborgást kaptam utána, hogy se láttam, se hallottam.

— Oszt hogyan segítőt kend magán?

— Elküttem a kanászért, oszt az olvasta ki belülem.

— No, magam is mögtoróbáлом, mert azótátul fáj, hogy a városba vótam, oszt egy rongyos bugyilárist találtam az úton.

— Abba vót a bájosság!

— Mingyán gondótam magam is, mert üres vót. De csak hazahoztam, mondok, eljátszik vele a Ferkó, had lögyön öröme. Hát kend mi járta van erre mifelénk?

— En bizony a tanítóhoz ügyekszők, ha ugyan fenn van mán.

— Fenn van ammán régön. Épp a kapuját szögelte, mikor jöttem.

— Az anyjukom nagy álmodást tött az éjjel, hát ammiatt mögyök, de tán te is értelmezhetnél valamit belüle.

— Nem gondónám. Mert lássa kend, Gergő bátyám, én csak egy esztendeig jártam az iskolába.

— Hát nálatok nem álmodtak valami különösset?

— En bizony mondom nem juttam odáig, hacsak az anyjukom nem.

— Hát a jányod?

— A jányom? Kiattam tennap a pusztára.

— Csak nem az ispánhoz?

— De bizony oda.

— Tyü, aki áldója van, hát minek adtat oda?

— Minek? Hát mér ne adtam vóna oda?

— Csak. Nem köllött vóna.

— De köllött. Köllött az adó miatt.

Most már a veres ember vakarint a fülné.

— Kocogtass ide ekkis paraszt.

Megszépákolja a pipát, aztán a fejét csóváltatva folytatja:

— Hát azt álmodta az anyjukom, hogy a fiam hazagyütt.

— Obsittal?

— Nem obsittal, hanem úgy szokött mög.

— Azér, mer ha obsittal gyütt vóna, az halált jelönt.

— Nem obsittal, hanem úgy szokött kom mintha ágyat vetött vóna a szobába. En nem vótam ottan. Hát amint mögfordul az anyjuk, belódul ám az ajtón a Pista: a csákó a fején, a kard az oda-

Madarász Viktor: Hunyady Lászlé siratása.
(1859) [Szépművészeti Múzeum.]

lán. Se szól, se beszél, csak leül az asztalhoz, oszt lekoppanti a csákót az asztal közepire. Isten hozott fiam, mondja az anyjuk, Isten hozott virágom, nem irod, nem is izenőd, csak betoppansz közénk! Avval mögcsókóli a fiát.

— Emmán nem a legjobb.

— Hát a fiam rá se hederint, nagyon ki vót kelve a képibü. Oszt az öklivel mindig a feje körül járt. Mi bajod, mondja az anyjuk, tán mögbántott valaki? Felel erre a fiam neki, hogy aszondi: Hej, idős anyám, harangoznak man minekünk: vagy egynek, vagy kétőnek, vagy pedig háromnak. Avval kapt a csákót mögen. Nyomi a fejibe. Kifordul a házbül, fel a lovára, oszt úgy einyilamodik onnat, hogy vót, nincs.

— Emmán nagyon furcsa.

— Én mintha akkor érköztem vóna haza a szőlőbül. Mit ridogálsz? mondok. Aszondi rá, hogy: nem találkozott-e kend egy huszárral? Dehonnem, mondok, úgy elvágattot mellettem, mint az istennyila. Jaj, aszondi az anyjuk, a kend fia vót az. Gondótam, mondok, de nem lehetött vóna azt mögállítani álgýűval se. Mögen ridogálásba fog az any-

juk, oszt aszondi möre mönt? Mondok igényöst a pusztának. No, aszondi végünk van. Mér, mondok. Hát aszondi, csak mönnyek kend utána. Avval lóra kapok magam is, oszt ki a pusztára.

— No, ez nem jó álom.

— Magam is azt tartom, de várd el a végét. Hát aztán úgy álmotta tovább az anyjuk, hogy a gyerök egy-csuron vér vót, mikor hazakerült. Mögen csak odaült az asztalhoz, oszt aszondi, man egynek harangozhatnak. Kinek fiam? így az anyjuk. Hát aszondi, az ispány úrnak. Oszt erre fölébredt az asszony.

— Ni ilyet még nem hallottam.

— Magam se. De az anyjukom se. Mert ő is annyira mögözött tüle, hogy mihánt fölébredt, engöm is felkötött. Mit akarsz? mondok. Hallgasson mög kend, aszondi, mit álmottam? Oszt elbeszéli rőndre, de még a foga is vacogott. Aszondi osztán, hogy aszondi, nem adták-é oda Somodiek szógálni a jányukat? Mondok, tuggya fene. Akkor mondotta oszt az anyjuk, hogy a te jányoder él-hal a fiam.

— Az én jányomér?

— Azér ám, csakhogy neköm nem mertek szólni.

— Neköm se szólottak.

Itt egy kis csönd szakadt a két ember közé. Mind a kettő oldalt nézett es megszívogatta a pipáját. Végre a vörös Gergő szólott:

— Hát mondok valamit.

— Hallgatom kendőt.

— Mennyi foglalót kaptatok az ispány úrtól?

— Egy pöngöt.

Megint egy kis csönd. Megint egy kis pipaszípakolás.

— Hát ha én köcsön adnám azt az egy pöngöt, visszagyühetne-e a Marcsa?

— Visszagyühet.

A vörös Gergő belenyúl a csizmaszárába es előgyöngyölget egy órska bugyellárist.

— Hát ihol a pöngő. Majd mögádod, ha jó lösz a termés. Aztán ha a fiam kiszabadult, mögen beszélhetünk.

A két ember barátságosan kezel. A vörös Gergő lehajtott fejfel ballag az iskola felé. A beteges Somodi meg legényesen vidáman lépeget tovább a maga útján.

LÁNGAY SÁNDOR ÚJ VERSEI.

Sol invictus

A gondolat bús sziklájából
Csiholták szikra-lelkemet
S a győzhetetlen Fény képében
Imádott egykor Napkelet.

Nyugat kódébe elvesző láng...
Alkonya vált a virradat.
— De győzetlen legyőzetésén
A hívők még ne sirjanak!

És csitt te gúny. Csitt kárörömnek
Fojtott rőheje, még korán,
Mért mindhiába, fény sugárzik
A típott tiszta homlokán.

És csóvas lánggal újra gyúlad
A megcsúfolt oltár: szívem.
— Ne higýjétek, még áll a templom,
Nem döntötte le senkiesem!

Csupán a csürhe megdöbálta
Cpapnője gyáván elszaladt.
Támu alá roskadt a szent tűz
És felhördültek a falak.

De jött egy tündér, szőke fűrtü.
Szívében láng, szemében fény
S az alkonyatból új hajnalba
Egy éjszakán lobbantam én.

Csókos szent szája szítja újra
Száz harcra vérzett lelkemet.
— Csitt! csordanép, én újra győzők,
A fényt megölni nem lehet,

Heraklesz a guzsaly mellett

A vállamon egy égboltot emeltem
És csillagot surolt a homlokom.
Tytánokkal én százszor harcra keltem,
Hydrát, oroszlánt, ellent porbavertem
S daloltam égbenyúló ormokon.
Rongy asszonyjárom mégis porbaontott!
(Nessus ingénél kinzöb ez a vád.)
S ki hajdan földről föl a mennybe rontott,
Most boldog, hogyha vetnek néki csontot
És forgatja egy néंबर gucsáját.
Hej asszony! sorsom serlege már csordul
És homlokomon csillagfény cikáz.
Megundorodtam maszlagos borodtul,
Parancsol még, ki máma csókot koldul,
De akkor, akkor néंबर, jól vigýázz!

Dal a magyar lápokon

Szentlélekjárás földje ez az ország.
Bolondos hittel új csodákra vár.
És mégis szárnyaszegten hull ölébe
Minden, magasban éneklő madár.
Babonás álma nem múl ezer éve.
Mágneshatalma le a sárba von.
Azért suttog a dal oly elhalóan
A mozdulatlan magyar lápokon.
Sirkert e tájék. Álмок temetője!
Itt alszanak a száműzött mesék.
Kelet tündére várja, várja itten,
Ki egyre késik, szép szerelmesét.
S ha jön, — úgy mondja régi dajkanóta,
Szárnyra kap minden lehullott madár
S a Kárpát bérceén körben forgó varnak
Pókhálósözte ablakára száll.

És dal csendül, mit ember nem hallott
még!

Varázs nem némit akkor ajkakat.
Ha jön, ha eljön egyszer, akkor, akkor
Nevetni, sírni szívserint szabad.
De addig, addig, némaságok földjén
Gunnyaszatok ti sok bénult madár.
Szentlélekjárás ámitja szívünket
S boldog, ki hittel új csodákra vár!

Mese az életemről

Mi volt az életem?

— kis ér,

Mit zengő útján virágos part kísér.
Majd harsóg patak,
Mely szikláról a mélységbe szakadt,
Hol örvény torlán forogatagba szédült.
Tajtékos habján ismeretlen vész ült.
Vihar ostorja suhogott fölötte.
Égbe akart törni, de ágyához kötötte
A sorsa, végzet, Isten — lenyügző hatalom.
S a gátszikitő árt most
Csitítva altatom
Magyar pocskát medrén, hol zúg, susog a nád:
Hegyeknek kristály könnye, örök jéjszakát!
Ez volt az életem!

— Rossz sorsom meglopott

És eltemet maholnap az alföldi homok,
Kiszikkad majd a sár is és kiveszik a nád,
Nem lesz már lép se akkor és nem lesz lép-
virág,

Csak ernyedt nyári naptél, ha elbódul a Del
S a rézég álmos pusztá a multakról mesél,
A Délbáb mutatja talán, hogy egyszer ott
Tengert nyelt be a szomjas, falánk magyar
homok.

A KALÓZ

Irta: Herczeg Ferenc.

Az egész társaság a fátylós lampionos csónakokra szállott, aztán zeneszóval, vidám zsvíj mellett evezett ki az alkonyba borult tóra.

Elöl egy fehérvitorlás bárka, amely méltóságteljesen és nesztelenül szelte a habokat, mint egy fantasztikus hattyu, mögötte a csónakok, életvesztők egész raja. A fürdőház verandájáról tekintve: egy muzsikáló, tüzes pikkelyű szörnyeteg, amely szeszélyesen kigyózik part-hosszat.

Nesztor úr kis gözöse, a *Meluzina*, még ott vesztegelt a révben. Benzinmotorra hirtelen megtagadta a szolgálatot. A gép mérgesen sistergett, a gépész fejét vakarta. Nesztor úr, akinek tömzsi természetén aranyrojtos admirális-egyenruhaféle feszült, lábával dobantott, verőfénye pedig, Zsollárné és Olga leánya, ideges türelmetlenséggel mozgatták legyezőjüket...

E pillanatban egy karcsú szandolin siklott a *Meluzina* mellé. Orrán nagy, piros lampion világított, hosszú két evezőjét egy szélesvállú fiatalember forgatta.

— Ha úgy tetszik, hölgyeim, följárlom csónakomat, — van két ülésem.

— Óh, lám, Horváth, — mondta a leány. — De mi lesz Nesztor úrral?

— Ha megindul a gözös, utunkunk jöhet, önök meg átszállanak a *Meluzina*-ra.

A leány egy kérdő pillantást vetett anyjára, Zsollárné ijedten csapta össze legyezőjét. Dehogyan ül ő abba a libegő alkotmányba! Inkább várjanak még...

A benzinmotorú *Meluzina* egy fülhasító fűtött hallatot, hanem azért nem mozdult helyéből.

— A csavarban van a baj! — kiáltott Nesztor úr diadalmasan.

Horváth a csónakjában levő ülésre mutatott.

— Tetszik?

Odakünn, a tavon, elhallgatott a zene, egy lágyan remegő férfihang kezdett énekelni...

— Ledovszky, az opera baritonja! — mondta a leány.

Jóformán maga sem tudta, hogy mit tesz, mikor már fönnállott a gözös párkányán, aztán Horváth izmos kezére támaszkodva, könnyen, mint egy madár, szókötött le az ingó szandolinba...

— Olga! Olga kisasszony! — kiáltották Zsollárné és Nesztor egyszerre.

Horváth pedig nekifeküdt az evezők-

nek és hatalmas csapásokkal lóditotta előre a könnyű járművét.

A leány, mintha már sajnálta volna, amit tett.

— Vigyen a vitorláshoz, kérem, ott van Lidi néném.

A piroslampionos szandolin jó ideig sarkában volt a kis hajórajnak, aztán egyszerre, sebes ívben, irányt változtatott, gyorsan futva a tó közepe felé, a vak éjbe.

— Nem jól megyünk, — hová visz? — kérdezte a leány megszeppenve.

— Meglássa...

Horváth fölemelte evezőjét és egy jókora csapat mért a piros lampionra. Az izzó tüzlabda sisteregve merült a vízbe. Sötétben maradtak.

— Horváth, mit akar?

— Most már az enyém vagy, kis boszorkány...

A leány felszökött helyéről.

— Megbolondult?

— Még kérde? Elég soká bolondított.

Vagy két évvel ezelőtt történt, hogy Horváth eljegyezte magának Zsollár Olgát.

A dolgot a szülők igazították el, jóformán a gyermekek tudta nélkül. Az öreg Zsollárnak szűksége volt egy jönevű vőre. A pénznek bőviben volt: gabonával, házhelyekkel, katonai szállitásokkal és vicinális vasutakkal tömteleten vagyont gyűjtött, hanem arra, hogy jó hírnévre tegyen szert, már nem akadt ideje.

Az öreg Horváthtal meg másképp állott a dolog. Nagynevű ember volt, egyetem tanár, akadémikus, főrendiházi tag, még sok más egyéb. — Ifjú korá óta minden idejét arra fordította, hogy rendjegyűjteményét szaporítsa: volt is vagy két frakkra valója, kezdve a portugáli Megváltó-keresztől egészen a perzsa országn-csillagig. Ily körülmények közt nem csodálható, ha nem ért rá vagyont gyűjteni.

Egész Budapest rendjén való dolgoknak találta, hogy ez a két emberfia összeházasodjék, sőt a feleseknek sem volt kifogásuk egymás ellen. A vőlegény már tülesett ama bizonyos viharos szenvedélyen, amely állítólag minden férfi lelkét felkorbácsolja egyszer, a leánynak pedig még iskolás korában sem voltak romantikus ábrándjai. Józan, okos emberek voltak, akik jókedvű megadással törődtek sorsukba. Nem akartak komédiát játszani, nyíltan bevallották egy-

násnak, hogy nem szeretik egymást, de rajta lesznek, hogy türhető viszonyban éljenek. Különösen a leány volt okos. Igazi örmény vér. Barnazománcos gambec-arccal, göndör hajjal, finom hajlású orral, ravasz, fekete szemekkel, ajka szélén fel-felvillanó mosollyal, amelyben volt sok szeretetreméltóság, meg egy csepp impertinencia. Alacsony, karcsú, gömbölyű.

A vőlegény kezdetben ritkán látogatót el menyasszonyához, később gyakori vendég lett, végül teljesen ott rekedt. Valami kordialis barátság fejlődött ki közöttük. Ennek a révén rossz éleket faragtak egymásra, csipkedték egymást. Később, ha nagyon jó kedvük támadt, dulakodásba keveredtek. Ha aztán Zsollárné megbotránkozott neveltlenségükön, Olga líhegve simította rendbe kuszált haját és nevetve mondta: Árpád bolond!

Egy kellemetlen esemény jött közbe: az öreg Zsollár belement valami vakmerő spekulációba, amellyel milliókat akart keresni és amelyből az lyukadt ki, hogy elveszített vagy egy félmilliót. A vesztéség leverte lábáról: kitudódott, hogy nagy ingatlan vagyona van ugyan, de a vagyont óriási adósságok terhelik. Zsollár csödbe került és örülhetett, hogy ép bírral szabadult a kriminálisból...

Az eljegyzés természetesen fölbomlott. Olgának volt annyi tapintata, hogy maga tette meg az első lépést.

— Nem akarok nyűg lenni a magyaráknak, de különben sincs értelme a dolognak... Egyikünknek sincs semmije, pedig egyikünk sem született szegénységre... Magának úri kedvtelése vannak, én meg szeretem a szép lakást, meg a drága ruhákat... Abban a bizonyos mesében, a boldog szegénységéről, nem hiszek... Menjen, talál maga még elég jó partit, — ami pedig engem illet, bizza csak réám, megtalálom én azt, amire szükségem van...

Kezet fogtak, elváltak. Mint jóbarátok váltak el. Horváth sajnálta is a dolgot, — hogyme! mikor már úgy megszókozta Olga csipkedéseit és azokat a mulatságos délutáni marakodásokat...

Horváth utazni ment, Olga pedig kezdett anyjával bálóra és fürdőhelyekre járni. Jó ideig eredménytelenül, — Zsollárné azt állította, hogy ennek csak Olga az oka, mert nem batorítja gazdag udvarlót, — végül azonban a tóparti für-

dőben megismerkedett Nesztor úrral, egy milliomos új nemessel. Most már csak Olgán állott, hogy Nesztorné legyen.

Az Anna-bált tartották az este, amikor Olga megint össetalálkozott vőlegényével. Váratlanul jött, senkisémet tudta, hogy honnan. Mosolyogva járt-kelt az uszályok közt, aztán táncra kérte a leányt, mintha mi sem történt volna köztük.

Keringő közben megszólalt, suttogó hangon beszélt:

— Olga, meggondoltam a dolgot. Nem jól van ez így! Nem tudok én maga nélkül élni, megpróbáltam, de nem lehet... Kergesse pokolba ezt a Nesztort és legyen a feleségem...

Később karonfogva sétáltak a teremben.

— Legyen esze, barátom, — kérlelte a megszeppent leány, — ne tegye magát nevetségessé... Mit kezdünk mi ketten egymással? Két koldus! Ne rongtsa a dolgomat... Aztán, ha magamra nem is gondolnék, már magáért sem tenném... Nem tehetném, büszkeségem tiltja...

— Ne beszéljen így, tudom, hogy szeret!

— Én, — magát?

— Maga, — persze, — hiába tagadja!

Olga fölkacagott.

— Kedves barátom, eddig józan embernek tartottam, de most látom, hogy

magá is egyike azoknak, akik mindenkor ostobaság elkövetésére készek... Nagy szerencse, hogy van egy okos barátnője, aki megóvja önt élete legnagyobb ostobaságának elkövetésétől. Isten önnel!

Horváth kelmetlen meglepetéssel pillantott utána.

A négyes után Nesztor azt indítványozta, hogy rendezzenek egy veincei éjzt a tavon...

A leány felszököt a helyéről.

— Megbolondult?

— Még kérdi? Elég soká bolondított.

Hanem üljön le, a csónak fölbillen!

Olga kedvetlenül ült vissza helyére.

— Legalább mondja meg, mit szándékszik velem tenni?

— Fogva tartom reggelig, akkor kiszabadom anyjának. Addig már annyira kompromittálva lesz, hogy a világ semmiféle Nesztora feleségül nem veszi.

Olga tréfára akarta fogni a dolgot, mikor azonban Horváth néma és nyugodt maradt, kicsit dühbe jött.

— Lovagias dolog ez?

— Jóvá teszem hibámat és feleségül veszem. Nem is mondtam még: tegnap kineveztek fürdőigazgatóvá, a tóparti fürdő igazgatójává, — háromezer forint fizetés!

Olga nem felelt.

Horváth bevonta evezőit és a csónak árának engedte át a csónakot. A tó a szí-

get felé sodorta őket, a víz fölé hajló fák lombos alagútát alkottak fejük fölött.

A távolból halk énekhang hallatszott... Vagy egy félóra telt el. Olga lehajtott fejét tenyerébe, talán maga sem tudta miért, de kedve kerekedett, hogy egy kicsit sirjon...

A bái belépő lecsúszott válláról; fedetlen karjára egy szunyog szállt. Észre sem vette. A szunyog aztán boldog züm-mögéssel szállt tovább, mintha becsipett volna az édes vértől... Horváth megfogta a leány kezét, ő is meg voit indulva.

— Ne sirjon, Olga. — Aztán halkabban tette hozzá:

— Háromezer forint, hatszáz forint lakáspénz és a faatalány!

Velőtrázó fütty hallatszott, — a Meluzina zöld lámpással az orrán, a szíget felé közeledett.

Egy nagybajuszú, öreg harcsa följeget álmából és kíváncsian fölbukkant a tó tükreire. Csodálkozva látta, hogy a fák árnyékában ringó ladikon két emberfia ül, szorosan egymáshoz simulva, némán, mint az egérké. A ladik mellett egy zöldszemű szörnyeteg halad el, susterrege és füttyentve, fején pedig egy valórojtos admirális áll, aki teli torokból ordítja:

— Hó, hollá, hó!

A leány meg mintha csöndesen kacagna.

Öt év...

Irta: *Bozsay Margit.*

A tükör előtt ült és az arcát nézte... Friss, üde volt, mint egy fiatal lány. Hamvas, mint a barack és ragyogóan szőke, de a szemében valami meleg, asszonyos szomorúság égett.

— Félek, — mondta csüggedten. — Mindennap jobban félek. Nem a má-ért, hanem a holnap-ért... A holnapért, amikor talán fáradt lesz az arcom és talán a hajam is elveszti a ragyogását... — Lehervadt a feje... — Hiába... nem tudom ellefelejteni azt az öt esztendő-t, amely az én mérlegemet súlyosbilja. Közelebb húzta a tükört és élesen, hosszan, kutatóan nézte az arcát.

— Harminc esztendő... Fialat vagyok... Fialat... De... de... de még fiatalabb...

Lehuntya a szemét és a lehunyt szempillája mögött az urát látta... A fiatal urát, a ruganyos, diadalmas szépségével, a ragyogó, fekete fejjével és az erővel, amely a szavaiból, a mozdulataiból árad...

— Szeret... — susogta maga elé. — Ma még szeret... Hiszen méltó párja vagyok. Hiszen ma nem látszik még az öt esztendő, amely éket vert közénk. Ma még nem... De holnap... holnapután... tíz év múlva... A szája megvonaglott. — Megvárjam? Megvárjam amíg hanyatlani kezd a nap és sűrűkeség borul az életem fölé...? Megvárjam amíg hűvösebb lesz a szája és a keze ritkábban simogatja a hajamat? —

Megrázza a fejét. — Nem... Mindent... csak azt nem...

A szeme fölnyílt és meleg, elborult szomorúsággal nézett a tükörkép fölé...

A két finom, karcú válla összeremegett és az ujjai egymásba kulcsolódtak.

— Szépen kell elmenni... Szépen... Olyan szépen, hogy szírvány maradjon utánam és, hogy netudjon ellefelejteni soha...

Az órára nézett.

— Kilenc óra.

Megnyomta a csengőt.

— Erzi... Az ur ma csak tizenegyre jön haza. Kérje a nevemben, hogy tea-zsony egyedül. Nagyon fáradt vagyok, lefekszem. És adjon egy pohár vizet, hogy az altatómat bevehessem.

Mikor a lány kiment, az előkészületekhez látott. Megkefélte, beillatosította, elrendezte a haját és csipkés háló kötöst vett magára... A lábai kicsit roskadozva vitték... Sietett... Félt, hogy meggondolja magát és hogy elveszít a lendületet, amely elhatározásra bírta.

— Nem... nem... — szorította keményen egymásra az ajkait. — Csak azt nem... Csak meg nem állani az úton, csak vissza nem fordulni a cél előtt...

A szekrényhez lépett... A fehérneműk közül kicsi, lapos dobozt vett elő. Felnyitotta... Csillogó, fehér por volt benne... A keze remegni kezdett... Az urára gondolt. Az urára, aki tizenegy órakor repülve siet haza hozzá s aki tizenegy órakor már csak a kihült testét szoríthatja a karjai közé. Leroskadt a szőnyegre...

— Élni... élni... veled... éretted... — zokogta befelé és reszketve nézett a kezében megsimuló kis dobozra. — De nem lehet... Öt év... öt hónszu... hosszú esztendő... Nem... nem öt... — sikoltotta. — Mindig... mindig több... Hat... nyolc... tíz... tizenöt...

Felállt... Az arca elsimult és a kezében nyugodtan, reszketés nélkül feküdt a kis fehér doboz. Az éjjeli szekrényhez lépett. A pohár vízbe lassan beléhullatta a fehér port... Lehuntya a szemét és a kezét összekulcsolta a szíve felett. Imádkozott... Azután lerokkadott az ágyra. Felemelte a poharat... Soká... nézte... Addig nézte, amíg a szemét el nem borította a könyv s amíg a könyfgönggyön mögött ki nem bontakozott előtte az ura gyönyörű, fekete feje... Akkor hirtelen az ajkához emelte és kiitta az utolsó cseppig...

— Halálosan szeretlek... És... és elmegyek, hogy a tiéd maradhassak, — susogta elborult szemmel, amikor a párnára hanyatlott a feje.

Tizenegy órakor az ura megállt az ágya előtt... Vigyázva, lassan végigsimított tömött, ruganyos haján és boldog örömmel nézte a tompa lámpafényben fürdő szép, nyugodt arcát...

— Maradj... maradj mindig ilyenek, hogy mindig szerethesselek... — susogta lágyan és megigazitotta az örök alvó asszony felett a sárga selyemtakarót...

Guruló arany

Irta: Bónyi Adorján

A kocsis megállott a ház előtt. Egy úr szállott ki a kocsiból. Fiatal úr volt, előkelő, gazdag, álmos fiatal úr. Nadrág-zsebbe nyúlt, hogy kifizesse a kocsit. Mindig egy halom mindenféle pénzt tartogatott a nadrágja zsebében. Álmosan nyult a pénz után, kimarkolt egy csomót, odanyomta a kocsis kinyújtott tenyerébe. Ami még a kezében maradt, egy fáradt és unalmas mozdulattal visszacsuszította a zsebébe. Egy pénzdarab ekkor lehullt a földre. Vidámat pendült, a fiatal úr utána nézett, de nem is látta a pénzt, nem is érdekelt, vette a kapukulcsát, bement a házba. A kocsis nagyot köszönt utána, de félszemmél a földre figyelt. Hallotta, hogy pénz hullott, szerte volna azt is megkaparintani, de nem látta sehoh. Leugrott a bakról, tüzetesen megvizsgálta az utat a kocsis környékén, de a pénzt nem látta sehoh. Nagyot káromkodott, visszaugrott a bakra, közécsapott a lovaknak, a kocsit megindult.

A pénz, amely a földre hullott, egy arany volt.

Fiatal, szép és jókedvű arany volt ez, lekoppant a földre és nagyot kiáltott örömeiben: szabadnak érezte magát. Fiatal kora dacára, sokat ült lárcák börtönében, zsebeknek sötét zugában; most nagyot lélegzett, egyet ugrott és szaladni kezdett. Nekifutott az utcának: hej szabad az út! s pihenten eliramodott.

Elhagyott, csendes volt az utca és az arany szaladt.

Már hajnalodott akkor, a háztetők fölött violaszín gyöngyökben játszott a keleti ég, néhány korai ember ballagott álmosan a járdán. Nem vették észre az aranyat, amely szaladt vígan s maga sem tudta, hová.

Egy munkásember látt meg őt, egy János nevű ember látta meg először, amint átvágott az utcán. Az arany ott gurult el a lábai előtt. János nagyot nézett s utána bámult. Megdörzsölte a szeméit. Tisztán látta az arany fényes kis testét, amint csillogva-villogva, jobbra-balra ingadozva, de kitartóan és fürgén gurigázott a járda közepén.

— Ejha, — gondolta János — ezt elcsipjük.

Szerszámosszákját a vállára kapta és utána eredt az aranynak.

János fiatal, erős, szép ember volt, józanfejű, derék munkásember, épp az imént csókolta meg odahaza apró feleségét meg az álomszagú kis fiát elfojetel előtt. Jókedvű volt, a jó friss haj-

nalban s most az arany még jobbkezübbé tette. Csinos dolog lesz találni egy ilyen aranyat, majdnem egy heti keresmény... Kisfiának vegyen belőle valamit vagy az asszonynak?

De az arany csak szaladt és mintha nem akarná, hogy az ember utolérrje őt.

János előbb csak nagyokat lépegetett, de a hosszú lépései nem bizonyultak célravezetőnek. Mintha egyre nőne a távolság közte meg a pénz között... János nekiiramodott, gyenge szaladással előbb, aztán mindig gyorsabb és gyorsabb szaladással s nem vette le szemét az aranyról.

Az arany futása pedig azonképpen lett gyorsabbá, amint az ember sebesebben szaladt utána.

S úgy tűnt fel Jánosnak, hogy az arany mindig messzebb van, az arany gyorsabb, mint ő. János szaladt és azon gondolkodott, hogy nem érti ezt a dolgot. Ezt az elgurult furcsa pénzt egy-két lépéssel le kellett volna fölelni. Micsoda bolond erő hajtja ezt a lelketlen pénzdarabot, hogy meg nem áll és ilyen vígan üzeti magát.

Eleinte jókedvvel gondolkodott ezen a futó János, de minél tovább szaladt és minél kevésbé értette a dolgot, annál bosszúsabb lett. Különösen, mikor látta, hogy némely járó-kelő meg-megáll a járdaszélén s nézi őt: a percek óta szaladó embert, aki egy láthatatlan pontra szegezi a szeméit...

— Hahó, hát te tán megbolondultál?

Igy kiabált Jánosra valaki az utcasarkon. János odapillantott, munkatársa volt, József, a részeges. Sosem szerette ezt az embert. Most eleje ért.

— Hová szaladsz, hé?

János foghegyről odakiáltotta:

— Nagyanyám árnyékát kergetem, nem látod?

S szaladt tovább.

De Józsefet különképp érdekelte a dolog, nekiloholt ő is, utolérrte Jánost. Csendesen és jóakarattalag mondta:

— Ha valami baj van... hát számíthatsz rám. János szaladt, mereven nézte ott elől az aranyat és a szívét átszorította kicsit valami. Ez az ember, ez a részeges semmiházi, ez itt észre találja venni, hogy...

És valóban észre is vette. Nevetett egyet, borizüen, rekedten és csak annyit mondott:

— Ohó — és most már szaladt vele is.

János oldalt nézett Józsefre. Lihegve mondta:

— Ez én láttam meg először...

A másik sokáig nem felelt. Csak futott az oldalán. Nagykesőn mondta:

— Aki előbb utolérr, barátom...

János nagyszerű lendületet vett: úgy ltászott, az arany már csak egy ugrásnyira van tőle. De ebben a pillanatban az arany is pendült egyet, most egy perccig nem látszott, azután egyszerre megint feltűnt, mintha jókora egerát nyert volna, már ismét jóval messzebb.

Kiértek az utcából, ki a városvegre. Jobbra-balra nagy mezők nyultak. A nap is eltűnt és mérges-forróan tűzött rájuk.

Mi hajtja ezt a retentő pénzdarabot, hogy nem lehet elfogni?

János most arra gondolt, hogy rémséges ostobaság, ez a veszett vágatás egy ilyen ördögi és érthetetlen pénzeszke után. Elkésik a munkából, felírják, megbüntetik s még tán nagyobb bajok is lehetnek. Amellett úgy kifárasztja majd ez a rohanás, hogy még dolgozni sem fog tudni ma tisztességesen. Érdemes ez?

Az aranyra ráragyogott a nap, gúnyosan, vigyorogva csillámlott, olyan volt, mintha a sárga, nyujtott, éneklős, csábitó és dühítő hangját is hallaná az ember: hív...

Jánosban dühödő érzés lobogott fel. Hát most hagyja abba, most eressze el, mikor itt negyedórája hajszolja már magát utána? Akkor itt hagyja most ennek a másiknak?... Ökölbe szorította kezét. Nyomja a vállát ez a bitang szerzámosszák... József itt rohan mellette, megelőzi; ez előbb utolérr azt a pénzt...

Kapta a zsákot és nekibőszülten vágta be messzire az árkon túl a mezőbe. Mintha egy vékony kis hang valahol felsírt volna: a szerzámok, a drága szépm finom műszereid te szerencsétlen...

János vérbeborult szemmel, süketen dobta magát előbbre. József utána, ki már előtte járt.

S a két ember üzte tovább az aranyat és egymást a csendes mezui uton. A futó pénz színe, szaga, száguldása, elérhetlensége vadakká és beszámíthatatlannokká tette már őket.

János lihegett:

— Hagyd abba... az a pénz enyém. Előbb megláttam, kell nekem... hagyd abba...

József nagyot szökött előre és rohögött.

Jánosnak már úgy tetszett, hogy József és a pénz között lépésnyi távolság

sincs már. József egy nagyot lélekzik és utoléri. Az ő pénzét...

Rekedten hördült József után:

— Hagyd abba, te... hagyd abba...

József visszanezett fényes vörös arccal, vigyorgott. Győzelmesen bírta az iramot. Nagy csizmáival vágta fel a port a János orra alá.

János körülnézett. Senki sem járt az uton, a mezőn. A melle zúgott, fűt, a füleiben dübörgött a csend. Érezte, hogy már nem bírta sokáig. József hőrihorgas alakja idétlen rohanásban táncolt előtte. Jánosban egyszerre minden ver egy helyre futott éssze: oda, ahol a harag lakik az emberben.

A zsebéből kirántotta a kését. Haragosan és kétségbeesetten markolta meg. A József széles, szennyes vállait nézte. Nem látja tőlük az aranyat...

Nekirugaszkodott még egyszer. S belecspapta kését a József válla alá. Még fogta is a kését egy pillanatig, a tántorogó futásban mintha támaszkodnék hozzá. József botlott egyet s elvágódott. Oldait zuhant, belegurult az árokba.

Egyedül volt. Előtte a vídám és győzhetetlen arany. Zúgó füleiben hangokat hallott: „mindig jó ember voltál... kis fiad van otthon... asszonyod... mit csináltál?... József!” S hörgött füleiben egy név: József, József...

S lassudni kellett. Érezte, hogy ereje fogy. Mindjárt tán abba is kell hagyni. Meg kell állani.

Csendesedett. És csodálatosképen az arany futása is csendesedett. Ott táncolt most kényesen, lassan előtte a porban, sem távolabbra, sem közelebb, mint mikor megpillantotta.

Törölgette a homlokát, felgombolta az ingét. Lépegetett, azt is holtfáradtan. Az arany is mintha sétálna csak.

Gúnyosan vigyorodott el János. Arra gondolt, hogy most teszi magát, mintha sétálna csak. Aztán egyet ugrik s megcsipi egy ugrással a gyantatlan aranyat. Megpróbálta. De az arany is ugrott s újra messzebb került. Futni kezdett utána újra. Az arany is futni kezdett.

Gyalogút vágott le az országútról. Az arany áttancolt a gyalogútra. Dombra kúszott az út. Az arany szaladt fel a dombon. János vörösén és rémülten, bőszülten, alig lihegve már, utána...

Az arany már a tetőn pendült egyet és Jánost gyorsan ferasztotta a magaság. Mindig közelebb került. Jánosban új erők ébredtek. Utolsó erőmegfeszítésre lihegte magát. A dombtetőig el-fogja!

Az arany már a tetőn pendült egyet és abban a percben már el is tűnt János szeme elől. János még egy erőfeszítést tett. De a tetőn elzuhant, kimerülten, félholtan.

S ekkor látta, hogy nincs is út tovább. Túldalolon, meredek fal aljában úszik a folyó. Nincs tovább semmi sem, csak a víz. S a víz elnyelte az aranyat.

Megállótt gondolatokkal, szétnyultan, mint egy állat, patakzó verejtékben feküdt János a tetőn. És üres szemmel bámult a csendes nagy vizet, amely elnyelte örökre az aranyat.

Kezek

Irta: Kovásznay Erzsébet

Ott pihent a padon az egyik, kicsi, rövidűjű, hófehér, párnás, mint a gyermeké. Csak ha megmozdult vált azzá, ami igazán volt: ideges, hajlékony, energikus asszonykéz.

Most felemelkedett, kinyújtott ujjal mutatott valamit.

Az idegek egész játéka indult meg, a hajlékony rózsaszínű ujjtól fel a gyöngéd csuklóig. Azontul a leányosan gömbölyű kar formásán és mozdulatlanul maradt, mint a szobor.

A kéz, a kar folytatása, egy fekete szemű, villogó fogú asszony rákacagott a mellette ülő kékszemű férfira.

— Nézze, kis egér...

Csakugyan. A kolostor romjai közül az öszülő sziget rozsdás levlészönyegén kicsi, helyes kis egér bujt előre. Megállt néha, figyelt, de nem túlságosan respektálta a hallgatag párt.

Apró szeme villogott, mint a drágakő, első lábaival szájhóhoz tartott valamit s eszegette oly helyesen, kedvesen, mint egy miniatűr mókus.

A kékszemű férfi nem kacagott vissza. Kigyulladt tekintete végigkúszott az asszony karján, fel a válláig s egy pillantással, egy akaratlanul mohó fellángolással perzselte végig az egész gyöngéd kis alakot.

A nő elpirult, zavarodottan fordult félre a heves pillantástól, és lehanyatlott a karja. Keze újra rásimult a régi pad görcsös szélére, a mintha támaszt keresne, — még így is átvibrált rajta egy könnyű remegés.

A férfi keze idegesen simogatta a sétatob ezüst kutyafejét. Erős, inkább csontos, mint izmos finom kéz volt, hosszú ujjakkal, kicsit barna a napsütéstől. Középső ujján sárgállott nagyon halványan a nikotinfolt.

— Cigarettafolt nélkül nincs igazi férfikez. — Gondolta lesütött pillái alatt a nő. — Amelyiknek nincs, vagy nem dohányzik, vagy, — ami rosszabb egy fokkal, — pedáns.

És nézte lopva az idegesen mozgó osszú ujjakat, amelyek egyikén szépefejllett topáz villogott.

A kéz megérezte a szuggeraló pillantást. Levált a bot fejről, és hirtelen, mégis végtelen gyöngédséggel megfogta a kihívóan fehér kis kezét.

Az megrándult a pad kifényesedett szélén, aztán egyszerre nagyon, nagyon meleg lett és belesimult a férfiujjak puha kosarába.

A másik férfikez is odabátorodott; belekulcsolta bizonytalan ujjait az asszony lágú tenyerébe, míg a másik, a topázos jobb apró gyöngéd simogatásokkal becézte a bársonyos kézfejét.

A nő ajka megmozdult, mondani akart valamit. Talán tiltakozni. Nagy fekete szeme rárebbent a férfire, — annak szürkéké ragyogó pillantása felelt vissza, nem merészen, inkább alázatosan, kezőn. És nagy, nagy szerelemmel...

A fekete szemekre kicsit megmámorosodva hullottak vissza a pillák. A szája még jobban összehúskodott s arca rózsaszínű lett a pillák alatt.

— Édes... édes... — sugta felindultan a férfi s ráborult egy csókkal a verőgödő, kicsi kézre.

Csókolta végig a puha ujjakat, a halványerő finom kézfejet, s a tenyér érzékeny apró vonalacskáit.

Csókolta önfelédten, talán érzéki vágyak nélkül e pillanatban, a fétisimádók észétikái gyönyörűségével.

De az asszonnyal lassan megszárdult a világ. Minden csök ujjabb, erőteljesebb futamot jóbbalattott meg az ébredő érzékiség billentyűin.

Lángoló ajakkal tudtotta a férfi nevét. Jobbja, ami ernyedten pihent eddig sötétkék ruháján, megmozdult védekezésre és megérintette véletlenül a másik arcát.

Az ember behunyt szemmel, erősen, szinte brutálisan bontotta szét a begörbült ujjakat s az ellességes indulatú két tenyérbe fektette ziháló, forró homlokát.

És a két kézben felébredt az asszony.

Hízelegve, babusgatva, anyásan simultak reá a lázas halántékokra, a dacos szájjal megindultan görbült puhára s a fekete nagy szemek gyöngéd pillantása kísérte a fehér ujjakat, amint lágyan simogatták a szürkülő, csapzott fűrtöket.

A férfi szemében, amint felemelte fejét, apró piros tüzek gyuladtak már ki. Nagy, égő fákllya volt az egész ember, forró lett a levegő körötte, remegő orrcimpája, beszorított ajka részegen itta be a fölemelt karokból, a lágú kivágásból kicsapó asszonyillatot.

Két keze mint két útonálló ragadta meg a meleg vállakat. A szemében, a mozdulatban nem volt már semmi alázat, csak akarás.

Húzta, húzta mind közelebb az áttűzesedett kis alakot.

Az asszonnyal újra végigremegett a mámor megérzése. Hízogó kis keze lehanyatlott, ijedten meglágult a szemé, aztán remegve hunyta le pilláit.

Az ideges, erős férfikezek végigsiklottak a vállán. Egy szemvilánásig keblén érezte a lehanyatló ujjakat, aztán derekára kapcsolódnak és viszik... viszik... míg ajkának útját nem állja egy másik, forró, vágyakozó szájjal.

A csók nagyon soká tart. A kezek csöndes halványan pihennek, a férfié a nő hajlékony derekán, az asszonyé az öszülő hullámos férfifejen, bágyadtan, mint két szerelmes, fáradt, fehér galamb...

A bolond kis egér egészen a lábuk alatt mászkál. Szagolhatja a leesett csipkekendőcskét. Két lábra állva figyel, de az egyik kis lakkipró tétova halk mozdulatára hanyat-homlok rohan a kövek közé vissza...

Istenítélet

Irta: Kilián Zoltán.

Ketten ültek Demeter úr várának udvarán, Lambert, Demeter úr fiatal papja, meg Madocs, az öreg szolga.

Leáldozóban volt már a nap. Madocs elnézte a lebukó piros testét és a sötétedő világba a hegy mögül is eljövő sugarakat. A toronyból kiröppent egy korán ébredő denevér és elsuhant a beszélgető két ember feje fölött. Huhogott valahol egy bagoly is.

Az öreg szolga ránézett most az ifjú papra és ezt mondta neki:

— Hidd el, ifjú pap uram, nincsen a világon igazság és bizony mondom, a kard ennek az életnek a legokosabb beszéde. A kard teremti az igazságot.

A pap korholón csóválgatta meg a fejét erre a beszédre.

— Italos vagy, Madocs.

— Olykor megszállja az embert az őszinte beszéd bor nélkül is, pap uram. Lásd csak, a szegény igazabb, mint a gazdag; és vajmi sokszor a szolgálga az okosabb, nem az úr. Mégis a szegénynek, meg a szolgálga parancsolnak, mert az urak kezében van a kard, és az a bíró. Azt mondjátok ti papok is, hogy így van ez Isten akaratából.

— Így is van, szolgálga. Az Úr rendelése ellen támadsz, ha lázadól. Az igaztalan gazdagnak elvesz a vagyona, az okos és bátor szolgálga pedig úr lesz maga is.

— Ránk hagyja mindezt az Úr, pap uram. Nem avatkozik bele ő sem az urak, sem a szolgálga dolgába.

Lambert feddően emelte fel a kezét.

— Vigyázz, ember! Nem hallottad az istenítélet csodáját? Az Úr nem hagyta el az igazat, csodát tett szombaton egy leány mellett. Sértetlenül lépett át egy szál ingben az a pörbefogó leány a lángon és a viaszba mártott ingéről sem olvadt le egyetlenegy csepp sem. Keményen maradt az ing.

— Láttad ezt, pap uram?

— Tamás módjára hitetlenkedel, te szolgálga. Megvernék azért, ha nem lennél igen kedves cselédje urunknak. Tudd meg hát, ha magam nem is látam, látta és írásba mondta a káptalanak a prisdaldus.

Madocs szeliden nézett Lamberte. Mosolygósan.

— Fiatalember vagy még, pap uram! A fiatalság könnyen hisz.

Lambert haragos lett.

— Az ördög szállt meg, vén szolgálga, vagy mi egyéb van ma veled?! Szólani fogok Demeter úrnak az istentelenségéért!

Nem felelt erre az öreg. Elnézett, valahova messze. Mosolygott csak a tiszta szemével.

Lambertet bántotta ez a mosolygás. Arcát harag szigorította visszaütésére.

Az öreg észrevette a pap haragját. Engesztelően szólt:

— Hallgass meg, pap uram... Hallgass meg, olykor az ilyen szolgálától is

tanulhat a pap... Demeter úrhoz meg oda ne menj ebben a dologban, mert olyan igazságot kapnál, amelyet igazán nem akarsz... De hallgasd csak, amit elmondok.

Abban az időben, mikor az édesanyád kislány lehetett még, egyszer igen megdöngötte ám a káptalan falát buzogányával Demeter úr. A fiát fogták be akkor a papok, hogy pogánykodott volna Demeter fia Gece úr. Szörnyű volt urunk haragja, ne kívánd, Lambert uram, hogy valaha is meglásd így.

Gece úr nem vallotta azt a bűnt amit mondtak rá. Ordaliát rendeltek ezért a papok; azt szabták ki rá, hogy tüzessített nyilvesszőt vigyen kilenc lépés hosszát: ha megég a keze, bűnös az ordalia szerint. Akkor pedig Demeter úr minden ítélete hiábavaló lett volna.

— Szolga nem vihette volna Gece úr helyett a vasat? — kérdezte Lambert, félbeszakítva az öreget.

— Vihette volna. Hogyne vihette volna. De azért csak Gece úr lett volna bűnös, akár maga, akár szolgálga viszi.

Hitte-e, nem-e Demeter urunk, hogy bűnös a fia, azt meg nem mondatom, pap uram. Hanem azt az egyet minden bizonyossággal tudta, hogy megég annak a keze, aki megfogja a tüzessvesszőt. Ilyen volt Demeter úr, szállj vele ezért perbe, pap uram, ha van hatalmad.

— Mondd tovább, — felelte szárazon a pap.

— Mondom, pap uram. Összeszedett akkor valamennyőnket szolgáit Demeter úr, hogy mennék másnap a falakra és hoznánk ki ordalia nélkül Gece kis urunkat. Tudtuk, hogy mienk az igazság, mert annyian voltunk, mint a fa az erdőben.

Azon az estén azonban eljött hozzám, Demeter úr fegyverhordozó szolgájához az a prisdaldus, aki a földi rendet tette az ordalia körül. Mondta, hogy borozunk.

Boroztunk.

— Bolond az urad, szolgálga, — szól nekem a prisdaldus egyszercsak kupaurítgetés közben.

— Miért mondd bolondnak?

— Ha haddal jön a papokra, leverik. A papok erősek és mellettük van a király úr is. Akkor pedig elpusztul Demeter úr is, meg a fia is.

— Igazad van, prisdaldus, — hagytam helyben a szavát. — Hanem ha Gece úr keze megégne? Mert Demeter úr csak abban az esetben hisz, hogy a tüzessvesszőt a vívő keze megég. Mi segít itt, prisdaldus uram, ha nem a kard?

A prisdaldus nem felelt erre.

Ittunk.

Egyre többet ittunk és im egyszerre csak megszólal ám a prisdaldus.

Ezeket beszélte:

— Volt két izraelita egykoron. Perlekedésben álltak ezek, és még mielőtt

meglett volna az igazság, a fűrgébbik elment a bíróhoz.

— Itélj a javamra, hatalmas Úrő. Meghálálom.

Szörnyű haragra gerjedt erre a szóra a bíró.

— Megöletlek, galád izmaelita.

Az izmaelita lehajolt és megcsókolta a bíró saruját.

— Mely boldogságra lenne vala, amely halott izmaelita, hatalmas uram? Száz vert aranypénzt adok, ha nem engem, hanem a másik izmaelita igazságát ööld meg.

A bíró elnézett az izmaelita feje fölé. Az pedig zacskót vett elő az övéből és a száz aranyat odaszórta szószólónak a bíró elé. Új veretű volt mind az a sok pénz, egyik felén a király úr, másik felén fegyveres hadiember volt rajta kiverve.

Nézte a bíró egydarabig, aztán így szólt:

— Quis potest resistere tot armatis?

(Ami, mint tudod pap uram, annyit tesz: ki tudhat ennyi fegyveres embernek ellenállni?)

Csoda-e, Madocs, hogy száz fegyveres ember legyőzött egy fegyvertelent?

Ezeket mondta az ordaliák prisdaldusa és meghagyta nekem, hogy Demeter úr is hallja meg tőlem.

Demeter úr nevetett, mikor elmondtam a prisdaldus történetét neki.

— Mink csak majd a maunk képében teszünk igazságot, Madocs szolgálga. A fegyveres ember sárga képével csak az izmaelita keresi...

És hajnalban kiszedtük a prisdaldus kezéből Gece comest.

Máig sem támadt bajunk érte, és ezután aligha támad már, mert Gece úr nádorispán lesz hamarosan.

— Jelentsd hát urunknak, amit akarsz, pap uram.

Lambert felkelt. Elballagott a vár kápolnája felé.

A világ rendbe és megnyugvásba nem szedhető zavaros dolgain tűnődött: a mai, romlott világot kárhoztatta s a régi, egyszerű, szelid világot kívánta helyébe.

Nyár

Mi már a tengert nem látjuk soha.

Nekünk a tenger látomás marad, melyre olasz-kék menny ont sugarat, elérhetetlen part, hullám-csoda.

Itt nem fogadnak bókos palmafák, pártázatos fehér kastély helyett morgva templom vár a víz felett, falusi fűz, falusi árvaság.

De ez a nagy folyó, látod, tied, sugaras Lidod, zügó tengered, s ez a hőmpolygó dallam, lásd, enyém —

És este kinyitom az ablakom

és a históriát hallgatom:

egyetlen transzylván hősköltemény.

Aprily Lajos.

Battlay Géza Ovidius-fordítása

— Ismerteti: Pintér Jenő. —

(Tördelési hibáért a június 1. és 15. számok között 3 versszak kimaradt. A jún. 1-én megjelent 13—14. szám 362. oldalán közölt rész után az alábbi három versszak olvasandó.)

Hajlított volt a kürt. Hosszában
Mind szélesebbre változott.
A kagylóforma görbületben
A hang rikoltva harsogott.
A hullámok akárhogy zúgtak;
E kürtbe hogyha belefújtak,
Meghallotta a hangokat
A napkelet, a napnyugat
S megfűtta Triton kagylókürtjét,
Harsogtak érces dallamok;
S e dallamokkal azt üzenté:
Hátrálganak meg a habok,
S a sok folyó, kit hangja ért,
Medrébe tüstént visszatért.

Partja volt ismét a tengernek.
Medrén szelíden folyt az ár,
Leapadtak a bős hullámok,
A hegyeket láthatni már.
Föltűnt a föld. Sok éj — nap mulv.
A fatetők fölbuknak újra —
És zöldelnek mint egykoron;
Híg sár tapad az ágakon.
Új élet ébredt földi tájon.
S midőn üresnek látta azt
Deucalion, bár fájó szívvél
Fojtott magában sok panaszt,
A csöndet végre megőri
S Pyrrha-hoz szólva, szól neki:

„Növérém! Edes feleségem!
Egyetlen asszony, aki él.
Törzsemből sarjadt földi párom,
Te véréhez rokoni vér.
Kiket a nászágy vont egymáshoz.
Lám, össze most a pusztulás hoz.
Merre a földi téreken
A nap lenyugszik s fölmelegyén;
Egyedül, im, mi ketten élünk
A többit ár sodorta el.
Ah, érzem, még ezer vesztélvél!
Nekünk e helyt dacolni kell;
Felettünk lám a fellegek,
Mik vízárral ijesztenek.”

*

(A június 15-én megjelent 15—16. szám 411. oldalán közölt résznek az alábbi folytatása):

Midőn a Nilus két ágával
Régi medrébe visszatért,
S a nedves földnek lágy iszapja
Újra szilárd lett és beért:
A földműves serény ekéje
Gyakran velett a föld színére
Oly állatot, mely egykoron
Nem élt a földi tájakon.
Sok még csak félig volt teremve
Egy-egy tag még hiányozott.
Egyszem testben egy tag élt már
Amíg a másik nyers, halott.
Amily fenséges és csodás:
Lassú munka az alkotás.

Ha langy meleg s teremtő nedvek
Vegyülnek el: élet fakad,

E kettő együtt a teremtés,
Mely minden lénynek éltet ad.
Harcol a víz az égi tüzellel,
Halált e kettő együtt üz el.
S harcukból forró gőz fogan.
A nemzés titka adva van.
Éppígy a sáros, iszapos föld,
Melyet melengel nap sugar,
Sok fajnak adott újra éltet
És több új fajt teremté már.
Sárkányt, kígyókat, férgeket,
Soha nem látott szörnyeket.

Kígyó volt Python. Mérges sárkány.
Mint hegyorom, a teste nagy.
Ó Python, te is most születéll,
Ki földi táj borzalma vagy!
Tegzes Apolló megsokolta,
Hogy annyi élő lényt felfalt a
Sárkány, s magába fölteszi:
A sárkánykígyót megöli,
S mellyel addig csak szarvasokra
Vadászott, vette fegyverét:
A fürgé röptű sok nyilat mind
A szörny testébe lőtte szét.
S mint forrás főtt a bércfokon
Buzog ki vére vastagon.

És hogy a szörnyet így legyőzte
S ennek emléke meglegyén:
Bajnok játékot alapított
Pythia néven e helyen.
Ki birt és dicsőséget áhít.
Versenyre kelt az ifjuság itt.
Hajt, aki a hajtáshoz ért.
Más a futással nyer babért
Bár ekkor nem volt még borostyán
Hogy ékesítsen homlokot;
Am megtéve a tölgylevel is,
S kik elnyerék, beh boldogok!
Dicsőség, hírnév, jutalom —
A cser a büszke homlokon.

Daphne.

A nagy Phoebus első szerelme
A pénuusi Daphne volt.
Boszúból tette ezt Cupido,
Éz a történet nem koholt,
Délius, büszke még fölötte
Hogy a sárkányt minap megölte,
Meglátta Venus gyermekét,
Amint fölhúzza fegyverét.
„Bajnoki fegyver nem való” — szolt —
„Válladra könnyelmű gyerek.
Reám ez sokkal jobban illik,
Csak hőst illetnek fegyverek.
Tedd le a tegzed, ijádat —
S ne pazarold a nyilatad.

Iásd, én már régen megtanultam
Léni a nyillal gyors vadat.
Sok ellenséggel elbántam már.
A szörnyű Python-t a minap
Rengő hasával célba vettem,
Sok nyillal földre teritettem.
Lásd, csacska gyermek, énnekem
Nem újság már a győzelem.
Gyújtás bár nagy, égető szerelmet
A fákllyáddal — mit bánom én! —
Csak karodát, amely még gyöngé
Ne edzedd hősök fegyverén.
Lásd be, hogy tetted csacska volt,
S dicsőségünk ne bitorold!”

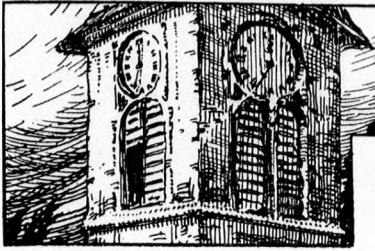
És Venus fia szolt eképen:
„Ó Phoebus! Hősi fegyvered
Mindenkét eltalál. De mégis
Az enyém néked ad sebet.
S bár híred nagy, s nyilad ha lőtted,
Mindenké meghajlik előtted,
Ez egyet higgyed el nekem:
Nagyobb az én hírem — nevem.”
És szolt. És kiterjesztvén szárnyát
Haragos szívvél messze száll;
Majd földet ér a lombbal ékes
Parnassus hegy sziklálánál.
Elővesz két hegyes nyilat,
Mely ösztönt kelt és vágyakat.

Az egyik elfojt gerjedelmet,
A másik ébreszt vágyakat.
A vágykeltő nyil aranyos volt.
Hegyes végéről tűz fakadt.
Másknak, mely a vágyat oltja,
A vége ólomsúlytól tompa.
S hogy elkészült Venus fia.
Mestermű lett a két nyila.
És Amor ekkor kézbe vette
A tompa végű fegyverét,
S érzékellené tette véle
A pénuusi lány szívét.
A másik — fénylő — nyila meg
Apollót szíven sérti meg.

Apolló tüstént lángra lobbant.
Daphne meg némán, hidegen
Szerelmi szótól menekülve
A berket bútta szüntelen
Tanýája lett az erdő mélye.
Vadakat úzni szenvedélye.
S miként Diána, a szüzi,
A férfit messze kerüli.
Szalaggal vannak leszorítva
Rendetlen, dúl hajfúrtja.
Kérőtí elutasítja. —
Amor, Hymen nem kell neki.
A házasság, a szerelem —
Szívéhez mindig idegen.

Az atyja gyakran így szolt hozzá:
Leányom, vőt adj már nekem!
Majd gyakran így szolt leányához:
Adj unokákat gyermekem!
Am mint a farkastól a pásztor,
Jobban félt a leány a násztól
S ha erről atyja szóla még,
Arcán szemérem pirja ég.
S nyakát karjával átölelve
Aján hízgelő szó fakadt:
Engedd, hogy én is szűz maradjak.
Miként Diána szűz maradt!
Az atyja végre engedett,
Hisz lánnyal bíni nem lehet

Meglátta Phoebus s megszerette
Tüstént a szüzi szép leányt.
Azt hitte, majd hajlik szavára
S övé lesz, amit megkívánt.
S mint napmelegtől ég a tarló,
Vagy mint sóvény ég, hogyha gyalról
Útas fákllyája gyűjtja meg,
Mit elhajt, fegyv ott feled:
Az Isten zive épp így égett,
Beléje lángolt hirtelen
Forró, tüzes, kintző, epesztő,
Vad, fekevesztett szerelem.
Nem érdeklí más földi lény;
Csak szereltem, csak vágy, remény.

Szívek álma

Irta: Hangya Sándor.

I.

Gyerekálmok usztak az orvosság-szagú levegőben.

Piros sávokat húzott az alkony az égre. Fekete haját bontani kezdte az este. Sápadt rőt levelek röpködtek s az egész világ olyan volt, mint mikor homályos templomhajók orgonaszót visszhangzanak.

Benn a szobában is sötétedett. November lehelt az ablaküvegre és gyászos szalakat feszegettek négy fal közé láthatatlan kezek.

Köd kavargott és árnyék hőmpölygött össze-vissza.

Az ágy úgy nézett ki, mintha száradt falevél úszott volna titkos vízü holdfényes tavon. És az ágyból fehér vizirózsza mosolygott elő, lázas, piros arccal.

Hosszú orvosságos üvegek nyujtogaták nyakukat.

Majd fodrozódní kezdett a homály. Kinyílt az ajtó. Lámpafény ragyogta be pillanatra a falakat. S az ajtó keretébe egy kis fiú árnyéka rajzolódott élesen.

Aztán megint fodrozódott a homály. Lusta, kővér karikákat vetett. Ismét besötétült.

— Te vagy az, Karcsi?

Vékony kislány-hang kérdezte. A levegő mintha megbillent volna s a lázas, sápadt arc két szeme világítani kezdett.

— En vagyok, Ilus!

Most már a fiú alakja is belemerült a homályba. Ringó titokzatosság ölelt itt mindent s a szavak is úgy hangzóttak, mint békakuruttyolástól zengő tóparton a hullámcsobogás.

A kis fiú lassan közeledett a lány ágyához. Bátortalanul ment és lehetősen hallani, amint a szíve dobogott.

— Hallottam, hogy beteg vagy, hát eljöttem — mondta alig hallhatóan. — Úgy-e, jó betegnek lenni?

— Nagyon jó. Nem is hiszed, Karcsi, milyen jó. De a legjobb mégis, hogy eljöttél. Vártalak. Annyi szépet és furcsát láttam. Szerettem volna neked elmesélni.

— Hát itt vagyok most, meséld!

A fiú leült az ágy szélére. Arca az ablakkal szembe került. Előntötte a fény. Sápadt, vértelen ajkán szomorúság ült. Fekete, nagy szemében könnyek.

— Add ide a kezedet — mondta a lány. — Így ni. Most már elmesélem. De igazán nem tudom, hogy kezdjem. Nagyon furcsa dolog.

— Csak mondd el, Ilus. A kis lány arca még jobban kipirult. Szeme még jobban világított.

— De nem nevensz ki, úgy-e?

— Nem.

— Isten tudja, hogyan kezdjem. És ijedten meredt a szoba sötét szögletébe. De a fiú megszorította a kezét és folytatta.

— Hajlj közelebb. Ezt nem szabad hangosan mondanom. Titok, nagy titok. Mióta beteg vagyok, csupa titok van körülöttem. Alig megy el a doktor bácsi, egy fehér szakállú, öreg koldus jön hozzám. Minden lépésére harangok kondulnak, csengők csengenek.

— Nem is tudom, hogyan tud idejönni. Sohasem nyílik az ajtó előtte. Valahonnan a messzi levegőből, a sötétből jön.

Hangja mindjobban remegett. Feiütt ágyában. Közelebb húzta a fiút magához.

— Igen. Karcsi, a sötétségből jön. A nagy feketeségben világosodni kezd egy pont, aztán mindig nagyobb és nagyobb lesz, jobban és jobban közeledik, míg végre kilép belőle az öreg.

— És ilyenkor zsongani kezd a sötét. Először tompa, mély elmosódott hangon. Később kongások, haranguzás, csengő-csilingelés hallatszik.

— Rettenetes látni, hogyan jönnek

az öreg koldus után nagy öblös harangok, apró templomi csengők.

A fiú tágra meresztett szemekkel hallgatta. Fakó arca még jobban elsárgult.

A lány arca egyre tüzesebben loborlott.

— Mondd Ilus, mondd!

— Tegnap is itt volt az öreg. Megmutatta az összes harangjait és az összes csengőit. Mindeniket megkondította. Zengett-bongott valamennyi harang és valamennyi csengő. Azán beszélni kezdett az öreg. Azt mondta, hogy ezekben itt mindbe, emberi szívek lógnak. Azok jajgatnak, azok sírnak.

— És tényleg. Megnéztem, hát mindenikben egy-egy szív lógott s valahányszor meglendültek, sötét, piros vér csepegett a földre.

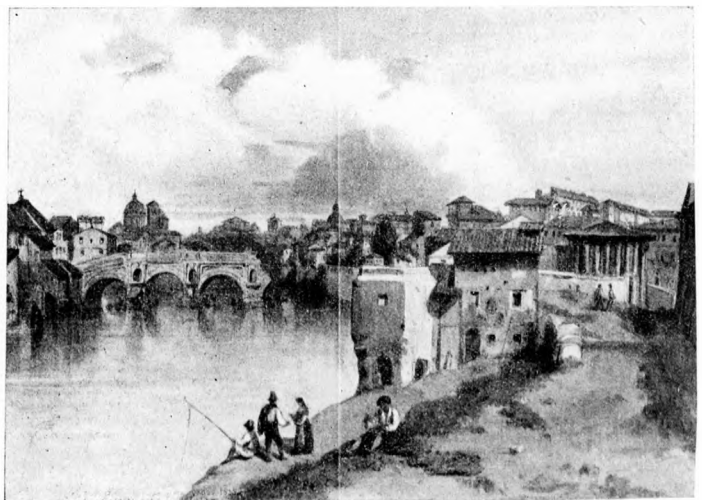
— Minek lógnak itt ezek a szívek? — kérdeztem az öregtől.

— Azért — felelte — mert betegek.

— Hát minden beteg szív harangnyelv lesz?

— Mindenik — mondta ő. Itt van a te szíved is. Abban a kis templomi csengőben. — Azzal az egyik csilingelő csengőre mutatott.

Most már megijedtem. Fájni kezdett a szívem, mert a csengő nagyon lármá-

Barabás Miklós: Római látkép a csonkaiddall. 1835. (Szepművészeti Múzeum.)

A tanulatlan könymoly

Írta: Lukianosz, ford.: Rexa Dezső

Jól tudom, mi volna vágyad, de azok az eszközök, melyekkel célokat elérni törekszel — éppen az ellenkezőjére vezetnek. Azt hiszed, ha te nagy buzgalommal összevásárolod a legszebb könyveket — mindenki nagy tudósnak tart majd? ugyan ki ítélne ily balul; ellenkezőleg! — tudatlanságod majd így fog csak igazán kitörülni. Először is nem fogod a könyvek legjobbjait magadhoz váltani, de bizalommal leszel minajárt az első ember iránt, aki neked könyveket ajánl; ezért aztán a könyvszibárusok, — akiket szerencsés véletlenül ved összezhöz, — Merkurnak hálaáldozatokat fogna, bemutatni, akár csak egy drága kincset lettek volna: mert rossz limlomaikat jó pénzre váltani — jobb módot ugyan hol találhattak volna? Mert valjon mint tudnád te megkülönböztetni a régi és értékes könyveket a haszontalanoktól és értéktelenektől? Mert ha e felől vizsgálódol, csak győfeleképen tudsz segíteni magadon: elvén a molyok és a szük tanácsával: amely könyv legjobban el van foszlatva, amelyen legsíriúbban találhatók a lukacsák, véleményed szerint az lesz a legtrikább. Mert hol vennéd ahhoz a szükséges rudományt, hogy olyan ítelet tudj mondani a könyvekről, amelyek megállanak és biztosak?

Mégis — tegyük fel, hogy utóvégre annyira vitted, miszerint megtudod már különböztetni egymástól Kallinusnak szépségei miatt oly kedvelt kéziratait vagy Attikusnak pontos szövege miatt becsült kiadásait — mégis — mondom, derék barátom! — mit érsvelők te, akinek nincs szépségei iránt semmi érzéked és csak anynyi gyönyörűség lehet bennök, mint a vaknak szeretője tüzes szemében és pompás rózsafogatában. Természetesen — előnyban vagy ama vak mellett, mert legálább belukukkanthatsz a könyveidbe üntig; sőt megengedem, hogy egyikből másikkól felületesen itt-ott el is olvasol valamit, de oly sebtyben, hogy szemed mindég megelőzi ajkadat. De ez sem elegendő és engem sohasem fogsz meggyőzhetni arról, hogy egy könyvet valóban elolvastál, hiszen nem is olvastad, ha nem tudod fel-fogni annak erőneyeit és hibáit, nem tudod magadévá tenni annak szellemét, nem tudod, miképen van leírva: valjon a másoló hiteles szöveget birt-e alapul, vagy a kéziratban mi a kétes, a hibás vagy a hamis.

Nos, mint gondolkozol ezek te-lől? Elakarod hitetni, hogy ve-

mindezt tudod anélkül, hogy valaha tanultál volna ilyesmit? Vagy honnan szerezted volna az ehhez való tudást, ha eshetőleg Hesiodus pásztorként nem kaptál te is babér galyat a muzsáktól, ami által egyszerre tudóssá lettél? Mert a Helikonról, ahol ezen istennők laknak — azt hiszem, — te soha élettedben nem hallottál semmit, nem-hogy ifjonti éveidben annak a vidékén töltötted volna idődet. Olyan ember, mint amilyen te vagy, a muzsák neveit szentsegtörés nélkül szájára sem veheti. Hogy azok ama elmittemt pász-tornak akkora szerencsét juttattak osztályrészeül, hogy néki mutatkoztak, ezt még talán meg is érthetjük; az tagbaszakadt, szörös-testű és a napsugarától mindentűt sötétre színezett ember volt: hanem egy olyan valakitől, — mint amilyen te vagy (Libanitüre kértetek, engedd el nekem, hogy vilá-gosabban szóljak!) örökienki fog-nak; vagy ha mégis közelebe men-nének az ilyenek — úgy ahelyett, hogy babér galyat nyujtanának neki őt a Helikonról mirtusz vir-gáccsal vagy egy bogánességű korbácsolnák ki, hogy az akár u Holmeiost, akár a Hippokrénét tisztátalanná ne tegye; — ámbátor a legszívesebben elnézik, ha a nya-gak és azok romlatlan pásztorai szomjukat e szentelt forrásokból oltják.

Mégis, bármennyire szemérmelen vagy külömben, akkora me-részség mégsem lakózik benned, hogy elakarnád mivélünk hitetni, mintha tudományos nevelésben lett volna részed és valaha csak álmotad volna is, hogy egyszer a könyvekkel valamelyes kapcsolatba fogsz jutni; vagy hogy csak egyetlen nevet ejtetél volna el előttünk, akit, mint tanító meste-reddet, vagy iskolai osztályos tár-sadat említtél volna; hanem csak ama egy meggyőződésben élsz, hogy mindazt, amit ifjú korodban elmulasztottál, pótolhatni képe-z vagy azzal, ha rostanság a köny-veknak nagy tömegét összevásá-rolod. Akár Demoszthész saját-kezü kéziratait és Thukididész azon példányainak egyikét birjad bár, amelyeket Demoszthész kezétől nyolcszor lemosolva talal-tak! És ha akár mindazon könyve-ket együtt bímád is, amelyeket Szylla, midőn úrrá lett Athén te-lett hatalmába kerített és Itáliába küldött; még akkor is, — miként lenne az javadra? Igen, ha te o-rékálj helyett, a legnagyobb írok kéziratait aludnál vagy pedig te-tőtől talpig kéziratokba csavert-nél tetedet, — valyon attól tu-dósabbá lennél-e? A majom csak majom marad — mondja egy köz-mondás, — ha drága, aranyművi ékszereket aggat is magára. For-gasd akár örökké a könyvet és ol-

vasd állandóan a sorokat, melye-ket nem értesz — nem lesz más neved, mint ama számarnak, mely ingó fülekkel áll a híros hangszere-játszó mellett. Valóban, egészen kényelmes dolog volna, ha egy nagy könyvtár pusztá bírása által tudóssá lenne annak birtokosa; és ti gazdag uracskok nagy előnyökkel bírnátok mi, szegény fickók felett, ha azzáltal, hogy rab-szolgáltokat a piacra külditek, az ismereteket, melyeket mi annyí fá-radsággal és törekedéssel szer-zünk meg, ti egy pillanat alatt es-még nagyobb mértékben szereze-tek meg pénzetekek. Ha ez így volna, ugyan melyik tudós állná ki a versenyt a könyvekkel keres-kezővel? Am ha te jobban szem-ügyre veszed a dolgot, magad is látni fogod, hogy ez a derék kal-már nép mivel sincsen e tekintet-ben föllötled, sőt épen olyan ros-szul szólnak saját nyelvükön, akár te, bár ugyan azok éjjel-nappal forgatják a könyveket, amelyek közül te éppen csak egyet vagy kettőt vásárolsz meg tőlük.

Miner veszed hát te azokat, mi-kor még csak hinned sem lehet, hogy ama szekrényekhez való kö-zeledésben, amelyek polcain oly sok szellem és tudás van egybe-gyűjtve — meglenne az a magikus oró, hogy általa a tudást a ma-gadévá tessed. Ugyan ne sajnálj egy, csak egyetlen kérdésre meg-felelni, vagy (mivel ebben sokat kérek tőled) ints csak a fejeddel ígent vagy nemet. Ha valaki, akit a fuvolán való játszáshoz nemert megszerezne Timotheusnak és anak az Izméniasznak a fuvoláját, akit Korinthusban negyvenkétezer drachmával fizetnek — valjon tud-e már azon a fuvolán játszani? — Rázod a fejedet? — He-lyesen feleltél meg! És ha magat-nak Marsyasznak és Olympusznak a fuvoláját bírná, azért még sem tudná azt megszólaltatni. És az, aki Philoktetész és Herkules ijját, hozzá nyílat megszerezne, meg-tudná-e azt az ijját feszíteni és a célba tudná-e repíteni nyílat? — Ismét csak rázod a fejedet. Eppen úgy, ha egy valaki, aki a hajókor-mányszás művészetéhez nem ért, a legszebb, a legszilárdabb és a leg-jobban felszerelt hajót — vagy va-laki, aki a lovon ülésben nem já-ratos a legpompásabb arab piri-pát, olyant, amely a Kentaurnak egyenes ivadéka és K-betűvel van tomporán jelezve — ajándékna kapná — nem derülne-e ki — igen hamarosan, hogy ez lovagolni, amaz hajót vezetni nem tud? — Megnt csak intesz? Nos hidd el és böl-gass ismét igenlőleg arra, amit

Madarász Viktor: Tanulmány Zrinyi Miklóshoz (1858) (Szépművészeti Múzeum.)

most mondok: ha egy ember, aki sohasem járt iskolába — akár csak jó magad — sok könyvet összevásárol nem magy kapatja rá embertársait arra, hogy neveltesse félszegségéből gúnyt üzennek? — No, kedves úr, miért nem intesz most igent? Úgy vélem — a kérdés eléggé világos és a hallgatóság körében nem akad olyan, akinek azonnani eszébe ne ötlene a sokat használt közmondás ama bizonyos vizes kutyáról . . .

Nem régen történt, hogy Ázsiában élt egy gazdag ember, akinek szerencsétlenségére elfagyott mind a két lába. Hogy pótolja a kétégebejtő hiányt, fából csináltatott magának lábat, ezeket testére kötötte és két rabszolgára támaszkodva járt fel és alá. De szomorú helyzetében hiúsága volt mégis hogy szeretvén a legújabb viselet szerint való szép cipellőt — a lábaira a legfinomabb és formásabb lábbelit húzatta és így akart pompázni. Valjon nem ugyanúgy vagy te is? Vagy azt hiszed, hogy szép könyveiddel eltakarod előlünk lakoponyádat, mint ama ázsiai, ki aranyozott Kothurnusaiba rejté fából esztergályozott lábait?

Mivelhogy pedig te többször vetted nyilvánosan könyvet, mely Homerosz művét tartalmazta, felolvastathatod magadnak a második ének Therziteszre vonatkozó részletét, — ami előtte van s ami utána következik, azt hagyd el, mint améhez semmi közöd — olvastad hát fel valakivel azt a helyet, ahol a neveltes, balogtuti, nyomorék kamasz népszónokra játsza magát; és aztán hadd halljam, mint

gondolkozol arról, hogy ha ez a Therzitesz magára öltén Achillesz fegyverzetét és Achilles kardjával meg dárdájával fellegyverkezve eléd lépne, ezért éppen olyan szépségnek és hősinnek találná-e, mint Achilleszt, aki a Xanthus közepébe vetvén magát annak árját és agyonvert frigiaival vérvérrel festé és nem csak egy Lykónt meg egy Aszteropéuszt sujtana le, de lesújtán-e magát a hatalmas Hektort? — Ó, aki még azt a kőriságot sem volna képes vállára emelni, amelyből Achillesz dárdáját faragták? Ezt megint csak nem tagadhatod. Sőt inkább ez az önhitt fickó, ha így az isteni ivadék paizsa alatt bukdácsolva a szörnű teherből egyszerre csak a földre rogyna vagy a sisak alól kancsal szemével kipislogna és púpos felső testét a sulyos vért nyílásán levegőzné és a neki tulságosan bő és tulságosan nehéz lábszárborítóját magával lötyögtetné nem kellené-e a lehangosabb derültséget és nem volna lényegesebb meg azokat a fegyvereket, melyeket isten kovácsolt és azt a hőst, aki e fegyverek ura volt? És nem látod be, hogy te szakasztottan ilyen helyzetben vagy, amikor valami szépen írt bíbor ékítményű pergament tekercest, melyet két végén arany kapocs fog össze tartasz a kezében és abból barbár kiejtéssel betűzöl sorokat és elnyomorított mondatokat olvasol és hogy így nem csak a tudósok gúnyának tárgya leszel, hanem még maguk, a letszésedre szegődötött hízigőid sem fogják végre kitarthatni és időnként loppal hátat kell fordítaniok neked, hogy egymásnak

arcába mosolyogjanak.

Most pedig, hogy éppen alkalmam van rá, megengeded nekem, hogy egy mesét mondjak el ami Delfiben esett meg. Egy bizonyos Tarantumba valé Evangélnot, akit otthonában némi tekintély övezett — hirtelen vágy fogta el, hogy a pithiai játékokon győzelmi babért szerezzen. Hogy a gymnazion küzdelmein kísérletet tegyen, arról — nem bizván sem kellő erővel sem a szükséges frissességgel — eleve lemondott; de lelkiismeretlen cimborái rábeszélésére, — akik hittelgőn állandóan körül vették és elragadtatásukat hangos dicséretekkel kürtölték széjjel, ha csak pengette is a rosszul ajzolt hurokat, — biztosnak hitt ver-

senyre kelt a cítera játszókkal és énekesekkel. — Nagy pompával érkezett meg Delfibe és arany-szöttes öltönyével, aranybabérág homlokszorítójával, melynek természetes nagy bogói smaragdól voltak — mindenki szemét s figyelmét magára vonta. De még olyan cíterát, mint amilyen az övé volt, még senki sem látott, anyagának drágasága, munkájának szépsége mindent felül mult; mert az egész szinaranyból vert volt, melybe igen sok gemma és sokszínű drágakő volt belé helyezve, többek között a muzsák, Apollé és Orfeusz alakjaival volt ékítve, egyszóval oly csodálatra méltóan szép volt, hogy mindenki bámulá.

(Folytatjuk.)

A fönix-terazon

Írta: Li Po.

*Nankingban a meseparkban
Leülünk egy pohár borra,
Sötét árnyak a lugasban
Nőnek, nőnek mind nagyobbra.*

*Régi romok között folynak
Jang-tse folyó hullámai,
Eltűnnek a sötét lelhők
S megnyílnak a szív húrjai.*

*Fönix madár hajdanában
Minek jár itt, s kinél lakott?
Hej de rég volt, bárcsak jőne,
Nyitnák neki én ablakot!*

*Nem tündöklött soha jobban
Foh és Hoang-ti kora;
Olyan dicső a császáruk:
Melléte a bölcsék kara.*

*Kit lelkesít a vitéség?
Ki ünnepli a hőseket?
Aranypohár, egy ital bor
S vig muzsika gyönyörködtet.*

*Keleti szél messze viszi
A hervadó virágot:
Töltsetek bort, vig cimborák,
S őrítsük a kupákat.*

*Lenn a pázsitos föld mélyén
Ég szent fiai alusznak,
Ledültek a büszke várak,
A mult idők hol vannak?*

*Öntetek bort a pohárba,
Jó barátim, ne csüggedjünk!
Zene zúgjon, szóljon a dal!
Bortól, daltól, lelkesedjünk!*

Kinaiból ford. Dr. Agner Lajos.

Barabás Miklós: Városmajori fatörzs, 1856.
(Szépművészeti Múzeum.)

Barabás Miklós: Gróf Teleki József, 1836.
(Magyar Tudományos Akadémia.)

A novigrádi gyűrű.

Irta: Somlay Károly.

A török hódoltság idején Szefer Ahmed volt a dizdáraga a novigrádi (nógrádi) várban. A vitéz agát csak Kara Buga néven ismerték a környékbeli magyar urak.

Hogy miért kapta a Kara Buga (Fekete Bukka) címet: sejtjeni lehet abból a körülményből, hogy egyszerre négy helyen volt háreme, ahol az iszpanáni drága kelmékbe öltözött gyöngyturbános hurik színes mondókáikat mondogálták neki a hetedik mennyország örömeiről.

A török mesemondók penészes pergamenjei még azt is megőrizték az utókor számára, hogy a fényesarcú aga nem igen szerette az igazhitűek hagyományos eledelét: a tarhonyát, a pilálot és a szármakáposztát. Annál inkább kedvelte a *pokoli tűz*-et, vagyis a parázson sült malacpecsenyét; amitől, ha emberül bevastagodott, sűrűn hajtogatta a felejtés kelyhét és ha kedve megbokrosodott a csikóbőröstől: hajnalig dalozgatott a hinnával pirosított, ciprustermetű anyagokkal. (Allah felejtse el bünei sokaságát!)

Szäfer-hónap, vagyis augusztus egyik reggelén csak betámit ám a novigrádi várba egy piszeorrú, bocskoros palóc és azt kérdezi az örálló szipáhitól, hogy

hol találhatná meg az érdemes aga uraságát.

— Te fena frengi, te sajkás kutya, te pokol dugója, mit akarsz te a mi urunkkal? — kérdezi a szipáhi.

— A köteremtetté, hát a földesuramtól, a Rimócon lakó tekintetes Nyakazó Gyurka nemzetes uramtól hozok számára üzenetet, — mondja a bocskoros, akinek úgy pergett a nyelve, mint a malomorsó.

— Óh, te szegény sápkáli, leljen meg téged a harmat, amék a fákat hasogatja! Inkább tennél te foghúzót a szoptató sárkány agyafára, semhogy most aga urunkkal beszélni akarsz. Az éccaka csapig itta a bort és két hegedős meg egy brügös muzsikált a hátmögött. Most alszik és a pokolfenekéig hallatszik a szuszogása. Nagyon hörös-gös ember ű: aki most elföltti, Allah legyen neki irgalmas.

— Lelkemadta, nekem pegyig át kellett adnom a szót; mert ha enélül mék haza, tüstég karóba húzat éngem a Gyurka nemzetes úr. A foganasát a gazdádna.

— Allah tegye a dolgodat könnyűvé, hát majd fölkeltem aga urunkat, — morogta a szipáhi és becszogott a torony-szobába, ahol teveször kaftánjába burkolózva, javában húzta a lóbört a hatalmas Kara Buga.

Már delelőn ballagot a Nap, mikor végre a nagyúr elé bocsátották a paló-

cot, akiben ugyancsak fakadozott ám az epe a hosszú várakozás miatt.

— 'Stessék a Jeézus Kirisztus. Sten jaóreggyelt aga uramnak. Azt üzeni az én nemzetes uram, becületös Nyakazó György tekintetös uram, hogy a Berekháton egy fehészörű vadkan ütött tanját, — így fohaszalkodott beszédnek a rimóci ember.

— Allah me! Vagyis vadászatra invitál a gazdád, a becületes frengi. Ha nem szoptál gonosz teljet és nem hazudol, te gyehehnák kilincse, egy acskó illatos duhánnal jutalmazlak, mert én még nem láttam fehér vaddisznót, — dörmögte kegyesen a vitéz aga.

— Nem vagyok én kocapipás, hát köszönettel veszem a duhankát és el is vezetlek uram a színhelyre, az erdőbe, — mondta nagyvígvan a palóc és a csuhajujából előkotorászta a pelpácskát.

Az aga parancsára a hűséges Kappan Ali hát előszedte a fegyverkamrából a kováspuskát, a löportülköt, a tarókést, a kéttollú baltát, meg a hődpémes kaftánt, fölnyergelte a hátsparipát, aztán néhány kópasz topcsi kíséretében Allah nevében elindultak Rimócnak.

Mi sem természetesebb, minthogy útközben a Töksütő-csárdánál megállottak lélekzetet venni. Itt iccéték azt a kárneolszínű csudatevő nektárt, aminek akkor *Ne-rangass* volt a neve. Így történt aztán, hogy csak késő este érkeztek Rimóca nemes és vitézlő Nyakazó György kúriájába.

A tekintetes úr felesége a süvegeskontyú Cicella nénémasszony már gúzsaly mellett ült és fonogatott ugyan; de azért hamarosan megsütött zsírban egy hataraszos csukát, amit akkor zsidó-krokodilusnak csúfoltak a tréfaképvő nógrádi urak és megvendégelte a hős Fekete Bikát.

Vacsora alatt aztán megbeszéltek a vadászatot is.

Nimród csapata hamarosan meg is érkezett a Berekhátra és bár még homály borongott a cserfák között, elhelyezkedtek az erdőszélen.

Megkezdődött a hajtás, jelentkezett is egy ázottbundájú kanróka. Aztán egy süldőnyul zörgött a bozótok között. Csak a *fehér kan* nem mutatkozott.

Azaz ni csak! Szajkó lármazik a fákon. Ez a vad közeledését jelenti. És csakugyan ott áll az erdőszélen az agyaras...

— Nem házi disznó ez, te frengi? — kérdezi suttoáva az aga a nemzetes urtól.

— Ugyan már hűséges barátom, már

Barabás Miklós: A Sebeskörös völgye
(Szépművészeti múzeum)

hogyan volna háziállat, mikor erdei?! — feleli a tekintetes úr.

— Az eszed belécsöppent a gondolatomba, nemes barátom, mert én is erdeinek nézem, — mosolyog a török úr és célba veszi a kanit.

A fegyver dörrenik. A vad fültön találva, ledobban a gyöpre és az urak gyönyörködnek a zsákmányon.

Amint gyönyörködnek, a szomszéd birtokos erdőjéből csak kullog ám hozzájuk a csürhepásztor, az öreg Estók bá'.

— Jaj tekintetes uraimék, mit műveltek ittég? — rikkantotta rémülten. — Ez a kan a gazdám csürhéjéből való. Hét nap óta keresem a makkosban a beste jószágot, aki im vesztére tévedt ide. Mit szól maj' ehho" az én gazdám, nemzetes Démény Balázs nagyuram?!

— A lelkem a fejembe ugrott, — hörgötte a norigrádi aga. — Nesze ötven arany, add át a gazdádnak a kár fejében. Te pedig, te jámbor sapkali adam!) befogod a szádat, mert ha az esetről lecsegni mersz, leüttem a kobakodat, — fejezte be szavait és nyeregbe lódulva, meg sem állott Novigrádig.

Otthon annyira felhuzakodott az epéje a pajkos eset mián, hogy két napig ki sem mert nézni az ablakon. Csak a harmadik reggelen hagyta el a szobát. Hogy elűzze a nyugtalan gondolatokat, fölment a vártoronyba és nézegette a bőrszőnyi hegyeket.

A felhők alatt V-alakú rajban húztak a darvak: az odvas fán pirosfejú harkály doboltgatt. A várt környező bozótokon egérmődra szaladgáltak az ökörszemek. A bogáncsokon pedig kenderikék csipogtak.

Barabás Miklós: Nikolics Sándorné arcképe. 1858.
(Szépművészeti Múzeum.)

Amint így nézdegél, lassan nyílik az ajtó s a laphosású Kappan Ali csoszog be alázatosan.

— Levelet s ötven aranypénzt hozott számodra egy paraszt, hatalmas aga, — nyöszörögte s átadta urának a küldeményt.

A kurta episztolában csak ennyi állott:

„Drága barátom uram! Az baj megesejt vala. Agyonlőtted a csürhém kaniját. Sebaj. Kárpótlást nem kívánok. Engedd meg azonban nemes agám, hogy az vadásztroleát, az gyűrűt számodra idemellekeljem. Örizzed meg az szép vadászat emlékére. Sokszor üdvözöl

Démény Balázs mp.”

Az aga kezéből kihullott a gonoszágok mesterének átkozott levele. Mi lesz, ha a környék urai megtudják a gyűrűhistoriát? Pedig meg fogják tudni.

Éppen a szökés módjain törte a fejét, mikor hirtelen csak elborul ám az ég. Fekete felhők rajosodtak a hegyek felett. Dörgött. Villámlott. Szakadt a zápor.

Az istenfélő Újvejsz imám éppen a dsámiban leterített irhára akart borulni, hogy elimádkozza a zivatart. De nem maradt idő a jámbor cselekedetre, mert az istennyila beütött a puskaporos toronyba. Az irtózatos dördülésre összeroskadtak a bástyafalak. Lángban állott az egész vár. Minden elhamvadt.

Minden a tűzé lett. A hatalmas zászlós is megitta a vértanúság rózsáillatú szerbetjét. Csak a *novigrádi gyűrű* emléket őrizték meg a török pergámenek az isztámbuli fényes palota írományai között.

Nézz a szemembe

Nézz a szemembe, nézz, ha áhitasz
Valami megfoghatatlant, csodást.
Nekem ez rögzött szenvedélyem,
Szemem beléizül szemedbe, lásd.

Megfeszítem minden, minden erőmet
Odaadással, szinte ájulok;
Míg lelkem sok héja lehluk mind,
Míg felpattan minden kemény burok.

Meg akarom mutatni tárva néked
Befalazott végtelen éneket.
Tégy te is így — akarjad, ch akarjad,
Hogy bensőd falai széttorjének...

Igy, így, most láttalak. Lelked előttem
Kinyilatkozott, fala szétrepedt;
Enünk kicsapott, egyesült és
Valami halhatatlan született.

Boross Sándor.

Álomhalász

Ma hold borong a végtelen felett.
Álomhalász — sajkám eloldom, —
S kivetem nyút hálomat: lelkemet.

Ma hold borong a végtelen felett.

A végtelen nekem mit tartogat?
Ezüsthalakat, aranyhalakat?
Örvénylő mélybe mit ígér nekem?

Magam maradtam künn a tengeren.

A hold borong, a háló mintha telne
És mintha megfeszülne hangtalan', —
És mintha mondhatatlan súlyt emelne.

A hold borong, a háló mintha telne.

Borzongás fut át minden tagomon.
Szívembe nyílal metszőn, élesen:
Hogy vajjon van-e itt *hulászjogom*?

Borzongás fut át minden tagomon.

Minek is hoztam nyútt szívem' ide?
Az én szívem, s a végtelen szíve
Doboghatnak-e egy ütemre kelten?

Hálómmal ide mért is menekedtem?

Egy pillanat — a hálé elszakadt,
Hullámkékkel a mélység visszarántja
A tolvajtól az aranyhalakat.

A félig-logott aranyhalakat.

Reményik Sándor.

Szabad-e megtérnem

Szabad-e nekem hozzád betérnem? . . .
Vétkenesen, bűnösen,
Köznapi ruhámban, szegényen
És hinni erősen.

Szabad-e téged kétkedőn imádni?
Vágyakban élni?
Végtelenedbe bús, borongva járni;
Szabad-e remélni?

Szabad-e téged atyámnak hívni?
Ha megtört az élet,
Színed előtt, szent, nagy könnyet sírni; —
Szabad-e imádnom téged.

Vezsráz Béla.

HAZUGSÁGOK GYŰJTEMÉNYE, AVAGY A GUMMISAROK FILOZÓFIÁJA ÉS MÁS TANULSÁGOS DOLGOK

Irtá: Fábíán Ernő

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy gyönyörűséges kisasszony. Bizony, csak — volt. Most már legfeljebb emlékezete él a barnapolitúros, öreg sifonér egyik céduláján. Az a kékszemű valóság, aki a testetöltött poézis módjára járt a világban, valótlan semmi lett s nem beszél róla más, csupán az öreg sifonér „titkos” fiókja, ahonnét V. F. doktor életének gyér adatait halásztam elő.

Egyetlen egyszer láttam a kékszemű, gyönyörűséges kisasszonyt.

Azon a tavasznak is beillő őszi napon történt, amikor V. F. doktor a „Hazugságok Gyűjteményé”-t rejtő öreg sifonér előtt utolsók sóhajtott ezzel a szóval:

— Itt hagyom a mindenséget s ráhagyok egy mindenséget.

Mielőtt hát V. F. doktor életregényének s az univerzum történetének zárószava elhangzott volna, súlyos bakkancs döngött végig a szobán s a dübögő zajhoz női ruha selymes suhogásának zenéje szegődött kíséretül. Hansl robogott be, a „Rózsaszínű Sárkány” csaposlegénye s mellette jött, vagyis hát jobban mondva lebegett egy talpig feketébe öltözött nőalak.

— ... lhoz ... — dörmögte Hansl, szokása szerint elharapva mondomkáját, javarészt, de azért tudnivaló, hogy az az egy szótag annyit jelentett: elhoztam. Avval V. F. doktor karosszékehez vezette az éjszinköntösű napsugár-kisasszonyt.

— Gina ... — hallott a mély sóhaj a karosszék felől s a bozontos üstökű fő megégszerez felemelkedett: az élet utolsó villama futott át a búcsúzón.

A feketébe öltözött tünemény pedig levette sűrűfátylas kalapját s hajának ragyogásától a szoba egyszerre megteint fényel. Első pillanatra, mintha arany tündökölt volna a fülhomályban, csak aztán látszott, hogy ezüst ragyog, fehér szálakból egybeszerkesztett ezüstnap. De kicsoda örökifjú arc virult az ezüstfehér nap fényében! Csupán a két szemöldök között húzódtott el mély bánatárkok: ott az élet kéjébe szántott bele az örök ifjúság virágos kertjébe. Talán azért maradt az a gondhúzza seb olyan mély, oly...

nyitott, olyan holtigtartó, mert az apró gondok boronája sehol sem vont a szépséges arcon ráncokat.

Aztlán az ezüstnappal koronázott fej ráhajolt a bozontos üstökű főre, mintha a fényes égbolt ereszkednék a sötét föld fölé egy mennyországi csók idejére. Az ezüsthajú tünemény megcsókolta egy haldoklót; ez volt két lélek földi búcsúja. Első-utolsó csók, első-utolsó ígért örökös légyottra a — másvilágban.

A következő percben ismét végigdöngött a szobán Hansl bakkancsa, selymes suhogás kísérő zenéje mellett.

Piroscsizmás angyal.

Hanemhát, amíg tollam az emlékezes útját járja, a türelmetlen olvasó talán már századszor is kérdezi: mi lesz Dhava szentjének megígért történetiával. Nos, éppen most következik. Annak idején magam is jóideig várakoztam a folytatásra, ami annál az ominózus „és” szócskánál félbeszakadt. Hektre eltűnt akkoriban V. F. doktor és csak később tudtam meg, hogy magateremtette világából az ezüsthajú tünemény dolgában keveredett a köznapi élet forgatagába. De csak letelt végre a türelm ideje, megnyílt előttem ismét a barnapolitúros, öreg sifonér ajtaja s a „Hazugságok Gyűjteményé”-nek tudós cédulázója elibém tette a Dhava szentje körül forgó bolygórendszer tábláját.

— Abban a történetben, ami itt következik, — vezette be a történetet, — olyan ember élete pereg le előttünk, aki féllábbal a hazugságok hierarchiájának legfelső lépcsőfokán áll: az asztrálszellemek rangfeletti világában: féllábbal meg a legelső lépcsőfokon: az állatvilág rangalatti mélységében. Persze, ami itt alább mesélik, világért sem tartozik a tudatos, igazándi lóditások közzé. Hüszünk az igazság útján csak úgy csuszamodik meg, mint a csomortáni templom festőművésznék ecsetje a vásznon. Ez az ismeretlennevű, székely pikor azt a bibliai jelenetet festette le, amikor Abraham megáldozza édes gyermekeit, Izsákot. A képen Abraham — a nyilaival, füttykössel járó, pásztorkodó zsidók pátriárkája — sujtásos magyar ruhában,

sarkantyús csizmában, peckes bajusszal látható, amint *puskát* emel vállához es célba veszi a bekötött szemű Izsákot. Ámde, hogy az engedelmesség jutalmazásán érzett morális elégtételünk is jólakjék s az áldozatra szánt fiú is megmaradjon, már ott lebeg a képen Isten anygala — lábán patkós, pici piroscsizmában — s igen furfangos, de tagadhatatlanul célravezető ötletességgel hatalmas mázaskancsából vizet önt a puska serpenyőjére. Ezzel oszt eláztatja a puskaort s megakadályozza a gyilkolást. Ne vitassuk most, hogy ez a félrecszamodott eset az anachronizmusokon túl is valóságok-valóságát festette meg: önnön magyar világot. Hagyom hát a vitát s átadom a szót Dhava szentjének, ahogy a spiritiszta szeánszon a rőt-hajú Eva ajkán keresztül elmondta az alábbi történetet Angyalossy ügyvédnek, meg az egybegyűlt szellemidéző társaságnak.

Az üdvösség kötele.

— Édes fiam, Angyalossy doktor, — szólott a szellem, — az igazság nevében fordulok hozzád a másvilágról. Akarom, hogy történeted, amiből regél csinált a világ, a maga valóságában ismerje meg minden ember. Tudd meg hát, fiam, hogy amikor öngyilkossági kísérlet pillanatában a „gyerehazatallér”-ok békeüi osztogatásával siettem megmentésedre, a háláérzet vitt rá tettemre. Mert lekötöleztetted voltam meg abból az időből, amikor sok századdal ezelőtt India földjén éltél és *Andzsa Loshi*-nak hívtak, ami különben a *Védák* nyelvén egyet jelent az Angyalossy névvel. Lekötöleztetted voltam, fiam, meg pedig a szó igazándi értelmében lekötöleztetted, mert hogy szenté lettem, annak a kötelnek köszönhetem, amire akkoriban fel akartad kötni magadat s bánatodat. Ugy mellékesen megjegyezve, már akkor is nagy hajlamod volt az öngyilkosságra.

Egyelőre csak annyit, hogy jómagam az időtájt *bramin* voltam s így érezt meg bennem az üdvösség keresésének gondolata. Ezekből elmentem hát *Delhi* városára alá, az ősi *Indrapesza* romjai közzé, ott kikerestem azt a roppant vaseszlopot, amit *Dhava király* emelt ki-

lencedfélezer kilogrammos temérdek-ségben, tizenöt méteres magasságban s leborulva a földre, könyörögtem *Brama*-hoz, hogy földöntúli erejével sanszsirozzon a vaspillér tetéjére. Ott kívántam aztán addig elmélkedni róla modulatlanul, míg beléolvadok szentséges ölébe. Két hétig könyörögtem már hiába, mikor hallom ám egyszer, hogy recseg a tárgaly s egy embert látok, karján hosszú kötéllel.

— Brama küldötte! — villant át rajtam.

Csak hogy az én emberem rám se nézett, hanem kikeresett egy jókora fat, rávetette a kötelet s hurkot csapva végére, beleillesztette nyakát. Gondolnivaló, mennyire megijedtem, hogy az a tökfilkó — akiről különben sejtethed édes fiam Angyalossy, hogy temagad voltál — még elszakítja becsületen sulyával az üdvösségemhez nélkülözhetetlen fonalat. Hirtelen rákiáltottam hát:

— Hej, ebadda fickája, mit csinál! — Felkötöm magamat egy kicsikét.

— Hát aztán mi okod erre a számárságra?

— Gazdag voltam, megházasodtam. Pénzem elfogyott, feleségem elhagyott. Csak a halál maradt meg számomra.

— Ugyan, ki hallotta már, ilyen bagatell dologért a halált hívni segítségűt? — Megcsalatkoztam az asszonyi állapotokban.

— Csak egyben. Keress igazabbat. — Mind hazug, ha szoknyát visel.

Megszántam a szerencsétlent, meg aztán a kötélre is szükségem volt, ezért hát így szóltam:

— Eszközt adok kezudbe, hogy balsorod karmából kiszabadulj s keressh igazabb asszonyi állapot. Vedd köteledet, húzz fel vele erre az oszlopra s egy titkot kapsz tőlem cserében. Ahogy ajkadat elhagyja ez a szamszkrit mondas: „*mandhra verendata thandra*”, lelked átköltözhets bármelyik holt ember testébe, vagy akármiféle állati tetembe. Uj testiruhában járhat azután, míg meg nem unod, de akkor a varázsszót másnak kell kimondania, hogy visszatérhess régi alakodba.

Emberemnek tetszett az alku s marokba csapott hirtelen. Aztán felségített az oszlopra s ettől a pillanattól hivatka engem Dhava szentjének. Jömagá pedig vidáman nekivágott Delhi városának, keresni az igazabb asszonyt.

A litterátus majom.

Delhiben épp aznap halt meg az ifjú radzsa s gyászoló tömegek lepték el a *Dsumma* partján ragyogó fejedelmi palotát, hogy az aranyból-márványból egyberött elfogadóteremben, a remek *Divan-i-khaszban* még egyszer megnézzék urukat. Andzsa Loshi is odasietett s látta a bús fejedelmi asszonyt, amint hajátépvé borul kedves halottjára. Meglátni őt és megszeretni, csak egy pillanaty ideje volt Andzsa Loshinak, mert a következő pillanatban már elhagyta ajkát a bűvös szó:

— *Mandhra verendata thandra.*

Abban a nyomban holtan zuhant le régi teste, míg lelke a radzsa tetemébe költözött s megmozdítva a halott merev karját, átölelte a szép asszonyt, előbb nagy rémületére, aztán annál nagyobb örömére.

Persze, a fejedelelemnő eleinte csudákozott, hogy férje a halál országában tett rövid kiránduláson egészen elvesztette emlékezőtehetségét, minthogy azonban a régi test ruházatába öltözött új lélek épp oly forrón, vagy még forróbban szeretett, mint azelőtt, nem igen törtéjt ezen a lényegtelen pszichopathológiai tünetnyen.

Boldog élet folyt pár évig a dsumnaparti palotában s így tartott volna a jó ég tudja meddig, ha közbe nem jön a fejedelelemnő majmának gyászos jobblétreszenderülése. A szép asszony annyira siratta kedves jószágát, hogy Andzsa Loshi nem nézhette már omló könnyezőporát s hebehurgyan megismertette titkával. Ráadásul még ajánkozott, hogy vigasz kedvéért egy órára a majom testébe búvik. Persze kikötötte, hogy az óra leteltével asszonya kiszabadítja a majomborból.

A csoda meg is történt, de Andzsa Loshinak volt cka megbánni szélességét. Mert az erényes fejedelemnő lángoló pirulással és mélységes felháborodással tudta meg, hogy hazug bitorló gázolt szíve titkában és csúfos bosszúra gondolt. Hirtelen becsongette szobalányát s banatot színlelv megilletődéssel mondotta, hogy urat megütötte a guta. Aztán legnagyobb hidegvérrel eltemette a halottat. Az emberlelkű majom eleinte trefára vette a dolgot és csak akkor rémült meg, amikor a kérélhetetlen asszony átadta a szobalánynak, hogy — veresse apyon. A szolgáló egész lelkéből szánta a hízkelkedő állatot s úgy megcsejt rajta, a szíve, hogy titkon valami mohamedán majomkereskedőre bízta. Az tovább adta egy levantinus olasznak. Onnét proveneci majomtancoltathoz került s végül egy majoros vásárolta meg szép lányának.

Evolúciónak hívják a szép proveneci leányt. Dús rőt haja, hatyűfehér nyaka volt s nagyon megkedvelte az értelmes majomot. Ezalatt meg a szegény majombörbe bujt lélek mind csak azon törte magát, hogy titkát valamiképp tudassa úrnőjével. Utóljára agyába ötlött, hogy a természet ugyan megtagadta tőle a szólás tudományát, de ügyes kezét adott neki. Amit tehát el nem mondhattot, feírta egy darab papirosra s bár a dolog nem ment baj nélkül, végre csinos pükedli kíséretében nyujthatta át írásműt a rőthajú Evelinenek. Godolnivaló, mennyire elámult a szép lány olvasás közben, mert ezidőtájt még híret sem hallották irdalmi kávéházaknak s így az emberek szemében nem volt nagyobb csoda más testébe átköltözni, mert litterátus majmot látni. Ezután hát írásban folyt az értekezés a tudós majom és úrnője közt, míg nem a szomszédban meghalt a földesúr szép, ifjú gyermeke, a hatalmas nemzedék utolsó sarjadéka s a hatyűi Eveline — használva az alkati-

mat — avval az ajánlatot lépett a gyász-baborult szülők elé, hogy feltámasztja a halottat. A dolog hihetetlennek látszott, ám a siker megszágyenítette a kételkedet.

Házasságközvetítő szellem.

— Édes fiam, Angyalossy doktor. — fejezte be szavait Dhava szentje, — így lett nőd a szép Eveline s talán mondanom sem kell, hogy ezután óvakodtat még egyszer majombörbe bújni. Inkább felvett alakodban vártad be, míg a halál eljött érted és hinduszármazás létedre vitt egyenesen Bráma elé. Itt ugyan holmi apróbb bosszúság ért, mert büntetésül — hogy a titokkal lóvá tetted a vtlágot — pár évszázados lélekvándorlási tisztuláson kellett átmenned. Végre mostani alakodban elérted az emberi fokozatot, hogy utána Bráma ölébe juss. A szép Eveline, aki osztozott bűnődben s vándorlásodban is, itt ül most veled szemben a széansz médiunaként. Összehoztalak benneteket az üdvösségemhez kölszöszött kötélért, de főként azért, hogy ezt a históriát a maga valóságában hirdessétek a világnak. Mert minket, igaz szellemeket, semmi sem gyötör annyira — ahogy már Dante is megírta — mint az, ha tetteinkről a földön hazug meséket költenek.

Dhava szentje nem szolt többet, de hogy bizonyítsa szavát, egyszerre csodaművi indiai ékszeret varázsolta a rőthajú Éva hatyű nyakára. Ez volt az a csodakincs, amit később a budapesti renarórság is kurrentált. Mert hiszen nyilvánvaló, hogy Dhava szentje nemcsak szentnek volt kitűnő, hanem házasságközvetítőnek is. Így aztán a gyerehazatalléros ifjú s az indiainyakékes leány egybekeltek. Nem is volt semmi bajuk addig, míg Angyalossy ügyvéd valami ellenforradalmi mozgalomba nem keveredett a kommün idején. Akkor egy éjszakán vörös katonák törtek rájuk, felkutatták az egész házat s minden értékes hommit elemeltek. Természetesen az indiai nyakékét is. Talán az ijedségtette, vagy tán ezzel az ékszerrel lelkét lopták ki Éva asszonynak, elég az hozzá, hogy a félelmetes éj után hervadozni kezdett. Férje mindenfelé kutatta a nyakéket, de vagy elkallódott az akkori idők zür-zavarában, vagy — meglehet — Dhava szentje ragadta magához, mert több nem került elő. Az utóbbit gondolhatta magában Angyalossy ügyvéd is, mert aznap, amikor felesége meghalt, visszavonta panaszát. Mi szüksége is lett volna a házasságközvetítésben részes nyakékre? Hisz asszonyára úgy is rövideserá kellett lennie Brama szentséges ölében.

Hélesztendős aggastyán.

Evvel befejeződött Dhava szentjének históriája s *V. F. doktor* — mialatt helyére tette a cédulát — ezt a megjegyzést fűzte a történethez:

— Tudom, hogy az elmondott különös esetet hazugságnak tartja majd a világ, akármint is bizonykodott Dhava szentje, hogy éppen az igazság okáért mondta el. Pedig hát, aki Dhava szentjéhez ha-

sonlóan az oszlopszent magános életére adta valamikor fejét, nem hazudhatik. Hiszen magam is azért vettem meg a „Hazugság Gyűjtemény”-ének alapját, hogy lássa a világ, mennyire belebonyolódott a hazugságok hálójába. Elveszteti az, aki nem fut ebből a szövédékből a magányba, a hazug életből az igazba. Tanúság erre az a klasszikusok idejéből való sirirat, amelyik ekként hangzik:

ITT NYUGSZIK

SIMILIS

HADRIANUS CSÁSZAR FŐPALOTÁSA

ÉLT 7 ÉVET

MEGHALT 77-İK ÉVÉBEN.

Igen bizony, mert csak hét esztendő élt át magányban és magának, valóságos életképen. A többi hetvenet palam et publice látszateletre pazarolta el, a köz szolgálatában.

Bergson fekete macskája.

Végezetül ezekkel a feljegyzésméltó szavakkal fejezte be magassága-

kat és mélységeket bevilágító magyarázatát a filozófus gyűjtő:

— Szinte látom az emberek arcán a gúnys mosolyt, amint elfintorítják kepeiket: ugyan micsoda filozófus a magamfajta, aki asztrálszemleket társaságába keveredik?! Mert a világ avval a hazugsággal áltatja magát, hogy a bölcs dolga: önnön bölcsességével foglalkozni. Már pedig az az igazság, hogy a bölcs dolga: mások bolondságával foglalkozni. A „másba” beletartozik filozófus kollégáinak bölcsessége is. Nagyot csalódik, aki azt hiszi, hogy a technikus terminusok vértetében járó filozófiai ötletek valami nagyon különböznek az asztrálszemlektől. Arnyék Platon „idéa”-ja, köd Kant „magánvaló”-ja, pára Schopenhauer „akarat”-a, levegő Nietzsche „emberebb ember”-e és merő semmi Bergson „intuício”-ja. Hogy a legtöbbitől maradjunk, mindig ámuldozom: mit élvezhetnek Bergson felolvasásain ápol, selymes asszonyok? Ha nem csalódom, Bergson „intuício”-ja

csupán jogcim a — zsúrhoz. Mert nehezen hiszem, hogy ezt a reklámszárnyon járó tudományt megértették. Hiszen Moore is, Berson kritikusa, hosszúságos tanulmányozás után csak annyit írhat a nagytömeg bölcséről a „Philosophical Review”-ben: „Berson gondolatai olyanok, mintha bekötött szemű, vak ember sötét szobában fekete macskát kergetne, amelyik ráadásul — nincs is”.

Észrevettem, hogy V. F. doktor beszéd közben Bergson helyett untalanul Berson-t mond. Figyelmeztettem a nyelvbotlásra.

A doktor asztalára csapott:

— Ördög vigye! Mindig összekavarintom ezt a két agyonreklámozott valamit: a Bergson-gummisarkot és a Berson-bölcséletet.

Nem mondtam meg neki, hogy nyelve még a rektifikálás alkalmával is megbottlott. Bizonyára nem hord rajta gummisarkot,

Sarjad a fű

Irtá: Borsovai Lengyel Gyula.

Az atyafiak véletlenül összevadásztak a kis kálmánista parókánál. A hegyesre pödört fehér bajuszu méltóságos bátya főhéher feje mellett, az öcsém barna arca sötétlett. Az öreg bátya minduntalan kialvó pipájára kiskanál a hétészedős Lackó hordta szorgalmasan a pirosló paraszat.

— Nem jó tüzed van, druzsám!

— költődik a gyerekek a bátya.

— Laci bácsi nem jól szívja a pipát . . . Egyet szippant, . . . azután abba hagyja és csak beszél, beszéll — vág vissza a gyerek.

— Hiába pedig a beszéd . . .

Hiába itt minden. Hó, kemény nagy ül a lelkeken, Sehoh egy kicsike sarjadt fűszál nem látszik a hó alatt . . . Csak hideg önzést! Faéyes a hótakaró a lelkelem! — legyint ép jobb karjával az öcsém.

— No, no! — morog a pipaszár mellől az öreg bátya.

— Szabácstól Valjevóig, feneketlen sárban gázoltam Szerbiát. Beszéltem lábammal alig tudtam magam elvonsozni a halál elől. Ott voltam a Lovcsen halálhegyén. Asiógó, Brenta, Piave, mind jó ismerősöm . . . Az eredmény? Ez a béna kar! — s jobbával béna balkarját emeli az öcsém. — És ez az agyonzaklatott házatlan, hazátlan nyomorult élet.

Az öreg Laci bátya két szeme elmerengve nézi pipája szeszélyes vonalakban terjedő füstjét. Egyszerre felkapja főhéher, ősz fejét. Óles termete kiegyenesedik, amint beszélni kezd:

— Apám, a ti nagyapátok, negyvenkilencben Radnóthon volt káplán az apja mellett. Mikor elhangzott a hívó szó:

— Mindnyájunknak el kell menni . . .

— Elment ő is a többiekkel. A fekete palástot katonaköpenyeggel cserélte fel. A papi kucsmát piros

sipkával. Aztán ott küzdött ő is a többiekkel, egészen addig, míg el nem fagyott a szabadság virága. Akkor, combján egy kozák pikaszurással bujdosott hazafelé.

A radnóthi parókiára orosz katonák szállásolták be magukat.

Szépapatók hátrattat kezekkel sétált a könyvtár szobában, mikor egy bozontos sipkájú orosz durván felrántotta az ajtót. Karcsú, fiatal tiszt lépett be rajta. Udvariasan köszönt franciául.

— Ön magyar?

— Az! — mondta csendesen szépapatók s hatalmas öles teste megremegett a szegytől, a fájdalomtól.

Az orosz tiszt szénézett a szobában. A szoba egyik fala mellett könyvtárvány húzódott végig. Telve német, francia, angol, görög, hollandus munkákkal. — A préselféle disznóbrókák mellett néhány egyszerű piros kőrökötés kötet s a régi bibliák egyszerű fekete bőrkötésben. A fehérre meszelt falon Kálmán János és Kossuth Lajos arcképe barnallott. A hatalmas íróasztal nagy üveg kamaláris és egy csomó lúdtól a porzós üvegben. Az íróasztal oldalába vert szegen egy hosszú olló és egy léria fért meg békességesen. Az asztal lapján félbehagyott írás gyöngybetűt fényelték.

— Levél? — mutatott az írásra az orosz.

— Predikáció, — felelt az öreg.

— Mi van benne?

— Hogy az Isten keze nem rövidül meg . . . Aztán, az úr Jézus gecsemáné kerti imája:

— Atyám, ha lehetséges, muljek el tőlem e keserű pohár, . . . a megpróbáltatásnak, kifosztottságnak, a megcsufoltatásnak . . . keserű pohara.

Az orosz pillantása a falon függő két képre tévedt.

— Kálmán, Kossuth — lázadók!

— Ön is? . . . csattant fel élesen az orosz hangja.

Szépapatók szemében megcsilant a dacos magyar érzés.

— En is! — mondta.

— Ezzel az athléta termettel miért nem ment hát a többiekhez? Ugy-e kényelmesebb itthon? . . . Hát csak arra jó hogy igazsága népet!

Szépapatók szeme elborult. Csendesen vetkőzni kezdett A zsinóros Zrinyi-dolmány után levette a finomszálú lenből szőtt ingét. Hatalmas boltzatos melle, cseréghoz hasonló izmokkal megpakolt jobbkarja fehéren viágított az orosz felé. Aztán megfordult csendesen. Balkaria izmai helyén iszonyú égés alig bevezet helye piroslott. Akkor megszólalt csendesen:

— Egy gyermeket hoztam ki az égő házból. Egy égő gerenda rászuhant. Letörte a karom. Az oldalam is összegegett . . . Ezért maradtam itthon . . .

Akkor nyitott be bicege nagyapátok. Lában szakadozott csizma, Testén tépett, rongyos ruha. Sápadt arcára barázdákba rötta a maga jelét a szenvedés.

Es a két kálmánista pap, apa és fiu, az egyik félméletlen égett sebhelyes testével, a másik szakadozott rongy ruhájában, sebzett lábbal, fel-felcsukló zokogással, egymás nyakába borult.

Az orosz egy darabig nézte őket. Aztán lassankint vigyázz állásba merevült a teste. Sarkantyúja nagyot pendült. Keményen tisztelt. Két szeméből szöke bajusza perdült a köny, amíg halkan mondta:

— Rabország szerencsétlen gyermeke vagyok én is . . . En is velletek érzek . . . Lengyel vagyok!

Azzal a keblébe nyult. Kivett egy kis arany keresztet. Nyujtotta szépapatók felé:

— Emléklül fogadjátok ell . . . Ne feledjétek el mi van reá.

Szépapatók olvasta az aranyba vésett apró betűket:

— Feltámadunk!

Az öcsém béna keze meg-meg-rándult. Lemondóan, szomorúan

szólat meg:

— Elháradtunk bátyám, nagyon. Rimaszombat utcáim, terein, már nincsen magyar iras . . . Nincs egyebütt, csak a temetőben.

— Ott a temetőben meg vannak magyarok. Olvastam. Ott meg vannak: Ethyek, Bodorok, Dapsyak, Soldosok, Martonok, Lengyelek, Báthoryak, Nagyok. Ott meg sokan vannak magyarok . . . Kár hogy egy ölnyi föld borul rájuk . . . Aztán itt s csonkaországban is csak hidegség, mint ott lent, a sírok mélyén. Halott világ ez, hó, hó, hó . . .

A kis Lackó az aranykeresztcsékét nézegeti. Egyszerre megszólalt:

— Dehogy hó, dehogy hó, Pista bácsi! . . . Már nincsen hó, csak a hegy északi oldalán . . . Majd megnövök én, Laci bácsi. Gyurka a bátyám már nagy is. Aztán etmegyünk mind, apuka is eljön velünk. Üzenünk magyapóknak a rimaszobáim, serkei, radnóthi, panyitai, felsőci temetőbe, hogy együtt legyének . . . mind a kálmánista papok. Oszl akkor kiáltjuk:

— Feltámadunk!

— Akkor tudom Istenem Laci bácsi se gázol a Sajóba éjszaka.

— Hátha meglönek Lackó?

— Pista bácsit is, Laci bácsit is, Nagyapót is, Szépapatát is meglötek. En rajtam is elfér vagy három . . . Hiszen én is magyar vagyok.

Laci bátyám a gyerek fejét simogatva, szól az öcsémhez:

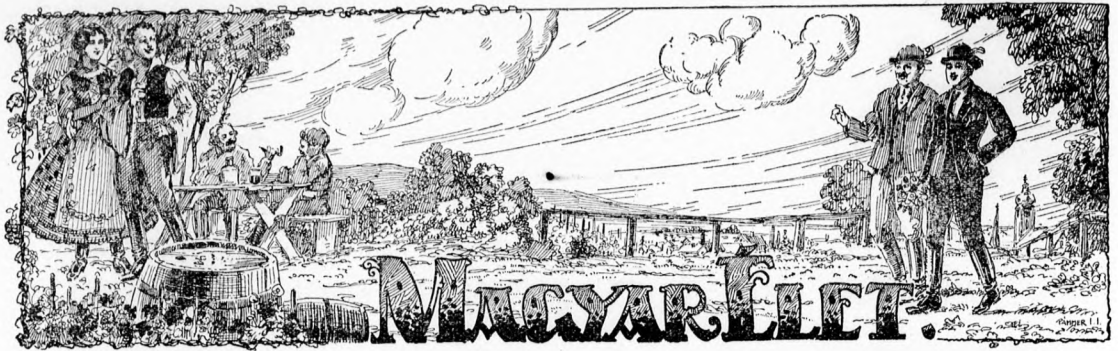
— Látod, öcsém! A hó alatt már sarjad a kicsike fűszál, itt már nincs hideg. Ha lassan is, de biztosan eljön reánk a tavasz . . .

A kis keresztcsékét Lackó kezébe nyomva folytatja:

— Neked adom, de jól vigyázz reál . . . Tudod-e mi van reá írva?

— Hogyne tudnám? — feleli önértetesen a gyerek. — Az van reá írva, hogy . . . hogy . . . egy kicsit aludjanak meg magyapóék, . . .

addig, amíg mi . . . feltámadunk!

MAGYAR ÉLET.

János bácsi meghal

Írta: Nyáry Andor

A vadludak lármás gágogással húztak át a falu felett. Pintér Kati néni felszémlemmel felkacsintott az égbe, aztán bölintott:

— Hidegre fordul az idő. Szállnak a vadlibák.

Kati néneinek igaza volt. Még azon éjjel olyan kopogós, disznótoros időre változott az ószutó, hogy csak úgy kékült-zöldült az iskolás gyerekek orra.

Köröztős János ugyancsak szaporázta a lépéseit. Fázott is, meg sietett is. Kilenc órára ígerte Julinéninek, hogy hazakeveredik a kismisérről. Az állami adóval volt valami elntéznivalójuk akkorára.

Hát Köröztős János cihelődött is hazafelé, nehogy baj legyen az adó körül. Még jóformán be sem fordult az utcájába, Juli néni már égfelémelt karokkal rohant feléje és lármásan méltatlankodott:

— Hun vót kee? A mindenségit keenek! János bácsi ránézett a lármás menyecskeire:

— Hun lettem vóna! Szentegyházba vótam. Azért késtem.

Juli néni nagyot fújt.

— Megemlegeti kee ezt a késedelmet! Asszondom!

János bácsi összeráncolta a szemöldökét:

— Mér? — kérdezte tompán.

— Dobra kerül a ház, de még a föld is!

— Ki mondta?

— Én mondom! Itt vót a végrehajtó. Esztiendeje vár már az adóra. Mindig csak halogatja kee. Majd ekkó, majd akkó. Most oszt lássa kee, mi lesz!

Sörnyü mérgeben elsirta magát:

— Én nem bánom! Usse maradtok itt. Hogy az én portámon megszólaljon a végrehajtó dobja? Inkább világga megyek! Még máma!

János bácsi kissé meghökentet, de aztán megmérgekedett:

— Mész a zörgő ördögbe! Nem világga.

— De elmegyek én! — akaratoskodott az asszony is ismét kitért. — Hászén nem törődik dobja meg semmivel. Csak beszélget. A nyakára hagyja nőni a bajt. Utóbb még engem is elárveztet a végrehajtóval!

János bácsi meglegelte a perpatvart, rászólt az asszonnyra:

— Ölég vót! — aztán hozzáletette: — Abbú a végrehajtásbú nem lesz semmi!

Juli néni nagy szomorúsága mellett is gúnyoskodott:

— Ugyan mit csinál kee a végrehajtó eilen?

— Kifizetem az adót!

— Mibú?

— Pézbűl Mostanra ígerte Jandura a kukorica árát. Most hallottam, hogy eladta a borát. Elmegyek hozzá. Oszt megvann.

Büszkén fölvette a fejét.

— Én velem nem vacakul az a végrehajtó!

Megfordult, aztán megindult Jandura Béni háza felé. Juli néni is megnyugodott, már nem gondolt arra, hogy világga megy. Minek! A kukorica árán kifizetik az adót, aztán rendben lesz minden. Igaza van az urának. Nem is olyan nagy sor, mint gondolta. Bement a konyhába, jókedve kerekedett, aztán öreg nóta mellett begyújtott a kemencebe a kenyér alá.

Jandura Béni a küszöbön üldögélt, mikor János nagy igyekezettel belépett a kapun és nagyhangon ráköszönt:

— Aggyon Isten!

— Neked is — köszönt vissza handura. Tudta már, hogy Köröztős miért jön, intett a feleségének, hogy menjen be. Ő maga felállt a küszöbről.

Köröztős János várt egy ideig, aztán feltolta homlokára a sapkáját és megszólalt:

— Hallottam, hogy eladtad a borodat.

Jandura Béni huncut ember volt, nem igen szerette bevallani a vagyoni állapotát, hát kitérő feleletet adott:

— Jobban is eladhattam vóna. Éppen csak annyit kaptam érte, hogy betömhettem vele a végrehajtó száját.

— Nem baj! — bölintott János bácsi. — Az a fő, hogy a végrehajtóval ne legyen az embernek baja. A többi adósságot könnyebben e' lehet intézni.

— Én is úgy gondútam, — kapott az alkalmon Jandura Béni. hogy Köröztős Jánost megelőzze. — Tudtam, hogy belátó ember vagy oszt nem haragszol érte, ha a kukorica árát most nem tudom megadni.

János bácsi szeme megrebbent.

— Hászén most montad, hogy eladtad a borodat.

— No persze. De ki is füzettem. Azt is montam. A végrehajtónak.

Pedig a keresett pénz a ládafiában volt. Csakhát Jandura tartogatta. Malacokat akart rajta venni. Gondolta, Köröztős Jánosnak majd megadja később, ha már a malacokat eladta nyereségre.

János bácsi megtíppent:

— Hát az én pénzemmel mi lesz?

— Megadom később.

— Később? Csakhogy a végrehajtó nem vár addig, amíg te megadod! Én meg abból akartam kifizetni az adómat. Azér is gyűltem,

Jandura Béni vállalt vont.

Erre már Köröztős János felcsattant.

— De nem úgy áll! Aszontad, hogy a borod árábú megadod a kukorica árát. Magyar ember megtartja a szavát!

— Ha eccé nem tudom megadni. Mit csináljak? A csizmam szárábú nem húzhatom elő, ha nincs.

— Ne füzetted vóna ki a végrehajtót. — Akkor vóna!

— Tán bolond vagyok, hogy ellicitálja a házamat — vörösödött el Jandura Béni.

— Azt el tudod nézni, hogy az én házamat licitálja el? A te tartozásod miatt! — vágott vissza Köröztős János.

Szó szót követett. Jandura Béni azt állította, hogy öneki az ő végrehajtója az első és csak azután jön a más végrehajtója. Köröztős János meg azon az állásponton volt, hogy öneki semmi köze a Jandura Béni végrehajtójához, ő azért jött, hogy a kukorica árán kifizethesse a maga végrehajtóját. Jandura Béni végrehajtója miatt nem hagyja elárvereztetni a házat a maga végrehajtójával. Aztán nagy mérgeesen szétváltak.

— Még hogy az ő pénze miatt döntsem magam bajba! — híreskedett Jandura Béni, mintha haragudott volna.

Köröztős János befenyegedett a kapun:

— Ezt megkeserítőd Jandura Béni! Te miattad kerül dobra a házam, ha dobra kerül! Nem tartottad meg a szavadat!

Ez hasza ballagott. Tudta ő, hogy nem úgy áll a dolog, amint Jandura mesélte. Van annak pénze. Csak nem akarja kifizetni. De megaj Jandura! Egész úton törte a fejét, hogy mit csináljon. Érezte, hogy most cselekedni kell valamit, mert ha így hagyja a dolgot, akkor a házának fuccs, elárverezzi a végrehajtó. De a háza most már mellékes is. A fő Jandura Béni! Azt kell megbosszulni valamiképpen, amiért ilyen csúfá tette a kukorica árával. Pipára gyűjtött és marakodott a gondolatokkal. Mire hazaért, készen volt a terve. Elhatározta, hogy meghal.

Mikor belépett a konyhaajtón, Juli néni abba hagyta a kenyérberakást és feléje fordult:

— No, megkaptá kee a pénzt?

— Meg! — bölintott János bácsi, aztán nagy szomorú arcot vágott és az ágyra mutatott. — Vesd meg az ágyat!

Juli néni ránézett a szomorú emberre, megkérte:

— Beteg kee?

— Nem.
— Álmos?
— Nem én!
— Hát akkor mi csudának akar lefeküdni az ágyba világos nappal?
János bácsi laposakat pislogott:
— Csak azért, mert meghalok.
Juli néni akkorát rikantott, még a sütőlapát is kiesett a kezéből.
— Mit csinál kee?
— Meghalok — nyögött János bácsi és megtántorodott.

Juli néni azt se tudta hamarosan, mit csináljon. Azt hitte, menten meghal az ura, ha nem siet, lekapkodta az ágyról a főlösleges dunyhákat és jajveszékelt.

— Csak nem gabajodott meg kee, hogy ilyen hirtelen meghal. Még el se búcsúztatunk! Hát való ez? Jaj — jaj!

János bácsi megint nem felelt, hagyta, hogy az asszony lehúzza lábáról a csizmát, mikor aztán belefeküdt az ágyba a dunyhák közé, bezontos szeméit Juli nénire emelte és megszólalt:

— Ereğgy a paphó. Mondd néki, gyűjjön, gyóntasson meg. De hamar!

Juli néniből kibuggyant a sírás:

— János! En emberem! Jaj-jaj! Hát nem tréfál kee? Hát csakugyan meghal?

János bácsi sóhajta szolt:

— Ereğgy!

Juli néni nem hagyta még egyszer ismételni a rettenetes szavakat, azt már csak nem engedte, hogy jó ura pap nélkül menjen a másvilágra. Mit szólnának az emberek? Kiszaladt az utcára és elrohant a plébánoshoz.

— Jaj, követem a főtisztelendő plébános uram, gyűjjön hamar. Mingyá meghal az uram. Már fekszik is.

Az öreg plébános jámbor ember volt, gyorsan magára kapta a fehér inget, hívta a harangozókat, aztán léhalálában elciettek. Körösztösek háza felé. Elöl ment Juli néni a harangozó kalapjával, utána a harangozó a csengővel, végül a plébános úr a kegyzserekekkel.

Az emberek kisereglettek az utcára és ille-tődött sóhajjal néztek a szomorú menet után:

— Körösztös János bácsi halálán van! Tegnap még semmi baja se volt! Hm-hm!

Jandura Béni szeme felcsillant:
— Utóbb még nem köll megadni a kukoricára árat!

János bácsi mereven feküdt az ágyon, amikor a plébános megérkezett. Nyögött, nyászörögött. Meghallgatta a főtisztelendő úr vizsgálati szavait a túlvilág örömeiről s mikor a plébános eltávozott a harangozóval, óvatosan fel-nézett a vánkosok közül:

— Elmentek? — kérdezte a feleségétől.

— El — mondta az asszony sírva.

János bácsi felült az ágyban:

— Alkó hozz valami harapnivalót. Meg-ehültem.

Juli néni megörült. Szentül azt hitte, hogy a plébános úr kenetes szavai gyógyították meg az urát. Már nincs is semmi baja. Éhes. Az ételt kívánja. Felszaladt a padlásra, levá-gott egy jókora sonkaszeletet, aztán lóhalálá-ban vitte az urának.

— Egyen kee!

János bácsi evett, falatozott, aztán nagyot húzott a kőkorsóból, végezetül meg pipára gyújtott. Csak úgy szállt a füst a dunyhák kö-zül. Mikor aztán a pipát is kiszivta, visszale-küdt az ágyba s miután kényelmesen elhe-lyezkedett, félfejjével odafordult az asszony-hoz s magára rántotta a dunyhát.

— Most ereğgy a harangozóhoz!
Juli néni öröme hirtelen elszállt, megdö-bent.

— Mondd, hogy csöndiccsen a halálomra. Juli néni elszápadt.

— Már megint meg akar kee halmi? Hiszen most vacsorázott kee!

— Éhgyomorra nem menek a másvilágra. Ki tudja, hogyan van ott a sor. Mindig meg-gondult ember vótam — szolt János bácsi fa-radtan s hogy az asszony ne sokat okoskod-hasson, megijesztette

— Siess, mert mingyárt végem lesz! — és nagyot horkantott, mintha halódott volna.

Juli néni felugrott az ágy széliről, kezeit tördelve szaladt a harangozóhoz és írva kö-vetelte, hogy hamar húzza meg a lélekharan-got, mert megint az embere lelke.

A lélekharang szava becsöngte a falat. Az emberek megilletődtek:

— Szegény Körösztös János miben irtelen meghótt! Ijen az élet!

János bácsi hallotta a harangszót, felfenye-gettet a dunyha alól:

— Miattad haltam meg Jandura Béni! De megemlegeted a halálotam.

A halottkém is megjelent. Jó falsi szokás szerint az ajtófélfának támaszkodott és onnét állapította meg a halát. Hogyne halt volna meg, mikor csöndítették is rá!

Körösztös János hát elvégeztetett. Isten nyugosztaljal

Hanem János bácsi nem olyan legény volt, hogy meghótt volna csak azért, amiért csön-dítették rá, meg amiért a halottkém kiállította róla a halotti levelet. Mikor a halottlátogatók elspankoddak mellette, hogy: „mijen jó em-ber vót!” meg hogy: „mijen kar érte, hogy ilyen hirtelenségbe kímút!” — számtalan ke-reszthányás közben eldaldogtak. Juli néni is elálmósodott, bement a másik szobába és el-aludt. Eppen tizenkettőt ütött az óra. János bácsi csak erre várt, lassan felkelt az ágyból, magára kapta a ruháját, a patak árkan felkul-logott Jandura Béni házához, aztán megállt az ablaka alatt.

Csend volt, Jandura Béni már aludt. Arról álmodott, hogy milyen jó, hogy nem adta meg Körösztös Jánosnak a kukoricá árát. Most annyit nyert vele, mintha megkereste volna.

Körösztös János várt egy darabig, aztán megkopogtatta az ablakot.

Semmi felelet.

János bácsi tompán megszólalt:

— Béni!

Jandura Béni felébredt. Rosszat álmodott. Mintha Körösztös János zörgött volna az ablakon a pénzéért. Fülelt.

János bácsi ismét megszólalt vontatott, túl-világi hangon:

— Béni! Jandura Béni!

Az asszony is figyelmes lett a szóra:

— A! — rémült az ura mellé. — Valaki szól. Mintha Körösztös János szava vóna.

— Nem lehet — ijedezett az ember. — Hi-szen meghaat.

János bácsi megint megverte az ablakot.

Jandura Béni kikijáltott:

— Ki az?

János bácsi megszólalt:

— En vagyok. Körösztös János. Add meg a kukoricám árát!

Jandura Béni még a hidegveríték is kí-gyöngyözte. Mi türes-tagadás, itt nem lehet kétség. Körösztös János az egyszer meghalt, az szentírás. Ezt nem lehet letagadni. A plé-bános úr is volt nála. Csöndítették is rá. A

halottkém is megírta a halotti bizonyítványt. Egyszóval meghalt. De ha meghalt, akkor ki az, aki az udvaron a pénzt kéri? A szava Körösztös János szava. De meg a formája is az. Világosan látszik, amint a holdvilágos ud-varról benéz az ablakon.

— E' nem más, mint Körösztös János. Visszagyútt a péziért. Akármí legyek!

Jandura Béni izadt, didergett. Mi lesz vele? Az egész falu megtudja, hogy Körösztös Jánost ő vitte a sírba. De meg sohase is lesz nyugta, hiszen ez minden éjfélkor bezörget az ablakon a pénziért.

Hirtelen gondolata támadt, elővette a lá-dából a pénzt és kihajította az ablakon. Vigye a pénzt, ahova akarja!

Körösztös János eltűnt. Jandura Béni meg-nyugdott. Hála Isten!

Másnap reggel kisírt szemekkel jöttek a rokonok:

— Szegény János bácsi! Hogy ilyen véget ért. Még e' se búcsúztatunk tőle!

Juli néni nem fogyott ki a beszédből:

— Még meg is vacsorázott. Még egy pipa dohányt is elszítt, aztán se szolt, se beszét, csak azonnal meghótt!

— Hm! Hm!

Amint így beszélgettek, sopánkodtak s ep-pen indulni akartak, hogy megnézik a halot-tat a másik szobában, mert már a ravatlozók is megérkeztek, vidám ének hallatszott az utcáról.

— Ejnye! — botránkozott meg a gyászoló közönség. — Ezek is erre nótáznak. Tudhat-nák, hogy halott van a háznál!

Kimentek az udvarra, hogy rendreusitják a rakoncátlanokodtak. Hát még a léleketők is elállt.

A kapuján János bácsi kanyarodott be a végrehajtóval. Szörnyen be voltak durrantva. Még az éjjel találokotak s a vidéken bandu-kozó végrehajtó mit sem tudva János bácsi haláláról, a kifizetett állami adé öröme-re egész éjjel a pincébe idögált vele.

Mikor aztán kiderült János bácsi halála-nak történetét, szörnyen megjéjdt, hogy ő hótt emberrel mulatott az éjszaka. A harangozó káromkodott, hogy olyant még nem ért, hogy élő emberre csöndített volna. A plébános úr kipredikálta az istentelenségét. De legjobban meggyúlt a baja a halottkémnek, mivelhogy ő állapította meg a halál hitelenségét. Hogy a hibáját jóvá tegye, a halotti bizonyítványra jó nagy betűkkel rá is vezette mindjárt, hogy asszonya:

— Nem hiteles! A halott fótámat!

De a papírdágasága való tekintettel a bi-zonyítványt nem dobta el, hanem az igazi halál beálltáig irattárba tette.

A tündérsziget

*Ó drága Nap, ó fényes Holdvilág,
Sugárokban ragyog az egész vi-lág!*

*Éjtelek, naplok száma végtelen,
Alattalok a nyüzsgő Végleten.
Hogy szeretnének örökké élni én!...
Hallottam egykor régen, hajdanán,
Van egy sziget, hazája Océán
Smaragd erdőben sarjad zöld fa-ga-ga,*

Tündérek kezébe jut a szép vi-rága.

*Ki gyümölcsét ette, ifjú lesz örök-re,
Haja szög, arcára rózsát hintve,
Ó boldogság! ha e szigetre jutnék,
Soha onnan el nem kívánkoznék!*

A zöld szoba

Irta: Molnár Endre.

Safranek János díjnok volt az adóhivatalban. Zárkózott, titokzatos életet élt. Minden idejét a szakadozott zöldposztós íróasztal és savanyúszagú, hát-sóudvari hónapos szobája között osztotta meg. Nem járt sehova, barátjai sem voltak. Díjnok társaival nagyon néha — tessék-lászek — elbeszélgetett, de ezek a beszélgetések mindig csak a hivatalos dolgokra vonatkoztak.

Asszonya sem volt, talán nem is szeretne soha senki. Pedig alapjában véte nem volt rossz ember. Jakubekné, — a háziasszonya legalább is azt állította róla, hogy sohasem volt jobb szobaura. Pedig Jakubekné ezen a téren meglehetősen tágkörű tapasztalattal rendelkezik. Hűsz áradoztatja ki szobáit vékonypénzü diákokkáknak, soványan fizető díjnokoknak.

Safranek tehát nem volt rossz ember. De életét egyetlen cél szolgálatába állította. És ennek a célnak érdekében mondott le a földi örömeiről. Az asszonyról, a barátkozásokról, a sörözgetésekről, s a csöndes, meghitt esti sétákról. Éveknek multával ugyanis irodatiszt akart lenni. Ezért olvasott állandóan s ezért zúgorgatta a garasokat. Mert az irodatiszt csak művelt, olvasott ember lehet, akinek divatosnak kell ruházkodnia. Kell hát az összekuporgatót pénz akkorára ruhára.

A kinevezése azonban egyre késéti. Nem nevezték ki még irnoknak sem, pedig ez a ranglépcső vezet idővel az irodatiszttséghez. Talán az késettelti kinevezését, hogy nem jár el kollégák közé, — gondolta. Lám, most is Vurglicsot neveztek ki irnoknak, pedig ő lett volna soron. De Vurglics ügyesebb ember nála. Eljár a hivatal utáni sörözésekre és Sándor napján a díjnoki karnevénben is ő köszöntötte fel a tanácsos urat.

Hogy kinevezése útjából elhárítsa ezt a képzelt akadályt, legközelebb Safranek is elment sörözni kollégáival. A törzsasztalnál ott ült a tanácsos úr is. Safranek mindent elkövetett, hogy észre vétesse magát. De a tanácsos csak tovább beszélt helyettesével. A díjnok merészet gondolt. Igaz, hogy már ez elfogyasztott sörök is dolgoztak benne. Hirtelen felemelkedett, s olyan eros hangon, hogy mindenkinek hallania kellett, megszólalt:

— Nagyságos tanácsos úr! Szeretett főnökünk! Hogy díjnoki ragaszkodásomról meggyőzzem, egyben iszom ki nagyságod egészségére az előttem álló sört. Mert a díjnoki karban is vannak kiválóan képzett, szorgalmas emberek.

A tanácsos egy pillanatig meglepődve nézett a kivörösödött emberre, aztán jóindulatulag elmosolyodott:

— Hagyja csak kedves Safranek! Elmult már a nevem napja!

Az irnokok és díjnokok összekuncogtak, s egyikük megszólalt:

— Jól beszélsz már az öreg!

De Safranek nem vett észre semmit Szívén meleg áramlott végig, mikor a tanácsos úr távozáskor kezét nyújtotta neki is. Meg volt győződve, hogy nem sokára ő is megkapja kinevezését.

De a kinevezés csak késétt. Helyette ismét más, fiatalabb díjnokokat neveztek ki irnokká. Be is ment protestálni főnökéhez.

— Nagyságos uram, ismét kimaradtam a kinevezettek közül.

A tanácsos szigorúan szemé közé nevezte:

— És ön ezen még csodálkozik? Ne igyék annyit, s akkor megjön a kinevezése is.

— De nagyságos uram, sohasem szoktam inni.

A tanácsos gúnyosan elmosolyodott: — Nő, nő, ne mondjon ilyen nagyot.

Mikor a söröcsarnokban találkoztunk, akkor is részeg volt.

— Csak akkor az egyszer voltam az. A tanácsos idegesen nyult tolla után.

— Nagyon sajnálom, nincs időm. Megérthetted engem.

Safranek kitámolygott az ajtón. Hát vége a szép álomnak. Sohasem nevezik ki irodatisztnek s nem kerül be abba a zöld fotójos szobába sem, melynek ajtajára már sokszor ráképzelte a nevét, s eléje ezt a szépen hangzó szót: „Irodatiszt”. Vette a kalapját és elment a hivatalból. A hivatalos óra ugyan meg tartott, de nem tudott maradni, kergette a keserűség.

A söröcsarnok jutott ismét észébe. Hogy elpihentek ott gondjai, fájdalma. Az ital talán most is használni fog.

Benyitott a legelső korcsmába s nagy szomorúságában egymásután hajtogatta a poharakat. Dél tájban már forgott vele a világ. De a déli harangszó felbressztette lelkiismeretét. A postát ma neki kell borítékolni. Düllöngözve, nehékesen megindult a hivatala felé. A kapuban szinte nekiütődött főnökének. A tanácsos végignézett rajta:

— Már hivatalos óra alatt is részeg? Így igazán nem használhatom.

Safranek kőválygój fejeben összevevődött néhány gondolatfoslány. Érezte, meg kell magyaráznia főnökének nagy fájdalma okát.

Utána is tántorgott s bele kapaszkodott a karjába:

— Nagyságos uram!

A tanácsos szabadulni akart. De Safranek a részeg emberek macakosságával még jobban belekapaszkodott.

— Hallgasson meg, hallgasson meg. Nagy az én bánatom.

És nehéz feje odakönyult főnöke vállára. A tanácsos arcát vörösre mázolta az indulat.

— Hát ez már még is csak szemtelenség, — kiáltotta. Portás, fogja le ezt a részeg disznót.

— Gyűjjön, Safranek úr! — mondotta a portás és belédította a kapu alá.

Safranek betámolygott az íróasztalához. Oda sem nézve gyönyölődő társaiba, gondolatfoslányait eggyé próbálta torlasztani. Nehezen sikerült. Feje zúgott, de ösztönösen érezte, hogy valakin bosszúszt kell állania elhibázott életéről, alaptalan bevádolásáért. Feltápázkodott. Most vette csak észre, hogy társai már mind elmentek. Neki dőlt az ajtónak, s amint tárgyat keresett bosszújához, csökönyös agyába hirtelen a Nagy János irodatiszt alakja villant bele.

— Bizonyosan ő híresztelte el, hogy részeges vagyok. Mert féltette tőlem a helyét, — motyogta:

— No, megállj gazember.

Eltámolygott a zöld szobába, melynek fotójebe annyiszor képzelte bete magát, mint irodatiszt. Nagy azonban nem volt már ott.

— Megvárom, ha addig élek is, — macakskodott Safranek, — és leszámlok vele.

Belésüppedt a ruganyos, zöld fotójebe. Vágyai céljába. Kemény székekhez szokott testének jólesett az ülés. Elnyújtzkodott és szivarra gyújtott. Darabig még átvillant agyán egy-egy gondolatfoslány, aztán bóbiskolni kezdett. Nehéz feje mind mélyebbre könyult. Elaludt. Mélyen, mint ahogy csak a részegesek tudnak.

Az égő szivar kihullott szájából. Odacssett a fotój szörrel tömött karfájára. Parazsa csökolgatni kezdte a szört. Mind sürűbb lett a füst. És hirtelen lángra lobbant az egész karosszék.

Safranek egy pillanatra felriadt. Eles fájdalmat érzett a karjában.

— Hiába üttök, úgy is én leszek az irodatiszt, — motyogta.

Megpróbált feltápázkodni, de visszahanyallott. A megduzzadt lángok pedig átölelték. És ott tartották a zöld szobában, ahova egész életén át hiába igyekezett bejutni.

Mese a juhászlegényről meg a furulyáról

Irta: György Lajos.

Élt egyszer a Tisza partján egy szegény juhászlegény. Talán nem is volt szegény, mert az egészség pirossága virult az arcán és megelégedettség pihent a szívében. Napról-napra terelgette, legeltette a báránycáit, le-le hajtotta őket a Tisza vizéhez itatóra. Mikor a nap már megúsza nagybóvik fertályát a kék levegő-égen és csak egy kis sarlókajlásnyi út hiányzott még, hogy lebukjon végkép a láthatár szélén, ilyenkor a juhászlegény összehajolva a nyáját cs — Csiba ne! — szólítgatva a kutyáját, terelgette a báránycákat be a Hortobágy felé. A pusztán beverte a nyáját a karámba és nekilátott, hogy estebédet készítsen magának. Tüzet gyújtott a bogrács alá, meghámozta a földalmát, patogott a tűz, hamarosan fortyogott az étel és rövidesen elkészült a vacsorája. Evés után ragyújtott a pipájára, egyet beverésztett a gunyhó előtt, majd mikor a közeli faluban elhangzott az esteli harangszó, föltápáskodott, elővette furulyáját és megindult a falu felé.

Sötét lett, mire az akácok utcákba beért és ment, ment egyenesen oda, ahol Hajnalvirág muskátli virágjait pirosoztat egy zsalugáteres kis ablakban. Ott elővette furulyáját, nekítámszokodott az ablak előtt bologatá öreg perfa törszének és rákezdte a nótázásra. Ilyenkor csakhamar nyílt az ablak, kihajolt rajta Hajnalvirág és mosolygós beszéddel köszöntötte a legényt.

— Szép a nótád kedves juhászlegény!

A legény pedig csak furulyázott tovább. Hajnalvirág könyöklőn hallgatta az ablakból a nótát. A furulya hol búsult, hol panaszkodott, hol meg patogó öröme hajrázott. Beszédesszóval nem igen éltek. A furulya is elmondott mindent, meg Hajnalvirág ragyogó szeméi is beszédesebbek voltak minden emberszónál. Mikor a Göncölszékér már egypár arasznyival jól elhajlította a rúdját, ilyenkor elhagyta a legény a furulyázást és elbúcsúzott Hajnalvirágtól.

— Mikor néz az újra, kedves juhászlegény?

Hajnalvirág ezt kérdezte minden búcsú után. Ilyenkor öröme ficánkoló szívével ballagott hazafelé a juhászlegény. Hej, de sokáig nem tudta otthon lehunyni a szemét! Hej, de sokáig vizsgálta a csillagos égi pusztát, mintha Hajnalvirág szeméit keresné el is!

Igy ment ez békkességgel estéről-estére.

Egy este, vacsorázás után a juhászlegény kiterítette subáját a gunyhó elé és végig beverésztett rajta. Sokat szaladt aznap a juhok után, kicsit elbóbiskolt miatta. Mellette volt furulyája, mert készült be a faluba ismét. Gondolta, szunyókál egy kicsit előbb.

Szunyókált, bóbiskolt, elaludt . . .

Esti, meleg szellő suhant át a pusztán, a bogrács alatt hamvadó zsarátoknak föl-föl pistákkolt berzenkedve tőle.

Egyszer csak erős suhogás, kacagás, zaj ütte el a gunnyasztó csendet és hipp-hopp, ott termett a gunyhó előtt egy pajzán tündérsereg és táncos, bohó mulatozásba kezdett.

Égszem: Nézzétek csak, mi ez oh? . . .

Csókos: Gunyhó s ez a benn lakó.

Hamis: Kicsoda?

Csókos: Ez az itt!
Puha subán aluszik

Kényes: Hallga csak! Ébredsz!

Hamis: Oh, dehogy, csak sóhaj ez!

Égszem: Mért sóhajtoz, mi az álma,
Tán letűnt a boldogsága?
Hamis: Vagy talán sok is neki,
S fél, hogy elveszitheti?

Csókos: Fűzfaberek, tudja tán,
Vagy a réti csalogány!

Kényes: Hát ez mi?

Hamis: Furulya.

Égszem: Mire jó?

Hamis: Kis bohót
Nótaszerszám, halk szavú,
Zengeti a kedv, a bú.

Égszem: Tündérek! Én e legényt
Ismerem!
Idelenn
Juhot űzni sokszor láttam!

Csókos: Magtálaltam.

Hisz ezt régen kerescem!
Holdas nyári éjjelen,
Ölelésre, csókra vágytam
És a balga mit mit csinált?
Elűzött, elűzött . . .

Hamis: Híz nekem is ismerős,
Ez a hős!

Mikor egyszer rókabőrben
Bolyongtam a mezőségen,
Mekergédtél, remzöntött,
Ajka szidott, botja forgott,
Oh, de most!

Kényes: Buta kost
S utána a bamba falkát
Drága berkemen hajtott át
Egyszer ez.
Szép virágjaim letépték,
Názi ágyam leheverték,
— Ez az, ez!

Csókos: Tündérek, a bosszú édes!
Lakoljon most ez a vétkes!

Hamis: Jé, de vajjon mit tegyünk?

Kényes: Majd valamit elviszünk,
Utána hogy hadd búsuljon

Égszem: De azért bele ne haljon!

Hamis: Oh, de mit, oh, de mit?

Kényes: Itt van, itt!
A furulya!

Hamis: Hahaha!

Könnyen ismét mást csinál!

Csókos: Csitt! Egy jó tanács talál!

Tündérek: Mond mi az? Mond mi az?

Csókos: Keszervű levelével

A furulya
Cifra fáját megkenem,
Hogy a vígság messze szálljon,
S bú tanyázzon odabenn.
Ezután akármint fujja,
Keszerv lesz a hangja csak,
S töltve im tündérharag!

Tündérek:

Oh, de jó ez, oh, de jó!
Bár a bosszú tán bohó,
Baigyümölcsöt majd terem,
Te legény, a szivedem!
Titka dús, csöndje mély,
Most jerünk, int az éj,
A miénk a világ,

Hold ne vess, süss reánk,
Teremjünk más helyen,
S csinát teszünk emberen
Ujra, újra, újra . . .

Felébredt nehéz álmából a szegény juhászlegény. Valami különös sóhajlásféle kíváncsított ki a szívéből, amikor feltápáskodott a subájáról. Egy kicsit már későre járt az idő de azért elindult a falu felé. Hajnalvirág ablaka előtt rakodott a furulya. Zokogott, sírt, panaszkodott a furulya, a juhászlegény maga is csendalkodott a ríogató keserűségekben. Csendalkodott, aztán hitte, végül is szívébe onost a furulya bús danája. Nemsokára nyílt az ablak s kiszólt rajta Hajnalvirág!

— De szomorú ma a nótád, juhászlegény!

De a furulya csak búsult tovább. Az eperfa sötét lombja rejtelmesen búgott-súgott, elhallgatott a csalogány, a muskátlik az ablakban csendben, titkon megremegtek s Hajnalvirág szép arcára rászállt a bú felhőskéje.

Azon a napon szomorúan ballagott a juhászlegény hazafelé.

Nem értette, mi van vele, a szíve csak sajgott egyre, vajjon miért? Bizonyára azért, mivel Hajnalvirág búcsúzóul nem mosolygott a szemével . . .

Ezután már csak búsulni, sírni tudott a furulya. Hajnalvirág meguntá a vigaszt váró panaszkodást. A keserű juhászlegényt nemsokára nem is hívta, nem is várta.

Egyszer aztán nem nyílt ki az ablak többé . . .

Hajnal táján, vörző szívével a Tiszához ment a legény. Harmatgyöngy hullt a virágra, korunkelő fecsképek sok suhantak el a víz fölött.

Elővette furulyáját s beledobta a folyóba. Bicskát nyitott, ágat metszelt, új szárszámnak faragcsálta.

Út a parton, elmerengve, gunyhót, juhok el feledve. Furulyáját próbálgatta.

Egyszer csak a víz tükréből ismerős, szép leányarc fénylett.

Égszem jött el, elvátenni irigy társak tündérsínyét.

— Mért búsulsz te, juhászlegény?

— Hűtlen babám siratgatom . . .

— Ej, ne búsulj, juhászlegény!

— Meghalok ma, kisangyalom . . .

— Rózsád leszok, — szép a szemem, mézédés az ajkam csókja!

— Eredj innen, nem kívánlak . . .
 — Jöjj csak velem, régen várlak!
 — Ne inceskedj! . . .
 — Úgy szeretlek!
 — Én megvetlek! . . .
 — Csúf az a lány! Hamis szívű! Ne bán-
 kodj hát, ne sírj érte!
 — Sohsem felejt, — azt ígértél! . . .
 — Csalta, csúnya, hazug nember!
 — Ne bántsd!
 — Mondom!
 — A keservit! Ne mondj rosszat a re-
 zsámról!
 — Nem is tied, Hej, ki tudja . . .
 — Eredj innen!
 — Elfelejtett! . . .
 — Nem felejtett!
 — El, ha mondom . . .
 — Eredj! Eredj! Fuss, ha mondom!
 — Kócos hajú, pulykatojás . . .
 — Hazudsz!
 — Láttam gyakran este . . .
 — Hazudsz!
 — Más legényért forr a teste . . .
 — Hess, te cudar! Ha hazudtál!
 Majd meglátom . . . Megyek hozzá . . .
 Megyek rögvest . . . Hol a botom* . . .
 Hej, ha mással . . . hej, ha mással látnám
 mégis! . . .

Huncut **Egyszem** fölkaagott.
 — Látom, ismét férfi lettél. Uj szerszámmá,
 új nótával, legényszívvel kelj csak útra,
 Vár a rcszád, búsol érted, Vigasztald meg.
 Nagyon kérek . . .
 S huncut **Egyszem** eltűnt gyorsan.
 Ment a legény. Hajnalvirág föllígyelt az új
 nótára. Csók, ölelés lett a bére, lakodalm lett
 az ára . . .

Turáni induló*

Ébredj Turán! Ébredj turáni nép!
 Tudd meg, mutasd meg rettentő erőt!
 Tudd meg, mutasd meg: a jövő tiéd,
 Ki úr valál sok ezredév előtt!
 Ébredj Turán! Az alvás most halál!
 Az árja tenger habja háborog!
 Jaj annak, akit talpon nem talál!
 Kelj fel és keltsd fel szörnyű táborod!
 A vizen, vérszen, földön, föld felett
 Ha talpra állasz — nincs egy másik úr!
 Mint Hymalája, égig ér fejed
 S Napisten lelke szemzedben kígyú!
 Érted harcol a természet hatalma
 — Fiát segíti a Föld és az Ég! —
 Romlott Nyugatnak nincs ott diadalma,
 Ahol Keletnek harci vágya ég!
 Ébredj Turán! Gázold le Nyugatot!
 Dobbanjon lábaid megörbédet nyakán!
 — S merre az Isten kardja mutatott —
 Célod legyen: a zúgó Óceán!
 Nagyóceántól a Nagyóceánig
 Tanítsd meg félni minden nép fiát!
 Ezek fényétől a Dél csillagáig
 Országod legyen az egész világ!
 Ébredj Turán! Régi alvó, hősi nép,
 Tudd meg, mutasd meg rettentő erőt!
 Tudd meg, mutasd meg: a jövő tiéd!
 Ki úr valál sok ezredév előtt!

Agyagtalvi Hegyi István

* Megzenésítette Murgács Kálmán.

Őszi Gábor temetése

Írta: Radnayné Soltész Irén.

Nagy idő egy évszázad elmulása. El-
 mos embereket, történeteket, régi szo-
 morúságot, szerelmet, sirást, mindent.
 Idők során bedől rájuk a kriptá is, ahova
 rég lenyugtatták az utolsó családmara-
 dékot. Ezzel aztán végképen megáll egy
 emberág története és csend lesz, amit
 nem lehet megzavarni többé.

Ilyen kriptá roppant össze évek előtt
 a Sz-i temetőben. A nevezetes Őszy-
 család mállott egyszerű, rozszant halotti
 dominiuma. Rokon nem jelentkezett a
 kriptá tatarozására, a romot pedig be-
 lepte a fű, vadvirág. Összel és télen
 azonban olyan félelmetes az a ködből
 előlatszó összerokadt kőhalom, mintha
 őrdögi mauzoleum volna, ahonnan nyel-
 vet öltögetnek a világ felé a walpurpui
 szellemek . . .

Szállnak a mondák a bedőlt sirról.
 Beszélnek, hogy nem nyugodhatnak benne
 a halottak. Éjfélí harangongáskor ki-
 lépnek az omlatagból, de sárga lepel van
 rajtuk, mert az utolsó Őszy bűnéért az
 Úr kiközösítette őket a végtéleket váró
 fehérleplesek közül. Ott ülnek körben,
 lehajtott fővel mindannyian, öt sápa-
 arcú asszony és a hatagú bikafejű férj-
 nemzedék. Csak Gábor, az utolsó köz-
 jüktért, a bünököz, áll távolabb egyna-
 gában. Mélyen szembéhozott bozontos
 haja mögött szomoriaton néz a város felé,
 ahogy életében nézett mindig, most már
 rég elpusztult kertje végéről messze-
 messze, késői egyetlen szerelme után,
 akit nemzetes Bazsó uram Ilona lányá-
 nak hittak és aki olyan volt, mint egy
 szöke Madonna-kép. Ha néha éjszaka
 szél lebbent a nyárban és szétborzolódik
 a bozontos haj onnan a halálték tájéka-
 ról, ott a szörnyű, alfestett sötét luf-
 a koponyán, pisztolygolyó hasította ha-
 lálnyílás . . . ami miatt sárga leplet kell
 hordaniok az Őszy lelkeknek.

Pedig nevezetes eseménye volt a vá-
 rosnak Őszy Gábor temetése.

Egy tavaszon halt meg. Nem volt már
 fiatal, erősen járt az ötven körüli
 esztendőkből, amit azonban elfödött
 minden jelével az utolsó hónapok fiatal-
 nevelő életgyökeréig lenyúlt szerelme.
 Bazsó Ilona egy temesi birtokoshoz ment
 feleségül, a megyebál után vagy ket-
 tésre. Őszy Gábor meg végrendelkezett
 erre szépen, nagy vagyonát a városra
 hagyta. Oldalági örökösei csak a kúrián
 és a csupasz birtokon osztoztak halála
 után.

Hálás is volt az adakozásért a tekin-
 tetes tanács. A város halottja lett az
 utolsó Őszy.

Egy májusi délelőttön ment végbe a
 végtisztesség. Illatos meleget hímált a
 szél a levegőben onnan a városház kis

parkja tájáról, ahol tele voltak az or-
 gonabokrok lila és fehér firtökkel.
 Úgytanz a szellő rábodrozódott a kapu
 felett kétoldalon csüngő zászlókra is es
 így lengette az élet és a halál jelvényeit
 a lent sokasodó népre, amely belepte az
 utat a temetőkertig.

A városház első emeletén a középső
 nagyteremben feküdt fekete pompában
 ravatalán a megboldogult. Az odanyitó
 négy szoba is roskadt a nehéz gyászdra-
 périáktól. Két-két vastag gyertya égett
 viaszsárga fényben vibrálva a fejnél és a
 lábnál és ijesztő színekkel rajzolta
 körül ez a nagy szomorúság Krisztus
 alakját a feszületen.

Két díször meredt kivont kardda! két-
 oldalt mozdulatlanul a gyertyalángokba.
 Olyanok voltak, mint maga az örök ér-
 telmetlenség.

Harangzúgáskor aztán elzárták a rava-
 talt a látogatók előtt, a két alabárdos
 hátravonult. Ellepték a termet megyei
 előkelőségek és megkezdődött a ceremó-
 nia. Aztán nyolc díszruhás hajdú vállra
 emelte a koporsót, levitte az udvaron va-
 rakozó hatlovas gyászhintóra, amely
 csak úgy görnyedt a koszoruktól.

Megindult vele a végtisztelő menet
 a temető mauzoleumához. A gyászhintó
 mellett az a nyolc hajdú lépegetett fe-
 kete fátvallyal takart lámpással kezükben
 és mögöttük végtelen kígyózással a kü-
 séret. Az utolsó útkanyarulatnál aztan
 megállottak a temetői kápolna harang-
 já is és megfeszült az emberek arcán a
 legfinomabb érzéshúr erre. Igazi temetői
 csend lett.

Megérkezett a gyászhintó a mauzo-
 leum elé. Felnyitották a kriptát, látszó-
 dott a fehérre meszelt út, benne a leg-
 végsőkig. Lemelik a koporsót a himbáló
 rügőkről. Az ősz pap beszentelt újra és
 imádkozik. A kriptajától aztan becsapo-
 dik megint a bevonszolt koporsó mögött
 és — elmúlt a temetés. Füstössé lettek
 később a kandelaberekben imbolygó vör-
 sés lángnyelvek is . . . aztán még füstös-
 sebbé . . . A nemsokára átlendülő szellő
 végül eloltotta egészen a paradés em-
 léktüzet . . .

Alig múlt el egy hét a temetés után,
 sugdosdósi kezdtek arról, hogy az Őszy
 nemzetes tulajdonkép öngyilkos volt és
 mégis kapott papi végtisztességet. Azt
 beszélték, hogy a belső cseléd tudta az
 öngyilkosságot . . .

Elhullámzott a hír az egyházi főm-
 tóságokhoz is, ahova megidézték állító-
 lag az öreg papot, akinek Rómába kellett
 zárándokolnia ezért.

Az öreg Őszy lelkek pedig — úgy
 tartja a néphit — sárga leplet viselnek,
 mert kiközösítette őket az Úr az utolsó
 Őszy bűnéért a fehérleplesek közül.

Tul a földön

Az öröklét problémája

Irta: Remsey György.

Az emberiség életén végig vonuló leghatalmasabb kérdéssel akarunk e hasábon foglalkozni, mert kívánva kívánunk segítségére lenni minden embertestvérünknek az élet valódi értelmének megtalálásában.

Ugye mindnyájan születtek, — ugye mindnyájan meghaltok testvéreim? Koldus és király között itt nincsen különbség, — s az emberi lét eme látszólagos natúrállomái, a titokzatosan föltárló, s a még titokzatosabban bezáruló kapuk homlokára van fölírva az ember legnagyobb kérdése: Honnan — hová?

Mi a célja az emberi életnek? Miért születünk, — s ha már születünk, miért halunk meg? S mi a halál, — s ni van ott a bezáruló sötét kapukon túl?

Bizony ezek olyan kérdések, melyek az emberi szellemet minden időkben leghatalmasabban ragadták meg, döbbenetes mélységeikbe a legnagyobb emberi szellemek meredtek belé szédülő lélekkel, — de hála a mindenható isteni szeretetnek, a kegyelem kiöntött szarujából az ember mindeme kérdéseire valóságos fényáradatok zuhogtak alá, s mi, kik életünk sötétségére hulló eme fényeségeket lelkünkbe befogni képesek vagyunk, megelégtült lélekkel, boldog megnyugvással nézhetünk belé az öröklét kérdéseinek nagy mélységeibe.

Kell, hogy mielőtt hozzáfognánk e nagy kérdések megvilágításához, végigtekintünk ama csodálatos szellemi kincsalmazmon, mely az emberiség közös kincset képezi ugyan, — de amely retentő kincsalmaz, — (óh, mily szomorúan jellemző a ti szegény földi léletekre óh embertestvéreim) — ott hever ország-világ láttára szinte hasznavehetetlenül, minden emberekül az út szélén elfeledve, mert az emberek a lét útján egymást lelipró csörtetésben rohannak szinte „lelküvesztve” a földi sárból készült bálványcolossus, a „mammon” imádatára.

Az emberi történelem ősidőinek kövébe vesznek már lassan-lassan az isteni eredésű írások, melyek az emberi lét legnagyobb kérdésével, a lét okával és céljaival s a halálutáni élet minden titkainak feltárásával foglalkoznak.

A 24.000 esztendő „Védák”, a 6.000 esztendő „Zend-Avesta”, az 5000 esztendő „Biblia”, — ezek a főforrások, melyek már akkor megvilágították az emberi lét minden homályos sarkait. Hát ki ismeri ezeket? Ki tudja azt, hogy Mózesnek 6-ik és 7-ik könyve is volt, mely megvilágítja az ember előtt

az összes teremtés titkait, — s hogy a „Bhagavad-gita” az emberi lét minden problémáját napnál világosabban megoldja?

Nézzetek végig az emberiség legnagyobb szellemörjásainak során: Mózes, Illés, Brahma, Buddha, Zaradhustra, Sokrates, Plátó, Dante, Shakespeare, Goethe, Mádách, Milton, — ezek mind egész életüket azért töltötték el itt közöttünk, — szegény, szerencsétlen, anyagimádó, s anyagba fulladó emberek között, hogy nekünk ama kérdéseket megvilágítsák, s fölkeresítsék halálba menő lelkünk az öröklét csodálatos útjaira.

És mit csinálunk mi? — Mi szerelmes románokat olvasunk, s detektív törtériákat, mi tanulunk hármasszabályt lányszabályt, olasz gyakorlati módszert, — algebrát, geometriát, bölceleletet (ami nem azonos a bölceséggel!), — gazdaságtant és technikat, mindent, mindent, — csak azt nem, hogy az emberi lélek mimódon jött erre a földre, miért él itt e földön, — s mimódon, hogyan megy el innen, — s mit fog odaát cselekedni, ha megérkezik?

Hát csoda, ha a ma ember nem tud e kérdésekről semmit?

Az ember megfeledkezett arról, hogy ő szellem, — állati sorba lealjasítva önmagát, a gyomor töltésének s a faj fönntartásának kérdéseit tette meg szellemi életének középpontjává. Mint két focius, úgy áll ma e két nagy állati megnyilvánulás az emberi élet törekvéseinek tengelyében, melyeknek érdekében az ember mindent elkövet, — érték kiméletlenül legázolja embertestvéreit, s megfeledkezik minden erkölcsi törvényről, melyet a világot megalkotó és fönntartó szeretet Istene hívzva beléért.

Ezért van a földön annyi szenvedés, ezért hasonlít a föld inkább a pokolhoz, mint Isten képeze teremtett lények lakóhelyéhez, s ezért borítják el időnként az emberiség életét az oyan bűn és szenvedés áradatok, mint amilyen volt a mostani világtélelszerű világháború, melyekben az ember csak azt aratja ma, amit tegnap vetett.

Az ember szántszándékkal elvágja a földöntuli étellel való kapcsolatait, s visszakiánkózik az állati sorba . . .

Ez azonban az örök törvényeket bűtöközi. Az ember számára a visszaállatiasodás útja el van zárva. Az ember fejlődési útja fölfelé mutat, — a szellemi élet magaslati felé, — a szeretet, a megértés, a megbocsátás, az irgalmas-

ság, az állati soron való felülemelkedés, az anyagon való uralkodás felé, — s Isten időről-időre kegyelmi tényecivel nyúl belé az el-hulló emberiség életébe, s e kegyelmi tények szabják meg az emberiség fejlődésének valódi irányait.

Ilyen elbukott időben élünk ma is.

Persze mi e sorokban inkább csak azon embertestvéreinkhez szólnunk, akik nem „hiszik” — hanem tudják azt, hogy Isten van, s hogy Isten ma és örökké ugyanaz. Hogy az embernek szelleme van, mely Isten lelkéből lekezzett, — s hogy a siron túl az állati testből elszabaduló szellem az öröklét kitért kapui várják.

De szólnunk azokhoz is, kik tévelyeg, s ez élet gonoszságait meggyötört lélekkel keresve-keresik az élet valódi értelmét, nyíltlét és könnyülést keresnek megterhelt léteikre; — sőt talán még sokkal inkább ezekhez szólnunk, mert szeretetünk azt követeli, hogy a gyöngeknék és gyámoltalanoknak egyengessük az útát, s a lelkibetegségből lábadozóknak réveteg lépéseit igazítsuk az egyetlen útra, mely a tiszta, s magasztos emberi lét boldog birodalmába vezet.

Mert azokkal, kik a saját létezésük alapjait tagadják, akik nem hisznek Istenben, kik önnön lelkük s szellemük létét sem ismerik el, — semmit sem tehetünk. Sajnáljuk őket, mint a vakokat, kik soha sem pillantathatják meg a napot.

Mit mondjunk mi ő nekik? Hogy az ő irántuk érzett szeretetünk s szenvedjen hiányt, elmondhatjuk itt az ember lelki létezésének matematikai alaptételét.

Ami az élő ember a halott emberből megkülönbözteti, az a nagy X, a megfoghatatlan, csodálatos élet.

Csodálatos, — de minden, ami az ember fogalmába beletartozik, — ebben az X-ben van benne.

Mozgás, eszmélkedés, érteleme, gondolkodás, szeretet, — ez mind az X-ben van benne, — mert amikor az ember meghal, mindezek többé nem találhatók.

Nincs olyan ember, aki emberi hullát látva azt mondaná: „nini egy ember!”

Azt mondja rá: „Egy halott.”

Hát ime itt van az emberi lélek létének matematikai alaptétele. Az X, — az a lélek hitetlen testvéreim, — s én erről itt többé nem is mondhatok. Aki nem ért az összeadásról, — annak nem beszélhetünk az integrálszámításról.

Mi tudjuk, hogy Isten tartja fön a világegyetemet, szeretetéből, bölcsességével, akarata által, csodálatosan tökéletes rendben, melyben véghetetlen igazsága és komolysága foglaltatik benn, — s minden emberli esendőséggel szemben hallatlan türelemmel, — sőt a legnagyobb emberi bűnökre is szomorú szívvel reabórló irgalmassággal.

Vajon hiszitek-e testvéreim, kik velem e hittel teljes tudásban egyek vagytok, — hogy az Istennek közömbös lehet az, hogy az emberi nem a racionális materializmus vezetésével lassan visszaszülyedt az anyagimádás állati formáiba, az erkölcsi igazságok útjáról letért, — s lett belőle egy fonák tudományosságú felszerelt, rendkívül értelmes emberbista, ki a legrefináltabb fegyvereket találta fel embertestvérei elpusztítására?

Vajon hiszitek-e, hogy Istennek nem volt más célja e sártekével, minthogy ez időtlen-időlkig kerengjen a nap körül, s a rajta élő lelkes lények magukat az undorító öldrökletben, és pusztításban kiképezzék?

Nem kedves testvéreim, Istennek egészen más célja van a földdel, — s más a világegyetemmel, mint hogy azok mint érteleme és cél nélküli anyagalmazok, a világtűrben boldondul kerengjenek, magukon hordván a pokoli lények egymás belében gázoló millióit.

S mivel Istennek más céljai vannak a földdel, mint amit az anyagelvű tudomány annak tulajdonít, Isten az emberiség életét nem nézi tétlenül, mert ő maga az örök akciók forrása.

Közel kétszáz éve, hogy az ember nem letért a szellemerkölcsi fejlődés útjáról, — s elhagyván nagy tömegekben az egyházak korlátait, tudományos világnézeteket épített ki magának. Ez újkori bábeli nyelvzavart idézett elő: a milliószék tudományos világszemlélet olyan rettenetes kacsát, melyhez hasonlót még nem látott a földteke. Az emberek elvesztették Istenben való hitüket és Istenhez való ragaszkodásukat — és kaptak helyébe föltevéseltet, melyek ezerféleképpen különböznek egymástól, s minden mindennap változnak.

Az ember elbocsajította Isten vezetését, — s önnön gögőjétől vezeltette a tudományt tette meg istentevé, — s ennek vezetésével eljutott az anyagelvűséghez.

Hallatlan méretű erkölcsi zűlés és pusztulás lőn ennek következménye.

Isten azonban, kinek lelke lebeg

a végtelenség mérhetetlen vízei fölött, — látta ezt, s gondoskodott róla, hogy a pusztulása előmenő emberiség tudomást szerezzen az örökéletét lenyegető életveszedeletről, sőt nyilvánvaló ki nyilatkoztatásokat, melyek révén minden Istenhez hű lélek megmenhette magát az emberi életet elárasztó bűnözön halálos mélységeiből.

Isten ma és örökké ugyanaz, mindég s minden időben lángoló szellemű emberegényeket küld veszedelemről, sőt nyilatkoztatásokat, melyek révén minden Istenhez hű lélek megmenhette magát az emberi életet elárasztó bűnözön halálos mélységeiből.

Hogy szellemi mozgalmak indultak meg most is, az emberiség materiális síkokra való süllyedésének 200 éve alatt, s e mozgalmak ma már odaféjtődtek, hogy az emberiség egész életét jellegzetesen befolyásoló tömegjelenséggé fokozdát; s az előttünk kifejlődő jelek szerint eljutottunk ahhoz az

időponthoz, amelyben már az egész kereszténység vallásos renaissance-áról beszélhetünk.

Európa élete a kereszténység jegyében áll. Hogy azonban e kereszténység nem valószínű, hanem csak formális, azt a most lezajlott világháború borzalmi bizonyítja. E vallási formalizmus kiküszöbölésére az utolsó évszázadokban megindult hatalmas sektárius mozgalmak mind azt bizonyítják, hogy az emberi lélek semmi anyagi formalizmusban nyugovását nem találhatja, s az egyházak mindinkább dogmákká merevülő tanításából keresi a kivezető utat, — az Istenhez, mint e világ teremtő Atyjával való élő-eleven érintkezéshez.

Ezt az óriás méretű folyamatot, melynek megindulása visszafelé kimutatható a kereszténység első századaiban, — elősegítette az utolsó két évszázad vallástalan irányú tudományossága annyiban, hogy az újkori ember lelkében a

„megismerést” tette meg a világméretű eszmélkedések alapjának. Megnyugvást a tudományok nem adhatnak, mert a létokokról semmiféle kielégítő magyarázatot nem adnak, — s nem is adhatnak, mert hiszen Isten minden lét legfőbb és egyedüli okát egyenesen tagadják.

A tételes vallások, illetve az azokat hirdető egyházak viszont „megismerés” nélküli hitet követelnek hivatkoztól, — ami azonban az emberi értelem föjlődése miatt ma már csak az emberi nem legalsóbb rétegeiben található meg.

A két nagy szellemi faktor, egyházak és tudomány, hit és megismerés között akotalanán lett lelkek milliói tévedeztek, s most sem az egyik, sem a másik kérdésekre kielégítő feleleteket adni nem tudott, — lassan-lassan elfaltak minden idealizmussal szemben, s beletemetkeztek az anyag ölelő karjaiba.

Az anyag eluralkodott a földi emberen. Sokáig tartott ez így, — de hatalmas reakció következett utána. A tökéletesen elnyomott emberi szellem jogait követelte. Az örökéletű szellem nem engedte elpusztítani magát. — S az emberiség széles rétegeiben szinte tömeg-psychoisiképpen tört ki a retentó éhség és szomjúság, keresni az élet benső éhség és szomjúság, keresni az élet benső, immateriális értelmét, az emberben és az emberen kívül való benső és föl nem fedezett örök kapcsolatát, s ama relatiókat, melyek az ember s előtte föltároló csodálatos végtelen között van.

Igy keletkezett a mai kort színté korszaklemezűrelül jellemző „okkultizmus” és „Spiritizmus” — továbbá a „theosophia” — melyek mindegyikét az emberiség egészét lényegében teljesen átforgató új, nagy „vallási renaissance” előfutárának tarthatjuk.

Nevető sorok

Miért nem jut be ügyvéd a menyorszába?

Valamikor régen tévedésből bejutott a menyorszába egy ügyvéd is. Ha már ott volt, hát nem kergették ki. Az ügyvéd unta magát szörnyen. Minden délután leestált a portás-szobába, ahol a vén kapussal Szent Péterrel szokott diskurálni. Egyszer azt kérdi az öreg-tól:

— Mióta szolgál már Péter bácsi?

— Hát bizony magam se tudom, Sok ezer esztendeje.

— Osztan van magának valami szerződése is, hogy nem csaphatja el a gazdája?

— Nincs, de hát mire az?

— Azt az ember sohase tudhatja. Ebben a B) listás világban bizony könnyen megeshetik, hogy kiteszik az embert az állásából, ha nincs írásos szerződése.

Az ügyvéd beeresztette a dongót Szent Péter fülébe, nem volt nyugodalma többé. Mindig a szerződés motoskált a fejében. Az ügyvéd meg mindennap heccelte. Péter bácsi hát tintát, pennát, papírt szerzett, s megíratta a szerződést az ügyvéddel. Beállított vele az Uris-tenhez.

— Felséges jó gazdám, — az ügyvéd kikokosított, hogy hasztalan szolgálok már sok ezer esztendeje, egyszer csak elcsapsz, ha nincs a kezemben írásos szerződés.

— Hogy beszéltesz ilyen bolondokat, — főméd rá az Uristen. — Az én szavam szent.

— Igaz, igaz, — motyogja Péter, — de hát mégis csak jó lenne, ha aláírnád ezt a szerződést. És már húzza is elő a ködmőne zsebéből a kontraktust.

— Nem írom alá, — szolt nagy bosszusan az Ur, — ha nem bizol

bennem, takarodj a pokolba!

Péter bácsi nagy szomorúan kisomfordált a trónteremből. Odalent már várta az ügyvéd.

— Aláírta? — kérdi az öregtől kiváncsian.

— Nem. Azt mondta, hogy az ő szava szent, — ha nem bízom benne, takarodj a pokolba.

— Hát ebbe nem lehet belenyugodni, — kezdi az ügyvéd.

Lehetetlen, hogy itt a menyorszában ne volna valami főtörvényszék, hova apellálni lehet. Fel-lebbezni fogunk.

Meg is írja az ügyvéd a periratot a megyei főtörvényszékhez, Péter bácsi meg beadja még azon melegjébe.

Kikézbessítik az idézést nemso-kára az Uristennek.

Hivatja Pétert.

— Hát bepereltél Péter?

— Mit csináljak. Az ügyvédnék igaza van. Az írás beszél.

— Jó, hát perelni fogunk. De hát az nem igazság, hogyha már perben vagyunk, neked van ügyvéded, nekem meg nincs. Elhalasztjuk a tárgyalást addig, amíg bekerül egy másik ügyvéd is a menyorszába, aki majd engem képvisel a főtörvényszék előtt.

Mint ahogy pedig az Uristen nem szereti a pörökösdést, maga vi-gyáz, hogy ügyvéd be ne kerüljön a menyorszába, hogy ne lehessen megtartani a tárgyalást soha.

Ezért nem jutnak be fiskálisok a menyorszába.

Jogászai nyelv.

Kikézbessítik a tanunak írásban a kérdő pontokat, amire a bíróság előtt vallomást kell tennie.

I. pont: Van-e tudomása tanunak arról, hogy a kérdéses borjú felpesztől származott? . . .

A tolmács.

Szavatossági pert tárgyalnak a járásbírószágon. Felvezették a beteg ökröt is, amely ott kéri a bíróság udvarán egy akácfaéhoz kővé.

A felperes ügyvédje mindent tagad, s ezért az alperes ügyvédje borzasztó mérges.

Alperes ügyvédje: Tekintetes bíróság, így nem lehet az ügyet letárgyalni, mert a felperes mindent tagad.

Felperes ügyvédje: Tagadom, hogy tagadok.

Alperes ügyvédje (felcsillanó szemekkel): Tekintetes bíróság! Indítványozom, hogy a valódi tényállás megállapítása céljából kedves kollegám, a felperes ügyvédje hallgassa ki az ökröt.

Felperes ügyvédje: Az indítványhoz hozzájárulok, de miután én nem értek az ökr nyelvén, kérem kedves kollegá az urat, sziveskedjék tolmácsolni az ökr vallomását.

Nem csoda.

Papucs úr: Akármít mondanak is a rossz nyelvek a nősülésről, határozottan állítom, hogy én a házasság révén teljesen nyugodtnak és biztosan érzem magamat.

Epe úr: No persze, mikor az embereket úgy sárkány őrzi!

Praktikus okoskodás.

Részesen ballag István gazda hazafelé a korcsmából. Kalapja le-esik a földre. Erre az atyafi ingyen beszél a kalapjához:

— Hát leestél te hüllye? Ugy-e szeretnéd, ha felvennélek? De ha felveszlek, én arra bukok, te pedig nem tudsz majd engem fölemelni. Így hát legjobb lesz, ha én se veszlek fel téged . . .

Utbaigazítás.

Pemete tanár úr (szórakozottan): Most jut eszembe . . . hm . . . kivel is akartam én ma okvetlenül beszélni?

Juliska (pirulva): Talán a mamával . . .

A koronatanu.

Bíró: Nézze Répa Márton, maga azzal van vádolva, hogy a panaszot egy kapukulccsal fejbévigáta.

Vádolt: Az teljes lehetetlenség. Kérem a feleségemet tanuként kihallgatni, ő majd igazolni fogja, hogy én sohasem tudok a kapukulcshoz hozzájutni.

Válósínü.

Rendörkapitány: A kérdéses északa a korcsmából kijövet az utca jobb vagy baloldalán haladt ön?

Panaszos: Arra most már nem emlékszem. Azt hiszem, mind a kettőn.

Nyomós ok.

Feleség: Mondd apuskám, ha én meghalnék, elvinné-e özvegy Pogácsánét feleségül?

Férj: Isten ments!

Feleség: Pedig mindenki azt mondja, hogy feltűnően hasonlóan hozzám.

Férj: Éppen azért!

Angyal.

Pistike (3 éves): Ugy-e anyuka az angyalok tudnak repülni?

Anyuka: Tudnak fiacskám. De hát miért kérded?

Pistike: Mert tegnap este, mikor apuka a szalobnan megölette a nevelő kisasszonyt, azt mondta neki, hogy: maga angyal . . .

Anyuka: No hát angyal a kisasszony is repülni fog!

Lord Byron házassága.

Feljós Szerelemi levelezésének
Dr. Morvai György 3. első magyar fordítása
fordításában.

4. Miss Milbankenk.

1813. november 10.
„Okoskodó képességemre” vonatkozó véleménye annyira megégyezik a saját nézetemmel, hogy nem csodálkozhatik azon, ha kerülnöm a vitát olyan ügyes kasznistával — kivált olyan tárgyáról, melyben biztos vagyok, hogy én fogom a rövidebbet húzni e világban és talán a jövőre bízom annak többször megcsúfolását. Nagyon boldog voltam, ha hallani fogom megfigyeléseit és tárgyáról. Ha valaki jóvá tehet engem, az bizonyára ön, mint aki jól szertel, e jótékony tudományának (mely fellogasom szerint jóbb a matematikai tudományánál) gyakorlatban és elméletben is birtokában van. Minden esetre az én hibám, ha nem lesz hasznom megfigyeléseiből. — Teljesen egyezik véleményünk a matematikára nézve is és meg kell előlednem azzal, hogy csak a távolból bámuljam és hozzácsatlajom sajnálkozásom tárgyainak katalógusához. Jól tudom én azt, hogy kétszer kettő az négy és örvendnék, ha be is tudnám bizonyítani, de és ezt meg kell mondanom, sokkal nagyobb élvezetet találnék ebben, ha valami uton-módon a 2X2-ből ötöt tudnék csinálni. Egyetlen része, amiben emlékeztem szerint győnvörködtem, amaz elméleti tétele” volt (ez a helyes kifejezés?) amelyben A, B és C, D becsapása után végre a „képtelenség”-hez, a „lehel”-hez”-hez jutottam és ehhez mindig eljutottam s attól félek, hogy egész életemen át mindig elfotok jutni — és nagyon szerencsés leszek, ha itt megállapodom.

5. Miss Milbankenk.

1813. november 10.
Levelének egyik részéből úgy veszem ki, hogy ön még mindig hajlandó engem valami búskomor embernek tartani. Aki életének olyan nagy részét teljesen egyedül tölti, nem lehet mindig jókedvben; de én nem tudom, bár bizonyos mértékben élvezem a társaságot, még schasem tölthetem két órát vegyes társaságban anélkül, hogy nem kívánkoztam volna ki belőle ismét. Mégis tréfiás pajtasnak tartom magam és nagy tekintélyben állok minden szellemes fickó előtt, kiknek tréfián szívesen nevetek és gondosan figyelek, hogy szellemes válaszokra semmiféle szavítába ne elegendyjen. Erre épen olyan kevésbé tartom magam hivatottnak, mint arra, hogy alapos meggyőzésre térkedjem.

Az érzelmiség ranglétráján nem valami magasra helyeztem a költészetet. Ez affektálásnak látszik, pedig csakugyan ez a nézetem. A képződés lávája az, ami a földrendést megakadályozza. Alitól fog soha vagy csak ritkán boldogulnak meg. Cowper és Collins az ellenkezőjét bizonyították (bár Cowper nem volt költő). De mégis meg kell

jegyznem, hogy, bár ritkán örülnek meg, általában olyan közel jutnak ahhoz, hogy én kénytelen vagyok azt hinni, hogy mégis hasznos anyiban, hogy a megháborodást megelőzik vagy meggátolják. A cselekvő tehetőséget többre becsülöm, a havezért, a politikai, sőt a tudományos tehetőséget is, minden szemlélődésnél azoknak, akik pusztán álmodoznak egy másik létről (nem vallásos, hanem képzelem világát értek) és összetett kézzel nézik a fásult közönséget. Undor és talán tehetőség hiánya most pusztán szemlélővé tette; de néha belevegyültem a lét vékony és viharos légkörébe ir, és csak ezen pihen meg emlékezetem némi megelőzéssel. Bár az a légkör nem is volt a legjobb.

6. Miss Milbankenk

1813. nov. 29.
Önnél senki sem tulajdonít másának kevesebb jogot vagy veszmegának kevesebb szabadságot, bár ismerőseim közül kevés tartja félannyi igényt arra a „felsőbb ségre”, melyet ön olyan féltékenyen affektál. Levelezésünk megkezdése óta nem is bírok egyetlen kifejezésre sem visszaemlékezni, mely valamiféle tekintetben kibetűnő véleményemet tehetőségéről, észleletemet erőnvé iránt. Nagy igazságtalanságot követ el maga iránt, ha fölteszi, hogy közelebbi ismeretségünk következtében elűnt „a báj”. Sőt ellenkezőleg, épen ez az érintkezés győz meg engem annak értékéről, amit elvesztettem vagy inkább sohasem találtam meg. De nem tagadom, hogy olyan körülmények adódtak el, melyek elviselhetőbb tették ezt.

Nagyon szeszélyesnek és hirtelenlül változó természetűnek tart. Annál igaz, hogy nem lehetek el anélkül, hogy valamihez ne ragaszkodjak, de behozítottam, hogy nem vagyok egészen rabja ösztöneimnek... De bármilyen győző is (vagy nevezze erősebb szóval) képességem a ragaszkodásra (és mivel ebben a tekintetben a társadalom most nálunk épen olyan, mint Európá minden más országában, ezt nehez volna tagadni) „ideálom” keresésében, — ama lényében, akire jövendő életem minden boldogságát szeretném bízni — eddig csak két olyan lényre akadtam, aki megközelíti a hozzá való hasonlóságot. Nagyon fiatal voltam ahhoz, hogy az elsőt sikerüljön birnom és a későbbi események bebizonyították, hogy várakozásom nem teljesült volna, ha megkértem kezét és elnyerem eszményképemet. A második — az egyetlen nő, akit egyedül kívántam tolmolyan feleségemnek, már masnak adta oda szívét, s már nézve mar kétség, azt hiszem, a harmadik után nézni. Olyannak fogom venni a világot, aminek találok. Minden évő alatt ugyanolyannak találtam. (Keleten többször — tunya szoká-

sok és viharos szenvedélyek vegyülékének.) Belőlem hiányzik a bizalom, nem keresek állhatatosságot az érzelmekben, melyeknek alapja szeszély, a hajlam szerencsés egyezés minden szilárd elv nélkül. Hogy mennyire talal ez az én helyzetemre, nem tudom, és nem volt eddig időm megállapítani.

Ismét firkáltam egy — amint nevezni szokták — költeményt, főként mint az előbbi, mert nem megy ki a fejemből Kelet, és elég borzalmas, bár nem egészen olyan borzongós, mint a Giaour (ez a ki-mondhatatlan nevű, és az érthetőség kedvéért nem töredékekben, — Szinghale a Hellespontus, — ahol előszertellel tartózkodom, és ha szívesen fogadja, küldök egy példányt; van benne néhány török szó is, amiket bosszúból rőttem ki önm. „matematikai és egyéb felsőbbeség” miatt).

Mikor találkoztam a városban? Egyébiránt nem kell rettegnie találkozásunktól és nem képződnie, hogy ezer és egy udvarlójával egygel szaporítani magam. — Rend. Külvil gondot fordítottam e lehetőség kikerülésére, sőt most megkésztettem halálomat arra, hogy Becsületet válsék belőlem. Valóban évek óta nem láttam (egynek kivételével) egy Bcátriszt, és őt ne zak-

lassák, hogy elvállalja e szerepet. Azt hiszem, hogy mi pompásan megértjük egymást és alkalom adtán beszélgethetünk egymással izgató spekulációk nélkül. A legrosszabb, mit mondhatnak, az, hogy én akarlam, ön nem, és ebben a tekintetben aligha ön lesz, aki sérelmet szenved és biztos vagyok abban, hogy én sem. Az e dologra nézve szívem nem helyezkedett volna bölcselmi álláspontra, mint ahogy szerintem azon áll, kitérnek utjából; de most eléggé fedezve van, — legalább új fejve-reket öltött magára, — és bizonyára szüksége is volt erre.

Valami hirt hallottam arról, hogy az elnem fogadott kérés száma egygel szaporodott; nagyon sajnálom, mert tudom, hogy tehetőséges és származása elmséggéről és humoráról biztos. Szörnyű pusztítást viszighez köztünk, „fiatok között”. Még ezer szerencse, hogy Madame de Stail közzétette az öngyilkosság elleni ívét ilyen gyilkos időben — hozza meg novemberben. (Réflexions sur le suicide.) Nagyon nem olvas-tam attól tarva, hogy az ellenmondás vizsgálte még rávesz gyakorlati megfontolásra. Ismeri-e ő? Nem kédem, hallott-e róla, mert nyelve örökösen mozog.

A kegyelmes úr kutyája

A kegyelmes úr Bécsből utazott hazafelé. Elsősztályú kiltön fülkében terpszkedett urasan. Szép, selymesszőrű kutya lustálkodott lába előtt.

A kalauz megvizsgálta a kegyel-mes úr szeszén szalutált a kegyel-mes úr előtt. A kutyára is pillantott egyet. Kutyát bizony nem voina szabad utaztatni. De mit csináljon? A kegyelmes urat nem szabad háborgatni!

Egyik állomáson ellenőr szállt föl a vonatra. Végővizsgálta a koc-sikat, de a kegyelmes úr szakaszába ép hogy csak bekukkantott. A kutyát azonban észrevette. Hara-gosan támadt a kalauzra:

— Nem tudja maga, hogy kutyát nem szabad az utasnak hozni? Mért nem figyelmeztette a gaz-dáját?

A kalauz szabadkozott.

— Kérem szépen . . . a kegyel-mes úr . . . én csak nem szólhatok neki . . .

— A következő állomáson jelentést tesz a főnök úrnak, — intézkedett az ellenőr.

— Igenis!

A vonat szaporán robogott s csakhamar állomáshoz érkeztek. Kíváncsi sétálók vizsgálgatták a bécsi gyorsvonal utasait. Nyílt a

fülke ajtaja s a kegyelmes úr a Perronn lépett. Az állomásonfők l'hegve szaladt a kegyelmes úr felé s mint a cövek, úgy állt meg előtte.

— Kegyelmes uram, parancsol valamit talán?

— Fogja meg kérem a kutyam. Várjon meg, amíg visszajövök.

A kegyelmes úr az étterem felé tartott. A kalauz huncutul vigyorgott a haragos ellenőr felé, az állomásonfők pedig tíz percig, feszes háptáknban vigyázott a kegyelmes úr kutyájára.

És nem büntették meg a kegyelmes urat.

Gy. L.

TÖRTÉNELEM ÉS VALÓSÁG

A letiprott Magyarország

(1849—1867.)

Haynau.

Irta: Kornai István.

(A bécsi udvari titkos levéltár és magyarországi levéltárak anyagának felhasználásával.)

VII.

A nagy forradalmi és szabadságmozgalmak a nagy tömegekben először az egyetemes embert kell hogy felrázzák tynyaságából, az egyéni szabadságnak és a jobb gazdasági megélhetésnek zászlaját kell, hogy kitézzék a sorakozó sokaság élére. És csak amidőn ezek a másodrendű, de igen fontos és könnyebben megérthető követelések már útát találtak a néptömegek lelkeiben: akkor következik az anyanyelv érvényesüléséért, a nemzeti szabadságért és faji uralom eléréséért vívandó küzdelem, mely a teljesen elnyomott népeknél rendszerint az első követelések után hamarosan, a félig elnyomottaknál pedig vele együtt nyomban szokott bekövetkezni.

A francia forradalom és ennek nyomán a Napoleonei háborúk mindkét törekvést előkészítették Európá elnyomott népeiben. A Napoleon bukása után megalakult hármas „szentszövetség” az osztrák császár, porosz király és orosz cári elnyomó rendszere sem tudta megállítani és megfojtani a szabadságtörekvéseket. Az elvetett magvak kikeltek. A kisarjadt növényzetet ugyan legázolták, meg-megkaszálták, hogy magásra ne nőjön; de a földben levő gyökereket kiirtani már nem voltak képesek. Sőt a természet rendje szerint a tiranizmus gázója, sarlója, a száguldó paripák gázoló munkája, mely a növelést késleltette, csak megerősítette a gyökereket, hogy ezek aztán később annál dúsabban viruljanak ki.

A nagy eszmék hullámszerűen törnek előre. A hullámvölgyek visszaesést jelentenek. De a kikerülhetetlen hullámhegyek később annál magasabb ivekben szökellnek előre.

Napoleon bukása után Angliá egyedül volt a teljes népszabadságnak és

nemzeti pulvenitásnak legklasszikusabb hazája És ekkor már meg volt vetve alapja az angol-szász faj egy másik csodás államának: az Egyesült Amerikai köztársaságnak, mely öntudatosan és hivatászerűen rendezkedett be új állami és társadalmi rend alapján, hogy rövid egy század mulva az egész emberiség élén vezérlő fáklya legyen a legmagasabb mértékig fokozott munka, tudás és szabadság szellemében.

Európa kontinensének államai az angol-szász fajnak e kettős erejétől és e kettős erőben rejlő óriási lehetőségektől igen messze állottak. Csak Franciaország és a még nem egyesült északi (protestáns) német államok egyesítettek magukban oly erőket, amelyek bár távolról, de mégis hasonló természetűek voltak.

A francia mint katolikus nemzet azonban az önkormányzati képességeiknek lassan kialakuló, de ellenáthatatlanul célra törő erejével nem rendelkezett. Az aránylag kevés számú kiválóan intelligens elemeknek együttes erejének időről-időre központosítva kellett föllépnie. Ha némi elnyomás keletkezett: az ellenállás jó ideig alig volt lehetséges. Ha pedig az ellenállás után tört végre: akkor mértéket nem ismerő módon óriási rázkódások között menő végbe, mely éppen ezért nemcsak az ország határain belül, hanem jóval azon túl is érezte egyetemes hatását. Így vált Franciaország évtizedeken keresztül a forradalmak hazájává. Nem lassu lépésekkel, hanem időnkint erőfeszítő nagy ugrásokkal kellett előre haladnia. Ilyenkor aztán például szolgált más hasonló természetű nemzeteknek is, ahol az önkormányzati szabadság éppen úgy nem volt megalapított: vagy csak az illető nemzet kisebb rétegében érvényesült. Természetesen, ehhez járult még az is, hogy ilyenkor a forradalmi eszmék útján győzelemre jutott francia hatalom nem elégedett meg azzal, hogy más elnyomott népek csak a hatalmas példa szuggesztív erejének hatása alatt kövessék őket, hanem arra is törekedett, hogy az elnyomott népek vezetőivel

kapcsolatot teremtsenek és organikusan vigyék át szellemi áramlataikat azok körébe és ekként az egyetemes emberiség szabadságát szolgálva, tulajdonképpen a maguk szabadságának fejlődését és nemzeti nagyságát is jobban körülbástyázzák.

Németországban más volt a helyzet. A protestáns német államoknál társadalmi és nemzeti élete inkább hasonlított Angliához, mint Franciaországhoz. A protestáns önkormányzati szabadsággal és a polgári jogok jogok nagyobb-mérvű elismerésével és érvényesítésével kapcsolódott, áthatotta az egész német nemzetet. Ott alulról felfelé lassabban, de annál biztosabban fejlődött ki az egyetemes nemzeti érdekeket győzelemre juttató összterekvés. Amíg Franciaországban előbb a politikai hatalmat kellett megszerezni, hogy felülről lefelé a társadalmi, gazdasági és tudományos reformokat meglehessen valószínűsíteni: addig Németországban a protestáns egyházak szabad fejlődésének miájjára előbb a társadalmi, gazdasági és tudományos erők szerveződtek, hogy azután alulról fölfelé az összes nemzeti erők a legfőbb politikai hatalomban is uralkodókká váljanak.

Ha ismerni akarjuk az 1848—49-iki európai szabadságküzdelmekben és az utána ismét bekövetkezett hullámvölgyben, az elnyomtatás korszakában akár a szabadság, akár pedig a zsarnokság szolgáltatában szereplő vezérférfiak jellemét, működését, hatását és mindennek nyílt és titkos világszövét: előbb ismernünk kell azt a világszövét, amely abban az időben áthatotta egész Európát és különböző módon érvényesült az egyes nemzetekben.

A nagy Anglia és mögötte az akkor még kis Észak-Amerika állt a háttérben összes nemzetiségével és nemzetközi kapcsolataival. E nemzetközi kapcsolatok között egyik nevezetes tényező volt: a szabadkőmives világszövetség is, melyet a 18-ik század elején modern formában Angliá teremtett meg.

(Folytatjuk.)

A keleti kérdés

Magyar-török irányadásai

Irta: Dr. Dömötör Mihály, v. belügyminiszter, a Magyar-török társaság ügyv. elnöke.

II.

Ausztria, mely mindig az események mögött kullogott, 1835 december 16-án egy ultimátum szerű jegyzékben felszólítja Oroszországot, hogy a hatalmak által előírt feltételek mellett kössön békét, amely ezután a párisi kongresszuson 1856 március 30-án létre is jött. A párisi béke feltételei, tekintve Oroszország súlyos katonai vereségét, zilált belállapotait, kimerültségét és diplomáciai elszigeteltségét, érthetetlenül enyhék voltak. A legsúlyosabb hiba az volt, hogy a Krímet meghágyták Oroszországnak, a cserkeszek függelenségét nem biztosították, ellenben a moldvai és oláh fejedelemségeket függetlenítették. Az egyetlen értékes rendelkezése ennek a békeszerződésnek az volt, hogy a sivatárius hatalmak a török államterület sérthetlenségét garantálták, amiről mint később látni fogjuk, csakhamar megfeledkeztek.

III.

Az orosz-török háború.

Ez a békekötés Oroszországot arra képezte, hogy mihielyt háborús veszteségeit kiheverje, aknamunkáját a török birodalom ellen oldt folytassa, ahol azt a krími háború előtt elhagyta. Így ez a békekötés voltaképpen megtagadása volt azoknak a céloknak, amelyekért a háború megindult, t. i. az európai egységnyel és béke biztosításának Oroszország hatalmi törekvéseivel szemben. A legközelebbi húsz esztendő eseményei ennek szomorú bizonyítékai. Az orosz továbbra is szította a lázadásokat és ha a török ezek leveréséhez fogott, az orosz a guruló bilag segítségével telelarmázta a világot s addig jagatkozott, amíg a nyugati diplomácia közbe nem lépett és a török hadsereget megneve állította. Ennek a diplomáciának a tevékenysége a keleti kérdésben csupa önellenmondás volt. Azt kívánták, hogy a török csináljon rendet birodalmában, de elnézték az oroszok rendbontó aknamunkáját s megakadályozták a törököket, hogy rendet csináljon, guzsa kötétték s azt kívánták, hogy intézkedjék és midőn a török állam belügyeibe való folytonos beavatkozással az államhatalom tekintélye aláhanyatlott és az oroszok által felbuztított nemzetiségek mind vakmerőbb rendbontásokra vetemedtek, a török hatóságoknak a végtelenségig türelmes magatartását a gyöngeség tünetének minősítették. Ugyanekkor az orosz pénzén megvásárolt európai sajtóban vörös fonalként húzódik végig a beteg emberrel szóló mese s a félrevezetett közönség szokott itéletnélküliségével bevette ezt az orosz maszlagot.

Tanulságos példája ennek az 1866-ban kitört krétai felkelés,

melynek nem is titkolt jelszava a török uralom megszüntetése és a Görögországhoz való csatlakozás volt, amint azt a felkelők augusztus 28-iki négygyűlésükön el is határozták. Mikor azután Törökország a lázadás leveréséhez fogott, Oroszország uszítására a nagyhatalmak Omer pasa serégenek megállítását követelték s azt a különös tanácsot adták Törökországnak, hogy a sziget összes lakosainak adják meg az általános szavazati jogot. Jellemző, hogy a tanácsadók között az az Oroszország is szerepelt, mely saját alattvalóinak semmiféle alkotmányos jogot nem adott. Ennek a tanácsnak a célzata legott világos, ha a török külügyi kormányának 1867 április 4-én kelt s a hatalmakhoz intézett körjegyzetét elolvassuk, amelyben Fued pasa külügyminiszter kijelenti, hogy „nem akar az általános szavazati jogról vitakozni, de a török birodalomban a felségjog más elveken nyugszik. A török kormány sem Kréta birtokát, sem a török által terület sérthetlenségét népszavazástól nem teheti függővé. Krétában 120.000 mohamedán és 200.000 keresztény lakik. A földbirtok több mint fele az előbbieké. A porta a keresztények javára a jogegyenlőség elvét honosítja meg, de ez nem terjedt el odáig, hogy alkalmat adjon mohamedán alattvalói elnyomására.” Haszonló Ali pasa nagyvezér nyilatkozata a Revue des deux mondes 1868 február 15. számában, ahol a jogtalanul megtagadott ember büszke öntudatával a következő lecfafolthatatlan igazságot olvassa a romlott európai diplomaták bűnös fejére: „Ismeri Ön a kapitulációkat? Ez a diplomáciai rendeletik olyan rendszere, amelyek célja és eredménye, hogy megfoszsa Törökországot attól a jogától, hogy saját országában az igazságszolgáltatást gyakorolja. Oly jogtól tehát, mely Európában a leggyöngébb és a legrosszabbban kormányzott országot is megilleti. Most pedig egy bankkál és mindenféle idegen nyelvű iskolával akarnak boldogítani. Szabadelvbű birtoktörvényt követelnek tőlünk, mint aminővel Anglia bír, mert ott az idegen csak akkor bírhat földet, ha Angliában született. Mindezek tevételey kívánják a jelzálógihitel bevezetését és a birtokperekben a kapitulációk jogszaglyait. Nein látja Ön, hogy minden egyes ilyen rendszabály egy-egy darabot sznik a Törökországból? A törökök szorult vagyoni helyzetben vannak, vigyázatlanok, uszorakamaton vesznek igénybe jelzálógihitelt s az európai pénz egy-kettőre kirántja lábuk alól a honi rögot. Igaz, hogy a mi ingatlan forgalmi törvényünk nem jó, de nevezzen meg ön egy országot Európában, ahol a jó birtoktörvény a saját nemzetéhez tartozókat az idegenek

javára földönfutókká teszi.” Amde az orosz propaganda vásári zaja túl harsogta az igazság szavát.

A török birodalom egén ekkor már ismét sötét felhők kezdtek tornyosulni. Az 1870-iki német-francia háború kimenetele folytán Anglia oroszellenes politikájával magára maradt és a diplomatiai karban Bismarck játszotta a prim hegedűt. Ennek a nyers porosz junckernek oroszbarát és törökellenes érzelmei közismertek, hiszen töle ered az a híres mondas, hogy: „Konstantinápolyért egyetlen porosz gránátos csontjait sem áldozom fel.” Talán másképp beszélt volna, ha látta volna a jövőt. Ugyancsak Bismarck indítványára ült össze Londonban az a konferencia, mely a párisi kongresszus határozmányainak felrétételével lehetővé tette, hogy Oroszország hadihajóival Törökországot a tenger felől is veszélyeztesse.

Ekkor tűnik fel a politikai látáhatáron és fog munkába Ignatiew stambuli orosz követ sátni egénységét. Saját levelei szolgálatták a lecfafolthatatlan bizonyítékát annak az infernalis tevékenységnek, amely a török birodalomnak minden sarkán való felgyújtását célozta. Egy szerencsés véletlen folytán ez a levelezés Khalil bey pétérvári, majd bécsikövet kezébe kerülték, ki azt török külügyminiszter korában „Les respabilitables” cím alatt nyomtatásban ismégjelentette s így az, mint örök szegényfoltja az orosz diplomáciának az utókor számára megmaradt. Kezdejük mindjárt az egyiptomi alkirályhoz intézett 1871 május 30-ról kelt levelével, melyben Ignatiew arra biztatja az egyiptomi alkirályt, fegyverkezzeik, készüljön fel hosszú háborúra, Görögországgal, Szerbiával és Romániával kössön véd és dac szövetséget a török ellen, mert Oroszország barátságára bizon számíthat. Hat évvel az orosz-török háború kitörése előtt 1872-ben Ignatiew ezt írja Novi kow bécsi orosz követnek: „Megtáptam az Törökország nyugati tartományainak katonai térképeit. Kémeink jelentései szerint „... minden jól megy.” Ugyancsak jellemző a skutari orosz konzul ugyan ez évi távirata a titkos orosz komitéhez Bécsben: „Két barátunkat pénzzel és némi fegyverrel a mirditákhok küldtem... Montengrót illetőleg... Miklós fejedelmén kész a törököket megrohanni... csak az alkalmas úrryüre vár.” Nagy jelentőségű a pétérvári központi titkos bizottságnak, melynek az orosz trónörökös a feje, Novikowhoz intézett távirata, amelyben az utóbbit a szláv fajtésverék megnnyújtására kitanitják, hogy a három császár találkozására Oroszország pánszláv politikáján semmit sem változtat. Ugyanerről a helyről 1872 augusz-

tus 21-én az az utasítás megy a bécsi comitéhez, hogy Widdinben 50.000 rubel költséggel külön ügynökséget állítsanak fel. A mostári alkonul augusztus 23-iki s a bécsi komitéhez intézett levelelben jeleníti, hogy a kapott pénz lehetővé tette, hogy tízenyole ember a montenegrói sereghez csatlakozzék. Az itt maradtakkal puskaport kérnek, hogy az első adott jele fegyvert foghassanak. A pétérvári központi komité keze már ekkor Magyarországra is elnyult, amint ezt 1872 szeptember 14-iki távirata bizonyítja, melyben a bécsi komité utasítja, hogy küldjön két megbízottat Ujvidékre a patriarcha választást előkészítő bizottságra. A moszkvai komité szeptember 26-iki üléseről felvett jegyzőkönyv azért érdemel különös figyelmet, mert abban a Bulgáriában, Csehországba és „magyar Oroszországba” küldött ügynököknek adott pénzek elszámolásáról van szó. A pétérvári központi komité keze meg az Athos hegyen levő Russikon kolostorban, melyben ezer orosz szerzetes lakott, is elnyult a szaloniki konzulhoz intézett 1872 november 26-ról kelt levele elarúja, hogy ebben a kolostorban nem épen ájtatos dolgokkal foglalkoztak. A pétérvári komité szerint fegyverraktárt kell ott felállítani és az ottani ügynökséget szervező bizottsággá kell alakítani, melynek feladata lemd, hogy kiküldöttjei Macedóniában, Thraciában, Bulgáriában pénzrel önkénteseket toboroznak és a vidék teljesen szlov országgá váljék. Mindenesetre évente 50.000 rubel áll rendelkezésre. Ignatiewnek ugyanezen a napon kelt s Novikowhoz intézett levele az arabok fellzújtására irányuló aknamunkáról számol be. Ebből a levélből megállapítható, hogy Abdul Aziz szultán anyja Valide és a konstantinápolyi görög patriarcha is kaptak az orosz pénzből. A skutari konzul 1872 november 29-én kelt s a bécsi komitéhez intézett levelelnek következő kitétele vakító fényt vet az orosz propaganda álnokságára: „... Bajo és társai, hogy az albánok görögbarát érzelmeit meg ne sértsék, kénytelenek voltak a bolgárok ellen is beszélni. Ez az ép oly ügyes, mint böles magatartás az ország tudatlan népének bizalmát megszerelte és reméljük, hogy az ekkor oly bölkezően kiadott pénz a legszebb gyümölcsöt fogja hozni. Szóval hazugság, csalás és pénz; ezek az orosz propaganda főszékői. Ignatiew 1872 december 9-én kelt és Novikowhoz intézett levelelből megállapítható, hogy az ügynökök kiválasztásánál nem voltak nagyon válogatósak, mert a politikai ügynökök között közönséges gonoszlevek is szerepeltek. A montenegrói fejedelem Miklós nagy herceghez intézett dec. 22-iki levelelben beszámol eddigi fegyverke-

zészéről és a továbbiakhoz pénzt kér. A pétervári központi komiténé 1872 december 23-iki jegyzőkönyvéből pedig megtudjuk, hogy a panszlav propaganda céljára az izlam és a magyarság elleni harcot tűzte ki. Végül a serajevói konzul 1873. január 10-én azt jelenti a bécsi titkos orosz komiténék, hogy a kapott pénzt és fegyvereket most kezdi kiosztani.

Mindezekből megállapítható, hogy az Ignatiev által az orosz államhatalom tudtával és pénzével irányított propaganda nemcsak a lázadás törzese csóvát hajgálta a török állam épületére, hanem fegyverek kiosztásával a közvetlen ellenséges támadás jellegével bírt. Megállapítható továbbá, hogy ez a propaganda Ausztria-Magyarország területére is átszappott és itt főleg a magyarság ellen irányult. Megállapítható végül, hogy ezt az aljas kűmérgezést az orosz államnak Törökországban akkreditált követi és konzuljai, valamint a bécsi orosz követ folytatták oly államokban, amelyekkel hivatalosan barátságos viszonyban állottak. Ez oly arcucsapása minden nemzetközi jognak, oly álnok visszaélést a követeknek biztosított sértelettséggel, amelyre tisztességes ember csak undorral és megvetéssel gondolhat. Csodálatos, de tény, hogy az európai Törökország mindezt tűrni volt kénytelen. De még ennél is érthetlenebb az osztrák császári diplomácia magatartása, mert ha a bécsi Ballplatz begyepesedett agyú diplomatái nem fogták fel azt, hogy a török birodalom integritása az osztrák-magyar monarchia létérdeke. Ignatiev diplomaiati levelezésének napnyerése kerüése után tudniok kellett, hogy ez az orosz propaganda közvetlenül a monarchia ellen is irányul. Az orosz propaganda oly felhőborított, annak népjelölessége oly közel fogható volt, hogy a Ballplatz a rendelkezésre álló hatalmi eszközökkel könnyen tudta volna ellensúlyozni a nyugati államokban felidézett török ellenes hangulatot. Amidőn ezt a bécsi Ballplatz a török-orosz háború előtétjén tenni elmulasztotta, tudatosan szegte meg kötelességét, miáltal előmozdította annak a monarchiának a későbbi szétporlasztását, amelynek fizetett szerve volt.

Az orosz aknamunka káros eredményei 1875-ben már kezdtek jelentkezni. Júliusban a Hercegovinában. Augusztusban Boszniában kitört a felkelés. Ugyancsak sikerült az oroszoknak Ausztriát és Németországot rábírní, hogy vele együtt újból közvetítő javaslatokkal boldogítsák Törökországot és megállítsák annak a lázadás levrésére felvonuló hadait. Megjegyzendő, hogy 1871. óta Németország is hivatala érezte magát, hogy a keleti kérdésbe beleszóljon. Nem lehet mondani, hogy ezáltal az európai diplomácia színvonala és képessége az oroszok kétszínű játékának a felismerésére javult volna. Vakság tekintetében a német diplomata méltó társa

volt osztrák collegájának. A közvetítő javaslat az volt, hogy a konzulok egyezségét hozzanak létre a török bizottság és a felkelők között. Amde az utóbbiak Mostárbán még csak megsem jelentek, mert ezeket a hatalmak háta mögött épen az orosz biztatta. Oroszország még tovább ment s valóságos zsebmetsző fogással a bécsi császári diplomatiának juttatta a török ellenes akcióban a vezetés szerepét. Így született az Andrassy-féle jegyzék, mint örök bizonyítéka a bécsi császári diplomácia rövidlátásának, mely időtlen reformjavaslatával a felkelőket bátorította, a török állam tekintélyét pedig leszállította. Hogy a felsülés még teljesebb legyen, az oroszok által felbiztatott felkelők még ezeket a javaslatokat is visszautasították. Negyven év múlva a Scotusviator-féle propaganda és Wilson elnök szakasztottan hasonló elvekkel robbantották szét az osztrák-magyar monarchiát. Ma pedig, mikor ezek a jelszavak elvezették romboló munkájukat, a kisebbségek védelmére úgy a Balkánon, mint az utóállamokban az európai diplomácia teljesen megleledkezett. Közben a hercegovinai felkelők mind vakmerőbbek lettek.

A hatalmak közelbélését azzal bílálták meg, hogy orbi et urbi kijelentették, hogy holdogulásukat csak az oroszoktól várják és ámbár Törökország az Andrassy-féle jegyzék mind az őt pontját 1876. február 6-án elfogadta és február 22-én a felkelőknek általános büncösánatot helyezett kilátásba, a felkelők folytatták az ellenségeskedést. Az osztrák diplomáciának még ekkor sem nyílt fel a szeme, amit az is bizonyít, hogy a török portának azt az indokolt ajánlatát, hogy a határt a felkelő bandáktól közös egyetértéssel tisztítsák meg, visszautasította. Minthogy a felkelésben montenegrói és szerb önkéntes is tömegesen vettek részt, Törökország mindkét irányban nagyobb haderő összpontosításához fogott. Oroszország ez ellen azonnal tiltakozott. Ugyanezkor orosz rendezésre Bulgáriában is kitört a lázadás. Noha az orosz kártakeverés egész nyilvánvaló volt, Andrassy és Bismarck egy olyan memorandum szövegében egyeztek meg, mely azt a valóban felhőborító és képtelen indítványt tartalmazta, hogy annak letárgyalásáig úgy a törökök, mint a felkelők fegyverben maradjanak, ami által a felkelők hadviselő feleknél ismerték volna el. Ezt a léha iratot nemcsak Törökország, hanem Anglia is visszautasította. Hogy az orosz gyűjtogatás teljes legyen, a szerbek június 27-én ultimátumot intéztek Törökország felé, melyben a török hadseregnek visszavonását és azt követelték, hogy Milán fejedelmet Törökország nevezze ki Szerbia alkirályává. Ezzel karöltve a bosnyák felkelők Milánt, a hercegovinaiakat a montenegrói fejedelmet kiáltották ki királynak. Oroszország most már levette az álarcot: a szerbek élére Tsermajev orosz tábornokot küldte számos orosz tiszttel, noha Törökországgal a diplomáciai összeköttetést még nem szakította meg. Az orosz cár egy kisebb

beszélgetés alkalmával az angol követ előtt beismerte, hogy ezek az orosz tisztek az ő engedelmével mentek a szerbek segítségére.

Mindezt a koncentrikus támadást a török hadsereg hagyományos vitéséggel visszaverte. A május 4-én kitört bolgár lázadást még abban a hónapban leverte; a 47000 főnyi szerb haderőt, melyhez később két teljes dandár létszámával bíró orosz önkéntes is csatlakozott, 1876 július-október hónapok közötti időben ismétlen megverte s így az út Belgrád felé nyitva állott. A hatalmak megárlta a török hadsereget, ismet közelbéltek és a statusquo ante mellett Bosznia, Hercegovina és Bulgária számára reformokat követeltek. Törökország még ezt is elfogadni hajlandó volt. Nehogy azonban a reformok végrehajtását újabb felkelésekkel zavarhassák, 1877 március 15-ig Montenegro és Szerbiával szemben fegyverszünetet kért. Oroszország noha nem is volt hadviselő fél, csak hat hetes fegyverszünethez volt hajlandó hozzájárulni s mindezek tettejében Bosznia, Hercegovina és Bolgárország számára önkormányzatot követelt s egyben a diplomáciai összeköttetések megszüntetésével fenyegetődzött, szerencsére ez az ultimátum tárgyalatlanná vált, mert Törökország Szerbiával és Montenegroval két hónapi fegyverszünetet kötött. A farkas és a bárány meséjére emlékeztető ezek után II. Miklós cárnak november 2-án az angol követ előtt tett ama kijelentése, hogy Törökország akadályozza meg Európának a béke biztosítására irányuló törekvéseit. Ez a képmutató kijelentés az angol követnek arra a találó válasza adott alkalmat, hogy az a sok orosz önkéntes a szerb hadseregben éppenséggel nem alkalmas békes hangulat keltésére.

Ez a békeszerető cár november 13-án hat hadtestnek a mozgósítását rendelte el. Ez alatt a hatalmak követei Stambulban előzetes konferenciára ülnek össze, mely december 12-től december 20-ig tartott. Jellemzők ennek a határozatai: A statusquo fenntartatik, de a győztes Törökország rovására némi területi engedményekkel Szerbia és Montenegro javára. Az Oroszországból kiüldözött és Bulgáriában letelepített cserkeszeket Törökország köteles Ázsiába áttelepíteni és köteles mohamedán alattvalóit lefegyverezni alighanem azért, hogy a jövőben szifandó lázadásoknál minél kényelmesebben lemezáróhassák őket. És az ilyen határozatok az emberiség nevében hozták! Minthogy Törökország ezt a határozatot visszautasította, a hat nagyhatalom 1877 január 15-én némileg mérsékelte feltételeit, de ezekenek ultimátum jelleget adott. Az 1877 jan. 18-án tartott 200 tagú török nagytanács ezeket a feltételeket egyhangulag elutasította, mire a nagyhatalmak követi elutaztak Stambulból. Alighogy ez megtörtént, Törökország február 28-án a status quo alapján békét kötött Szerbiával, amiből látható, hogy a

nagyhatalmak akadékoskodása n. m. a beket, hanem a viszalyt szölgálta.

Március 31-én a nagyhatalmak Londonban egy jegyzőkönyvet írtak alá, mely remekműve a két-értelműségnek és határozatlanságnak. Ebben azt tanácsolták Törökországnak, hogy kössön békét Montenegroval, noha jól tudták, hogy Montenegro oekét kölni nem akar. Ez a jegyzőkönyv azzal végződik, hogy a Keleten a béke ismét megzavartatik, — Montenegro folytatta az ellenségeskedést és Oroszország a mozgósítást — fenntartják maguknak a jogot együttlen azoknak az eszközöknek a mérlegelésére, amelyeket alkalmasoknak ógnak tartani a keresztény népek jólétének a biztosítására. Oroszország volt az első, amely nyomán elárulta, hogy ezt a jegyzőkönyvet semmibe se veszi, mert annak aláírása előtt kijelentette, hogy ha Törökország békét köt Montenegroval, — amiről tudta, hogy ez nem fog bekövetkezni — hajlandó a leszerelésről tárgyalni. Erre az angol képviselő lord Derby azzal replikázott, hogy ha a leszerelés is békeség az orosz és a török között létre nem jön, a jegyzőkönyv, amelyen a tinta még meg sem száradt, semmies és érvénytelen. Hogy a diplomáciai zsióvárság teljes legyen, az orosz követ aláírását is megfűszerezte, hogy Itália aláírása csak az összes hatalmak egyetértése esetén bír érvénnyel. Ezek után érthető, hogy Törökország, melyet Anglia biztatott, de később cserben hagyott, a jegyzőkönyv elfogadását megtagadta.

Oroszország tehát elérte célját. Az európai hatalmakat összevezszítve nem kellett félnie a krimai ludarc megismétlődéséről és mivel a hadüznetre komoly oka nem volt a fenti jegyzőkönyv visszautasítását használta fel ürügyül s 1877 április 24-én hadat üzent Törökországnak. Az európai diplomácia büszke lehetett művére, mert ennek volt köszönhető, hogy a nagy muszka medve az emberiség álarcát öltve magára, óriási túlerélével megrohanja azt a Törökországot, melynek épületét előzőleg minden sarkában ó gyújtotta fel, hogy azután annak kényelmesebben rabolhasson. Hogy alkotmányról és szabadságról a muszka miként gondolkodott, eléggé mutatja meg az, hogy ebben az időben a Golos című orosz lapot, mivel azt találta irni, hogy Oroszországban is be kellene vezetni azt az alkotmányt, amelyet most Törökországban életbe léptettek, két hónapra betiltattak.

Oroszország nyolc nappal a hadüznet előtt megegyezett a román kormánnyal az orosz csapatok szabad átvonulása tekintetében.

Turáni elemek Egyiptom és vallásában (2.)

Irtá: Hangay Sándor.

A kérélnhetetlen szigör ásta alá, mely nem adott kegyelmet a többi isteneknek.

Ez a pharáo adja kezünkbe a fonalat egyszersmint, hogy az egyiptomi mythológia labirinthjában el ne tévedjünk.

Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az újító pharáo anyja ázsiai nő volt, s mint ilyen plántálta fia lelkebe saját vallásának legfőbb istenét a Napot.

Az eddigi ásatások szerint az egyiptomi házak kapui fölött Napkorong díszelt, hogy a démonok ellen biztosítsa lakóit. A Nap tisztelének általános elterjedése tehát, — IV. Amenhotep valláspolitikájának bukása dacára, — bizonyítja, hogy a Napkultusznak a legősibb felfogások egyikének kellett lenni. Világosabban bontakozik ki előttünk ez az igazság, ha jobban szemügyre vessük vallásukat.

Ósi, primitív felfogás csak az lehet, mely a nép fantáziáját megragadja, általa évezredekken keresztül bővül, szájról-szájra terjed, szóval a monda bűvös mysticismusát vonja maga köré.

Ilyen monda pedig csak egy maradt reánk az egész egyiptomi mythológiából: Osiris és Isis. Már az Ó-kor legkedveltebb regéi közé tartozott s Plutarchos tartotta fenn számunkra.

Kebnek, a föld istenének és Nutnak, az ég istennőjének fia — Osiris volt Egyiptom negyedik pharáoja a heliopolis-i-thebai tan szerint. Növère Isis a „nagy, az isten anyja, az ég úrnője, az istenek királynéja,” mint feleség ösztötte meg trónját vele. Boldogan uralkodtak népek fölött, törvényt adtak alattvalóiknak és földművelésre tanították az embereket.

Hogy pedig az egyiptomi műveltséget már országokra is kiterjeszték, Osiris külföldi hadjáratot indít. De ezalatt bájtya Set, ki eddig is irigykedve látta a pharáo istenpár boldogságát, összeszekekvést szőtt ellene s midőn a ráisem sejtő győztes hazatér, nagy lako-

mát rendez számára, ahol egy gyönyörű fa ládát ajánl föl díj gyanánt annak, aki a ládába belefér. Versengés ndul meg tehát a mesteri munka láttán. Az egyiknek rövid volt, a másiknak hosszú, míg nem maga Osiris is szerencsét próbált.

Amint a pharáo belefeküdt, a cinkosok rácsapták födelét és a Nilusba dobták. Set azonban magához ragadja a hatalmat s elfoglalja a meggyilkolt testvére trónusát. A Nil pedig az immáron koporsó-ládát a tengerbe vitte, majd Biblosban a hullámok partra vetették.

Ezalatt Isis a hü hitves és testvér, kit hét skorpíó kísért útjában, kétségbeesetten bolyongva kereste Osiriszt. De mivel áldott állapotban volt, Thot-nak, a tudományok istene és az istenek irnokának tanácsára a Nilus deltájába rejtőztél el, ahol Buto helységben Horust szülte. A csecsemő Horust Buto, otlani istennő gondjaira bizza, aztán tovább vándorolt férje fölkeresésére. Anubis, a halottak sakálfejű istene veszi pártfogásába s így csakhamar megtalálja a ládát, mit tikon Egyiptomba visz és ott elrejtí. Majd visszasiet Butóba, hogy fiát Horust megláthassa.

Set azonban egy vadászat közben a koporsóra bukkan s haragjában a hullát tízenegyre részre darabolja és szétszórátja a világ minden táján.

Isis, amint megtudja az újabb gazlettét, fölkeratja az eldobált részeket s azokat ott ahol megleglett, egyenkint eltemeti. Ezért van Egyiptomban olyan sok sirja Osirisnak.

Horus midőn felnövekedett, első dolga atyja halálát megbosszulni s ezért hadjáratot indít Set ellen. Az elkezeredett ütközetben, — mit a monda szerint Eduban viktak — mindketten megsebesülnek, de végül Horus győz, elragadja a bitorlott uralmat s varázsíggel új életre kelti atyját, aki aztán a halottak birodalmát kapja.

A sumir Gilgames napelenda egyik variatiójával állunk szemben, mely viszont a görög Heraklesben Apollóban, Dionysosban, Persephonében és sok más Napistenben tükröződik vissza. Heraklest én a

sumir Gilgames elgörögösítésének tartom s csupán turáni eredetét mutattam ki. Dr. Fay Elek merész és igen szellemes következtetéssel tovább megy. Ő Movers nyomán a kár eredetű phónicián Tirusból, a Herakles kultus központjából indul ki, ahol Herakles számtalan neve között — Makar és Khun is szerepel. Makarból azután a magyar vagy mozer nevet, a Khunból pedig a hun vagy kun nevet magyarázza. Így oldván meg a Hunor és Magyar mondatát a közös nemzeti istentől, Herakles- Makar- Khun-tól, a Naptól származtatva. Vámbéry említi, hogy a mongol-török mesék Oguz klánjának hat fia volt, kiknek nevei: 1. Kün-khán (Nap fejedelem) 2. Joldus-khán (Csillag fejedelem) 3. Kök-khán (Ég fejedelem) 4. Aj-khán (Hold fejedelem) 5. Tar-khán (Hegy fejedelem) és 6. Tingiz-khan (Tenger fejedelem) — mind a skitha turáni népek Nap és égitestek kultusára mutatnak. Vagyis nemcsak a sumiroknál, de minden skytha népnél a Nap imádata állott előtérben.

Ugyanazt mondhatjuk tehát, amit a hellén mythológiáról. Ott Apolló győzte le a kezdetleges Heliost és a többieket, itt Osiris. Helios ott megelőzte Apollót, a heliopolis-i-thebai tan szerint itt is megelőzte Ra a Napisten Osiriszt. Ami természetes is. Ra a napot, a ragyogó égi golyót személyesítette, tehát a legelső felfogást, úgy amint az ősember megfigyelte. Osiris már a csillagászati tudás derengését jelzi. Győztes és bukó napot, téli napot; mint Horus a víztől leflrissülő, megfialatodott tavaszi napot jelképezi. Horus Edfui templomának falába van vésvé: „Tarkan, tollasan, teljes alakban, születését megújítva az Óceanból a világság sphaerájába lép. Ha átszelte az eget és megvilágította a világot, leszáll Ófensége az egyptumi mezők fölé”

Legközelebb áll tehát Dionysos és Persephone alakjához nyugaton, de legtisztábban ragyog rokonsága a keleti ósforrásból a turáni sumir Napból felénk. Osiris turáni skytha azonossága mellett tör lándsát Ritter is, midőn egy Meo-

tis menti mondára támaszkodik. Ugyanis ott az a legenda járja, hogy a műveltséget terjesztő és az embereket oktató Osiris a Meotis tenger partvidékén fogta járomba elsőnek az ökröket. Akaratlagul kínálkodik tehát Ritternek az egyptomi Osiris és a skythák Apollója: Oitosiros között a párhuzam.

A ma is élő turáni népek közül, kétségtelenül legrégibb és legérintetlenebb kulturája Chinának van s szellemi élete Kr. u. 715-óta, — mióta tehát az első arab kereskedelmi hajó lehorgonyzott Kanfuban — csaknem semmit sem változott, — föltehetjük, hogy még előbb, tekintve nagy elszigeteltségét, még kevésbé volt külső befolyásnak kitéve. Csak történelmetlőti koráról jegyzik föl analései, hogy midőn hatalmas és virágzó birodalom volt még, — nem volt annyira elzárva.

Ezt azért tartom érdemesnek megemliteni, mert dacára a kínai falnak, — kívülről jövő eszmeáramlatok mégis csak átlakították a kínai lelkeket s óvsállást szűzi érintetlenségében ő sem tudt meg tartani. Jelenlegi vallását a Kr. u. 7. szd.-ban térítők gyanánt föllépett nesztorianusok, majd a portugál holland, francia és angol kereskedők a kereszténység felé hajlítják, míg a náluk korábbi (Kr. u. 65-ben) Kong-Fu-ce pedig az ind befolyás alá vonja, úgy hogy csak a legnagyobb nehézséggel lehet kihámozni belőle az őt magvat.

A ma már erősen rideg, — majdnem atheista vallásból csakis a nép vezet ki bennünket. Szent kettőséget lehet náluk megállapítani. A Menny „Tien” és az anyaföld istenségét. Imádat tárgyai azonban még első helyen a Nap, azután a csillagok, hegyek, folyók, szelek stb. Mythosoknak samanistikus jellege ma is meg van s az első pillanatra látható, hogy a turáni népek természetvallásává állunk szemben.

A Tien, a Menny ma bár mily elérhetetlen magasságban is álljon a köznép előtt, az filozófiai értelemben nem jelent egyebet, mint az áldást osztó világságát, vagyis a Napot.

(Folytatjuk.)

Az Atlantisz problémája

— Az elsüllyedt hatodik világréz létezésének bizonyítékai. —

Irta: Orbók Attila.

A művelt Európa a világháború óta nem nagyon bizik önmagában, mulljában, tradícióiban, jövőjében s ennek minden csak az a bizonyíték, hogy minden intézményét reformálni igyekszik, hanem az is, hogy a nagy tömegek érdeklődése az ismeretlen világok felé fordult. Soha Európában nem voltak olyan népszerűek az orientálisak, Kelet fantasztikus meséi, az okkultizmus, spiritizmus és minden, ami az embert kivetheti a művelt, Európa nyomasztó, hitvesztett, reménytelennek látszó légköréből. Kétségtelen, hogy Európa keresi magát s nem találja...

Erre a meghasonlott európai lélekre nagyon jellemző az újjáéledt nagy Atlantisz-kultusz, a hatodik világréz utáni lázas kutatás. Az Atlantisz-probléma körül nagy, hatalmas, felkészült tudós gárda keletkezett, jórészt európaiak, akik az elsüllyedt hatodik világréz múltját, történetét, tragédiájának természeti okait kutatják.

A probléma minden tekintetben érdekes és vizsgálató a reménytelen európai lélekre nézve. A művelt népek nagy élnívágását, élet-eréjét bizonyítja, hogy nem állnak meg a maguk történetének ismereténél és tanulságainál, nem elég nekik az Amundsen sarki expedíciójának tudományos szenzációja; — az eltűnt világrézről is ismerni akarják.

Az Atlantisz-problémáról az első komoly tudományos munka 1913-ban jelent meg egy francia, Pierre Terrier tollából de mint legenda, már a klasszikus korban élt a népek lelkében.

A világháború óta garmadával jelennek meg Atlantiszról, tudományos és irodalmi munkák és Paul Le Cour a „Mercur e de France” című francia folyóiratban az „új tudomány” irodalmát összefoglaló tanulmányt tett közzé, amelyben azt mondja, hogy az Atlantisz-kérdés ma már minden geográfust, zoológust, régészt és nyelvészt egyformán érdekel, nem szólva a filozófusokról és a vallástörténetek kutatóinak érthető érdeklődéséről. Ennek a nagy érdeklődésnek pedig egybevet, mellett az is az oka, hogy az évezredek óta élő legendát a legutóbbi évek kutatásainak eredményei történelmi valósággá emelték, anélkül azonban, hogy tudós elméket meggyűgíthetnénk az a kevés, amit legelőször sikerült. A költői legenda

tudományos legendává lett, amelyet páratlan szenvedéllyel kutának korunk tudósai.

A klasszikus korban Plato írta le elsőnek a legendát a *Critias*-ban, de már ő is egy *Sáisis* nevű „régészen” élt egyiptomi papra hivatkozik, aki szerint Atlantisz nagyon gazdag ország, népe boldog életet élt és hatalmas volt, pompás nagy városaiban ragyogó paloták és templomok emelkedtek. Hatálmát messze földön ismerték, mert sok népet leigázott Afrikában, Egyiptomban és hódító keze egészen Etiopiáig nyúlt el. — Szicíliai *Diodor* az Atlantisz népének vallásáról ír s azt mondja, hogy legfőbb istensége *Posidon* és *Uranos* volt.

Ezeknek a legendáknak a bizonyítására tudományos bizonyíték egészen a legújabb korig nem akadt. 1898-ban, amikor kábeltek raktak a tenger fenekére, az Océánban azon a részen, ahol valamikor Atlantisz lehetett, háromezer méter mélységben kövedények és kristályok cserepeit találták s ez volt az első megfogható bizonyíték annak, hogy év ezredek előtt szárazföld volt a tenger mai ágya. Persze, teljesen kizárt dolog, hogy annyi idő után s a tenger ilyen mélységben *írott* emlékre lehesen akadni, amely aztán megoldaná a titkot, hogy milyen nép élhetett az Atlantiszon.

Az Atlantisz-probléma kutatói főként nyelvészeti alapon keresik az eltűnt kontinens létezésének, nagy kultúrájának, tradícióinak, vallásának nyomait. Ezen a területen meglehetősen nagy eredményeket is értek el s egy dolog ma már kétségtelen s ez az, hogy Amerika és Afrika között valamikor szárazföldnek kellett lennie, vagy legalább is a szigetek hosszú sorának, mert a két világréz egészen különböző népeinek nyelvét a legfőbb istenségek nevei feltűnően hasonlítanak egymáshoz. De nem csak egyes szavak hasonlósága, hanem valóságos szertartások és népszokások egyformasága is azt bizonyítja, hogy a két világréz népei érintkeztek egymással, megközelítették egymást, üzenetekkel váltottak, talán szövetségben is állottak. Ez pedig nem elképzelhető másként, mint hogy az Océánra át egymás mellett elhúzódt és könnyen megközelíthető szigetek voltak, vagy pedig a két kontinens valamikor össze volt forrva.

Mexikóban és Jukatánban, amely a Panama-csatorna torkolatánál fekvő félsziget, hatalmas, domborművekkel díszített templom-romok vannak, amelyekről az archeológia a mai napig sem tudta megállapítani, hogy melyik civilizációnak a nyomai lehetnek. Amikor a hódító spanyolok legelőször tették lábukat

erre a földre, a benszülötteknél olyan vallási szertartásokra, néphitre, szimbólumokra találtak, amelyek részben a katolikus, részben pedig a görög vallási kultúrára emlékeztettek. Mexiko és Jukatán akkori népe a keresztet, a napot, a kigyót szentségnek tekintette. *Palankában*, a Jukatán városban van egy templom, amelynek legnagyobb domborműven egy nagy kereszt áll emberek áldozati ajándékokat helyeznek. — A néphagyomány pedig az, hogy ott valamikor hatalmas nemzet élt, *umely-nak lakói Afrikából mentek volna*, illetve Keletről. Ez a hagyomány is arra mutat, hogy az Océánon valamikor nagy szárazföldnek kellett lennie, amely a keleti és nyugati kontinenseket összekötötte.

Jukatán lakóinak neve „maya”. A spanyol-baszok vidéken pedig van egy *ösrégi* város, amelynek neve *Maya*. A Maya elnevezési Indiában is megtaláljuk s ott is ismerjük már régén, — Amerika felfedezése előtt.

Ennél is erősebb bizonyíték Atlantisz létezésére, hogy a ma-nap is az egyiptomi írás abcéjében, helyesebben „képeiben” több teljesen azonos formájú betű van.

Ma yáknál a 3, 5 és 7 számjegyeknek ugyanaz a vallásos jelentőségük van, mint nagyon sok ázsiai és európai népnél.

Ma ga az Atlantisz név is egyiptomi eredetű mutat.

Atlantisz létezésére nézve kötelekre menő nyelvi bizonyítékok vannak már, nem szólva arról, hogy görög és latin legendákban sok utalás van „egy titokzatos, hatalmas birodalomra, amelyet a tenger elnyelt”.

Sajnos, ezeken a nyelvészeti nyomokon messzire jutni nem lehet. Egy dolog bizonyos, a mayák nyelve és a kelta eredetű nyelvek között annyi hasonlatosság mutatkozik, ami már nem lehet véletlen — a két fajtának valamikor feltétlenül szoros kapcsolatban kellett élnie.

Az Atlantisz-problémába kapcsolódik bele az Océánon levő *Hüsvét-szigetek* rejtélye. Ezeken a kis szigeteken, amelyeken annyi termőföld sincs, hogy száz igazságtelen malajit eltarthatna, huszoneg-harminc méter magas, emberformára kiforgott óriási sziklatömbök vannak, amelyeken ezer és ezer embernek évszázadokig kellett dolgoznia, valamikor évezredek előtt. De ki és hogyan szállított oda az Océán közepére ilyen óriási munkás-tömeget, hogyan látta el őket étellel? A rejtélyeket más megoldása nem lehet, mint hogy a sziget közelében valamikor hatalmas szárazföldnek kellett lennie, amelynek népe királyait tetteme ide s a világtörténelem leg-

hatalmasabb emlékműveit állította nekik. Vagy pedig a szigetek az elsüllyedt kontinens utolsó maradványai s a végtelenségig legyűrképpen megőrizte a pusztulástól Atlantisz nagy királyainak síremlékeit.

Nem érdektelen a geológusoknak az a legújabb megállapítása, hogy a Hüsvét-szigetek állandóan süllyednek s bár nagyon lassú ez a süllyedés, egy évezred múlva arigha marad valami nyomuk.

Ha nincsen is bizonyíték, csak egy Atlantisz létezésére, valószínűnek látszik, hogy az óceánok mélyén nem egy nagy sziget, ország, kontinens pihen. A geológusok egy új teóriája szerint a föld kérge nem egybe, mint a folyékonyan izzó földgömb kivilű felülete, amely folytonos mozgásban van, egyre változik, — ahol egykor tenger volt ott most szárazföld van, ahol egykor boldog népek éltek, azoknak országai felelt most a tenger morajlik.

Az egész történelmi kor, amit ismerünk a földgömb életében csak egy pillanat.

Fourrier, a nagy francia filozófus mondtotta a mai civilizációra, hogy ez csak a kezdet kezdete, mert a föld még gyermekkorát éli. És minekünk ezer év mérhetetlen idő. Pedig az ötven millió esztendőbe becsült föld — csak gyermek.

Az Atlantisz-probléma az elmúlt évtizedben sokkal nagyobb és vitatottabb tudományos kérdéssé nőtte ki magát, sem hogy egy újságírók keretében ismeretleni lehetne irodalmi és kritika tárgyává lenni a bizonyítékokat. De nem is az a lényeges, hogy a közönség az új tudomány módszereit és eredményeit ismerje. Érdekes a tünnet, a nagy láz, amellyel a kérdést a tudósok kezelik, — érdekes a probléma lényege, amely ma már a művelt emberek nagy tömegeit is foglalkoztatja s ez az, hogy *egész történelmünk a civilizációnak csak egy rövid korszaka*. Nagy hatalmas civilizációk sirja a tenger, — s mi semmit sem tudunk róluk.

Az Atlantisz-kultusz jellemzi, hogy a francia könyvpiacnak az elmúlt évtizedben a *legkelendőbb regénye* az eltűnt világréz titkával foglalkozik, szerzője pedig *Charles Benoit*, a világhírű *Königs-mark* írója.

Cine mintye! (Tartsd eszedbe!)

Írta: Csete Balázs.

I.

Eszt földön, Narva várában, Kogutovic térképlepedőn fekszik kiterítve Nagymagyarország felnagyelt, csonka teste. Egy orvul megölt nagy ország kísértete szelleme egy kis ország ujjászülett földjén.

Narva: orosz fogságból hazatérő szenvedők pihenő állomása. Ott találkoznak először eléjük jött édesanyjukkal, aki hallgatagon, de lázító fájdalommal mutatja meg nekik tiz évszázad ezer fergetege által szentté balzsamozott testének halalos sebeit.

Úgy fekszik ott ájultan, mint egy béna hős kórházi ágyon.

Csodaszép beteg! Az északi nyár hős napfénye suhan át megalázottságában is büszke arcán: a rónákon, a bércen, erdők felett s az ultramarin vizeken . . .

Itt átható, tiszta fényderűben mosolyra bátorul kimerült bágyadtsága s megkapja egy életre eszméltető gondolat: hiszen még nem ölték meg, csak megsebeztek s a sebek még begyógyulhatnak!

És ezt a reméltető gondolatot beleégeti rabságból szabadult hű fiainak csüggyeteg lelkébe; akik zokogva omlanak drága testére és szenvedélyes csókokkal borítják be a sebeket s a levágott tagok gyönyörű idomait.

A hű gyermekek s a jó testvérek! Egy-mást átölelve tolongnak körülte!

Az egyik a Magas-Tátra viharvert, fónsleges ragyogású, havas homlokára hullatja csókját . . . A másik a szilaj Vág vágató vizére . . . A harmadik Matyas városának igazság — fundamentumokon épült szépséges falaira . . . Verrecke táján, talán éppen Arpád lányomára tapadt egy sóvár szája, mintha életető vért szívna onnan a nyomoroktól lehéruült ajkakra, mint pelikán gyermek anyja szívéből! . . . A Duna mellett egy izzó csóktól lángragyúl a „vitam et sanguinem”, a szépséges királynőért, koronás fejek ékes arájáért: Pozsonyért! . . . Csókok özönében ringnak az azúrkacagású Adriának szabad gályái, amelyek nagyon messzire, — mindenhová elszá-

guldottak a szent trikolórral! . . . Aztán könnyes remegéssel, félőn, hogy nagy halottakat ne ébresszen, ereszkedik te egy-egy csóklehellet az aradi sírokra, melyek fölött mindig felsikoltnak az októberi szelek! . . . Es e sikolyok fölrettennek az elsőhajtott narvai csókokban!

Kitört a vihar, megeredt a zápor és sűrűn csapkodnak le a csókvillámok mindenüvé, minden talpalattnyi helynek minden kis porszemére, annak is minden atomjára! . . .

Tengerré nő a csókár s hűsítő erejével csillapítja a fájdalomak lázában égő testet! . . . Elborítja a Hunyadyak ősi fészket, Arany bölcsőjét és Petőfi dicső rónaságát: az Isten homlokát! . . .

Szent kavarodások lángoló lázában: nagy, okultató és ocsúdtató történelmi pillanatokat pergetett le az Idő a Kárpátkoszorúta magyar Krisztus véres teste körül — idegen földön! . . .

Rejtelmes, soha még csak meg sem álmódott messzeségekből visszavánszorgott lelkek fogadkoztak zokogó esküvéssei, hogy visszaszerzik azt a szent örökséget, amelyet az otthonmaradtak gyávan dobtak el maguktól! . . . Nekik kell! . . . Megkíséreltette velük a végzet, hogy tudnának-e vajjon nélkülük élni? . . . De nem lehetett! Megörülni, elkárhozni lehet, de büntelenül megtágnadni nem!

Óh, a végtelen messzeségek kitéphetetlen szereteteknek szent borzalmaikat cikáztatták keresztül gyakorta meg-megszédülő lelkükön s valamennyi szeretetek közül a fajmádat volt a legkitörülhetetlenebb! . . .

És gondolattal soha meg nem mért, soha utól nem ért, csuklásokba fült nagy szavak . . . megdöbbenően gyémántos csillogása, parázsló villanása . . . türelmetlen írrok vészjósló fészülései . . . testvéri, egyelkű összebörölások, olyanok, mint égetőró faóriásoké áthatlan erdők rengetegében . . . az eltorzult jelenből kibontakozó, dacos, rettenthetetlen belenezések a feltámadást hirdető újabb jövőkbe: — forrongtak és lázadtak tovább az elkeseredés és az uralom-

ért küzdő reménynek csók-orgiájában . . . Aztán csend lett. Viharok között hallgató némaság. Hasonló a fergeteges szimfóniák tobzódó akkordjai közötti szünetekhez, amelyekben megáll a szív vereése az elmúlt és eljövendő orkárok miatti rémületől! . . .

Nyári bágyadtsággal borul Esztland levegője Nagymagyarország megcsúfott térképeinek arra a vádoló feltjára, amely az igazság — és jogtalanságok gögyjében felfuvalkodott és tehetetlenül elzsirosodott, erőszaktevő népek lelkiismeretét égeti! . . . Mintha símogatná, mintha csókolgatná, mintha nagyon szeretné azért, hogy ilyen csókos fiai vannak! . . .

És a boldog anya büszkén mosolyog a sebeire irkint hulló, biztatgató, meleg verőfényben . . .

II.

A nagy beteg szobájának ajtaja ismét nyílik s ketten nézik újra a — csodát! . . . Milyen viharvert, milyen megtépett, milyen véres, csonka! Mennyi seb borítja! . . . Tagjai levágya és mégis él és mégis bizon mosolyog észak gyémántos fényében! Hogy felépül, hogy újra ékessége lesz a káprázatosan szép, azúrosan örvénylő Mindenségeknek!

Az egyik. Aranyoszke, mint a jász-kunsági búza kalásza: szeme kék, mint a Balaton hulláma és arca piros, mint a hajnalok színe a székelyormokon. Termete sudár — délceg, mint a Kárpátok fenyője és olyan büszkén magasodó is. Anyjának színeit lehellte rá Teremtője és szélesen domborodó mellébe minden ármányavart felpereszlő, önemészlő, szilaj lángokat szított fel örök — lobogójára!

De szelid, de gyöngéd is tud lenni, mint egy ártatlan gyermek — és most is a meghatottság csöppje reszket kedves szemén, melynek szerető tekintete révedezve járja a kettős kereszt és a három hegy országát.

— Isten, — hördül fel szétpattanul akaró melle — hát ilyen lett!

S hegyen-völgyön, árkon-bokron lángtörgő uija az Olt mellé téved . . . Szé-

kely havas aljára . . . Belefűrődik egy kis falu szívébe és szerelemmel időzik ott sokáig, szívszorító fájdalom némaságba süllyedve! . . .

A másik. Fekete mindenütt, mint az ürdög. Szemeiben a gyeheenna tüze sstereg s amint körülvillan a délkeleti sarkon, rút szája rikácsolva rikkantja:

— Dráku, hát ilyen lett!

Mocskos ujsa sóváran ríngatózva ugrál a szent helyekre s amerre jár, elborul a táj, eiltlan a nyári verőtenyes mosolya! . . . Meglibben, megreszket a terképlepedő, mintha a Baiti-tenger hullám-karjaiból kiszabadult hideg szeiek ráznák oktalan haraggal!

Váratlanul talált értékes kincseken ugrándozik az eszeveszett lekete ujs s úgy veti magát egy Oltmelléki piciny falura, mint verengző fenevad gyanútlanul szendergő áldozatára! . . . Mint egy orgyilkos tör, úgy ront le szíve mélyere! . . . Jajdulás hallatszik . . . és birokra kél egymással a két ujj, mivelhogya azon az icipici, rég kereset csöpp helyen mindakettlen nem férhetnek meg egyszerre . . .

A fekete, a piszkos, eilóki a feheret, a tisztát:

— Félre hë. Itt én vagyok az úr! Frátye: a pópák igazat beszéltek!

A fehé ujj megfántorodik s kifícamodik a székeley völgyből.

Belzebug fiának sötét ábrázata belevigyorog Csaba fiának csillagfényes szemébe s fitymálva billenti állat, veregeti vállát, mint ujdonsútt gazda a megüirt cselédnek.

Csaba fiával megsédül a világ.

Ez a bűzös lehelleltü száj mer így beszélni, amely töle a turkesztáni szteppen falatot és kopeket koldult siró könyörgéssel, mivelhogya neki volt, mert

mindíg dolgozott s nem rusnyult a pricesen, lustán és bután!

Ezë lett a faluja, a hazája! Ezë a táncoskedvü Olt, a gyergyói hevasok szabad levegője, a gyöngyvirágos háromszéki rétek s ezë tán a székeley szüzek, — talán éppen az ő mátkája is! . . .

Forog-forog, örülten örvénylik a megszedült világ! . . . Nem lehet megállítani! . . . És belesujt a székeley acélköl az oláh móckáján arcának sátáni gyívorogásába! . . . Meging s elzuhan a fekete test! . . . Döng a padló! . . . És sötétszínü vér borítja! . . .

Állati üvöltés iolti be a szobát:

— Cine mintye! Cine mintye!

S az ajtóban új viharhozók nézik a lesujtott oláht s a lángoló székeleyt, aicinek indulatában istenitetel viharzik.

Egyiknek sem újság, mindennap így látják!

III

Alkonyelpelebe burkolózott a leglátóbb szívek hazája: Székelyföld! Fekete hegyek között pirosan kanyarog az Olt s aggdó, féltő szeretettel ringatja habletken egy halalos némasággal hallgató kised falucskának régóta ismert, kedves képét, amelynek állomásába lassan cammog be egy megkéselt vonat. Hoz magával két nagyon messziről, tengereken túlról jött idegent is, akik között szemlátomást nő a távolság, amíg a faluba vezető kocsiutat tapossák. Pedig, óh, nagyon is jól ismerik egymást!

Öt évig szívták együtt az orosz levegőt. Közös volt a tábor, a barak, a prices, a zupás tál és a fekete kenyér, no, meg a mindíg elmaradhatatlan csája.

Ezután közös lesz az Olt vize, a havas alja, a falu levegője s az ucca. És a há-

zuk szomszédos, ha még mindig úgy állnak egymás mellett, mint régen, nagyon régen! . . .

De ni-ni, már bizonyos, hogy úgy is lesz! . . . Világít már mindkettőben a mécs! . . . Mindkettőben vannak még váró lelkek! . . .

Szaporáznak a lábak s a távolság egyre nő.

A székeley elől! Éppenúgy, mint a galiciái csatákon és az ázsiai robmunkában! Az oláh utána, mint az árnyék s mint az ármány a becsület sarkában! . . .

Az első már az Olt hídján is áthaladt s elérte a közös ucca száját . . . Egykét ugrás s megnyithatja a galambbűgös kaput! . . .

A másik megkéselt egy kicsit, mert vézesen villogó szemmel suttag a híd-nál álló oláh őrszemmel:

— Frátye, minek állsz itt?

Az a rozoga karfára üt és fogcsikorogva felel:

— Örizni kell, mert a székeleyk haragszanak! Ma is szaporodtak egygyel! — mutat ádáz dühvel az imént átengedett után.

— Eh, maradnak, mint voltak! — hangzik a rekedt válasz s az ör kezéből kiszakítva a fegyvert, arcához emeli s célbaveszi a már meszejáró székeley fogó pontját:

— Cine mintye! Cine mintye, Vékony Gergely!

Csattanó láng lobban a szürkületbe és a lelkendezve mozgó pont eltűnik! . . . Mintha az eléjéasító kis ucca torka nyelte volna el! . . .

Megindultak az alkonyati szelek . . . útrakeltek s egész éjjel zokogva hurcoltak Székelyországon át egy utolsó sohaját:

— Lesz még folytatása is!

Gondolatok

— Péterty Tamás munkáiból. —

Ahol sokan élnek a hazafiságból, — hamar elfogy a Haza.

Semmittevéstől lazul — az erkölcs.

Éppen amit nem tudnak — arról sokat tudnak beszélni az emberek.

Jézust a keresztfánál ötezeren tagadták meg s azóta több százmillió lett a tagadók száma, de igazi követőket ő sem talált, mi is keveset találunk.

Semmi: amikor a nyeletlen bicskának nincs pengéje.

Lehetetlen: a csóró ember zsebében kotorászni.

A kaszás halál egy nem lévő rém, mert nem volt ott a születésünknél s nem lehet ott a halálunknál. Istentől jöttünk és Istenhez megyünk.

Ne adj a nőnek olyan munkakört, ahol gondolkozni kell, — mert a virág hivatása a derü és gondatlanság.

A megcsalt férjeket vigasztalja az a tudat, hogy már Eva is Adám hátamögött beszélt a kígyóval.

Kétszer is lehet igazán szeretni: ha a szív nem bírja megállapítani, hogy — hát melyik is volt az igazi?

Ha szívet akarsz megölni, ne felejtse el, hogy késsel: édes — durva szóval: fájdalmas a halála.

Légy nyugodt: nem fáj a falnak, ha bele vered a fejed!

Hibáit a férfi néha beismeri, — a nő soha!

A hazugnak nehéz hinni, de még nehezebb az igaz szavaiban kételkedni.

Az ígéret olyan valami, ami sohasem fogy el.

Ha félsz a haláltól, csak dolgozz mindíg, mert a megszokott munkától elszalad a kaszás.

Az ifjúság a mennybe vágyik, aztán ha összekerülnek, mégis a Földön raknak fészket.

Akik minden nap bölcsek, — azok mindennapi bölcsek.

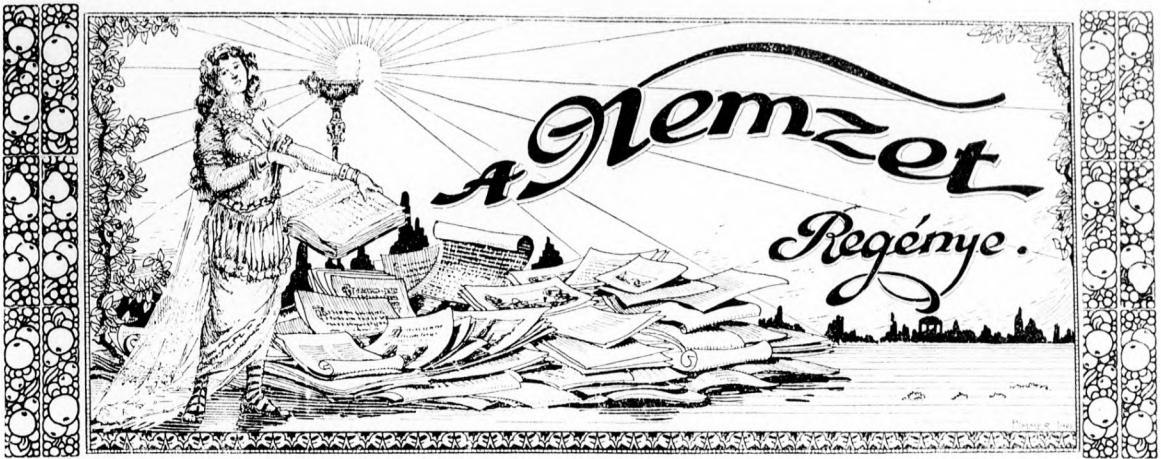
Az az ifjú, aki az ártatlanság pirját összetéveszti az arcfestéssel, — a nő-sülésben — felsülést talál.

Ha nincs eszed, — ne légy okos.

Gyöngye munkás — a dologról, hitvány férfi — a nőkről szokott sokat beszélni.

Ne beszéld ki, hogy bolond vagy — s már okos leszel.

A KOMÁROMI RAB

Írta: Szegedy László.

(85)
— Megölöm a gazembert — kiáltott az ezredes magánkivül — és a revolvert rántott elő . . . Kapitány önt tesszem felelőssé . . . Vezessen ahhoz a bitang Cápához . . . Hagy erisszek bele néhány golyó! . . .

Clára ismét megragadta az ezredes karját:

— Apus az Istenért — ne légy meggondolatlan és ne igazodj tovább magad . . .

A kapitány az ezredes másik karjába karolt.

— Hallgasson leánykájára ezredes. És adjon hálát Istennek, hogy így végződött . . . Pesce Cane jó helyen van: a „Koporsó börtönben . . .” Kár erről sokat beszélni. Mindenki tudja, hogy a derék, becsületes matrózok közé a világ; öpördéke is beérezheli magát. Ő, hogy mindnyájan jól vagyunk. És én ünnepélyesen újra köszönetet mondok drága leánykájának, aki hősiességével megmentette életemet . . .

Az ezredes válaszolni akart, de Clára megelőzte:

— Kapitány úr — szolt Clára ünnepélyes komolysággal — Ön én miattam tette kockára az életét, így hát nekem ezerszeresen kötelességem volt, amit tettem . . . De, hogy mindent tisztán lásson: nem is én tettem . . . Én csak tehetetlen eszköz voltam . . . Hiszen majdnem eszméletlenül feküdtem a padon, amikor hírtelen úgy éreztem, mintha delejes ütést ért volna . . . Felpillantottam és — ködszerű, furcsa megjelenítésben magam előtt láttam a hindu papot, aki hangtalanul és mégis érthetően — valahogyan tisztán az akarat átsugárzó erejével — reám parancsolt, hogy fussak a kormányosért . . . És én csak engedelmeskedtem, mert engedelmeknek kellett . . .

Az ezredes aggódva tette kezét Clára homlokára:

— Leánykám, drágám, neked lá-

zad van . . . Menjünk azonnal a hajóorvoshoz.

Gyorsan elbucszott a kapitánytól, köszönt a kormányosnak és választ sem várva: Clárát karofogta és vitte magával az orvoshoz.

. . . A kapitány elgondolkozva sétált kabinja felé. A kabin falához támaszkodva, époló mozdulatlanul, mint előbb, állott a hindu pap.

A kapitány szótlánul akart belépni kabinjába, de valami mégis ösztönösen szabásra bírta:

— Ön küldte Clárát a kormányoshoz?

A hindupap szemrebbenés nélkül, merengésében alig zavartatva magát, halkán, egyszerűen és kurtán válaszolt:

— Meglehet.

— E szerint — folytatta a kapitány — kissé izgatottan és gunyolódva — tulajdonképpen Önnek köszönhetem az életemet . . .

— Meglehet — felelte a hindu ugyanolyan közömbösséggel és rendületlen nyugalommal.

A kapitány gondolkozva és némileg megzavarodva lépett kabinjába.

A képzelet és valóság határmesgyén

Másnap reggel a kapitány üden, frissen, kipihenve lépett ki kabinjából.

A látóhatár derűs volt. Ártatlan bárányfelhők úsztak az égen. A mindenség láthatatlan simfóniája vidámságot, melegséget, vigyákat, ábrándokat sugárzott szerteszét.

A sima víztükör olykor megmozdult, mintha ébredő zerfirkék gyorsan suhanó tündérlábacskái érintették volna meg.

A kapitány csendes merengéssel a távolba nézett. A látóhatárt sejtelmes, párák, napsugaras köd ta-

karta el. Behúnyta szemét és kényszeríteni akarta magát, hogy behunyott szemén keresztül, tisztán az agy sugárzó erejével a távolba lásson. És lassanként látni kezdett. Tűzhányók, hegyek, szigetek, országok, városok, tengerek elmosódó körvonalain át egy pompás tengerparti város üde körvonalai boncazkodtak ki látó képzelete előtt.

Füme volt — a „magyar szent korona gyönyve . . .”

. . . A kikötőben olasz, angol, francia, japán és kínai hajók rakodtak. Fehér és rozsdavörös vasznu nagy tehervitorlások és gazdag zsákmányu halászbárkák jöttek-mentek. A két vizen fehértestű kiránduló hajók siklottak vidáman a ciprusok és baberlombos közeli partok felé.

A magyar kormányóság ragyogó, karcsú, fehér yaltja, mint valami mesebeli óriási hatvány, könyvedén, elegánsan, kecsesen simult a *Moló Adamich* óriási körkockáihoz. A *Moló Lungo* kígyótestéhez, mint vízívő fekete óriások, szinte egymásra zsúfolva tapadt a sok szénzállító hajó. Veglia szigete fölől egymással versenyző berregő motorcsónakok közelegtek. A crenés buccariii öblében a tonál szok vitorlásai leeresztett hálióval óriási kört vontak, hogy a tengerek fenevadját, a tonhalpusztító „kutyafojú halat!” a cápát elfoghassák . . .

A partokon és a mólok vágányain tehercsokk százt, melyekről jól táplált, félig meztelenre vetkőzött fakínok hordták hajóra a magyar erdők és a magyar föld gazdag kincsét. A Corzón tarkabarka színében hullámzott a tömeg, melyekben a nők ellenállhatatlan mosolyaikat és szemkelejes tüzének hatását próbálgatták. A Giardino Publico — Fiume híres népkertje — árnyas padjain ifjú szerelmes párok bújtak meg és képzeltetésű álmodat szövégettek a képzelt boldogságról. A petróleumfinomító gyár körül vastagon úszott a nafta a hul-

lámokon, mintha itt kezdődtek volna. Arkádia boldog meseligitelnek olajdús tavai . . . A Torpedó Gyár vizein a legfrissebb születésű torpedóövegeket próbálták ki, melyek a legközelebbi háborúban fogják majd lenni az élet — vagy jobban mondva — a halál és pusztítás próbáját . . . A magyar kormányzó palotán — a Karst sziklából épült remek vászruv fejedelmi épületen — a magyar nemzeti lobogó lengett . . . És egy piros pedelű kis villaépület udvarán virágok nyiltak: exotikus, illatos, kábitó napsugár csodák . . . És a napsugárból remekvonulú rajzokba, szindus virágsodákba szökött pászitos szöngyeg, egy piros kerti padon, pihéző keblű, nő ült . . . Mellette fürtösféjú, gügyögő, bájos fiúcsópság: valóságos kis Amor . . . A kapitány gyönyörködve, mintegy elbűvölve és varázslat alatt állva nézte az otthonhagyott drága kis családot. Szinte látni vélte a tekintetűket, hallani vélte sóhajukat, lélegzetvételüket. Pedig vagy nyolcezer kilométernyi távolságban voltak tőle . . .

A gyönyörűség és ellágyulás a kapitány kebléből és mély sóhajt bányászott fel. Karjait önfeléd mozdulatlan szinte kitárta, hogy keblére ölelje az imádozt nőt és a drága gyermeket . . .

De ebben a pillanatban úgy tűnt fel előtte, mintha egy nagy fekete hajó, amelynek négy piros kényménye volt: indulásra figyelmeztető bugó sziréna hangokat adna.

Akaratlanul is szemügyre vette a nagy fekete hajót és összerendezte, szajta megrázkódott.

A hajó a másik „Kárpátia” volt, amelyet angolosan „Karpáthy”-ának írtak és amely a gazdagon termő, de megcsalt és elárvult magyar Föld menekülő, elkeseredett fiait szállította, idegenbe, messzi tengerentútra, mint az ezereves magyar tölgy letépett leveleit, vagy az „oldott kéve” szétszört búzakalászeit . . .

A kapitánynak megvezethetetlen fájdon nyíllott a lelkébe. „Hát idejöttünk? Az „óvó” „szerető” államhatalom minden „aljai gondoskodása” abban merül ki, hogy a magyar Föld napbarnított arcú, kemény izmú fiait, az „új hazát keresők nagy tengeri országútjára” terelje, a Cunárd társaság tengeren úszó nagy feketé koporsóba gyömöszölje. . . ?”

„Hiszen ezen az úton több, mint egy millió magyar ember távozott már el, hogy azután nyomtalanul elenyesszen Amerika végtelen teregében. . .

„Egy millió magyar ember! Négyezer vagy ötszáz olyan szám ez, mint amennyi harcossal Arpad hazát szerzett. . . És nem kevesebb, mint egytizedrésze az egész magyar fajnak, melynek ezer évre volt szükségé ahhoz, hogy tíz millióra szaporodjon. . .

„Hát Magyarország hajójának kormányosai nem tudják, vagy nem érzik át, hogy mit jelent Amerika a kivándorlásra utal népek, nemzetek történetében. . . ?”

„Valóban nem tudják, nem sejtik Magyarország ezer éves hajójának önhit, kegyelmes kormányzóit, hogy Amerika az idegen lelkeknek az a gőgszárú nagy olvasztó kóhoja, ahol hagyomány, egyéniség, erkölcs, faji tulajdonság, nemzeti nyelv: mind-mind egyetlen új egységé, új erkölcsé, új nemzeti nyelvű — egyszóval: **amerikaivá** olvad össze. . . ?”

A kapitány lelkét gyakran kerítették hatalmukba hasonló tépelődések. Nem tudta megmagyarázni miért; de örökösen tépelődött, aggodott a Magyar Haza és a Magyar Nemzet jövőd sorsáért. Lelke valahogyan olyan volt, mint a tulinomult földrengésjelző készülék, mely a készülő nagy világvihart előre megérezte és ködös látomások, marcangoló lelki víziók labirintjain keresztül a valóságba vetítette. Abba a szörnyű valóságba, mely e pillanatban még

mélyen a jövőd titokzatos méheben rejtőzött. . .

A kapitány tulerzékegy letűlött volt. Annaira hatalmába kerítette most is a lent vázolt látomás, hogy összeszorította öklét és a levegőbe szójtott, mintha egy látáhatatlan ellenséget akart volna leütni. . .

Okle keményen vágódott a hindupap csontos mellébe. . .

A kapitány riadtan oszodott fei álomlátásos kábulatából.

A hindu mosolygott és csöndesen, de hangjában mégis lönyevkedő linom gúnnyal megszólalt:

— Mit vétettem Ön elen, hogy ököllél jön ream. . . ? Azt hitte talán, hogy még mindig a részeg dalmat ériással hadakozik. . . ?

A kapitány bosszankodva és zavartan nézett a hindura. Ugy érezte magát, mint a titkos játékon kapott gyermek. Alig talált szavakat kínos zavarának leplezésére. Kényszeredetten nevetett és ügykezett egymásba öltögetni a sebbel-lobbal előkapkodott szavakat:

— Képzelve. . . kedves Brahmín. . . úgy beéletem magam egy. . . egy. . . álomképbe. . . szinte nem is értem. . . mintha minden valóság lett volna. . .

— A valóság és a képzelet — szolt szertartásosan a brahmín — ikertestvérek. . . Sőt a képzeletben sokszor több a valóság, mint a valóságban, amelyet tulajdonképpen csak valóságnak érzékelünk, mert érzékiszerveink többé-kevésbé tökéletlenek. . .

A kapitány kezdett magához térni. Eszébe jutott az előző napi jelenet, amikor azt kérdezte a hindupaptól, hogy: „Ezek szerint tehát önnek köszönhetem az életemet?” — és a hindupap nyugodtan, közömbösen, fölényesen, csak ennyit válaszolt: „Még lehet. . .” És most a hindupap megint itt áll mögötte, mintha sorsának és életének árnyéka volna és szinte elleszi gondolatait, magába szívja lelkének álomképeit. . . Ezek az érzel-

mek szürödtek át lelkén, amikor megszólalt:

— Dear Brahmín: Mit cífrázza a szavakat, mint a perzsa szönyegszóvó a virágos szönyeget? Mit akarja itt velem elhietni, hogy kitalálta és ismeri gondolataimat. . . ? Képletes száorabeszékek, szines keleti metofoiak és fátyolos lelki sillogizmusok helyett egyszerűen, nyíltan és érthetően mondja meg hát, hogy mire gondoltam az előbb. . . ?

— Nézzem a szemembe — szolt csöndesen és rendíthetetlen nyugalommal a brahmín.

A kapitány a hindu elé lépett és kihívóan a hindu szemébe nézett. A hindu megfogta a kapitány kezét és beszélni kezdett.

Kezdte a hegyeken, tűzhányékon, ködbevesző szűzeteiken, idegen országokon, felvilanó kikötő városokon és megállt, mintegy kikötött a „Magyar Szelet Korona Szönyegében” Fiumében. . . És képről-képre, szóról-szóra, elmondott mindent, amit a kapitány látott és szinte érzékelt, egészen az imádtott hitvesig és gyűgyögő drága gyermekig, majd a nagy kivándorló hajó gyszoló bugásáig, — még tovább, a kapitány hazafias tépelődéséig és végül a látáhatatlan ellenségnek szánt ökölcspaságig. . .

A kapitány megvult rendűve, lievult sájtva.

„Tehát csakugyan meg nem értett titokzatos varázslat veszi körül és e meg nem értett titokzatos varázslatnak a titka a hindu lelkében van. . . ?”

Szinte tulvilágról jött a hangja, amikor inkább elsőhajította, mint mondta, hogy:

— Honnan tudja. . . honnan tudhatja mindezt!? Hogyan találhatta ki egy más ember lelkének titkait, legrejtettebb gondolatait. . . ? A hindu ugyanazon a hideg, nyugodt és mégis ellenmondást nem tűró metsző hangon válaszolt, mint előző nap, amikor azt felelte a kapitánynak: „Még lehet. . .” —:

— Nem kitaláltam, hanem valóban tudtam. . . Mindebben azonban nincs egy mákszemnyi varázslat sem, mert mindazt, amit ön látott érzékelt, gondolatlan: tulajdonképpen én suggéraltam önmek. . . saját gondolataimatt pedig csak ismerhetem. . . ?

A kapitány bámulva — mondhatni bizonyos félelemmel — nézett a hindura. Tehát gondolta magában — lehetséges volna, hogy a lelkiélet titokzatos hurjain hozzáfért varázsujjak így tudjanak játszani? Így tudjanak nekik tetsző melódiákat kicsalni, nekik tetsző színeket és képeket elővarázsolni? Lehetséges volna, hogy velem valaki azt láttassa, amit ő akar? Azt érzékeltesse, amit ő érzékel? Azt gondolhassa, amit ő gondol. . . ?

— Igen — mindez lehetséges — szolt hangosan a hindu — mintegy nyitott könyv módjára olvassa a kapitány gondolataiban.

A kapitány még nagyobb döbennel nézett a hindura.

Mintegy félperccig szólanul gondolkozott, majd nyugodt, de tatyolozott hangon megszólalt:

— Akárki legyen ön és akármilyen tudomány vagy bűvészzel övezte fel magát: e pillanatban csodálattal és bámullattal szemlélem önt. De minderre kérem, ami csak szent lehet ön előtt: Mondja meg öszintén: **lgazság** mindez, amellyel az élonek számolni kell? vagy csak hindsosztáni bűvészműtatvány, amely megtapósolásra vár?

A hindu szelíden csóválta össze fejét, mélytűző szeméivel, melyben Bengáli perzselő napja ragyogott, áthatánon nézett a kapitány szeméibe:

— Győződjön meg róla!

Választ nem várva, karofogta a kapitányt:

— Menjünk.

És csöndes méltósággal, mint két alvajáró, megindultak a kapitány kabinja felé.

(Folytatjuk.)

A boldogságról!

Irta: Nagy Mária.

Boldogság, te búbajos szép álom, álomképpiddel a tavasz rózsás reményeit fakaszod az ifjú leányok szívében; szövik, szövegítik a boldogság tündér álmait, de sajnos, a legtöbbszőr csak álmok maradnak, vagy még az álmokat is elsőpri — letarolja a szürkeélt fagyos szele.

Az ifjú, midőn eléri célját, megkezdí pályáját fészekrakás idején, miről álmodik? A boldogságról! Amde a legtöbb esetben boldogság helyett hamarosan beköltözik a szürke gond.

Akiknek szívében a hűség és szeretet virága elnem hervadt, megküzdve a gondokkal, megosztva, talán képesek megteremteni és állandósítani a boldogságot: csak hogy hol terem a férlihűség? — még a rét virágai közt is szellő is elfújja azt! És az asszonyhűség? szintén nem

különb, — hogy is lenne? hisz férfi csontból vétetett! Hol keressük hát az igazi boldogságot?

Ne keressük, ne izzuk a nagy világban, mert minél jobban elérni akarjuk, csak annál messzebbre száll tőlünk.

A boldogság félszék nem a nagy világ, hanem a saját szívünk. Szálljunk le a mélyre a szívünk mélyére és keressük ott az Istent. A minden szépet és jót átölelő erősség és vídamság lelkét az örök szeretetet! Ha ezt megtaláljuk a szívünkben, akkor megtaláltuk azt a boldogságot, amely elkísér bennünk az életen keresztül. De lássuk, mit mond a költő a boldogságról.

Mi a boldogság?

Nem pillanatnyi gyönyör; pillanatnyi gyönyört érezhet a gonosz is; de a boldogságra önérzéssből eredő léleknyugalom kívántatik, s ez

csak annak lehet sajátja, ki a természet nagy és szent intéseit érteni tudta és célirányosan követte.

E szó boldogság egyike a legbizonytalanabb és legszűkebb értelmű kifejezéseknek.

Aki boldogságot vadász, árnyékokat vadász. Teljesített kötelesség és nemes törekvések önézése küzdés és bánatkört és nyugalmat ad; s ha e nyugalommal boldogság színe alatt megelégszünk, annak megnyerése szép, jó és erős lelkeknek keresés nélkül csupán tetteik következtében bizonyos.

Fejnye, kedvesem

írta Paulini Béla

Mennyit kell adnia a tehénnek?

Forrón tűz a nap a pusztára. Ott álldogál a gazda, a Gotthárdi, széjjel vetett lábbal és kidüllesztett hassal . . . (Maga mellék nevezni ugyan eme düledlő testreszt, de en inkább csodálatosan nagy hasnak minősítem, amely mindjárt a nyaknál kezdődik . . . (Pöl ne panaszojta valaki, hogy ilyen bolondságokat írkalok, a pusztá az oka, amelyik anynyit adott a jókedvből, hogy ez a rettenetes Pest nem tudta agyonverni. Pedig eleget verdeste.) A Blazsek a bajuszát podörgei: ilyen hatalmas az, hogy nincsen parja a fatuban sem, de nincs ám s mindenki hajnai háromkor fel a pusztán, csupán csak a Blazsek két délelőtt tizkor. Minő ur élet? No, ez azért van, mert a Blazsek a pusztá fegyveres ereje; őkiygelme nem kelhet fel hajnai háromkor, mert hajnai félnégykor fekszik: fegyverrel a kézben öröködik a pusztá éjszakai nyugodalma fölött; vagyis van neki egy vasvillája, a közélharcra és pisztolya, a távolharcra; ei is süi a pisztoly; tavaly is elsült egyszer éjfél tájon, „óriási port vert fel” a lövés, büszkén mutogatják — ma is — a Blazsekgyerekek a golyó nyomát, ha idegen veteridok a pusztára: „ez tidésapánk lütle!” Nem lehet tebecsülni azt a pisztolyt, még jöszerecse, hogy nem ebért a lövés, — mert az biztosan behalt volna, — hanem szilvafát; ez nem hait bele, tavaszra teljesen kígyógyult . . . És ott van a Marcinko. Azelőtt béres volt, most a motort kezeli, meg az öngyújtókat . . . Szóval *majdnem* minden nevezetesebb embere a pusztának — ott van. Mert tehenet fejnek *déli időben*: milyen különös! Csodálkodik is a tehén. Hátra-hátra tekint a fejé emberre és biztosan ilyesmiket gondol, — tisztesség ne essék szólna — „megvan ez bolondulva?” Hát azért fejnek így délidőben, mert mostan vették a tehenet a vásárbán és ugyancsak kíváncsi mindenki, milyen fejős?

Szép, duzzadó tőgye van a tehénnek, gyanakszik is a tehenes:

— Ezt aligha fejték meg tegnap este!

— Nem olyan ember a Bogyó! (Nem ez az igazi neve a „Bogyó”-nak, de az igazi nevét el kell hallgatnom, mert szörnyű dologról lesz szó e feljegyzések folyamán, kapcsolatosan a „Bogyó”-val) . . . Egy jáger nem olyan ember! — így beszél a „jáger” komája, mije, aki eljött a tehénnel a faluvégről, ahol a vásár áll, ki a pusztára, a „piz”-ért. — Bogyó, az jáger, a jáger pedig nem olyan ember! Ad ez a tehén tizennégy litert is naponta, de ad ám. Tizennégyet *muszaj* neki adnia!

— Hátha még se ad?

— Muszaj neki! Nem aféle imilyen-amolyan embere vót. Jágédé . . .

Amikor a koma — vagy micsoda — megkapja a pizt, indul vissza a vásárbá. Magam is vele tartok.

— Milyen sok jó ökrök — sopánkodik egy, aki ökröt akar eladni — és mind visszamegy.

— Ha két héten belül nem lesz valami kiadós eső, még ilyen vásár se lesz! — mondja egy, aki venni akar. (Vagy nem akar? Csak ott „bóklász”.)

Mert ez az, kérem, hogy nincsen takarmány és ha nem lesz hirtelenjében valami jóraváló eső, — de legalább három napos — nem is lesz takarmány ezen a tájon. És akkor micsodát etessen az emberfia a lóval, marhával?

— Elme gy Bicskére! — mondja ki a szentenciát egy asszony, aki tehenét *szerezné* eladni. — Óda Bicskére úgy gyűnnek a vonattal Pestről a marhakereskedők, csak úgy dülnek ki a bagonytubal.

— Pesten annyi a hús, — mondja egy, aki venni akar — hogy ott rohad.

— Elviszik Bécsbe! — fogadkozik az asszony.

De amaz se hagyja magát:

— Bécsbe? Fene megette! Annyi ott a román marha, hogy . . . hogy . . . több mint az ember.

Fiatall gazdaember ül sárgára festett kocsin. A kocsi mellett egy hórihorgas öreg gazda. A fiatal megkapja a kocsit kerekét, úgy indítja el a lovakat. És kiabál:

— Elhúzzák ezek a tornyot is köröztapám!

— Csináljon vásárt! — biztatja valaki az öreget.

— Nem engedém! — vágja közbe más.

— Ne beszéljen nekem sé paraszt, sé úr, sé zsidó, sé cigány! — förmedt rájuk az öreg. — En csak azután menek, aki itt van! (Azzal a homlokára bök.)

— Jól teszi öregapám! — hagyja rá a fiatal. — Hanem azé' ezzel a csikóval jól jár.

— Az ám, tudomám! A multkor is becsaptái! — Így az öreg.

Vajjon öregapja, édesapja, keresztapja-e hát az öreg a fiatalnak?

S két testes, hájas ember *gözölög* az egyik korcsmasátor alatt. Mondja az egyik a másiknak:

— Ebbe' a sátorba' délelőtt jobb bor vót, mint a másikkba'. Most már *ebben* is köröztöltik.

Kicsit pityókös magyar cipeli befelé a ponyva alá a komáját, aki nem pityókös, s így beszél a pityókös a nem-pityóköshoz:

— Hallod-e József, gyere csak ide! Mer' azér, hogy én, aszontam a Ferkónak, odadod a lovat kilencér is a tiz helett. Aszontam a Ferkó, no, ha odaadod, fizet élliter bort.

Hát most csak add oda itet, József . . . Mer azér hogy ha nem adod oda, akkor deviszont té fizec féllitér büntetést.

— Fizet a fene!

— Hát akkor oda köll annyit!

No, odaadtam József kilencért tiz helyett a lovat a Ferkónak, *de viszont* a Ferkó fizeti az egy liter bort.

Oszlik a marhavásár.

— Hogy ez a kis maradék? — mutat rá egy kupec, csu-folkodva, a tepsire, mely a hurkás asszony előtt áll és amelyben vagy ötven pár hurka, kolbász, ilyesféle hever halomban és bizonyos, hogy már nem is fog elkelni. Az asszony mérges tekintettel méri végig a kupecet és dehogy is felel. Hát ilyen az élet sorja: ha nem esik az eső, nem fogy a — hurka!

A kirakodó vásár még javában áll.

— Itt a szegédi rózsapaprika, asszonyok! — kiabál a paprikás ember, akinek még a füle is paprikás.

— Hát aztán édes-e? — kérdi egy asszony.

— Olyan édes, mint maga meg én!

— Hát aztán hogy egy ilyennel?

— Tiz . . .

— Hát mégint főment?

— Fölment ám a fiastyuk az égre, de nem a paprika ára . . . Meg a göncölszekér is fölment — felel a paprikás.

A kanász felesége elájult a rettentő forróságban. Ott ül egy vásári ládán fonnyadtan, s a szája habzik. A szegény kanász azt se tudja, mit kell ilyenkor csinálnia, csak tartja, nagyon szomorúan a szegény asszony zöld-sárga-fehér fejét . . . Halódik a kanászné, nem halódik, szomszédságában a barnabársony lovaglónadrágos ifjú, aki olcsó gyerekjátékok árul, ugyancsak virgoncan kiabál!

— Hoppáláhopp a pojáca! Demilyen okos! Tessék, tessék, vegyen a fiának egy ilyen órát, fütüülövel. A fütüülö maga is megéri. Nos, annyit fütüül vele a gyerek, hogy kizavarja vele magát a házbul. Hogy kérdi? Mi ez a koperta? Zsákba macska, két piz, aki vesz, annak lesz, aki nem vesz, beteg lesz, ma délelőtt vett egy gyerek egyet, huszas volt benne. Ebben lehet százás is . . . Hoppáláhopp a pojáca, de milyen okos!

A tehén „a történetek követő napon” négy liter tejet adott. Tizzel adós maradt . . . Vajjon mennyicskét adott volna, ha nem muszájna neki tizennégyet adnia és hogyha nem lenne jáger a Bogyo, hanem csak közönséges imilyen-amolyan halandó.

„Duhajgás” este tizkor!

Ez bizony pesti dolog. . . Szóval olvassom a hirdetést, aszongya: itt, meg itt „a magyar szüret kedves képei, csöszök, puttonyosok, bokros menyecskek, duhaj legények, szőlőtolvajok stb. elevenednek meg”. Bokros menyecske? Például ilyet még úgy se látam: igen, ott leszek. (Bokrogró szoknyát már láttam.)

Pesti szüret? Milyen is az?

Már kora délután ott voltam; ott, a pesti préház kikapujában: öt ezret préseltek ki a bemenet fejében, dördög vigye. Hejnye kedvesem, mégis elkéstem? Egyetlen puttonyost sem látok és a duhaj legények? Talán már tökrészezen hevernek a tökéék tövén? Mit is mond gazd'uram? (Akit ezen a vidéken úgy hívnak, hogy rendező.) Szóval még ei sem kezdődött? Furcsa: itt este kezdődik a szüret. No, nem baj, addig leülök ide a préház, vagy miféle elé — a tornáczra.

No, mi az? Mintha mégis látnék egy puttonyost. Egy kövérkés ember tartja kezében a puttonyost. Nem, ez még csak helvét szüret. . . Hárman üldögélnek az asztalnál, kártyáznak, mondom, egyelőre csak a zöld-disznó szüretel. Azt mondja az egyik:

— Gond nem játék?

No, a másik jónagyt krárog, azt mondja:

— Vannak, negyvennégyes, abszolút . . .

Odébb egy öreg asszonság horgol. Hosszú fatük forogólnak az ujjai között. Szép csöndesken horgol: nem, ez még nem lehet a bokros menyecske. De hol vannak a tökéék?

Sétára indulok . . . Ahá, amott jobbra, szőlőlugas, vagy mi? Furcsa szőlőlugas. Két-két fa között kifeszített drót, azon egy levél, egy fürt, egy levél, egy paprika, egy levél, egy alma stb., hanem csösznek még nyoma sincs: valami németruhás álldogál, örködik alatta. És a fákön táblák: „lopni szabad, de akit elcsipnek, husz korona büntetést fizel!” No, megpróbálom! De azt mondja a német, még nem lehet ám.

Ah, a lugasban már sürgölődnek-forgolódnak . . . Végre! Valami nyolc Cinka Panna-féle, meg valami ugyanannyi Sobri Jóska-féle, meg kettő tisztartónak, minek ültözve. Fokos, az van, alighanem fa, de belül biztosan réz, s dali pár pisztoly? Nincs . . . Es már gyülekezik a vendég-sereg is . . . Bokros menyecskeit nem látok. Mondom is az egyik Cinka-Pannának, a legöregebbnek — ez biztosan a legokosabb, — „ugyan kérem, ha meg nem sértem, mikor jönnek azok a bokros menyecskek?” Azt mondja:

— Mink leszünk azok, tíz óra után.

— Csöszök, csöszlányok vigyázzni! — kiabál most már egy, talán a vezércsösz?

— A paprika, ha högyös, akkor tíz, ha nem högyös, akkor tizenöt! — ordít egy alcösz.

— Tessék lopni, tessék, már jöhet! Ma pénzér, hónap igyér!

No, osztég a vezércsösz rápüffent az angol pelpára, — de jó magyaros angol pilpe, saljang is van rajta, hus, lu, csuhaj, ne kedvem, ne!

Sötétedik. Látom, megint arra ballag a „gazduram”. Elébe toppan egy másik. Mondja a másik:

— A pisztolyokat nem engedélyezték!

— No, szépen vagyunk . . .

De csikós jön, — csak amolyan gyalog-csikós! — fekete gatyá, fekete ümög.

— Kérem, a jósnő ott ül a sötétben, nincs villany, nem lát jóslóni!

Utóbb megint láttam a csikóst. Torkszakadtából ordított:

— Itt a jósnő, itt van itt! Már jósol! Nem létezik, hogy meg ne jósolja a multat, a jelent, a jövőndöt!

Hejnye, kedvesem ezt én is kitróbálok . . . Jobbkéz-felől ott ül a jósnő. A töméntelen gyöngy, a barna puder azonnal elarulják a cigány eredetet. Leülök melléje:

— Hogy méri lelkem?

— Belátás szerint.

Kivágok valami tizet az asztalra.

Azt mondja:

— Husz!

Mondok:

— Elég lesz tizért. Nem vagyok olyan kíváncsi.

No, elkezd: „Szöke nő utcn van. Szerellemmel gondol gesztenyeszinüre. Üzleti ügyben visszamarad. No, most keverek, huzzon ki kilencet . . . De furcsákat huz maga ki? A gesztenyebarnát kihuzta. Szíváfjadalom van a házban. Társaságban lesz egy fekete növel. Bosszuságot remélhet . . . No, gondoljon valamit erősen háromszor. (Gondoltam, erősen, háromszor.) Emeljen! Ha tizest emel, igaz lesz! (Alsót emeltem.)

Megmondhatom, nem szégyenlem, azt gondoltam, háromszor, erősen: „előleg, előleg, előleg”. — Alsót emeltem! (A jósnő kitünően jóslott: ime üzleti ügyben visszamaradtam! Szíváfjadalom van a házban.)

Megkérdem még a főcsösz:

— Szabad kérnem, mikor jönnek a duhajok?

Azt mondja:

— Azok meg mi löszünk . . . De csak tíz után duhajgunk . . . Akkor kezdögyik a bál a szőlőben.

Mondok, azt mán én nőm várom még, mer azér, hogy ikább átmönök Budára, a hégyre, a kocsmébo, maj lészek én ott ojan duhajgók, csak úgy csuhajog a környik.

Szép volt ez a pesti szüret, szép, szép. De egyszer voltam Badacsonyan . . . Az odaválási talán még szebb volt.

MAGYAR IRODALOM

A magyar irodalom nyereségei

Minden rosszban van jó is; minden szerencsétlenség hoz áldást is. Ami egyeseknek vagy tömegeknek rettenetes sulyos csapás, bénító összeomlás, az ugyanakkor egyeseknek vagy csoportoknak lehet fellélekzés, felszabadulás, érvényesülés és mérhetetenségig futó sikerek végtelen sorozata.

Ha ezzel a mérsékeltlen bölcs gondolatmenettel vizsgáljuk a legújabb magyar élet különféle jelenségeit, rájövünk, hogy ez az általánosítás valahogy illik a magyarság mai tragédiájára is. Magyarország mai mohácsi vészéből, amelyet Trianon zúdított hegyibe, a rengeteg fájdalom és igazságtalanság mellett a lekacsolt részekben egy sereg magyar vatesznek szerencsecsillaga támadott. Az ország szétdarabolása néhány tucatnyi magyart a fényes napvilágra lökött fel az eddigi homályosságából, amelyet úgy hívnak, hogy ismeretlenség.

Ebben a partikularizmusnak azonban ha másért nem, abból a szempontból örülnünk kell, az egész magyar irodalom nevében, hogy a vidék egy nagyobbik részének irodalma teljesen felszabadult az önző és elnyomásra alapított budapesti befolyás alól, a vidéki írók megmenekültek a pesti szerkesztőségek fenhéjázó és igazságtalan, csak ismerőst szőhözjutni engedő mentalitásától és a vidéken kialakulhattak és megszövegezhettek olyan írók is, akik a régi rendszer mellett egész bizonyosan soha, sohasem ismertethették volna meg az olvasókkal a nevüket, a budapesti lapok önző és káros feltételekhez követhetében.

Kosztolányi Deszövel együtt e sorok írója is sok jót lát ebben a magyar kultúra és a magyar irodalom érdekében. Új tehetségek bukkannak így fel, új erők szövegezték meg a hangjukat — és milyen gyönyörű, erőteljes és pompás ez a hang némelyiknél! Olvassuk el az egyik-másik utódálléért, mennyi kiforrott és valódi érték akad azokban! S ezek mind elkallódtak volna, mert a budapesti irodalmi lapok csak a személyes jóbarát vagy a kávéházi asztalaszomszéd nagyszórány írásait szokták leadni, de azt aztán mind és mérlegelés nélkül!

Mind ezek nem jelentik azt, hogy az elszakadt országrészek magyar irodalma szeparatisták törekvéseit táplál az egyetemes magyar irodalommal szemben, de jelentik azt, hogy immár van már önálló decentralista magyar irodalom, amelyet a partikularizmus hozott létre. Trianonból tehát — ne resteljük bevallani — jó és hasznos is származott. . .

A Magyarországon kívül eső területeken — ahol magyarok élnek és magyar lapok jelennek meg — intenzívebben és erőteljesebben fejlődhetik az elszakadás óta a magyar irodalom. Azokon a területeken, amelyek kikerültek a budapesti irodalmi fórumok itélőszékai alól, nem dől az irítség és a féltékenykedés — nem öl meg min-

den írói kedvet és iráskészséget a szüntelen és intrikus harc az érvényesülésért és a protekcionélkülük rovására, nem szaporodtak el az írók és a lapok is inkább a nyitott teret a magyar irodalmi termékeknek, mint ideháza, ahol ezen a téren — néhány irodalmi basát kivéve — mindenkire nézve csak olyan lehetetlen és egészségtelen állapotok uralkodnak, a magyar kultúra kárára.

Tehát — amint mondtunk — Trianon valami jót és hasznosat is hozott a magyar fajnak. Mi az a hasznos? Az, hogy új, hatalmas erejű, impozáns művészi tehetségek magyar írók támadtak az elszakadt részekben. Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagybecskerek, Kass és Pozsony egy sereg eredeti tehetséget veletlenszerűen, új és izmos írókat, akik a régi ország-határok között évtizedeket és idegeket áldoztak arra, hogy írásaik bemutatása érdekében megküzdenek a pesti irodalmi klikkek könnyörtelen elnyomási rendszerével.

Új író, a magyar kultúrának pompás és hatalmas értékei támadtak az elszakadt részekben. Helyesebben: régebbi írók szólaltak meg, olyanok, akik eddig is írtak, de teljesen sulytalanok maradtak, mert Budapest möhöz zeleme irigyen lenyomta és elfojtatta őket. De most egyszerre leszedték a nyakukról az irítség prototípusát, mindenki, aki csak most fedezte fel őket és műveiket, kellemes elképdedéssel állapítja meg, hogy a legzamatosabb és a legszínesebb magyarságu művésztellett esett találkozására.

Mind ezt az elszakadás hozta meg magyar kultúrának.

Mert vajjon felfedezte volna-e másképp, érdemesítette volna-e felfedezésre Budapest Arad, Kolozsvár, Marosvásárhely vagy Ungvári íróit? Vajjon elismerte-e volna íróknak az erdélyi és felvidéki írókat a budapesti sajtó, amely olimpusi képzelt magasságokban hiszi magát és fölényesen bigygyesztgeti a szájszájait a „vidéki” írókra. (Erzsébetfalván túl lakó íróársai neki már nem írók) Maradtak volna épen olyan „vidéki”, lesajnált és lemosolygott írók, mint azelőtt. És nem ment volna le hozzájuk az Athenium igazgatója, hogy a műveiket kiadása összerendezje és őket pesti piacra vigye, amit Trianon előtt vélekedett magyar író sohasem ért el. Maradtak volna valamennyien olyan ismeretlenek, mint a kékeben voltak, vagy akár ma Győr, Nagykanizsa vagy Békéscsaba írói!

Így aztán rendkívül sok nem közönysége értékei, sok-sok szináriai tehetséget bányásztak ki az ismeretlenségből, a biztos megismeretlenségből, akiknek Trianon nélkül az irodalmi halál és az örök ismeretlenség lett volna a sorsuk a budapesti sajtó irígykedő rosszakaratú következtében.

Pedig, hogy mennyi igaz és kristályos érték van a vidéken, azt bizonyítja az is, hogy a budapesti könyvkiadók kézirat-buvarán akik az elszakadt területekre utaztak, szekérderéknyi értékes írással tértek vissza.

Péchy Horváth Rezső.

Tabéry Géza: Szarvasbika, Jókai halálával hárman osztottak irodalmi örökben. Mikszáth Kálmán maradt az aranyos anekdotázó derű, Gárdonyi Gézára a magyar föld és annak népe iránt való kifogyhatatlan szeretet, míg Herceg Ferenc a soha el nem apadó mesekészséget kapta.

Mikszáth és Gárdonyi már elköltöztek az élők sorából. Irodalmi munkásságuk teljes egészében előttünk áll: befejezett, tiszta művészségében.

Herceg Ferenc, irodalmunk büszkesége ma is és azok közé az igazi nagyságok közé tartozik, akik életük alkonyiág alkotnak és költői pályájuk éveit számmal egysere arányban emelkedik.

Csodálatos jóakarata a vélelmeink, hogy minden kidölt kiváló szellem örökséget itt a magyar földön, újabb és újabb lsten-lehetetlenebb geniere testálja.

Tabéry Géza tulajdonképpen Gárdonyinak a folytatója. Ével nem azt akarom mondani, hogy utánozja. Távól áll tőlem, mert hisz annyira egyéni, annyira öntudatosan művész és oly jellemzően árad ki minden sorából, hogy ilyen tulajdonságokkal csakis egy igazi nagyság rendelkezhetik.

Gárdonyitól ő a magyar föld, a történelmi levegő és a magyar alakok szeretetét örökölte. Minden azonban, amit ebben a környezetbe színes fantáziája beallított — eredeti és egyéni.

Úgy, ahogy ő a Szarvasbikát megírta, csakis Tabéry Géza írhatta meg és senki más! Nyelvezetük zamatos, szép magyar nyelv, nem tájszólásokkal sallangozott, hanem a nyelv tiszta hajtásairól szakított egyszerű, értelmes és mégis zenő muzsikájú mondatok.

Mint a harang hangja olyan ünnepélyes és komoly minden szava, kifejezései talán sok helyütt szokatlanok, ám soha sem módorások, soha sem üresek. Minden hang a maga helyén van az ő regényében, ahol úgy zenélnék a jelzők, mint valami ódon templom mélyén, a művész keze alatt lüggő orgona.

Ma a tárgy megválasztása is igen szerencsés. A két Bolyai: Farkas és János specialisan magyar tragédiáját írja meg, ami már kezdettől fogva lekötő érdeklődésűnek.

Tudommal, regényíróink közül eddig senki sem mert ehhez a sulyos és igen kényes témához nyúlni. A két Gólyai tragédiája: részben az örültségbe átcsapó szemlélés, részben a magyar parlagi viszonyok és végül szerencsétlen körülményeikben keresendő. Történelmi tény, hogy Farkas Európai hírnevet szerzett magának, dacára, hogy az Istenháza joggötti Marosvásárhelyre volt professzor-szádjával és földhöz ragadt szegénységével láncolva. Történelmi tény az is, hogy fia János a matematikára terén korszárból felfedeztet csinált, amelynél kérdést azonban, vele egyidőben egy orosz egyetemen tanár is megoldotta s mivel az szerencsés helyzetben volt nála, hamarabb tudott a nyilvánosság elé kerülni.

Az apa és fia között lefolyt párbajt szintén följegyezte a történelem.

Ez volt tehát az a váz, amit Tabéry talált. Ebből a vázból azonban olyan mesteri műreket alkotott, amely a magyar regényírás legnagyobb alkotásai mellett is becsülettel megállja helyét.

Örömmel állapítjuk meg, hogy Tabéry Géza személyében irodalmunknak egy új csillaga lánadt, aki a Szarvasbikában a regényírás egy új klasszikus alkotásának ajándékozott meg bennünket, amire méltán büszkék lehetünk.

A Ludovikás Levente legújabb száma az akadémia évzáró sport-ünnepélyére jelent meg. A gazdag és változatos tartalom mellett külön érdekessége és értéke ennek a számnak, hogy a Levente-kör ügyesebb festőinek és értékes kiváló műveit számos, jóliskerült műmellekletben bemutatja. Elöl találjuk a most távozó parancsnok, Dombóvári vitéz Révy Kálmán tábornoknak az akadémikusokhoz intézett, magas erkölcsi létgkörben szárnyaló búcsúszavait.

Schay Gusztáv gyal. tábornok a 41. honvédelmi miniszter kárpáti harcáiról írt megkapó elevegésű cikket. Szakember és laikus számára egyaránt rendkívül érdekes és tanulmányos közleményt írt Várdorly Kálmán hidász százados a Manilova-magaslánok 1915-ben általa végzett felrobbantásáról. E két cikket Ledvay Károly altáncosnák szép és pontos vázlatai kísérik, a szerkesztő Jókai nemzeti jelentőségéről tartott előadását közli. Tomka Emil írv. évf. akadémikus a tiszt önnéveléséről írt talgól gondolatokat. A novellák közül különösen Erdélyi Tibor: „Fabolai asszony”-a és Vutakits Viktor: „Ezüst taller”-ja, a versek közül pedig Panyisay Sándor: „Hadirokkant”-ja és Vallentin László válogatott versei tűnnek ki. Szabó Károly írv. évf. bel. akadémikus ezután is újves karriaturaként rajzolt az akadémikusok életéből. A folyóirat állandó rovata: a Pro Patria, az elesett ludovikásokkal foglalkozik, a Memento pedig az irredenta gondolatokat tartja ében. Ezekhez most a Muzem rovata csatlakozik, mely az akadémia újonnan alapított muzemát mutatja be s egyben az első parancsnok és belkész rövid életrajzát, illetve méltatást adja.

Szinte meglepő előrehaladást mutatnak a fiatal képművészek munkái, melyek közül Falb Endre írv. évf. akadémikus Téli handulata és kikötő képei, valamint Bihacsy György írv. évf. akadémikus lejtalmnányai emelkednek ki.

Az 50 oldalas, számos műmelleklettel és rajzzal gazdagodott díszített folyóirat élenkén bizonyítja, hogy jövendő tisztjeink szakképzetük mellett a hazafias szellemi irodalomnak és művészetnek lelkes pártolói és nem sikertelen művelői.

Az izléses folyóiratot a főváros házinovomájára állította ki. Kiadja a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia Levente Köre. Szerkesztő: Rózsás József.

VILÁGIRODALMI SZEMLE

Klasszikus Regénytár. A Révai-ék pompás gyűjteménye ismét három halhatatlan művel gyarapodott, melyek mindenike nagyszerűen fejleszti és kiegészíti az eddigi új sorozatot.

Dosztojevszkij: Szegény omberek-e, az orosz reálisták babéros költőjének egyik kisebb terjedelmű műve, mely azonban az emberi gyöngeségek és esottségsek szeretetteljes és színes kaleidoszkopját adja. A lélek mozgató erőt jobban és művészebben nem tárja fel senki Dosztojevszkijénél s ez a finom analízis az ő csuda-szere. Mint valami bűvös balszalmán úy kenő be szemünket a mellátnoki olajával és mi úgy látjuk, amint a költő diktálja nekünk és úy sajnó a szívünk, amint az övé liktellett.

Stendhal: A Pármái Certosa. I. II. kötet. Stendhal ma még fősólt, hogy csak úy 1880 táján kezdí majd őt megérteni. És jóslata beteljesedett. Akkortájt zengte dícséretét Nietzsche és Taine s azóta hódította meg világszerte az előkelőbb ízlésű olvasó közönséget. Hódító útjátban igen nevezetes stáció a Pármái Certosa (1839) melyben a Napoleon utáni időkkel, a Metternich iskola diplomatáit, az érzelmeik és magas szellemi műveltség harcát vivó ifúságot, a csupa erőforrás és passzívitás között megdő szenvedélyes szerelmes történet festi le utólréteket.

Balsace: a modern regényírás utóva a Pármái Certosáért az eszmei litteratura főfömetterművének tartotta, míg Tain szerint Stendhalnál senki sem nyitotta meg a szemeket jobban az emberkönyvet, a jelen élet s a mult esztétiká számára.

Fogazzaro: Daniele Cortis. Fogazzaro költő és regényíró eszmeiségében. A romantikus iskola esztétikáinak híve, aki ma már az olasz irodalom legelőkelőbb reprezentatívái közé tartozik.

Flökelő hangja, finom megfigyelési s a mese érdekessége az, ami népszerűvé tette. Leírásaiban a lírikus dominál, aki szívesen nével el a hangulatban. Kortörténeti szempontból művei megbecsülhetetlenek, mivel a genialis íróval karöltve jár bennük mindenkor a megfigyelő, ésszerű tudós.

Fogazzarót nemcsak élvezzük, hanem tanulni is lehet tőle.

A Pantheon bönvei: A Pantheon négy főbb könyvvel szerepel, melyek mindenike mestermű, hogy mágyar talánba illessék.

Elizabeth v. Heyking: Szerelem, diplomácia és faházak című regénye tulajdonképen egy örol és diplomata barátának felesége között lefolyt szerelmi történet. De ez a történet a mese annyi csillogó szájjal van keresztül-kasul szőve, hogy rajta keresztül a diplomacia minden felelősségét, és egy író alaró fölélelem csendes tréféit szemből láthatjuk.

Heyking a női lélek és különösen a nő szerelmének sokoldalú megvilágításával, regényével edzés megérett vártott a sentimentális német irodalomban, amit megbecsülünk kell, annál inkább, mivel kvalitásai elsőrendűek.

Giuseppe Ballico: A legyőzött férfi. Az örjngő, a sántáni szerelem könyve ez a regény, melyet egészen megérteni elsősorban olasz temperamentura volna szükségesünk. Eév gazdák férj tragédiájával kezdődik, akit felesége és annak szeretője örültek házába zár egy talán még náluk is nagyobb gazember elmeorvos segítségével, hogy aztán a férjet teljesen kifosszák.

A férj barátja azonban elhatározza, hogy a bűnösököt üldözés és elégtétel szerz. Ehelyett maga is rabja lesz az asszonynak, aki miatt fiatal szép menavasszonyát elvágja és az előbbi szerető helybe lép. A többi olasz-mintára gyilkosság, törvényszéki tárgyalás — halál.

Az erkölcsi érzéküket bizony nem nagyon elégti ki ez a regény, de furcsa össze-visszaságában és küszáltságában is egy számos tehetségű író talentumáról nyújt perspektívát, amit megismernünk érdemes volt.

Henry Bordeaux: Egy tisztességes asszony. A francia külvárosi élet regényét kapjuk, ahol az ösvölök szordalmas fiskális férj helybeli nevetség lesz sikerei révén s próciájával válik annak az asszonynak, aki se nem szebb, se nem jobb, mint a felesége, sőt mélyen alatta marad.

Az asszony a csalárra rájön s hős családúik jó hírnevét megvédi: hősiessen hallgat. Ebbe a hallgatásba azonban majdnem bepusztul, míg véstől is a férj török meg s könyvtel beismerni, hogy feleségét és saíát nyugtalan lelkiismeretét megmente.

Bordeaux mestere az elbeszélésnek és alkotása irodalmi nivót jelent.

John Glasworthy: A gazdák férfi. Érdekesebb regény az utóbbi időkben nem igen jelt meg nálunk. Minden sora lebilincselő és mély nyomokat hagy olvasója lelkében.

Glasworthy a Dickensék iskolájába tartozik, akinek nem tudjuk mit méltányolunk jobban: a lélekelemzési, az elbeszélési, vagy a mesteri felépítést.

Harmónikus édségbe lendül nála minden művészi kedély, mint valami jól megépített angol ház nál, ahol semmiféle felesleges, minden praktikus és mégis minden — szép.

Ditthey: Emlény és költészet. Ez a kiváló munka a Franklin Társulat Ember és Természet című sorozatában jelent meg, hogy ezt a komoly vállalatot az eddigi értékek mellett, újabbal bővítsék ki.

Ditthey az irodalom felől közelíti a pszichológiához s az irodalmi megértéshez az emberi lélek mélyrétegeiből indul ki. Írói arcképet bázis finomságban és mélyebben a Helderlin és Novalis-esszék emelődnek ki, melyek a belső életetés orvétel és a plasztikus megjelölés hatallmával nyomódnak az olvasó lelkébe.

Plato szerint a művészet utánézés hatalmával nyomódnak az olvasó lelkébe, mert olyan utánéző és utánalkotó erőt van, hogy sokszor a genialitású emelkedik.

Filozófiai írók Tára. A Franklin

Társulat sok és értékes kiadványai között, talán legbüszkébb lehet a Filozófiai Írók Tárháza, melynek kötetei felbőlték a boldogulás egész irodalmát annak szűlt tésétől napjainkig. Ragyogó nevelő kötetjezeket egyes kötetek s a Franklin Társulat érdeme, hogy a filozófusok legnagyobb alkotásai, magyar nyelven, tudományos, megbízható fordításokban közközezen fordítottak.

Népszerűségüket misem bizonyítja jobban, minthogy a régi sorozat teljesen elfogyott.

Az új sorozat most indult meg, melynek 1 és 2 kötetét szerkesztette **Henry Bordeaux** — Idő és szabadság, valamint **Metafizikai értékek** című művei láttak napvilágot.

Bergson a fantázia nagy metafizikus, avinek filozófiája az élményen alapuló, saját lelkéből merítő tevékenység, melynél minden feloldódik a képzelet tüzében s melynek eredménye szükségképpen subjektív viláoképp.

Bergson filozófiájával a magyar irodalom sokat nyer s átültetését hálásan vesszük.

Papini: Krisztus története. A Magyar irodalom és kultura pünkösdjének legnagyobb eseménye Papini világhírű könyvének, a Krisztus történetének magyar nyelven való megjelenése. Tizenegy nyelvre fordították eddig ezt a rendkívüli munkát, mely magasan kiemelkedik a filológus, kritikai, vagy népszerűsítő Krisztus életrajzok töméből, — s csupán az olasz kiadás sazezerénél több példányban forog közközezen. A szinte páratlan siker titka az, hogy Papini megtalálta formálni Krisztusnak azt az alakját, mely az Isten-ember istenségét és emberségét egyaránt közel hozza szívünkhez és képzeletünkhez. Hívő és hiteltelen egyformán egy hatalmas varázskörbe von, ahogy a művészet, az etika, és az igazságkeresés eszközeivel sorakoztatja föl Krisztus emberföltét, de ugyanakkor melken emberi életnek állomását. Sokakhoz szól ez a könyv, mert egyszerű és keresetlen, az evanféliumok ihletéből táplálkozó. Papini írott képek

tesz elénk, hogy látásra ösztökéljen bennünket és hogy alkibben homályos sejtések és vágyak derengjenek, e falmetszött egyszerű régi írásokban élvezhessék a rálatálás örömet. Az örök Krisztus megindítóan mély és szép átélése Papini munkája, melyet Révay József fordított magyarra és Fülep Lajos látott el értékes bevezetéssel.

Luis-Frédéric Rouquette: A nagy fehér csönd. Az Athenaeum népszerű Kalandos Regényeinek sorozatában most jelent meg a második Rouquette-kötet. A magyar közönség hamar megkedvelte ezt a kintinó író, akit méltán tart a franciák Jack Londonjának. Ugyanaz a pompás mesélő, nagyszerű ember- és természetlétetés jellemző, mint amerikai társát, s ehhez járul még valami könyved báj és szenvedélyes lendület.

Rouquette a magas északra, Alakka hófödte tájaira, nagy fehér csendjébe vezeti az olvasót, s ennek az embertelen földnek elrejtett életét tárja föl előttünk. Kalandról-klandra vetődnek, a regény hősei, az aranykereső kalandor és hűséges kísérője, a magányos ember egyetlen társa: Tempeste a kutya. És a harmadik, aki velük tart, a lenyűdött, elbűvölt, képzeletben együttutazó eszűjuttató olvasó. A fordítás munkáját Kosáryné Róz Lóla végezte.

Tristan Bernard: A boxbajnok. Tristan Bernard tipikusan francia szellem. Ötletes, világos, kellemes beszédű, — merész, mindig izléssel, nyugtalan, de mindig mértékű tartó. Nicolas Bergere, a parasztkölyökből lett boxbajnok, az öröndöges szerencsés regénye is tele van ficánkoló elevenséggel, de a történet mégis a legszebb, legzártaabb szimétrában halad előre. A történet legfőbb rugója a véletlen, melynek játékos forgása lendíti a magasba a hőst; de a véletlenek e sorozata nemcsak az író jókedvének szüleménye, hanem komoly sors, mely szerencsés választottjait lökdösi jobbra-balra, végeredményben azonban mindig előre.

Amateur-kiadványok
Hangay Sándor: Csaba útján csillogó porzik. Pammer Imre festőművész illusztrációival, mellített papíron, számozott példány. Ára: 100.000 korona.

Athenaeum-kiadványok
Tabéry Géza: Szarvasbika. Regény. Ára: 56.000 korona.
Papini: Krisztus története: Ára: 126.000 korona.
Louis-Frédéric Rouquette: A nagy fehér csönd. Regény. Ára: 31.500 korona.

Tristan Bernard: A boxbajnok. Regény. Ára: 28.000 korona.

Pantheon-kiadványok
Glasworthy: A gazdák férfi. Regény. Ára: 56.000 korona.

Henry Bordeaux: Egy tisztességes asszony. Regény. Ára 28.000 K
E. v. Heyking: Szerelem, diplomácia és faházak. Regény. Ára: 35.000 korona.

G. Ballico: A legyőzött férfi. Regény. Ára: 35.000 korona.

Révai-kiadványok
Fogazzaro: Daniele Cortis. Regény. Ára: 70.000 korona.
Stendhal: A Pármái Certosa I. II. Regény. Ára: 140.000 korona.
Dosztojevszkij: Szegény emberek. Ára: 21.000 korona.

Emerson: Essayk. Ára: 49.000 K.
Finot: A boldogság tudománya. Ára: 56.000 korona.
Maculay: Tudósok. Ára: 42.000 K
Maculay: Nagy írók. Ára: 42.000 K

SZÖVEGES KÉPES

Rovatvezető:
Nyáry Andor.

A meddő magyar Operaház

Írta: Polgár Géza.

Ebben az országban senki sincsen azon a helyen, ahová hivatalossága predesztinálja. Van, akit a sorsa *lőjebb* tett, mint ahová való és van, aki *lejebb* került, mint ahová illenék. Nem mai keletű ez a megalapítás, csak kikívánczok a nyilvánosságra megint, mert ezer meg ezer ok van rá.

Többek közt az, hogy megint baj van az — Operaházzal, helyesebben, hogy az Operaházban még mindig immár hónapok, évek óta nincsen rend és mert az Operaházban csakugyan nagyon sokan nincsenek a helyen, ahová értékük szerint illenének...

Művész intézményről lévén szó, merem állítani, hogy száz ember közül aki az Operaház bajairól beszél, legalább is kilencven azt hiszi, sőt nyilván mondja is:

No hiszen, hát az is kunszt?! Az Operát igazgatni? Hisz azt én is tudnám!... Így beszél általában mindenki a színházakról és aki így beszél, az mind azt hiszi, hogy tökéletesen ért is hozzá és mivel mindezeket így hiszi, tehát tökéletes — lokus, akinek fogalma sincsen arról, hogy mit tesz az színházat vezetni.

Az Operaházról többek között az a baj, hogy ott van az a rettenetes nagy művészi, műszaki, adminisztrációs „ársúlal”, amelynek a mindennapi kenyerre megkeresésért volt idő, hogy *hétenként csak négyszer tartottak előadást*, a többi három napon pedig — „közönség híjján elmaradtak az előadások”.

Ez azonban csak átmeneti baj volt: a vezetőség ezzel akarta elérni azt, hogy a *méregdrágán adminisztrált színház* kevesebb költség terhelje.

Sokkal kisebb pesti színházak, a vidékiek különösen, azaz is megpróbálkoznak, hogy — *újságúri és delutói* előadások helyettesítve val — *hétenként nyolc-kilenc* előadást tartanak s a mi Operánk vezetősége az előadások *csökkentésével* vélt a bajon segíteni.

Pedig *Wlassics* Gyula bárónak, mielőtt főigazgató lett és bukottan távozott, bőségesen lett volna alkalma ahhoz, hogy kitanulmányozza a színházvezetés minden csinát-binját, hiszen hosszú éveken át a szegény nyomorult vidéki színeszeti ügyeknek ő volt a minisztériumi referense, majd felügyelője és végül, hogy ott hagyta a minisztériumot, jó ideje ő lett az állami színházak közszeretében álló

főigazgatója. De maradása nem volt, mennie kellett.

A régi közmonddás azt tartja, akinek az Isten hivatalát át, annak megadja a hozzávaló észet is. Merem állítani, hogy ezt a közmondást csakis valami *állami hivatalnok* találta ki, mert ha ez a közmondás rá is illik az állam akármelyik hivatali főfunkcionáriusára, *semmi esetre sem lehet azt színházigazgatókra alkalmazni*, mert mindent, de mindent el lehet vezetni „szabályzatok” szerint, csak a színházat nem.

Amikor *Wlassics* báró a vidéki színházak ügyét inézte, akkor is csak a jó meleg, kényelmes hivatali szobájában ülve „aktaszertzen” intézte a színházak sorsát és sem ő, sem akármelyik elődje *soha életében nem ment oda megnézni, hogy mit csinál voltaképpen az a kis vagy nagy vidéki színházgato*, hogyan szerzi be az előadandó darabokat, hogyan szervezi a társulatát, zenekart, hogyan osztja ki a szerepeket, mi történik a próbákban az előadás alatt, a nézőtérben, a kulisszák mögött és mi történik a színeszek életében, mik okozzák az úgynevezett színházi *élet* intrikáit, mitől eled, vagy lohad a színesznép körül a jöködu, mi az az *előzés* mi az, amitől a színész a tűzbe menne a direktoráért és mi az, ami úgy elkedvetleníti és komédiánsnépet, hogy ebbe az elkedvetlenedésbe könnyen beletröki a legarravalóbb — direktornak is a bűszája.

Szóval ezeknek és még vagy ezerféle más próbált és nagyobb „ügynek” az ismerete nélkül, *hivatalos ranglétrán* föllemelkedve, nem lehet színházat vezetni. Aki színházat akar vezetni, annak *még kell ismernie a színház körül remegő élet millióféle kis és nagy tükért*, mire mind csak úgy lehet rájönni, ha az ember — *báztis* hoz magával ennek a sok mindennek a befogadására és amellettt ellentmondást nem tűrő *elhatározottsággal, judiciummal, hozzáértséssel, talentalummal* is rendelkezik ahhoz, hogy mindenkit a maga helyére állítson. Kellőképpen foglalkoztasson, annak, aki rossz darabot hoz, úgy tudia megmondani hogy rossz a darabja, mintha azt mondaná neki, hogy jó, a színészeivel úgy tudjon bánni, hogy azok azt hiánykék, hogy az ő kívánságuk teljesül, amikor a direktorok teljesedik és végül jó kedvvel, jó darabokat, jó előadásban hozzon színre úgy, hogy a közönség örömet menjen a színházba és *ne sajnálkozzából*.

Most például ott tartanak az illetékesek az experimentálással, hogy megint *olyan emberre bízták az Opera igazgatsáit, aki nyilván*

nem ért a dologhoz. Radnay Miklós az új direktor, akinek az volt az első operai igazgatói ténykedése, hogy *külföldre ment meg tanulni, hogy hogyan kell majd vezetnie a budapesti magyar királyi Operaházat!!*

Megáll az ember esze ennek az eseménynek a láttára!
Hiszen a mi Operánknak tudvalevően, akármennyire szidták és szidják is, értékes *művészi kultúra* van, amelynek során *Erkel*en, *Meiser*en *Nisich*en, *Besztyai* produkált már sok olyasmit, amire *mián büszke lehetne akármelyik külföldi operaház*. Már csak említt is oklatan és meddő a külföldi tanulmányát, nem szólván annak rengeteg költségéről.

Ha mindenáron tanulni akar a tanonc-direktor (lég szomorú és szegénytelen, hogy az ötvenéves Operaház tanoncokkal kísérletezik), akkor elég, ha egy hónapot tölt egy-egy jól kismezett vidéki, vagy akár pesti direktor mellett, hogy lássa mindazt, ami a színház körül történik és hogy végigéltje a színházgató életét és hogy tisztába jöjjön azaz: *mihez kezdjen azaz a mérhetetlen értékű, hatalmas anyaggal, ami a kezébe, a hatalmába került*. És itt számont kell vetni azaz, hogy az Operaház világhírű zenekara a leggyógyosabb bázis a munkájához. *Karmesterek, szolistas, kórus, pallett, művészi személyzet*: olyan áll a rendelkezésére, hogy akár két operaház számára is elég lenne, csak tudjon velük bánni és legyen tudása ahhoz, hogy kit hol, hogyan foglalkoztasson.

Ha mindenkit a maga helyére állít, — a szükséges elemeket egyenlőségük és művészi értékük szerint osztja munkából, a fölölfelegeseket kigyomlálja, — a *fejlesztettség* számúzi, — a maga izmos energiával és *céltudatos celeritással* munkába fog és *do-gozik és dolgoztat* és ha kell, az igazgatási székében ülve az asztalra csap és megmondja — *ball-ják meg odafent épp úgy, mint odafent* —, hogy a magyar kultúrának ezt a verejtékesen megpén-giával *azt a leltárát is megváltalmazni*, munkatársainak és a nagyközönségnek a gyönyörűségére, akkor a *helyén van*, amelyet meg is kell tartania.

De még ma is, ennyi hónapi vergődés, aktázás, rendezettség, felmondólevélzés, titkolózás, és ami a leglehetősebb, — *állami-lag néhezített szernek* hivatali *hözeg*ek és egyéb *funkcionáriusokkal való anhézés* után is csak ott tartani, hogy részben szerződésnélküli tagokkal, B-listától remegő kórossal, külföldre

gravitáló zenekarral kapkodni és kísérletezni, ez már *lőbb mint könnyelműség*, ez már *veszedelmes játék* az ország egyik legdrágább kultúrkincsével.

Hosszú betegségnék halál a vége. Injekciók itt nem használnak, hát hagyják abba a meddő próbálkozásokat és *tessek dolgozni!*

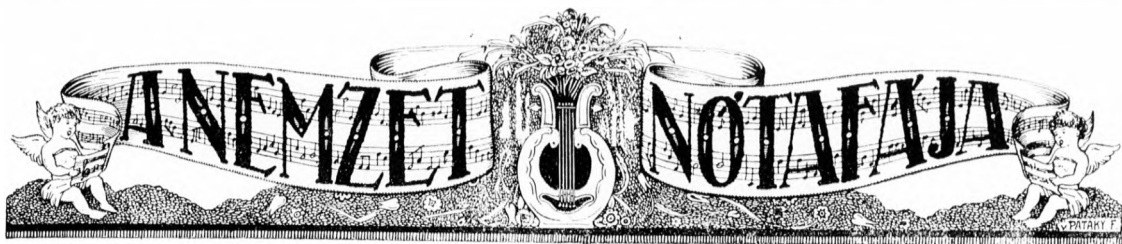
Az embereket jól meg kell válogatni, aki nem odavaló és *hasznavehetetlen*, azt tessek elküldeni, aki arravaló, azt tessek jól megfizetni, a munkájának művészi teljesítőképességének értéke szerint, hogy tudásának száz százalékát adja és *adhassa oda annak az intézménynek, amely az illető megáldhatóságát gyönyörűsége teszi*. Mert aki a maga helyen ragyogtat-hatja istenadja tehetségét és az anyagiakon felül mindnap megkapja a maga erkölcsi elismerését is, annak kettős gyönyörűsége a munka. De másnak is, aki a színház embere. Ha a direktor a szép diszlethezért olykor megdicsérsi az egyszerű dekorátort, vagy egy jól sikerült fagott szólért a *lag listát, ez éppen olyan fontos direktori tevékenység*, mint amikor kezelt csókol a hermelines primadonnának, vagy bókot mond a tenoristájának *De viszont tud-e lenni velük szemben „irgalmatlan”* is lenni, amikor annak itt van az ideje. Mellest még mondom: *ha a tag jól érzi magát*, sobamem kerülhet erre a sor. *Sétáló tagokra* pedig nincsen szüksége szézeny országunk még szegeyebb Operaházának. De akinek szerződése van, azt tessek jól *biztosítani*. Ha a maga helyén alkalmazta: *örömet onodi magát kibiztosálni*.

És... vizsgálja meg önmagát, vajjon van-e mindehez ereje és képessége. Ha igen: *hajtsa végre ezt az operációt*, ha nem, akkor *hord az nyilvános igazgatásához*.

Mert megint csak tovább küzdödni úgy, mint eddig, meddő fáradozás, sőt több ennél: *bán!*

A Renaissance-színház elmúlt szezonja

Vezetőségének nem voltak nagyvratórnó szándékai, de kétség-telen, hogy *Bárdos* a színházvezetés mai nivóján físzelvenemelt gondos, gyvakran érdemes munkát végzett ebben a színházi ebben. Idegen darabjaiból nehányat a pikantériák kedvelőinek szánt, de hozott irodalmi, érdekeset is s ő mutatta be a pesti közönségnek *Gérardyt*, aki a szezon ünnepeit drámaírója lett. Egyébként pedig — meg az őszel előadott egy Ibsen s egy Strindberg-dramát, de ezekkel valójában nem demonstrálni, küzdeni akart, —

Rovatvezető: Farkas Dezső

Turán himnusz.

(A Turán Regőscsoport műsorából. — Előadási jog fenntartva.)

Ünnepélyesen.

Szövegét és zenéjét szerző: **Farkas Dezső.**

1. Fa-junk ő - se Is - ten Te áld meg Tu - ránt, Ki vész - ben, vi - har - ban küzd i - dők so - rán. Ve -
2. A fel - sé - ges Is - ten di - cső kar - ja véd, Ma - gas - ból a szó - zat zeng - ve száll fe - léd: A

rej - ték - kel áz - tat - ja ő s, szent rögét, Sza - bad - sá - ga magvát hint - ve szer - te - szét.) Tu - rán né - pe éb - red, Az
szűkkeblű gőg vá - ra majd por - ba hull S a földgömbön ál - tal esz - me láng - ja gyúl.)

éj már le - jár, Ragyog majd a légben De - rüs nap - su - gár, A bú - bá - nat el - múlt, Nyo - mán száll - va jó: A

tisz - tult, a fé - nyes, Vár - va - várt jö - vő!... Tu - Vár - va - várt jö - vő!... Vár - va - várt jö - vő!...

Három a tánc!

(A Turán Regőscsoport műsorából. — Előadási jog fenntartva.)

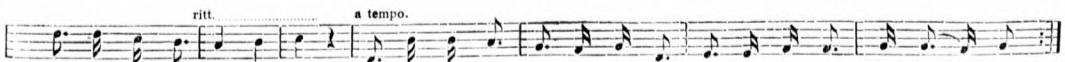
Lassu csárdás.

Szövegét és zenéjét szerző: **Farkas Dezső.**

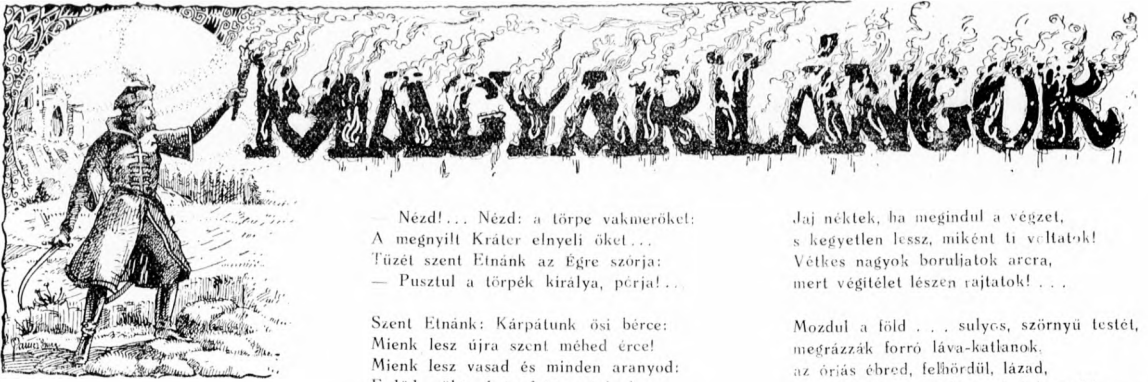
1. Há - rom a tánc még e - zu - tán! Mért i - de bú s ke - ser - gő? Dal - ra le - gény,
2. Mély a Ti - sza, mély a Du - na, Mesz - sze hi - res a tá - - ja, Szár - nya - it a

dal - ra le - ány, Szebb a vi - dám jö - ven - dő! Él - jen a hon, él - jen a dal,
ró - na fő - lött Csil - la - gos ég ki - tár - ja. Üzd el a gond ren - ge - te - gét,

Hon - fi, meg a hon - le - ány, Áld - va le - gyen száz - sor e föld, Zeng - jen a dal ha - tá - rán!
Raj - ta, vi - gadj a hon - ért; Ér - te ha kell, ont - son a szív Hő - si csa - tán pi - ros vért!

A magyar Etna

Irta: Szegegy László.

Midőn a mélyből feltör a lava
Van-e hatalom, mely útját állja.
— Sebzett lelünk lavája törj elő
Pusztuljon minden törpe vakmerő.

Tűzhányó volt sok ezredév előtt;
Láva fedte a szirtes hegytetőt.
De öntözte sok-sok égi permeteg
És csirába szökött rajt' a rengeteg.
Látott azóta sok derűt, borút;
Isten font rá erdőből koszorút...
Most fellegekbe fúrja vén fejt;
Villám cibálja havas üstökét!
De havas leple most is látat takar,
És Kárpát hegységnek hívja a magyar...
Szent Kárpátunk! Szent típott magyar Etnánk!
Bukásod szörnyű szégyensorsot vet ránk!

Árpád-látó szent szirted tetején
Magyar sasoknak büszke lakhelyén:
Torzlelkű törpék vertek új tanyát
És pusztítják a sasok otthonát...
„Hol a sólyom is csak félve járt előbb:
Csipogva fűrűk a szemtelen veréb...”
Hol Árpád vívott véres diadalt,
Hiénák üvöltnek győzelmi dalt...
Hol magyar sasok szeméből kelt a nap-
Orzott prédára most a cseh héja csap!

Torzlelkű hitvány boszorkosdj; törpék:
Magyar Etnán a cimert összetörték...
Honszerző Árpád tulurzárnys szobrál,
Mely koronázta Kárpát büszke ormát,
Orhelyéről gazul a mélybe dobták,
És minte oláh és cseh szobrálk!...
És háromszínű büszke lobogónkat,
Mely egybefűzött hegy és völgylakókat...
Leköpdösték... gazul sárba tiporták
A balkánföldi börtüszőjű gurkákat!...

De hallgá csak: mi az? Mi zúg az Éjben?
Mi morajlik az eltiport Mélyben...?
A magyar Etna éled ott alatt...
Megmozdul sok-sok néma ősi hant...
Tüzek élednek... haragvón zúgnak...
Összefogóznak... tűzvészé gyúlnak!
Láng sístereg... a Mélység háborog...
Felszínre törnek elmult századok:
Isten lelkéből zúgó őserő:
— Reszket most minden törpe vakmerő!

Szikkák hasádnak... a Kráter nyílik...
Haragos lángra felcsap az Égig...

— Nézd!... Nézd: a törpe vakmerőket:
A megnyílt Kráter elnyeli őket...
Tűzet szent Etnánk az Égre szórja:
— Pusztul a törpék királya, pörja!...

Szent Etnánk: Kárpátunk ősi bérece:
Mienk lesz újra szent méhed erce!
Mienk lesz vasad és minden aranyod:
Erdőd, völgyed és futó patakod...
Mienk sok-sok csodás tengerszemed:
Uj harcra hívó ősi szellemed;
Mienk mélységed, mienk magasságod:
Szent ébredésed, merész álmódosod?
Mienk a fűtőd, dalod, nevetésed
És mienk, ha kell: büd és szenvedésed!
... Sasok röpte... a visszhang... mind mienk:
A pástorsip, mely sírva száll felénk;
A villám, mely fölötted sustorog;
A mennydörgés és minden fégytorok:
Mienk minden, mely együtt tesz Hazát:
Mert mienk volt egy ezredéven át!

Mozdul a föld...

— Földrengések ezredéje

Mozdul a föld... súlyos, szörnyű testét,
megrázzák forró lava-katlanok,
az óriás ébred, felhőrdül, lázad,
reszketetek most korcs hatálmások!

Hol van erőtök dölyfös parancsa?
Bűbő, bilincs, az ágyúk „engere”
Uraj kik vagytok a világnak,
miért nem szálltok harcba ellene?

Kik jogot, békét esallán mértetek,
a pénzrel tudtok mindent megfizetni,
rablolt kincseid véres aranyával,
próbáljátok őt megvesztegetni!

Előttetek meghajolt már minden,
a levegő, a tenger habjai,
s ép a földet mi szelidnek látszik,
nem tudjátok meghajlítani?

Szilárdan áll a győztes hadatok,
mikor népek szent rögére léptek?
Béklyót verni tudtok-e a földre,
mit bitorul darabokra léptek?

’Gy mertek ti osztzkodni testén?
Hogy meritek tépni, marni, vájni?
Ha majd egyszer megújna az őrnás,
hogyan tudtok vele szembeszállni?

A fensőbbség végtelen hatalma,
vak önteltség csak, léha heneccés,
szarnok törpék torz hivalkódása,
beszédnek sok, de tettekhez kevés!

Erőtök gonosz, meddő cröszak,
győz azon mi hitvány, emberi,
de megtorpan a végtelen előtt,
melynek sorát szent Törvény rendel.

Jaj néktek, ha megindul a végzet,
s kegyetlen lessz, miként ti veltátok!
Vétkes nagyok boruliatok ardra,
mert végtélet léssen rajtatok!...

Mozdul a föld... súlyos, szörnyű testét,
megrázzák forró lava-katlanok,
az óriás ébred, felhőrdül, lázad,
reszketetek most korcs hatálmások!...

Remsey S. Sándor. 1925.

A vén varju

*Fölttem súlyos, terhes szürkeség
és mintha a földre lapitna
a végtelen karjú, kerek ég:
élettelen, fojtó a tájék
s állok gyökérbe verve, mintha
valamit vörnék, valamit vörnék.
Lomha szárnyal, csapkodva evezőn,*

*az ólmos légen át alászáll
s megül a fáradt, hőlepte mezőn,
— lehér havon fekete árnyék —
szemtől szemembe csúfol: kár, kár.
hát mire vórsz még, hát mire vórsz még?
Meredten elnéz a bölcs, vén madár,*

*még sem rid, szárnya se rebben;
lenne akár a tél, akár a nyár,
közömbösen csak egyre károg:
Kár, kár... S én szomorún, esetlen
hát mire várok, hát mire várok?
Unott szeme orákulumtalan,*

*hogy elborong komor merően
a százesztendő varjú s untalan
csuifodáros rekedten károg.
... Nagy átok sir a levegőben...
és én csak várok, csak várok, várok.*

Haraszthy Lajos.

Gyermek emlékezz!...

Gyermek, emlékezz a te hős apádra
... Elvezért s szivéből a te véred hullt.
Együtt harcoltunk sok nehéz csatában —
Panaszos szivemben újra él a Mult.

Láktetett bennünk a magyar honfivér,
Ott védtük a Hont a Kárpátok alatt,
Lövészárók volt az örökös tanyánk:
Átyád pihenni örökre ott maradt...

Emlékszem, „Gyermekem” e szóval hall meg.
E szóban több volt, mint tépő fájdalom.
E szóval féltett téged és talán már
Látta Hazánk a bús ravatalon...

Ó, tekints testvér szenvedő Anyánkra.
Rombadólt Hazánk fölött az ég setét...
„Gyermekem” ... hallga... atyád ez éjszakán
A romok fölött siratja gyermekét.

Közegészségügyi problémák

Írta: dr. Atzél Elemér, min. titkár, főorvos.

I.

A világháborúnak Magyarországra nézve oly katasztrófális befejezése, egyben pedig maga a világháború is, retentó pusztításait emberekben és javakban rendkívüli feladatok elé állította a társadalmat.

A legnagyobb mértékben történt pusztításokat helyreállítani, a feloldott életviszonyokat normalizálni, tenni a folytatni az evolúció nagy művét, ahol abbamaradt, — oly feladat, melyet csak az összes erők koncentrációjával, a megcsökkent személyes és gazdasági energiák teljes felhasználásával lehet megvalósítani.

Az utolsó évek tanulságai arra mutatnak, hogy a nagy megrázkódástól ideje immár letűnőben van s minden tőren megkezdődhetik a megfontolt ujjaépítő munka. A magyar élet problémái ma már hígadtabb megítélés tárgyává váltak. E tisztultabb légkörben egymás után jönnek létre kísérletek, megoldani azokat az alapvető kérdéseket, melyeket már az 1914. év előtti korszak is lényegesenek ismert el, de amelyek csak akkor váltak igazán sürögőssé és fontossá, midőn a világháború után beállott nagy változások a gazdasági, szociális ellentéteket és problémákat kiéleztek s a viszonyok alakulása parancsoló követelményként hozta magával a megoldás szükségességét.

Igy többek közt lassan megoldásra talált az egész magyar életre alapvető jelentőségű agrárreform, mely a szociális elégtelenséget van hivatva kiküszöbölni a nemzet leghatalmasabb erejé rétegeiből: a kisgazda társadalomból. S ha történnek is hibák a sietős törvényhozási és végrehajtási munkálatok folyamán, kétségtelen, hogy hatalmas erejű új erőforrások nyílnak meg az új törvények által, — oly erőforrások, melyek megújítani vannak hivatva nemzetünk meggyengült erőit.

Az agrárreform, a földosztási törvények azonban magukban veve még nem hozhatják el a nemzeti reneszánszot, hanem melléjük más — új törvények s alkotások.

Az ország legfontosabb, legnagyobb számú rétegét kultúrában is emelni kell még pedig úgy szellemi, mint fizikai kultúrában, s a földosztó törvények csak a gazdasági bázist adják meg a további munkához, melyet a törvényhozás-

nak és kormányzatnak kell elvégeznie. Különösen nagy jelentőségű lesz a kulturmunkában azoknak a törvényeknek, melyek a falu egészségügyének előbbrevitelét célozzák, mert hiszen a gazdasági tevékenységnek minden létezője közül legfontosabb eleme a munka, amelynek intenzitása a fizikai vagy szellemi munkás többé vagy kevésbé kedvező egészségügyi állapotától függ. Hiábavaló minden gazdasági törvényhozás, mely a leghelyesebb rendszer mellett jut-tal földet az arrautalt rétegeknek, akkor, ha azok az egészségügyi viszonyok, melyekben a mezőgazdasági munkások, illetőleg még a mindössz gazdák is, (szóval a „falu”) selymoldnak, lényegesen meg nem változnak. A falu egészségügye már a háború előtt is igen sok kívánivalót hagyott hátra s e bajok szükségzerűen még csak fokozódtak a világháború fizikai pusztításai, a népbetegségek (tűdővész, nemi bajok) háberűs elterjedései által. Segíteni kell mindezeket akkor, ha azt kívánjuk, hogy a mezőgazdasági osztály és ennek tevékenysége a mezőgazdasági termelés, valóban a megújodás teremtő legyen a nemzet egész számára.

Am nemcsak egyoldalú szempontból, nemcsak egy réteg szempontjából beszélünk, hanem vessük tekintetünket a városi lakosságra is. Ezek szempontjából is szükséges a közegészségügynek az eddigienél fokozottabb védelme, — noha a közegészségügyi törvény: az 1876. évi XIV. t. c. erdemnevei aránylag a városi lakosság szempontjából a legkedvezőbbek. Am a háború pusztításai városaink életében is nagyon érezték. A háború következményeként beállt nagy változások (a lehetetlen lakás és keresleti viszonyok) a városi lakosság egészségügyét is erősen visszafeléztették. Ma már nemcsak a falu egészségügyére szorult fokozottabb védelemre hanem a városi is: a városi lakosságnál s kivált a sok szenvedésen keresztül intellektuális osztályé is. nemcsak a falu egészségügyére javítani törekvünk, melyek a magyar egészségügyi igazgatást fejlesztési, kiépítési, igényeknek. Bármennyire tudatában vagyunk is annak, hogy 1867-től kezdve a magyar egészségügy rohamos fejlődésen ment át, kivált az 1876. évi XIV. t. c. rendelkezései folytán, mégis örömmel kell üdvözölnünk azokat a reformszemeket, melyek az eddigi rendezés hiányait felismerésük alapján — pótolni, a hibákat megjavítani ohajják. Megfelelő egészségügyi törvényhozással és megfelelő egészségügyi közüzemmel — ami a lefelebb panacea — kényszerűsnek mutatodani a közeljövő egyik legfontosabb kérdését: a produktív embererő fenntartásának, illetőleg pótlásának kérdését.

II.

A háború legnagyobb és legnagyobb kárának elsősorban azt a hatást kell tekintetünk melyet a születések számának csökkentésében, illetőleg a halálozások számának csökkentésében, illetőleg a halálozások számának fokozásában látunk. (Mint Buday László „Magyarország közlekedés-eveit).

A hősi halált halt dolgos kezek hiányát ma már megérzi az ország közgazdasága, de a produktív munkaerő igazi munkahiánya csak akkor lesz különösen éreztető, midőn a normális gazdasági viszonyok beálltával a lefokozott termelés egyre több munkás kéze fog igényt tartani s az elmaradt szaporodás a produktív munkát végzők sorát éreztetően meg fogja riktítani. Buday számítása szerint 1934-ben 931.000 főnyi lesz a produktív népesség csökkenése, tehát mintegy 9%-a a normális idők egész produktív lakosságának (15-60 év).

Rendkívüli kárt fog e helyzet okozni gazdasági életünkben: eltekinve attól, hogy nemzeti erőnk, expanzivitásunk is lényegesen csökkent. Gazdaságilag fölért azért fog a népesség csökkenése bajokat okozni mert hasonló arányokban fogja e bajt sújtani Európa más, a világháborúban részvett nemzetét is. A háború következtében elmaradt születéseket egyelőre csak megfelelő közegészségügyi politikával, megfelelő egészségügyi törvényhozással és kitűnő egészségügyi igazgatással pótolhatjuk. A népesedési politika leelőzve több eszköze a halálzási arányszám leszorítása.

Németországban 1871-1880 általánosan 1000 lélekre 28,2 halotzaszám jutott. Az 1881-1890 években 25,1, az 1891-1900 években 28,2, az 1901-1910 években 18,7, az 1911-1920 években 18,4, az 1921-1924 években 14,9 a halálzási arányok.

Ausztriában ezek időszakban a halálzási arányok 31,5, 29,5, 26,6, 23,4, 20,3 voltak.

A javuló egészségügyi viszonyok Magyarországon is hasonló depresszió eredményezték, de természetesen nem annyira kedvezőt, mint Németországban, hiszen az egészségügyi fejlesztése elsősorban az általános kultúra kérdése, az általános kultúra terén pedig, sajnos, Németország messze előttünk halad.

melytől fogva hazai egészségügyünk jobbrafordulását látjuk.

Lényeges jelentőségű tehát mindaz a tevékenység, melyet a magyar állam a közegészségügyi emelésére fordít, különösen akkor, ha figyelemre méltatjuk népességünk és közegészségügyi statisztikáink néhány aktuális adatát (Kovács Alajos statisztikai adataiból). A háború előtt a mai területen átlagosan évenként 263 ezer gyermek született élve (1000 lélekre 35,2). A háború után az élvszülettek száma fokozatosan csökkent; legnagyobb volt 1920-ban (258,751) s ez a szám fokozatosan lecsökkent 1923-ig (239,152 főre). Az arányszámok a népesség több, mint 5%-os szaporodásával még jobban romlanak, 1920-ban 31,4, 1923-ban már csak 29,3 a születési arányszámok, sőt az 1924 év tizenegy, ismert hónapja alapján valószínű az, hogy a születési arányszám a 27-cel meg nem haladja. Mindez, nem csak a kedvezőtlen gazdasági viszonyokat, de a népérő fokozatos csökkenését is mutatja. Kedvező jelenségek kellene ezzel szemben tekinteni a halálzási arányok csökkenését. A háború után a 174.000 főnyi bekelettel helyett (1000 lélekre 23,3) apadtak látunk, úgy hogy 1920-ban és 1922-ben csak 21,4 a halálzási arányok, 1924-ben 19,5, — ellenben 1924-ben újabb emelkedést kell látunk, t. i. 21 ezreket. E jelenség okával tévesen gondolnánk egészségügyi viszonyaink javulását, minthogy az ok tisztán csak az, hogy mostani népességünkünkben a halálzási arányok kitett gyermekkor sokkal kevésbé van képviselve, mint a háború előtt. Tehát csak a népesség korösszetételének megváltozása idezi elő ma a halálzási arányszámok látszólag kedvező megváltozását. Ezzel szemben azonban vessük tekintetünket az elérhető csecsemőhalandóságunkra s meg kell állapítanunk, hogy rendkívül elmaradtunk a nyugati kultúrnépektől. Magyarországon minden 100 gyermek közül egy éves kora előtt elhal 19—29, míg a művelt nady államokban e szám 10 körül mozog. Sőt Norvégiában 5—6-ra is leszáll. Rendkívüli veszteséget szenvedtünk tehát elmaradott viszonyaink folytán a csecsemőhalalozás miatt, éppen úgy, mint, hogy produktív népességünkünk tizedel meg a gyermekkor emelkedő aránya. Míg a békeidőben 13,5% volt a gyermekkor halálzási aránya, addig ma e szám felemelkedik 16%-ra, noha már a háború előtt nálunk volt legnagyobb a gyermekkor elhalálzási aránya.

Mindezek az adatok teljes világhosszú mutatók közegészségügyünk kedvezőtlen helyzetét és parancsolóan irítják elő közegészségügyünk fokozott gondozását.

NEMZETI SPORT.

Rovatvezető: Dr. Mező Ferenc

Az ifjúsági testnevelés problémái

Hónapok, sőt évek óta folyik a per, hogy hova is építsük a nemzeti stádiont. Az egyik szakértő a Vörmezőt javallja, a másik a régi Löwverseny-teret tartja egyedül alkalmasnak, van aki kivinné Újpestra, sőt olyan vélemény is elhangzott, hogy vidéken, pld. Szegeden kellene fölépíteni. Durrogatják a puskaport, folyik a harc, mintha bizony ez lenne a magyar testnevelés legfontosabb kérdése. Pedig éppen most jött a hír a prágai olimpiai kongresszusról, hogy Budapest a legjobb esetben is csak 1926-ban lehet tekintetbe az olimpiai verseny szempontjából, de clább még győzedelmeskednie kell a szintén aspiráns Róma fölött. A stadionra szükség lesz; a stádion jó, ha minél előbb elkészül, de addig, még fontosabb problémák várnak megvalósításra, a stadion építése nem lehet a magyar sport domináló kérdése.

Hányszor halljuk különféle vonatkozásban, hogy az ifjúság a jövő! Igaz! De az is bizonyos, hogy a mi jövőnk az ifjúságtól függ! Egészséges, erős, edzett ifjúság jóváteheti a mi hibáinkat... visszazserezheti, amit mi elvesztettünk. Am az egészség, erő, edzettség fölöttéit, ezek megszerzésének lehetőségeit nekünk kell megadnunk! A mi kötelességünk lehetővé tenni, hogy ifjúságunk edzhetje tüdejét, kariatát, lábát. Az első lépés megtétele: a tanulóifjúság sportolása intézményes szervezetet kapott, de csak szervezet! Ifjúsági sportpályák még nincsenek és az ifjúsági sport ezidőig csak a társadalmi sportegyesületek jóvoltából él. Am a vendégszéked nem terjedhet ad infinitum! Ifjúsági sporttelepekre van szükség, olyanokra, amelyek csak az ifjúság szükségleteit szolgálják. Nem a kényelmes, tribün a fontos, nem az elegáns, túkrós öltözék, hanem a tágas tér, a jó levegő, a mozgási lehetőség. A Karaitáh adéből elsősorban ifjúsági pályákat kell létesíteni!

A kultuszminisztérium testnevelési ügyosztálya programjába vette a kötelező intézkedéseink rendszeresítését is! Am tessék hegedülni, ha nincs hegedű! Lehet-e intézkedést tartani ha nincs fátéktér. Vidéken rendben lesz a dolgot, hisz mindenütt van a város szélén térség, vagy alkalmas réti, mező, de a fővárosban egész más helyzet. A katonaságban megvan a hajlandóság, hogy a Verme-

ző egy részét átengedje a budai iskolák számára. — s ezt a szándékot nem lehet eléggé dicsőíteni — de a pesti oldalon annál több a baj; ezidőig még nincs egyetlen játéktér sem, viszont a fővárosban 45 közép- és kereskedelmi iskola van! Tehát játéktérrel is kell létesíteni, még pedig sürdösen!

A játéktérek létesítésével régi hibákat, nagy tévedéseket kell jóvátenni. A Markó-utcai stádionium 700 névendőke az óráközökben egy jókora ebédli magyarázó udvarban van összehajszolva. Nem sokkal küllőb a helyzet a Bacsay-utcai gimnáziumban sem, sőt olyan intézet is akad, amelynek letelepedési udvara sinesen de elnyaral is tudunk, amelynek az udvarát — rium tenatis amicis! — szénaktárnak használják s az egyik néps budai realgimnázium (a II. ker.) tornaterem hiányában az utcán tartja a torna-óráit.

Addig is, míg az ifjúsági pályák és játéktérek elkészülnek — ami a legnehezebb felakarral sem történhetik meg máról holnapra — egyleteink bocsássák az ifjúság rendelkezésére pályáinkat, de gyakrabban, mint eddig és főleg szívesebben! Hiszen közös a cél!

A főiskolai hallgatóknak két nagy pályáuk is van, s szétforgászolt anyagi erőikkel egyiket sem tudják jó karban tartani, kellően felszerelni. Vajjon nem lenne helyesebb, ha a főiskolai ifjúság számára az egyik pályát — mondjuk a BEAC-ét — az állam teljesen modernül kiépítene, felszerelné és a másik pályát, a Műegyetemét — egyelőre! — a középiskolai ifjúságnak adná. Hiszen a kisebb pályákon (pld. a Postásokén) is több egylet trenirozik, a nagyobakban meg 6-10 egylet is oththon talál. Sorelem ezáltal senkit sem érne, de közös ügyünk: a magyar sport, a nemzeti testnevelés sokat nyerne!

A levente

„Levente” Az országos Testnevelési Tanács III. szakkibizottságának kiadásában megjelenő haviloyóirat, a Levente-egyesületek hivatalos lapja. Eddig nagy nehézségekkel küzdött, de a mind jobban terjedő érdeklődés és magának a levente mozgalomnak biztató fejlődése lehetővé tette, hogy ez a nemzeti szempontból nagy jelentőségű lap I. évi május 1-étől iz-

léses kiállításban, változatos tartalommal, 24 oldalnyi terjedelemben jelenjék meg. Előfizetése negyedévenként 18 ezer korona. Megrendelhető a kiadóhivatalban, Budapest, V. ker., Bathory uca 12. I. 8. A leventék zászlaja alá egyre többen sorakoznak és oda sorakoznak mindazon szaktekintélyek, akik tudásukkal, képességeikkel, szóval és tollal, szívvel és lélekkel, tettekkel már a múltban is munkálkodtak a Haza sorsának felvirágztatásán. Ezek az emberek jól ismerik azt a parlagot hagyott óriási területet — az eddig elhanyagolt iskolánküli területet. — tudják, hogy mily óriási erőlt rejt az magában, érik, hogy ezt a szunyadványt a lelki művelése és irányítása által fel kell ébresztetni, meg kell nemesíteni — különben marad minden úgy mint volt, a szebb nemesebb munka végzésére bívatott magyar erő a jövőben is ismeretlen, büzös vízekbe fullad. Már pedig amilyen a munka olyan az áldás: amilyen a nép, olyan a sorsa is. A nép a tömeg azokból az ifjakból alakul, akiket a legjobban esztelenen az elemi iskola IV. osztályának elvégzése után mindjárt elvett az élet. — Hol képezheti magát az ilyen ifjú, hogyan szerkezhet magának szélesebb látókört, magasabb műveltséget, szil-

lárd és erkölcsös világnézetet? Ezek nélkül pedig lehetetlen, hogy öntudatos, magyar öntudattal bíró, cselekvő, élő polgárává váljon az államnak és annak cselekvő szervesen beilleszkedjék. Látjuk, az ilyen tömeg előtt csak a kolompot kell rázni és az minden törve, zúzva, megdondolás nélkül rohan utána, és erejét akaratalanul is piszkos munkában felemészti. Ezt kell megakadályozni, az erőket kell helyes irányba terelni az által, hogy széles látókörű, tájékozott, művelt, öntudatos, kiforralt világnézettel bíró erkölcsös polgárokat nevelünk a hazánk: olyan polgárokat, akik ha kell a magyar öntudattól áthatva szívesen tünnek és engedelmeskednek, de ha kell ugyancsak a magyar öntudattól áthatva oda is futnak. Olvasáink figyelmébe ajánljuk a Leventemozgalmat. Már majdnem minden helységben megalakult a Levente-egyesület. Erdéklődjünk az olvasók és ajánlják fel képességeiket, tudásaikat. A Hazát szolgálják vele. Ahol pedig még nincs levente-egyesület, ott iparkodjunk a maguk részéről te adhatni, hogy az mind előbb megalakuljon. A Levente-egyesületek mindenkit szívesen látnak, aki a legesélyesebb is szaporítani, nemesíteni tudja a magyar ősrórt.

Az osztrák Tourist-Trophyról. Feledy Pál az osztrák T. T. absolut győztese. (Az Autó felvétele.)

MAGYARORSZAG FUTBAL-BAJNOKSAGA.

A két rivális, az MTK és a FTC az idén már másodszor csapatot össze; második mérkőzésük, egyben a tavaszi szezon utolsó mérkőzését, Magyarország futballbajnokságáért vívták. A küzdelem döntőtellen eredménnyel végződött, de nyomában vége-hossza nélkül vita keletkezett. Az MTK azt vitatja, hogy őt nem győzték le, tehát megvédte bajnoki címét és így új mérkőzésre nem köteles kiállni. Az FTC viszont azt hangsúlyozta, hogy az ősszel egy új mérkőzésben kell eldönteni, ki az országos bajnok. Kiváncsian várjuk az illetékes fórum, az MLSZ döntését, de már most megállapítható, hogy bajnoksapatunk álláspontra téves! Az MTK Budapest bajnoka, ezt a címet már nem lehet tőle elvitatni, de az országos bajnokságért még kell küzdenie, ezáltal történetesen a Budapest bajnokságában másodikként helyezte Ferencvárosi csapattal, de megtörténhetett volna az, hogy a szombathelyiekkel, vagy esetleg a miskolciakkal, vagyis az országos bajnokság elődöntőjének a győztesével, kellett volna a döntőmérkőzést megvívnia.

Az azonban bizonyos, hogy ez a mostani rendszer rossz! Budapest bajnokságáért 22, az országosért mindössze két mérkőzést kell játszani. A vidék sportjának fellendítése céljából helyesebb lenne, ha a budapesti és a 6 vidéki kerületi bajnok körmérkőzésben dönterék el, még pedig nem a jövőrosban, hanem a kerületi bajnokok otthonában, kit illet meg a büszke országos bajnok cím. Ezek a mérkőzések május-június havában kerülnének eldöntésre. Így talán megszűnnék az a fonák állapot, hogy az országos bajnoki címet kevesebbre értékelték, mint a „Budapest bajnoká”-t és a vidék sportjának a támogatása a gyakorlatban is meglenne.

Futballhumor. Az MTK-FTC meccs játékosai már a pályán vannak, amikor az egyik néző fölfedezi, hogy Orth nem játszik. Menten meg is kérdi az egyik MTK korifeustól:

- Miért nem játszik a Gyuri?
- Mert fúhúzódása van.
- Igen — jegyzi meg a szomszéd tribünhumorista — húzódozik a játéktól.

Javában folyik a nagy mérkőzés, egy kis MTK fölény mutatkozik. Két jóbarát, mindegyik másik klub híve, húzza egymást rendületlenül.

— Tudod-e, mit jelent ez: MTK, kérdi a kék-fehér barát.

- No?
- Ma tudunk, kikaptok!

Az FTC-ista lenyeli a pirulat, de csakhamar visszaadja a kölcsönt. Az FTC kerül felül és perceként át veszélyesen támad és közben centerhalja többször ki-cselezi az ellenfél játékosait.

— No most te mondd meg, mit jelent ez: FTC?

- Halljuk!
- Ferencváros tud, cicázhat!

Kolosszális teljesítmény. Dr. Labori Károly a MAFC tagja, a jubilans MAC iránt ezert tiszteletének oly módon adott kifejezést, hogy Esztergomból leutazott a MAC klubházáig. Tizenegy óra alatt 72 kilométert tett meg. Olyan teljesítmény ez, amely az emberi teljesítőképesség maximumának a határán jár s amely szinte páratlan az uszás történetében. Dr. La-

Az egri uszók. Az egri nők után az egri gyerekek írták be a nevüket a magyar történelembe. Bárczy, Bitskey, Szigrizt már nemcsak pesti riválisaitak szárnyalják, tuő de komoly ellenfelei a kontinens legnevesebb uszójának is. Csupa fiatal, továbbá fejlődés képes erő az amszterdami magyar reményességk letémenyesei. Talán éppen az annyszor lenézett „vidék” fog-

tik az utolsó békeesztendő atlétikai nívóját, (Forbath múlt évi rekordjával már kontinentális viszonylatban is nagy dobónak számít).

A. Leventék. A VI. kerületi iparos és kereskedőtanoncok évszázó versenyén 1200 levente lett bizonyosságot egy esztendő komoly munkájáról. Szabadgyakorlatiakkal pompás felgyelmeztségüknek adták tanujelét, de tornamutatóványaik és atlétikai eredményeik is clismeréremeltőak. Csak így tovább! Sic itur ad astra (et ad castra . . .)

Az amatőr-profi kérdés. Megjósoltuk: a prágai kongresszus lezajlott, de az egész Közép-Európa oly fontos kérdésben nem hozott határozatot, azaz, hogy mégis határozott valamit: azt határozta, hogy a kérdést illetőleg a jövő évi kongresszuson fog határozni. Nesze semmi, fogd meg jól! Mi pedig: a tiszta amatőr-sport hívei és a becsületlen profisport értékelői tőrhetjük fejünket, hogy milyen földalatti erők akadályozzák meg annak a lehetőségét, hogy a tüz és a víz ne pusztítsák egymást, amikor mindkettőre szükség van.

Hősi halottak emlékünnepe. Május utolsó napját hősi halottaink emléknapiárá avatták. Magyar sportemberek százával-ezrével áldozták életüket a hazáért. A Magyar Athl. Club minden évben nagyszabású versennyel hódol hősi klubtagjai emlékének. Vajon e versenyt nem lehetne a jövőben máj. 31-én rendezni? S a többi sportágak is nem rendezhetnének e napon emlékversenyeket? Mert megérdemelnék a nagyobbbrést idegenben porladó sportembereiseink!

Finis BEAC—BEAC finish. Az ősi forduló után meghúzták a lélekharangot az egyetemi csapat fölött és futbalkörökben, ki öszintén, ki szemforgatva sóhajtott: Finis Poloniae, illetőleg finis BEAC, vége a BEAC-nak.

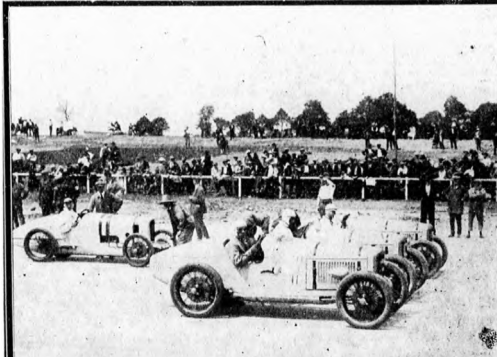
Jött a tavasz és a szimpatikus főiskolások olyan verral küzdöttek, olyan kemény finish vágta ki, hogy „kenterőben” benn maradtak az első osztályban. A magyaros BEAC finish megmentette őket a finistől, a végpusztulástól.

Az ibolya panasza

Letéptél. Kebliden
nyuszgom és hervadok,
Illatom árjában
kelnek bús sóhajok.
Irígyel féltnem.
Versenyre kel velem
jácint és gyöngyvirág
érettel szerelem . . .

En szegény áldozat
kék szirmom megremeg . . .
Kegyetlen női kez
tépte meg szívemet.
Mi lesz a jutalom?
Mit ad a hiúság?
Porba vet, eltapos
s jó majd egy más virág . . .

Dr. vitéz Szikra Dénes.

A Montlhéri megnyitási Grand-Prix startja. (Az Autó felvétele.)

Conellyt, aki gépével felborult, kivezik a Montlhéri-pályáról. (Az Autó felvétele.)

bori a magyar sportnak nagy dícsőséget szerzett. Mint hírlik, még ez évben megpróbálkozik a La Manche átszúsásával is. (A csatornát legelőször Webb angol kapitány úszta át 1875-ben. Vállalkozásához 21 óra 44 percre volt szükségé.)

ja visszazerezni az elvesztett magyar uszóhegemóniát!

Dobóatlétánk jó formában vannak. Bedő, Forbath $1\frac{1}{2}$ métert meghaladó eredményeikkel, Egri és Marvalics 42–43 méteres dobásaival Gyurkó 57 méteres teljesítményével már erősen megközei-

Közgazdasági szerkesztő:
NÉMETH JENO.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság, amelynek élén mint elnök Dr. Teleszky János közgazdasági életünk legkimagaslóbb egyénisége áll, vezérigazgatója pedig a biztosítási élet európai híru szaktekintélye Csergely Fodor, folyó évi június hó 25-én tartotta 1924. évi rendes közgyűlését, amely az évi nyereséget 1,806,058,603 korona, az osztalékot pedig 70,000 koronában állapította meg.

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R. T.

Helyi áruárúszabás I. rész B) szakasz. (A magyar koronában esedékes felkérttelek módosítása.) A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R. T. igazgatósága közli, hogy folyó évi június hó 10-étől további intézkedés a helyi áruárúszabási I. rész B) szakasz F) fejezet X. 4. e) és f) pontja alatt felsorolt áruk magyar koronában esedékes felkérttelek 100 kg-ként és naponként a 4. e) pont alatti árukra 150, a 4. f) pont alatti árukra 300 magyar koronára módosul.

A Magyar-Francia biztosító részv. társ. I. évi június hó 15-én megtartott rendes közgyűlése elfogadta az igazgatóság azon javaslatát, hogy a mutatkozó 368 mill. 389 ezer 913 korona 11 fillérnyi tiszta nyereségből osztalékul részvényenként 6,000 korona, vagyis 150,000,000 K fizetessék ki. Itt említjük meg, hogy az intézet megvette a Hold ucca 21. számú 5 emeletes házat, amely az intézet székhelye lesz.

Rabatt után nem jár forgalmi adó. A külföldről behozott árukra a vámisztviselők sok esetben szabályellenesen a lerovandó forgalmi adó megállapításánál nem vették figyelembe a számlában engedélyezett rabattot, hanem az alapár után számították az adót. A pénzügyminiszter ebben a kérdésben 3496/1925 sz. rendeletével a következőképpen döntött: „A behozatalkor az általános forgalmi adó alapját mindazok az összegek képezik, amelyeket a belföldi szerző az áru megszerzéseért bárminő címen fizet. Mint-hogy pedig az igazolt rabatt kereskedelmi engedmény, mely visszatér nélkül csupán a kereskedelmi élet fejlődését és élnétségét célozza s a mai valutáris eltolódások miatt különösen, ha az alapár az illető valuta alacsony állásakor nyert megállapítást, nagy százalékot ért el, az ilyen engedmény, amennyiben a bejelentő az elszámolásnál megfelelő számlát mutat fel, az adó alapját nem képezheti. Ha azonban a számla értéke aggályosnak látszik, a pénzügyi hatóság jogosítva van a behozatali forgalmi- és fényüzési forgalmi adó becsülés útján, azaz az áru

közösséges forgalmi értéke alapján megállapítani”.

A földadó. A 100 P. M. számú rendelet (a földadóra vonatkozó rendelkezések hivatalos összeállítás) szerint a földadó kulcsa jelenleg 25%. Az adóalap az aranykorona értékének tekintendő kataszteri tiszta jövedelem. Ezen az alapon a földadó legújabb szabályozása óta a földadó hozama körülbelül 33 millió aranykorona körül mozgott. A 17,000-es szorzószámmal való átszámításnál ez mintegy 560 milliárd papirkoronának felelt meg, a 14,500-as szorzószám alkalmazása mellett azonban a 33 millió aranykorona csupán 478,5 milliárdra rúgna. Ha tehát az 1925-26. évi költségvetésben a prelimináré megmaradt volna 33 millió aranykoronában, ez a földadónak jelentékeny leszál-

lítását eredményezte volna. Nyilván erre való tekintettel történt, hogy a földadó az 1925-26. évi költségvetési előirányzatban nem 33 millió, hanem 40 millió aranykoronával szerepel, vagyis a 14,500-as szorzószámmal átszámítva, 580 milliárd papirkoronában. Természetesen ezzel összefüggésben azt is biztosítani kell, hogy ez az 580 milliárd tényleg be is folyjon és evégett a 100 P. M. száma H. Ö-ban idevonatkozóan foglalt rendelkezéseket megfelelően módosítani kell. Tekintettel arra, hogy a földadó alá eső terület kataszteri tiszta jövedelme összesen 142,000,000 K-át tesz ki és figyelemmel arra is, hogy az esetleges adóelengedéseket, adóleírásokat is számba kell venni, a preliminár 580 milliárdos bevétel olyan irányú újabb szá-

bályozás útján volna biztosítható, ha a lerovandó földadó a kataszteri tiszta jövedelem minden koronája után körülbelül 4500 K-ban állapítatnék meg. Miután (a számításhoz 15 millió katasztrális holdat véve alapul) Csonkamagyarországon a kataszteri tiszta jövedelem holdankénti átlag körülbelül 9,4 K, a fenti szabályozás esetén az adóteher földadónak holdanként átlag 42,000 papirkoronára rúgna, ami a mostani búzaárak mellett 8 kilogramm búzának felel meg.

A házadó terhét a kormány, amint a pénzügyminiszter büdzsésbeszédjében jelezte, enyhíteni szándékozik olyképen, hogy az adóalap megfelelő levonások engedélyezése folytán jelentékenyen kisebb lesz, mint a mostani szabályozás mellett. Az adókulcsok, amint a miniszter nyilatkozatából következtethető, a régiek maradnak. A házadó kulcsa jelenleg Budapesten 24%, egyéb törvényhatósági joggal felruházott városokban és rendezett tanácsú városokban, továbbá az engedélyezett gyógyfürdőhelyeken 20%, egyéb helyeken 15%. Az adóterhet a magas kulcsokon kívül az csinnálja súlyossá, hogy a nyers bérjévedelem szolgá adóalapul, továbbá az állami adó után kivetelt utadó és közegyi pótdadó.

ESZKÖZÖK ESZKÖZÖK ESZKÖZÖK

Felelős szerkesztő:
Szegedy László

Segédszerkesztők:
Nyáry Andor,
Vályi Nagy Géza,
György Lajos

Felelős kiadó:
Varga Béla dr.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG
Alakult 1857-ben. Budapest, IV. Vigadó-ter 1. A legrégebbi és legnagyobb magyar biztosító intézet Minden ágazatban legelőnyösebben biztosít. Fiókjai vannak az ország egész területén.

Egyetlen egy próba
és máris meggyőződik, hogy a

MIRA

**3 féle vize
csodás hatású!**

Központi iroda:
Budapest
V. Hold ucca 1. szám.

Telefon: 147-03.

A KÖZTISZTVEISELŐK KEDVEZMÉNYES BEVÁSÁRLÁSI FORRÁSAINAK ORSZÁGOS ÉRTESÍTŐJE

A MAGYARORSZÁGI KERESKEDŐK, IPAROSOK, VÁLLALATOK, SZANATORIUMOK, FÜRDŐ- ÉS ÜDÜLŐ-TELEPEK KEDVEZMÉNYES AJÁNLATAI

A m. kir. államvasutak országos személyzete	A m. kir. minisztériumok személyzete	A Nemzeti Hadsereg tisztí és altisztí személyzete
A helyierdekű vasutak " " "	A m. kir. pénzügyigazgatóságok országos személyzete	A m. kir. csendőrség országos személyzete
A m. kir. post'a és távirda " " "	Az állami és városi adóhivatalok orsz. személyz.	A m. kir. pénzügyőrség " " "
A m. kir. postatakaréptár " " "	A városi és községi tisztviselők " " "	A m. kir. vármörsegek " " "
A várm. tisztv. és alkalmazottak " " "	A városi tanácsok " " "	A m. kir. államrendőrségi " " "
Az állami tanácsok " " "	A városi tanácsok " " "	Az áll. és városi fogyasztási hiv. orsz. személyz.
Az állami tanácsok " " "	A községi tanácsok " " "	A m. kir. bányakapitányságok " " "
A m. kir. törvényszékek " " "	Az egyházi hivatalok " " "	A m. kir. dohánygyárak " " "
A m. kir. járásbíróságok " " "	A felekezeti iskolák " " "	A m. kir. statisztikai hivatalok " " "
Az árvászeki hivatalok " " "	A szőlészeti, borászati felügyelőségek országos személyzete	Az orsz. gazdasági munkásbíztt. pénztárak orsz. személyzete
Az állami klinikák orvosi kara és országos személyzete	A bányászati és erdészeti hivatal orsz. személyz.	Az orsz. munkásbíztt. pénztárak személyzete
A városi kórházak orvosi kara és országos személyzete	A kataszteri és kulturális hiv. " " "	A magyar hajózási vállalatok orsz. személyzete
A vármegyei kórházak orvosi kara és országos személyzete	A m. kir. mértekihitelesítési hiv. " " "	A pénzügyi tisztv. országos személyzete
A m. kir. díj- és illetékkiszabási hiv. országos személyzete	A m. kir. iparfelügyelőségek " " "	A biztintőintézeti tisztv. " " "
A Gazdatisztek Országos Egyesület-nek tagjai	A m. kir. állampénztárak " " "	A gyáripari tisztviselők " " "
A magyar orsz. mérnök-egyesület tagjai	A m. kir. fémjelző és fémbev. hiv. " " "	A malomipari tisztviselők " " "
	A m. kir. állami gyermekmenhelyek " " "	Az összes állami, városi és vármegyei nyugdíjasok és kegydíjasok számára.
	A magyar országos ügyvédi kamarák tagjai	

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

„A Nemzet” főmunkatársai és szerkesztője:

Pintér Jenő dr.
m. kir. tankerületi főigazgató
„A Nemzet” főmunkatársa.
Hangay Sándor
ny. tábori pilóta százados,
„A Nemzet” szerkesztője.
Horváth Károly
ny. m. v. főfelügyelő.
Kiss Lajos
biztosító intézeti főtisztviselő.

Dr. Koncz János főjegyző
a jegyzők orsz. szövetségének elnöke
„A Nemzet” főmunkatársa.
Varga Béla dr.
„A Nemzet” szerkesztője,
a „Magyar nemzeti szövetség” sajtófőosztályának vezetője.
Vasadi Ernő
p. t. tanácsos.
György Lajos
a „Földhitelbank” főtisztviselője,
„A Nemzet” h. szerkesztője.

Laky Imre
m. kir. államrendőrségi főparancsnok,
„A Nemzet” főmunkatársa.
Szegegy László író
„A Nemzet” szerkesztője.
Vályi Nagy Géza
ny. százados,
„A Nemzet” h. szerkesztője.
Nyáry Andor
„A Nemzet” h. szerkesztője.

Felhívás a magyar köztisztviselőkhez!

A tisztviselőosztály bevásárlásai a szabadkereskedelemben.

A beszerzési csoportok és a különféle alkalmazotti szövetkezetek, a tisztviselői és alkalmazotti kar nagy örömeire a felszámolás és megszűnés előtt állanak. A tisztviselőosztály egyes rétegeit sehogyssem elégitették ki ezek az intézmények és most a tisztviselői- és alkalmazotti kar alig várja már, hogy összes szükségleteit a szabadkereskedelemben tetszése és ízlése szerint szerezhesse be.

A tisztviselőosztály helyzetében határozott javulás jelei mutatkoznak és rövidesen bekövetkezik már az idő, amikor a tisztviselőosztály vásárlóképesége ismét helyreállván, számottevő kihatással lesz a súlyos adók alatt nyögő magyar kereskedelemre és iparra épen úgy, mint a háború előtti időkben, amikor a magyar kereskedelemnek és iparának egy nagy rétege a magyar középosztály szükségleteit látta el.

A tisztviselőosztály az utóbbi tíz év lefolyása alatt az államháztartás súlyos helyzetéhez mérten redukálta igényeit, azonban e hosszú idő alatt sem halt ki belőle a jóízű és most, hogy viszonyai már javulófélben vannak, minden tisztviselő és alkalmazott visszanyervén bevásárlásainál cselekvési szabadságát, ismét izlésének és az őt megillető igényeinek megfelelőleg igyekszik ellátni családtagjait és önmagát.

A tisztviselőosztály bevásárlásainál és közszükségleti cikkeinek beszerzésénél ezután már nem akar tudni közvetítő szervekről, csoportokról, hanem a cégekkel, iparosokkal és kereskedelmi vállalatokkal óhajt egyenes és közvetlen összeköttetésben lenni.

Épen ezért ez országos értesítő összeállításánál az a cél vezérelt bennünket, hogy minden városból, a közszükségleti szakmából néhány oly cégnek és iparosnak kedvezményes ajánlatot hozzuk a magyar középosztály közvetlen tudomására, amely cég és iparos már a háború előtti időkben, vagy az utóbbi évek alatt, szolidaritásával és a kereskedelmi, ipari életben kivívott renoméjával határozott bizalmat érdemelt ki.

Ezen cégek és iparosok kedvezményes ajánlatait városok szerint, pontos címeiknek és szakmaiknak feltüntetésével a következő oldalon közöljük.

szerkesztősége felkéri az összes állami-, városi- és vármegyei hivatalokat, valamint az összes állami közintézményeket, hogy minden bevásárlásnál és szállításnál „A Nemzet”-ben beiktatott megbízható cégeket vegyék figyelembe, kik elsőrangú árukat mérsékelt árakon szállítanak

Az ország területéről ezen beiktatásban részt vehet minden solid, megbízható cég, iparos, vállalat. Beiktatás díja egy egész évre 600.000—korona, azzal a kikötéssel, hogy az illető cégnek, iparosnak és vállalatnak, egyuttal „A Nemzet” előfizetőjének is kell lenni.

BUDAPESTEN:

I. kerület.

Férfi és női kalap: Kemper József kalapos-mester, I., Horthy Miklós út 8. és I., Apród u. 7. Szállít köztisztviselőknek, családtagjaiknak a napi áraból 10% engedménnyel elsőrangú kalapokat.

II. kerület.

Nyári vendéglő és mulató: Tory György, II., Hattyu u. 14. „A régi zöldhordó” tulajdonosa, Buda legszébb kerti helyisége. Izletes konyha, jó borok, előékeny kiszolgálás, mérsékelt árak. Vasmegeyi találkozó.

Hentes és mészáros: Koch Gyula, II., Margit körút 71. Szállít köztisztviselőknek, családtagjaiknak napi áraból 5% engedménnyel sertés-, marha-, borjúhúst, zsírt, szalonnát.

III. kerület.

Férfi- és női divat: Ifj. Weisz S. Sámuel, Óbuda, III. Flórián tér 15. Tel.: 37—66. Szállít és árusít köztisztviselőknek, családtagjaiknak kirkatki áraból 5% kedvezménnyel elsőrangú férfi és női divatárúkat.

Edényrúháza, vaskereskedés: Connerth A., III., Óbuda, Flórián tér 14. Árusít köztisztviselőknek, családtagjaiknak napi áraból 5% engedménnyel zománcédeny és konyhaberendezéseket.

megyei alkalmazottaknak 10% engedményt nyújt.

Demeter Sándor cipésmester. Luxus női-, férfi- és gyermekcipők készítését elvállalja és javításokat eszközöl. Budapest, VII., Dembinszky-u. 22. sz. alatt.

Berkovits és Groszné szűcsök, Budapest, VII., Király ucca 25. Az összes köztisztviselőnek és családtagjaiknak 10% engedményt ad úgy kesszáruból, mint alaktás és javítási munkák után.

Kenderesy Imre verseny szabósa Budapest, VII., Hernád ucca 26. sz. Mérték után készítik férfi ruhákat a legújabb divat szerint. Fazson munkákat és átalaktásokat a legelősebben elvállal. Kiváncra hához megyek. Pontos kiszolgálás!

Zuber János kalaposmester Budapest, VII., Elemér u. 21. (Hernád u. sarok.)

VIII. kerület.

Geizer és Társa építkezési vállalkozók. Törvényszékieleg bejegyz. cég. Elvállal tcmplmok, paloták, bérházak és nyaralók renoválását és átalaktását; föld- és betonmunkákat, saját szabadalmazott hangszigetelő válaszfalak felállítását, s kriptályók építését és javítását stb., stb. — A munkáimért teljes felelősséget vállalok. Rendelkezésünkre álló elsőrendű anyagokkal, kiváló szakmunkásokkal jutányos árak mellett házilag végezzük. Költségv. díjtalan. Budapest, VIII., József ucca 7.

Jubileumokra és alkalmi
ajándékoknak kiválóan alkalmas
valódi márvány irókészletek
és egyéb dísz tárgyak színes márványokból

Márványáru Vállalat
Budapest, VI., Rózsa ucca 51—53.
Kiváncra képes árjegyzék — Költésgvétel díjmentes.

! Erdélyiek figyelmébe !

Kirándulás Ujpestre, Ender Imre vendéglős legszébb kertelyiségebe Ujpest, Liszt Ferenc ucca 19. Előzetes bejelentéssel valódi fléként csinál. — Kitűnő borok, elsőrangú zene.

ENDER IMRE
volt Marosvásárhelyi
Kultur-étterem bérője.

IV. kerület.

Porcellán és üveg: Láng M., cs. és kir. udv. szállító, IV., Szervita tér. Köztisztviselőknek és családtagjaiknak 10% engedményt ad.

V. kerület.

Uri és női szabó: Kiss Albert és Társa, V., Mária Valéria u. 10. Köztisztviselőknek, családtagjaiknak 10% engedményt nyújt.

VI. kerület.

Uri szabó: Kovács A. angol szabó, VI., Szondy u. 12. Köztisztviselőnek 15% engedményt nyújt.

Hentesárúgyár: Kerecsényi Sándor, VI., Aradi u. 44. Köztisztviselőnek, családtagjaiknak zsírt, szalonnát és hentesárút 5% engedménnyel szállít.

VII. kerület.

Tüzifa: Nánási Jenő fa- és szénkereskedő, VII., Klauzál u. 26—28. Tel.: J. 146—85. Köztisztviselőnek jelentős kedvezményt nyújt.

Cipőüzlet: Kiss Antal, VII., Thököly út 36. A m. kir. népjóléti minisztérium, csendőrség, rendőrségi szállító. Minden állami, városi, vár-

Ország Hona okl. iparművész-nő, a gödöllői állami szőnyegszövőiskola v. tanárnője iparművészeti műhelye és tanfolyama VII., Murányi ucca 61. III. 20. Selyem- és borbálik, dombortolt börmunkák, perza-, smirna, torontáli-, szumák-, ó-gobelin szőnyegszövés. Szabadkézi rajz, festés, tervezések, művészi divattervezés, betűvetés. Halasi varrott, klóplicsipke készítés, aranyhimzés. Zita királynő Ő felsége által arany emléktűvel s a helsingforszi szőpművészeti kiállításon elismerő oklevéllel kitüntetve. Tanítás a nyári hónapokban is. Felnőtteknek esti tanfolyam. Felvilágosítást ad napon-ta d. u. 2—8-ig.

Papp Béla illatszertára, Budapest, VII., Dembinszky-u. 28.

Birczoky József zongora készítő, Budapest, VII., Hernád ucca 40.

Női kalapgyár: Garbuvits Imre és társa, VII., Rózsa u. 38b. Eredeti gyári áraból 10% engedménnyel árusít köztisztviselőnek, családtagoknak elsőrendű divatkalapokat.

Szobafestő és mázólo mester Nagy Péter, Budapest, VIII., Práter ucca 16. sz. Elvállal minden szakmában vágó munkát a legegyszerűbbtől, a legfinomabb kivitelig. Köztisztviselői családoknak 10 százalékos engedményt.

Béky János szobafestő m. Budapest, VIII., Baross-u. 92. Telefonhívó szám: József 39—64. Köztisztviselői családoknak 10 százalékos engedményt.

IX. kerület.

Férfi kalap: Krischki Bódóg kalapos mester, IX., Ráday u. 26. Szabott áraból 5% engedményt nyújt köztisztviselői családoknak. Raktár: saját és a leghiressebb világcégektől.

Nagy István cipésmester, IX., Ráday u. 31. Szállít állami, városi, vármegyei alkalmazottaknak és családtagjaiknak elsőrendű cipőket méret szerint, javítást vállal a legelősebb napi árak mellett. Rendelésekből 10%, javításokból 5% engedményt.

DEBRECZEN:

Női és férfi kalap: M. Nagy Mihály kalapos mester, női és férfi kalap és sapka nagy raktára Debreczen, Csapó u. 17. (Szinházi átjáró.) Átalaktásokat szakszerűen eszközöl. Köztisztviselőnek, családtagjaiknak 5% árkedvezmény.

Köztisztviselőnek előleg nélkül részletre női-kalapok Tauszkyné szalonjában,

Király ucca 13. III. épület, II. em.

FORDSON-TRAKTOROK, Oliver-ekék, Ford-autók és alkatrészek azonnali szállításra kaphatók
ANTAL JÁNOS ÉS TÁRSA a „FORD”-gyárak autorizált képviselője Kaposvár, Fő ucca 22